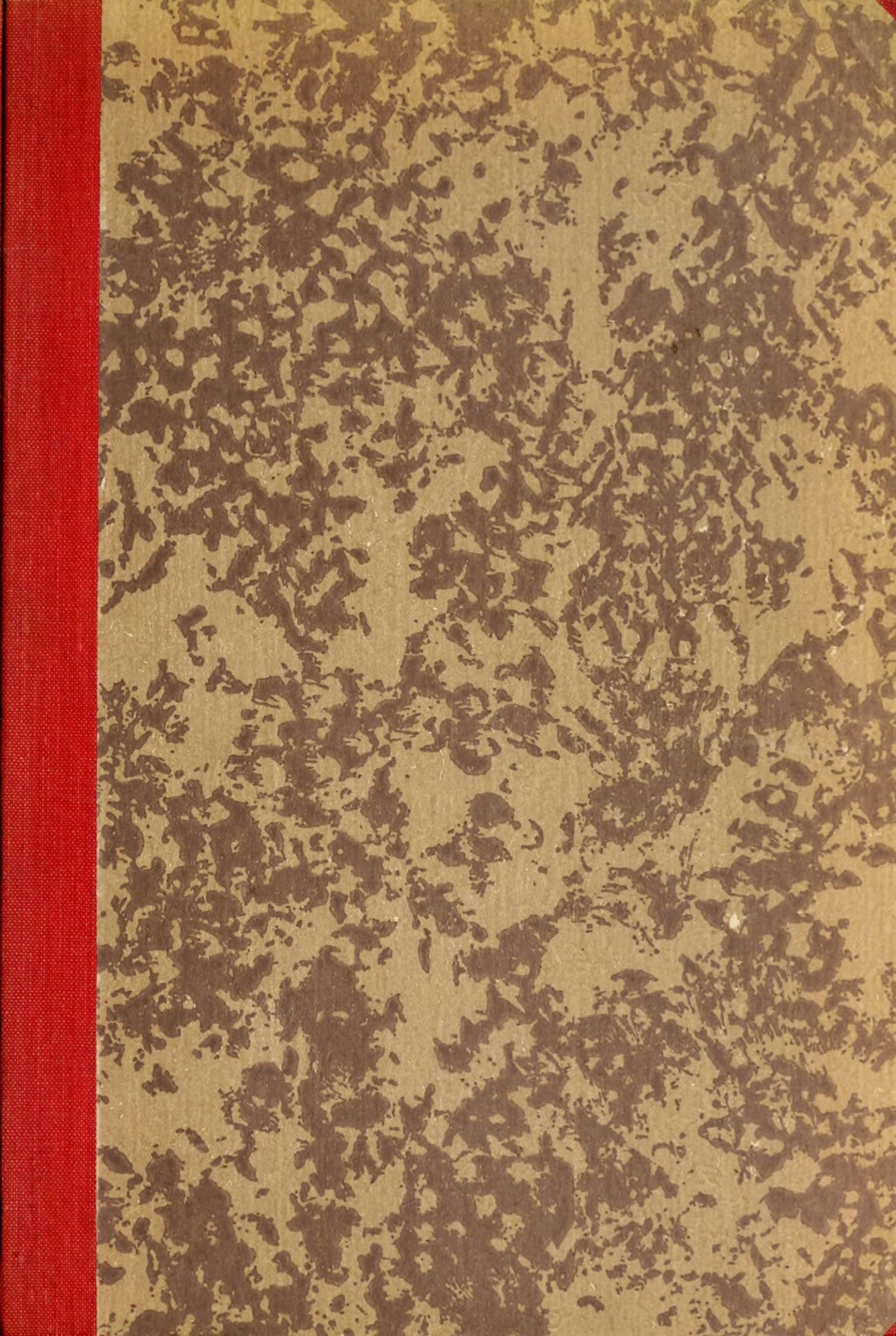

ГЛАСНИК

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

КЊИГА 59

РАЗЛИЧНА НАУЧНА ГРАЂА

У БЕОГРАДУ 1884

У ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

На продају у књижарници В. Валожића

LIBRARY
JUN 12 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

Преглед

СТРАНА

ТУРСКЕ И ДРУГЕ ИСТОЧАНСКЕ РЕЧИ

У НАШЕМ ЈЕЗИКУ

ГРАЂА ЗА ВЕЛИКИ СРПСКИ РЕЧНИК

ОД

ЂОРЂА ПОПОВИЋА.

ПРЕДГОВОР.

Кад сам састављао мој српско-немачки речник, пале су ми у очи оне многе речи, које смо узели од Турака или преко њих. Да ми не би речник изишао ван мере и предузета распореда, ја сам у њега узео само оне турске речи, које су добиле, тако рећи, опште грађанско право у српском језику. Али сам се том приликом уверио, да је крајње време, да се прикупе речи, које су нам дошле од Турака и преко њих. Уступајући Турци са српских земаља, уступа с њима и њихов језик, и зацело није далеко време, кад у свим српским земљама Турака „нигде бити неће“. Од речи, које су нам с њима дошле, хоће некоје остати у употребљењу, као што то видимо на пр. у Срему, Бачкој и Банату; али далеко већи број заборавиће се и истиснуће се. Ово по себи не би никаква штета била, кад с тиме не би напоредо ишла и опасност, да Срби с временом неће моћи разумевати своје народне песме, у којима су толике турске речи. Стога сам прегао да те речи прикупим, при чему сам се највише ослањао на помоћ добрих зналаца турскога и уопште источних језика у нашем министарству иностраних послова. Највећом хвалом дугујем нарочито г. Алекси Пачићу, који ми је својим савршеним знањем источних језика и ретким даром за лингвистику источанску највише у овом послу помогао. Уз њега

својски су ми ишли на руку и г. г. Магрдич Бозовић, Лука Маринковић и Милан Апостоловић, који су ми такође од велике помоћи били. Нека им је од мене усрдна хвала.

Од дела највише сам се користовао великим речником Кифера и Бјанка: Dictionnaire turc-français, par J. D. Kieffer et F. X. Bianchi (Париз, 1835, у два тома). Много сам имао користи од Vocabulaire des mots persans, arabes et turcs introduits dans la langue serbe, (Berlin, 1882.) г. Луке Маринковића. Имао сам у рукама и књижицу Turcizmi u Bosni, коју је окупациона влада босанско-херцеговачка издала у 1881. години. Осим тога имао сам обзира и на ситније чланке и белешке у разним нашим часописима и књигама.

У овом мом послу нисам се ограничио само на турске и на оне речи у нашем језику, које смо преко Турака примили. Ја сам узео и мушка и женска имена турска, арапска и персијска, која су познатија било у самом народу, било што се чешће налазе у књигама и новинама. Исто тако узео сам и нека географијска имена, која се или тичу Срба, или су их Турци од Срба, или Срби од Турака узели, а чешће се налазе у књигама и новинама. Такође сам дао места и оним речима, које су Турци од нас узели и којима број није тако мален. Читалац ће наћи и неке турске речи, које су се ранијих година употребљавале у службеном стилу српске књижевности, а сад су већ заборављене. Најпосле протумачио сам и неке турске речи, које се налазе у историјским делима о Турцима, ако их наш народ и није усвојио.

У сродном нам персијском језику имају многе речи, које и ми имамо, али које нисмо никако узели од Персијанаца

преко Турака, ако их ови и јесу за своју потребу усвојили. Ипак сам гдекоју и такву персијску реч узео, за коју сам мислио, да ће имати интереса за људе, који се баве језиком.

Гдекоје речи арапске кадре су побудити особит интерес у српских филолога: на пр. *јар*, лето, *џед*, дед, *џидар*, зид, и др. Откуд ове и друге речи, које су неоспорно српске, или рецимо словенске, под далеким бедевинским шаторима? Упоредно језикословље треба да одговори на ово питање. Пре дванаест година Густав је Шлегел изазвао право чудо међу филолозима својом филологијском студијом о китајским и аријским језицима (Sinico-Aryaca ou recherches sur les racines primitives dans les langues chinoises et aryennes); јер је доказао ненадану сродност међу тим језицима, као и међу начином мишљења у китајских и аријских народа, тако да што се дотле у китајском језику сматрало као непремостива противност према језицима аријским, то је сад постало нарочито средство за познавање ових последњих. Можда би филологија и код симовских језика дошла до ненаданих резултата.

Акценте сам метао тамо, где сам држао да је потребно.

Скраћивања.

adj. adjectivum.

adv. adverbium.

в. види.

v. i. verbum imperfectivum.

v. p. verbum perfectivum.

v. r. verbum reciprocum.

interj. interjectio.

conj. conjunctio.

m. masculinum.

n. neutrum.

num. numerus.

pl. pluralis.

pron. pronomen.

ср. сравни.

f. femininum.

Изговарај

ö, као немачко ö, или француско eu.

x, као немачко или француско h.

xx, као немачко ch, руско x, или грчко χ.

ы, као француско u, или немачко ü.

Знак ʾ код вокала у источанским речима изговара се са неким застојем, а тај знак има и своје етимологијско значење.

А.

ААР, в. ахар.

АБА, f. од арапскога ʾ*аба*, род дебела сукна, које употребљавају за огртаче; (а тако се зове и дервишко одело).

АБАИЈА, в. абајлија.

АБАЈА, в. абајлија.

АБАЈИЈА, в. абајлија.

АБАЈЛИЈА, f. ове речи нема у турском језику и могла би се извести само од арапскога ʾ*аба;* в. аба.

АБАТИ, v. i. од арапске речи ʾ*аб*, која значи оштећено стање какве робе; а значи и мана, љага, бесчаст, срамота.

АБАЏИЈА, m. од арапско-турскога *абаџи*, кројач, који прави одело од абе.

АБАЏИЈЋ, презиме; ср. абаџија.

АБАЏИЛУК, m. од арапско-турскога *абаџилик*, занат абаџијин.

АБДАЛАХ, име мушко, од арапскога ʾ*абдылах*, божји слуга, и уопште име човеково. (*Абдал* у арапском значи пустињак, монах, који тумара по свету.)

АБДЕС, в. авдес.

АБДЕСТ, в. авдес.

АБДИ, АБДИЈА, мушко име; од арапскога ʾ*абди*, роб, слуга.

АБДУЛ, АБДУЛА, АБДУЛАХ, в. Абдалах.

АБДУЛИЋ, ср. Абдул.

АБДУРАМАН, мушко име; од арапскога ʾ*абд-ел-рахман*, слуга свемилостивога (т. ј. бога).

АБДУРАХИМ, мушко име; од арапскога *ʾабд-ел-рахим*, слуга милостивога (т. ј. бога).

АБЕГЗАДА, женско име; в. Бегзада.

АБЕН, adj. у значењу ствари од абе, в. аба; а у значењу да је што зло, траљаво, в. абати.

АБЕЊАК, ср. абен.

АБЕР, в. хабер.

АБЕРДАК, в. хабердак.

АБЕРДАР, в. хабердар.

АБЕРНИК, в. хаберник.

АБЕРЊАЧА, в. хаберњача.

АБОНОС, m. од персијско-турске речи *ебенос, ебенус*, дрво ебеново.

АБРАШЉИВ, adj. од арапског *ебреш* (у обичном говору *абраш*), коњ са белим и црним пегама, коњ пегав испод репа; *абрак*, у арапском значи, који има црне и беле пеге.

АБРОНОША, в. хаброноша.

АВАЗ, m. од персијскога *аваз*, глас, звук, јека, слава; (у турском *ави*, глас, звук).

АВАИЗ, в. ваиз.

АВАЈЛИЈА, f. од турског *ајвали*, јабука што личи на гуњу, *ајва*.

АВАЈЛИКА, в. авајлија.

АВАЛ, в. алев.

АВАЛ, m. ову реч имамо ми у значењу: зло, покор; долази од арапскога *завал, зевал*, опадање, пропадање, удаљавање, уклањање, несрећа, невоља.

АВАЛА, в. авал.

АВАЛА, брдо код Београда (друга Авала на десној обали Уне спроћу Бакупа; трећа Авала брдо је изнад села Буковца, близу карловачког Стражилова). Ово име долази од арапског *хавале*, узвишеност, или укрепљење,

које влада тврдињом каквом; (арапско *ʾавали*, значи: околина); најпосле Авала могла је своје име добити и од арапскога *ʾавали* (плурал од *ʾалијет*), велике, високе, узвишене ствари.

А̀ВАН, в. хаван.

А̏ВАН, m. невера, издајник; од арапскога *хаван*.

АВАНИЦА, f. од турскога *ав*, лов; дакле ће *аваница* рећи птица ловица. Али иста реч употребљава се у смислу зликовац, неваљалац, и онда долази од арапскога *хаван*, невера, издајник; ср. аван.

АВДЕС, m. од персијског *абдест*, прање мухамедовачко по пропису вере.

АВДЕСНИЦА, f. авдесни убрус; ср. авдес.

АВДЕСТ, в. авдес.

АВДИ, АВДИЈА, в. Абди.

АВДИСАЛАТИН, m. биљка lathyris; од турскога *авди* и *салатин*, роб султана.

АВДУЛ, в. Абдул.

АВДУРАХИМ, в. Абдурахим.

АВДУРАХМАН, в. Абдурахман.

АВЕРИМ, в. аферим.

АВЕТ, f. утвара, живо страшило; Даничић доводи од арапскога *хајалет*, што исто значи; у персијском *афет* значи авет, те би се могло рећи, да ову реч нисмо добили од Турака и преко њих.

АВЛАТАН, в. алватан.

АВЛАТ-ОДАЈА, в. халвет.

АВЛИЈА, f. од турскога *авлы*, *авли*, *хавли*, двор, двориште; в. хавлија. Сравни у осталом латинско aula, грчки *αυλη*, *аул* у Берберији и Кавказу.

АВЛИЈА-МАРАМА, в. хавли-марама.

АВЛИ-МАРАМА, в. хавли-марама.

АВЛИШТЕ, ср. авлија.

АВЛОНИЈА, варош Валона у Епиру. Турци су по свој прилици према српском Авлоњ назвали тако ту варош.

АВРА, f. од турскога *хавра*, јеврејска богомоља.

АВРАМИЈА, f. од персијскога *харвани*, широк огртач без рукава.

АВРЦ, m. кепец, маљеница; од арапскога *ифрит*.

АВСА, в. апс.

АВЏИЈА, m. ловац; од турскога *ав*, лов, *авџи*, ловац. (У Босни.)

АГА, m. реч арапско-персијско-турска, господин, господар, ушкопљеник, чиновник султановога двора, заповедник. Ова титула увек се употребљава за војничко лице; а *ефенди* каже се чиновницима, који са пером раде, дакле онима по канцеларијама, или по судовима.

АГАЗЛИ, в. јагрз.

АГАЛАР, плурал од *ага*, господа.

АГАЛУК, m. од турскога *агалик*, достојанство агино.

АГАН, мушко име; од *ага*, господин.

АГАНЛИЈА, мушко име; ср. Аган.

АГАЧИЋ, презиме; од турскога *агача*, најстарији брат.

АГИЋ, презиме; од турскога *ага*, господар.

АГИНИЋ, презиме; од турскога *ага*, господар.

АГО, m. Вук тумачи као (српски) хипокористикон од *ага*; међутим и *Турци* имају реч *аго* у значењу: господар, господин.

АГР, adj. поносит, охол (кад је реч о човеку); јак (кад је реч о кави); турски значи: тешко. (У Босни.)

АГРАМА, f. велика болест; од турскога *ограмак*, напићи на зло.

АГРШАК, m. жврк на вретену као претега; долази од турскога *агр*, тешко, *агиршак*, жврк.

АДА, f. турска реч, значи острово, полострово.

АДАКАЛЕ, тврђава на дунавском острову испод Оршаве; име је добило од турскога *ада* = острово, и арапскога *кал̓е*, тврдиња.

АДАЛЕТ, m. правда; од арапскога *адил*, праведан, *̓адалет*, правда. (У Босни.)

АДАМ, мушко име; у арапском *адам*, *адем*, значи човек.

АДАМЛУК, m. човечност; од арапско-турскога *адамлик*. (У Босни.)

АДЕТ, m. од арапског *̓адет*, обичај, навика.

АДИЋАР, m. од персијскога *јадиђар*, ствар која се спомена ради даје, спомен; зацело је ова реч добила своје значење у српском (скупоцени женски накит, златно и сребрно посуђе), што се с омена ради обично даје скупоцена ствар.

АДУМ, в. хадум.

АЂОНЛИЈА, в. Ођунлија.

АЖДАВА, в. аждаја.

АЖДАЈА, АЖДАХА, f. од персијскога *еждер*, *еждерха*, *еџдер*, змај, ала, чудовиште, неман, јунак.

АЖДЕР, в. аждаја.

АЗАК, од турског *Азак*, град Азов у јужној Русији.

АЗАМИЈА, в. аџамија.

АЗАЊА, село у Србији; Даничић мисли, да је постало ово име можда од арапског *хазаин* (плурал од *хазине*, *хазна*), житнице.

АЗАП, m. од арапског *̓азеб*, нежењен. Азапи су били у прошлим столећима турски војници, који се нису смели женити, а одређени су били за посаде, нарочито за чување страже у отвореним варошима.

АЗ-БАШЧА, f. Даничић мисли, да није од турског *аз*, мали, и *башча*, него да би могло бити од арапског *хас*, особит, и турског *багче*, башча; или од арапског *ас*, мрча, мирта, и башча.

АЗБУКОВИЦА, два села у Србији у подрињу (Горња и Доња Буковица); од арапскога *хас*, царско добро, и Буковица; ср. асовина.

АЗГИН, m. одметник, помаман, силовит; турска реч.

АЗДИЈА, f. ова је реч дошла на сву прилику од *хас диба*, што би значило као господска одећа (*хас*, у арапском значи: фино, што не исчили; а *диба* у персијском значи порфира; међутим *диба* долази од грчке рече *дибафон*, *дивафон*, два пута бојена порфира). У турском језику нема речи *аздија*. Мислим, да ми ваља овде приметити, да у персијском *азде* значи не само: тамно, мутно, него и: шарено, обојено, избушено; а како *аздија* у народној песми увек има епитетон *коласт*, то има неке налпкости на *азде*, као избушено, шупљикаво.

АЗДИСАТИ, v. p. посилити се, узобестити се; од турског *азмак*, *аздимак*, изметнути се, одметнути се, побеснити.

АЗИС, мушко име, од арапскога *азиз*, најодличнији, најодликованији, најотменији, редак, скупоцен, драгоцен; љубљен, поштован, славан, силан, сјајан.

АЗМАН, m. нераст, од турског, *азман*, силовит.

АЗМАНОВИТ, adj. в. азман.

АЗНА, в. хазна.

АЗНАДАР, в. хазнадар.

АЗНА-ОДАЈА, в. хазна-одаја.

АЗРЕТИ, adj. од арапског *хазрет*, свето, светост, достојанство, преимућство, узвишеност, величаство.

АЗУР, в. хазур.

АЗУРАЛА, в. хазурала.

АЗУРАТИ, в. хазурати.

АИР, в. хаир.

АИРАЛА, в. хаирала.

АИРЛИ в. хаирли.

АИРЏИЈА, в. хаирџија.

АЈАЗ, мушко име; могло би долазити од турскога *ајаз*, ведрина, или од арапскога *'ајаз*, да сачува бог! дакле као хранитељ, одржатељ.

АЈАМ, т. оковратник на коњску аму; Даничић мисли, да ће бити од турскога *ојум*, прорез.

АЈАН, т. арапска реч, значи старешина у ком месту.

АЈАСОФИЈА, тако Турци према грчком зову велику џамију у Цариграду, што су је начинили од цркве св. Софије.

АЈАТ, в. хајат.

АЈВАН, в. хајван.

АЈВАР, в. хајвар.

АЈГИР, т. од персијскога *ајгир*, неуврнут коњ, ждребац, пастух.

АЈГИРАЧА, ср. ајгир.

АЈГИРОВИТ, ср. ајгир.

АЈГИРУША, ср. ајгир.

АЈДАМАК, в. хајдамак.

АЈДАР, мушко име, в. Хајдар.

АЈДЕ, interj. у турскоме *хајде*, одлази, полази, мичи одавде. И Вук и Даничић упућују на „хајде“, као на правилнији облик ове речи; али ја бих рекао, да је боље говорити и писати „ајде“, јер мислим, да то није турска реч, него да јој је корен у санскритском *ај*, кретати се, мицати се, ићи.

АЈДУК, в. хајдук.

АЈЂИДИ, interj. од турскога *хеј* и *ђиди*, еј курвићу!

АЈКА, име женско; по свој прилици од *Ајше*, као што се звала Мухамедова жена.

АЈКУНА, име женско; в. Ајка.

АЈЛУК, т. од турскога *ајлик*, месец дана, отуда плата или утврђени доходак од месец дана; (иначе значи ова реч у турском и женско време).

АЈЛУКЧИЈА, m. од турскога *ајликчи*, који прима утврђену плату, (обично војник).

АЈМАНА, в. хајмана.

АЈТЕР, в. хајтер.

АЈША, име женско, од ʾ*Ајшет*, или обичније ʾ*Аjше*, кћи Абубекра, једна од Мухамедових жена. (У персијском ʾ*аjше* значи: птица говедарка.)

АК, adj. бело, турска реч.

АК, в. хак.

АКАР, в. ахар.

АК БАБА, турска реч, нека врста конца; ср. акмаца.

АКИНЏИЈА, m. од турскога *акинџи*, војник од лаке трупе, војник послат на пљачку. Тако су се звали лаки коњаници, који су у петнаестом и шеснаестом столећу надалеко пред турском војском ишли и страх и трепет проносили својим пустошењем.

АКМАК, adj. луд; од турскога *ахмак*.

АКМАЏА, f. од турскога *атмаџе*, крагуј, кобац, с којим турска господа лове препелице.

АКПАЛАНКА, турска реч за Белу Паланку у Србији.

АКРАМ, adj. раван, једнак; од турскога *акран*.

АКРАП, в. акреп.

АКРЕБА, f. сродници; арапска реч.

АКРЕП, m. од арапскога ʾ*акреб*, шкорпија, уопште отровна животиња, (а значи у арапском и топовски точак, точак од часовника, сказаљка на сату).

АКЧИЈА, в. ашчија.

АКШАМ, m. од турскога *ахшам*, вече, ноћ,; у српскоме значи још четврту молитву мухамедовачку по заходу сунца.

АКШАМОВИЋ, презиме; ср. акшам.

АЛ, adj. место турскога ʾ*али*, високо, узвишено.

ÂЛ, в. хал.

АЛ, adj. црвено као порфира, турска реч.

А́ЛА, в. хала.

АЛАВ, в. алев.

АЛАВЕРСУН, interj. од турскога *алах вирсун*. Дај боже!

АЛАГА, мушко име од *Али* и *ага*.

АЛАДИН, мушко име, од *'ала-ыд-дин*, узвишење вере.

АЛАЈ, m. турска реч, значи: војска, чета, одељење коњаника, парада, опходња; (у персијском *алај* значи: прљаво, упрљано; у талијанском значи *алај*: да; *алај малај*, да, дакако, зацело, друго и не питам).

АЛАЈ-БАРЈАК, m. од турско-персијскога *алај-бејрак*, *алај-бајрак*, главна застава.

АЛАЈ-БАРЈАКТАР, ср. алај-барјак.

АЛАЈБЕГ, m. од турскога *алај беги*, заповедник над одељењем пешака (над батаљоном), или коњаника (над ешкадроном). Вук тумачи: заповедник над племићима; можда је та реч у том смислу примљена у Босни.

АЛАЈ-ЕМИНИ, m. заповедник над батаљоном, мајор.

АЛАЈЛИ, в. алали.

АЛАЈ ТОП, m. топ брзак (или пољски топ, како се преводи с немачкога и француског); од турскога *алај топи*.

АЛАЈ ЧАУШ, m. вратар у царевом дивану; в. алај и чауш.

АЛАКАСТ, ср. алакати.

АЛАКАТИ, v. i. наваљивати, од турскога *алмак*, узимати, отимати.

АЛАКАЧА, ср. алакати.

АЛАКША, в. алаша.

АЛАМАН, m. отимач; од турскога *алмак*, грабити, узимати.

АЛАЛ, в. халал.

АЛАЛА, f. наруквица, од турскога *ел*, рука.

АЛАЛЕМ, adv. турска реч, значи: по свој прилици, чини ми се, мислим, рекао бих.

АЛАЛИ, adj. ако је од *а̏л*, значило би црвено; ако је од *ала*, значило би шарено; а биће да се употребљава и у једном и у другом значењу.

АЛАЛИТИ, в. ха̀лалити.

АЛАМЕТ, m. знак; арапска реч. (У Босни.)

АЛАПАЧА, в. алакача.

АЛАСПУРЛИЈА, f. црвена марама; од турског *ал-аспурли*.

АЛАСТ, adj. ружичаст; в. *а̏л*.

АЛАСТУРЛИЈА, в. аласпурлија.

А̀ЛА̂Т, m. плурал од арапскога *алет*, оруђа.

АЛАТ, m. турска реч, значи: риђ коњ са жућкастом длаком (alezan doré, Goldfuchs).

АЛАТАСТ, adj. риђ (коњ); в. а̏лат.

АЛАТЉИКА, f. поједино оруђе, в. а̀ла̂т.

АЛАТУША, f. риђа кобила; в. а̏лат.

АЛАХ, m. бог, арапска реч; *алаху екбер*, бог је највећи; *алах керим*, бог је милостив.

АЛАЏА, adj. шарено; турска реч.

АЛАЏАХИСАР, турско име за Крушевац; *алаџа* у турском значи: шарено, ишарано, а *хисар* значи: град; дакле би Алаџахисар значило: Шаренград. (*Алаџа* зове се и нека материја, што је праве у Магнезији, и има пруге разне боје.)

АЛАЏУВЕР, m. пасјаковина, малина; од турскога *алаџехире*.

АЛАША, f. чопор коња; од турскога *алаша*, товарни коњ.

А́ЛБА, m. јак човек, од турско-персијског *алб, алп, алуп, елб*, јунак, снажан, јак.

АЛБАШЧА, f. од турскога *ала*, шарено, и *бахче* или *багче*, врт, градина; дакле: шарен врт.

АЛВА, в. халва.

АЛВАЛУК, в. халвалук.

АЛВАТАН, adj. простран, удобан; од арапскога *алват*, прикладан, пристојан (о оделу).

АЛВАЏИЈА, в. халваџија.

АЛДУМ, m. од турскога *алтин*, злато.

АЛДУМАШЧЕ, n. Вук је ову реч означио као турску, и што се значења њенога тиче, упутио је на „алвалук“. Кад би турска реч била, онда би буквално значило: примио сам новце (*алдум*, примио сам; *акче*, од кога је дошло окончење *ашче* у извесним речима, значи: бело, беличасто, али и бели новци, ковани новац). Али судећи по значењу речи *алдумашче*, ја мислим, да је дошла од мађарскога áldomás, коме су додали према „ашче“ окончење „че“, а која код Србаља у Мађарској има исто значење као и „алвалук“.

АЛЕБ, m. нека биљка (apium); можда од арапскога *алеф*, пића за стоку.

АЛЕВ, adj. црвено пламенове боје, од турског *алев*, пламен, мала застава; отуда *алеви*, црвено пламенове боје.

АЛЕИЋ СЕЛАМ, в. селамалећ.

АЛЕЈКЫМ, у поздраву: *селам алејкым*, мир међу вама.

АЛЕМ, m. у нас значи неки камен драги; у арапском *алем* или *алин* има многа значења: свет, време, столеће, стање, држава, живи створови у васелени, знак, белег, обележје, знамење, застава, мустра, брдо, име сопствено (граматични термин), украс на оделу, пуце или јабука позлаћена на врху мунаре; најзад значи *алем* у арапском и мудрији. По свој прилици пренето је у Србаља значење алема, као драгога камена (спрам кога се види вечерати у по ноћи, као у по дана), од позлаћене јабуке на врху мунаре.

АЛЕМА, женско име; ср. алем.

АЛЕН, в. алев.

АЛЕТ, m. од арапскога *ххил'ат*, одело, почасна хаљина, коју је султан давао везирима и т. д., кад они добију ново звање, или кад укажу важне услуге, или кад донесу султану пријатне вести. У татарском *халат* значи господску хаљину извесна кроја.

АЛИ, мушко име; в. Алија.

АЛИБУНАР, место у Банату; од *Али* и *бунар*, Алијин бунар.

АЛИЈА, f. спахијска празна ненасељена земља, од арапскога *хали*.

АЛИЈА, мушко име, од арапскога *'али*, високо, узвишено, горњи део какве ствари.

АЛИЛ, мушко име, в. Халил.

АЛИЛУК, m. празнина, празно место; од арапскога *хали*, празно, одакле арапско-турско *халилик*.

АЛИМ, в. алем.

АЛИН, в. алем.

АЛИС-ЧОВЕК, m. поштен човек, од арапскога *халис*, прави човек.

АЛИЦА, f. врста трешње; од *ӓл*, црвено.

АЛИШ-ВЕРИШ, m. од турскога *алиш вериш*, куповање и продавање, трговина, трговање; (отуда *алишик*, муштерија).

АЛКА, в. халка

АЛКОРАН, в. алкуран.

АЛКУРАН, m. од арапскога *ел-куран*, књига, читанка (*ел* је артикул); в. коран.

АЛМА, турска реч, (боље *елма*), значи: јабука; *кизил елма*, црвена јабука, иначе зову Турци тако Рим; *кизил елма папаси*, римпапа.

АЛМАЗ, m. од турско-арапске речи *елмас*, дијамант.

АЛМАЗА, женско име; ср. алмаз.

АЛТАНБАШ, m. од турскога *алтунбаш*, орпименат.

АЛТУН, m. турска реч, значи: злато, златан новац.

АЛЋЕРЋЕЛЕТ, m. овој речи не могох ухватити права трага; али мислим, да ће значити црвен ћурак (*ал*, црвен, *ќӧрк*, ћурак). Има доста речи турских, које су Срби тако искрепули, да би Турчин могао око њих обилазити три дана, а да не позна, да су од њега узете.

АЛЧА, f. од *ӑлат* (као алатче!).

АЛЧАК, в. алчакчина.

АЛЧАКЧИНА, m. никакав човек; од турскога *алчак*, низак (у моралном смислу).

АЛЧАШИЦА, f. турско-српска реч; (неки цвет).

АМ, m. долази по свој прилици од турскога *гем*, ам коњски, убојни оклоп коњски; ср. мађарско há́m, које исто значи.

АМА, conj. арапски и турски *ама* или *ема*, а, али; ср. талијанско ma, француско mais.

АМАЗ, в. намаз.

АМАЈЛИЈА, в. хамајлија.

АМАЛ, АМАЛИН, в. хамал, хамалин.

АМАЛДАР, m. царинник; од арапскога *'амелдар*.

АМАМ, в. хамам.

АМАМЕТ, в. аманет.

АМАМЏИК, в. хамамџик.

АМАН, m. од арапскога *ел-аман* или *ел-еман*, опроштење, милост, безбедност, окриље, искреност.

АМАНАТ, в. аманет.

АМАНЕТ, m. од арапскога *еманет*, безбедност, остава; ср. аман.

АМАР, adj. горко, жао; арапска реч; ср. латинско amarum, горко.

А̀МБАР, в. амбер.

АМБА̀Р, m. плурал од арапске речи *нибр*, (другојачије плурал и *ембар*); ова је реч у обичном говору узета као

сингулар, и значи: житница, магазин, доњи простор у лађи, мост на броду, кобилица у брода. Овде је свакако место да се помене, да је *амбар* једна од оних аланских речи, која нам је у истом значењу сачувана; а Алани никако нису били арапска рода, него сарматско племе.

АМБАРЏИЈА, m. магазинар; од арапско-турскога *амбарџи*.

АМБЕР, од арапскога *'амбер*, амбра, мирис.

АМБЕРИЈА, f. мирисава ракија, ср. амбер.

АМБОР, в. амбер.

АМБРА, в. амбер.

АМЕТ, ср. хаметице.

АМЕТИЦЕ, в. хаметице.

АМЕТЛИ, adj. умрли, покојни; турско-арапска реч, од арапскога *имате*, умор.

АМЕТОМ, ср. хаметице.

АМЗА, мушко име; в. Хамза.

АМЗАД-АГА, m. од арапскога *амзаде*, стричев син, са додатком *ага*, господин.

АМИД, име мушко, в. Хамид. (Међутим *'амид* у арапском има такође лепо значење: помоћ, потпора, народна поглавица; дакле би и то могло поднети за мушко име.)

АМИН, interj. у арапском значи: тако да буде. Ову смо реч са старим заветом добили из јеврејског језика, који је сродан са арапским.

АМИР, в. амира.

АМИРА, m. титула султана турскога у нашим старим споменицима; в. *емир*.

АМИРЕ, в. амира.

АМИЏА, m. од турскога *амуџе*, *'амџе*, *амиџе*, *амуџа*, *амиџа*, стриц.

АМИЏИЋ, презиме; ср. амиџа.

АМУД, име мушко; в. Амид.

АМУРАТ, в. Мурат.

АМУРЛУК, в. хамурлук.

АМИША, женско име; в. Ајша.

АН, в. хан.

А́НА, f. турска реч, значи: мати.

АНАДОЛИЈА, Мала Азија; овај облик имена Анатолије примили смо од Турака, који зову Малу Азију *анатоли*, или у обичном говору *анадоли*, или *анадолу*, а они су име то узели од грчког *ἀνατολή*. *Анадоли бејлербеј*, анадолијски беглербег, главни управитељ од Анадолије, који је имао своју столицу у Кутахији.

АНАСАР, m. од арапскога *несир* (плурал *енсар*), чувар, бранич.

А̏НБА̂Р, в. а̏мба̂р.

АНГАРИЈА, f. од турског *ангарије*, или у обичном говору *ангарија*, работа (спахијска и т. д.), што се другом турском речи каже *кулук*. Турци су узели ову реч од Грка, од којих можда је и ми имамо непосредно.

АНГИР, в. ајгир.

АНГОРА, стара Анкира, варош у Малој Азији, где је 1402. године била велика битка, у којој је татарски хан Тимур победио и заробио турскога султана Бајазита I, уз кога су се борили 10,000 Срба под Високим Стефаном са нечувеном храброшћу. Ово име Анкире ми смо примили од Турака, који је зову *Ангора*, *Енгури*, *Енгури* и *Анкире*.

АНДРАК, m. (који ти је андрак?); Даничић мисли, да ће бити од персијскога *адренк*, бол, жалост, несрећа.

АНДУМ, мушко име; можда долази од арапскога *хадим*, слуга.

АНЂАМ, m. беда, напаст; долази од персијскога *ренђеме*, које исто значи.

АНЕТА, pl. жљебови у пушчаној цеви; Даничић мисли, да је можда од арапскога *енха* (плурал од *нахв*), пут, правац.

АНИФ, в. калиф.

АНТЕРИЈА, f. од турскога *антари*, *антери*, горња хаљина са дугим рукавима.

АНТЕРИЛУК, m. од турског *антерилик*, комад материје колико је довољно за једну антерију.

АНТИЛУК, m. од турскога *алтилик*, шестак, турски новац од шест гроша.

АНУМ, в. ханум.

АНУМА, в. ханума.

АНЏАР, в. ханџар.

АНЏИЈА, в. ханџија.

АПИЈА, в. јапија.

АПС, в. хапс.

АПСАНА, в. хапсана.

АПСЕНИК, в. хапсеник.

АПСИТИ, в. хапсити.

АР, в. ахар.

АРАБА, в. раба.

АРАБАТАН, в. хараб.

АРАБИСТАН, од арапског *Аребистан*, Арапска.

АРАДИН, мушко име, в. Хајредин.

АРАК, m. рум; од арапског *'арак*, знојење, зној, сок што иде на претисак из какве ствари, спиритуозно и јако пиће (нарочито у источној Инђији), отуда после реч *раки*, ракија.

АРАКЧИН, m. клобук кожом постављен; од арапскога *'аракчин*, капица која се носи да купи зној са главе. Ср. арак.

АРАЛУК, m. од турскога *аралик*, интервал; дај ми аралука! т. ј. да мало дахнем, дај ми мало рока.

АРАМ, в. харам.

АРАМБАША, в. харамбаша.

АРАМЗАДА, в. харамзада.

АРАМИЈА, в. харамија.

АРАМИТИ, в. харамити.

АРАП, АРАПИН, народно име; арапски *араб*, *еараб*, значи Арапе са несталним боравиштем, номаде арапске; *'ареб* значи народ арапски, нарочито Арапе у варошима; *'араб* значи становнике пустиње, а значи и Арапска, Арапин, па и уопште човек црне коже.

АРАР, в. харар.

АРÂЧ, в. харâч.

А̏РАЧ, в. ха̏рач.

АРАЧИЋ, презиме; можда од турског *арача*, низак.

АРАЧЛИЈА, в. харачлија.

АРАШЛАМА, в. аршлама.

АРБИЈА, в. харбија.

АРВАНИЈА, в. аврамија.

АРГАТ, m. пушкарница; од турскога *ергедал*, заседа, место згодно за заседу.

АРГАТЛУК, m. од турског *иргадлик*, работа, посао. Ово су Турци, а можда и Срби у осталим деривацијама и видовима, (аргат, аргатар, аргатија, аргатин, аргатовати), узели од грчког *'εργάτης* или *'εργατις*, работник, радник, посленик.

АРГИЛА, в. наргила.

АРДАЛИЈА, f. горушица, од турскога *хардал*.

АРДИЈА, f. место иза куће или иза дућана; узето од турскога *арди*, што исто значи.

АРДАЉ, в. ардалија.

АРЗОВАН, в. арзохал.

АРЗИ-ОДАЈА, f. арапско-турска реч, соба за дочекивање.

АРЗИ-МАХЗАР, m. арапска реч, која значи писмено, у коме се излаже стање каквог питања или ствар. Ова се реч пре употребљавала у Србији у службеном стилу.

АРЗОХАЛ, m. молба; арапска реч.

АРИФ, мушко име, од арапског *ариф*, који зна, познавач, који добро познаје, који се добро разбира, поглавица.

АРКА, f. турска реч, значи: леђа (у српском нарочито леђа од хаљине).

АРКАПИЈА, f. врата што не иду на улицу, него су изнутра из авлије; узето од турскога *ард капуси*, стражња врата. Ср. ардија.

АРЛАКАЧА, ср. арлати.

АРЛАТИ, v. i. викати, праскати; од турског *ирламак*, певати. Ср. међутим урлати, урликати.

АРЛИ, adj. силан, силовит, љут; Даничић мисли, да је од турскога *кахр*, сила.

АРЛИТИ, в. арлати.

АРЛОВАТИ, в. арлати.

АРЛУКАТИ, в. арлати.

АРМАГАНИ, m. дар, од персијског *армаган*.

АРМАН, m. гумно, од персијскога *хармен*, жетва и гумно.

АРНАУД ИСКЕНДЕРИЈЕСИ, турско име за Скадар на Бојани.

АРНАУТ, АРНАУТИН, од турског *Арнауд*.

АРНАУТЛУК, од турског *Арнаудлик*.

АРПАКАША, f. каша од јечма, јер *арпа* у турском значи јечам; али лако може бити, да су ту реч Срби од Мађара узели, који такође зову јечам árpa, а имају и готову реч árpakása.

АРПАЛУК, m. од турског *арпалик;* тако се звало уживање још једног округа, које су султани давали пашама уз пашалук њихов, као на јечам за коње.

АРПА СУ, АРПА СУЈИ, f. турска реч, јечмена вода, пиво.

АРПАЏИК, m. од турскога *арпаџик*, јечмич (болест на оку); у нас значи ситан лукац за пресад.

АРСЛАН, m. или обично *аслан*, турска реч, значи лав; ср. мађарско arszlán, oroszlány.

АРСЛАНИЈА, f. стари турски новац од 40 пара; ср. арслан.

АРСУЗ, m. од турскога *ххирсиз*, крадљивац.

АРСУЗИН, в. арсуз.

АРСУЗЛУК, m. од турскога *ххирсизлик*, крађа.

АРТА, f. турска реч, значи остатак.

АРТЕРИСАТИ, v. p. надмашити, надметати се; од турскога *артермак*.

АРТОВАТИ, v. i. световати; Даничић мисли, да ће бити од турскога *артмак*, додавати, надметати, надметати се; међутим ср. артерисати.

АРУМ, adj. јогунаст; од арапскога *харун*, тврдоглав, упоран, ћудљив.

АРУМЊАК, m. сулудњак; ср. арум.

АРЧАЛИЈА, в. харчалија.

АРЧИТИ, в. харчити.

АРШИН, m. од турскога *аршин* или *аршун*, лакат, риф; (*арши*, турско-персијска реч, значи: лакат, рука, риф, педаљ, мера, основа у ткању).

АРШЛАМА, f. од турскога *ашлама*, калам, оно што је облагорођено, *ашламак*, каламити; дакле каламљено, облагорођено воће; у нас значи та реч род трешања и врста црна лука.

АСАН, мушко име, в. Хасан.

АСИ, adj. непослушан, бунтовник; од арапског *ʾаси*.

АСКЕР, m. од арапскога *ʾаскер*, војска, трупа.

АСЛИ, adj. арапска реч, значи: коренито, изворно, суштаствено, начелно, од добра рода, племенито, узрочно, главно.

АСМАЛУК, m. павит од чокота; од турскога *асма*, винова лоза, павит, отуда *асмалик*.

АСМАНЛУК, в. асмалук.

АСНА, в. хасна.

АСНИТИ, в. хаснити.

АСОВИНА, f. царско или државно добро; од арапскога *хас*, што исто значи.

АСОЛ, m. добит; од турскога *хасил*, доходак.

АСТА, adj. турски *хаста*, болестан.

АСТАЛУК, m. болест; од турскога *хасталик*.

АСТАР, m. од арапско-персијско-турске речи *астер*, или у обичном говору *астар*, постава, памучно дебело платно за поставу, памучна материја из Сурата у источној Инђији. Вук вели, да астаром обично завијају мртве Турке.

АСУМИТИ, v. p. расрдити се; Даничић мисли, да ће бити од турскога *исинмак*, угрејати се, жестити се.

АСУРА, f. од арапскога *ххаср*, рогожина, покривач од рогожине.

АСУРЏИЈА, m. од арапско-турске речи *ххасрџи*, који прави рогожине.

АТ, m. турска реч, значи коњ. Вук тумачи: арапски коњ.

АТА, женско име; од арапскога *'ата*, дар, дакле као Даринка.

А́ТАР, в. ха́тар.

АТАРЏИЈА, в. хатарџија.

АТЕР, в. хатер.

АТЕШ, adj. ватрен; од турскога *атеш*, ватра.

АТЛАГИЋ, презиме; од *атлија*, коњаник, и *ага*, господин.

АТЛАС, m. арапска реч, род свиле, кумаш; а у арапском значи и ведро небо; (*атлас* је плурал од *тилс*, глатко, углађено).

АТЛИЈА, m. од турског *атлы*, коњаник.

АТМАЏА, в. акмаџа.

АТМЕЈДАН, турска реч. место за коњску трку. иподром. Вук тумачи: коњски трг (у Сарајеву).

АТНАМЕ, т. турско-персијска реч, значи: уговор. писмено од уговора.

АЋОНИЈА, варош Адана у Малој Азији и предео око ње.

АФ, т. од турскога *хав*, што значи оно стање сукна, кад је ново и кад са њега још није пала длака, рудица; исто значење има и турско-персијска реч *ххав*, којом се још означава и танка рудица на свиленој материји.

АФЕРИМ, interj. од арапске интерјекције *аферин*. браво! иначе ова реч у арапском значи, као супстантив, одобравање, повлађивање, створитељ. У персијском *фери!* значи: врло добро!

АФИЗ, т. књижевник; в. Хафиз.

АФИЈУН, т. арапско-турско-персијска реч, опијум.

АХАР, т. од турскога *аххар*, *аххор*, коњушница.

АХМАТ, в. Ахмед.

АХМЕД, мушко име, од арапског *ахмед*. прехвалан.

АХМЕТ, в. Ахмед.

А́ХМЕТОВИЋ, ср. Ахмет.

АЧЕ, в. ат.

АЏАЈЛИЈА, турско име, сложено од *хаџи*, поклоник, и *Алија*.

АЏАЛИЈЋ, презиме од *хаџи Алија*.

АЏАМ, Персија; ср. аџамија.

АЏАМИЈА, т. од арапске речи *аџами*, роб или лице, које не зна језика, или није вешто послу; арапско-персијска реч *ʿаџеми*, означава странца, невешта обичном говору, неотесана, неображена, груба, глупа човека, који би се грчки назвао варварин; по преимућству *ʿаџеми*, значи Персијанац; *аџем* и *ʿаџем*, у арапском означава онога, који не зна арапски, или не говори чисто тај језик;

даље очначава све што није Арапин; варварин, нарочито Персијанац.

АЏАМОВЦИ, село у Славонији близу Нове Градишке; ср. Аџам.

АЏАП, m. од арапскога *хаџиб*, вратар.

АЏБЕГОВАЦ. село у Србији; од *хаџи*, поклоник, и *бег*, господар, кнез.

АЏЕМ, в. Аџам.

АЏЕМОВИЋ, презиме; ср. Аџам.

АЏИ, в. аџија.

АЏИЈА, в. хаџија. Реч *аџи* значи у турском горко. горчина, па подсмевајући се Турци зову тако хришћанина, који се поклонио светим местима; а прави, мухамедовски поклоник, који је био у Меци и Медини, зове се *хаџи*. Оваквих каламбура имају мухамедовци доста, којима хоће ђауре да погрде.

АЏИЛУК, в. хаџилук.

АЏУВАН, m. од персијскога *џыван*, млад, младић, (ср. латинско juvenis). Персијанци и Турци употребљавају реч *џыван* у најчистијем и најлепшем значењу, а у нас та реч означава, како је Вук евфимистично тумачи, Ганимеда!

АША, в. хаша.

АШАБИЧАР, m. биљка aquilegia vulgaris; од арапскога *ʾашики бичаре*, љубавник без душе, а и у арапском значи неки цвет.

АШАЊКА, f. нека женска капа; Даничић мисли, да је можда од турскога *хашије*, крајац, поруб, опток.

АШАР, m. десето од жита; в. ушур.

АШАРИЈАСТ, adj. од турскога *хашари*, несташан.

АШАТИ, в. хашати.

АШИГЏИЈА, m. од турско-арапског *ʾашикџи*; в. ашик.

АШИК, adj. арапска реч *'ашик*, залубљен, а у мистичком смислу онај, који гори од љубави к богу и тежи једино за тим, да би се с њим идентификовао.

АШИКЛУК, m. љубав; од турско-арапскога *'ашиклик*.

АШИКОВАТИ, v. i. ср. ашик.

АШИКЧИЈА, в. ашигџија.

АШИТИ, в. хашити.

АШЛАМА, f. род трешње; в. аршлама. (У Босни.)

АШЛУК, m. од арапско-турске речи *харчлик*, а ова долази од арапскога *харч*, трошак.

АШЛУЧИТИ, в. ашлук.

АШКАРЕ, adj. јавно, отворено; од персијскога *ашкар*.

АШЧИЈА, m. од турскога *ашџи*, кувар. (*аш*, турски: јело). *Ашџи баши*, управитељ над кујном; тако се звао онај јаничарски офицер, који је био старешина у својој орти (*орта* се звала јаничарска регимента) и имао је надзор над продовољством, (као што у Србији кажу) и над полицијским редом.

АШЧИЈНИЦА, ср. ашчија.

АШЧИЛУК, m. од турскога *ашџилик*, куварство.

Б.

БА, БЕ, interj. турска интерјекција, а! шта рече! гле! (дивљење); нимало! никако! (пекање).

БАБА, m. турска реч, значи отац.

БАБАЗЕМАН, m. негда, старо време; од турског *баба*, онда, негда, и *земан*, време.

БАБАЈКО, в. бабаљко.

БАБАКАЈ, позната стена на сред Дунава у Ђердапу: име ово долази од турскога *баба*, отац, и *каја*, стена; дакле било би српски: очина стена, или очин камен.

БАБАЛУК, m. таст; од турскога *бабалик*.

БАБАЉКО, m. поочим, таст, очух, стар човек; од турскога *бабалик*.

БАБАЧАФЕР, нека тамница у Цариграду за стране посланике; можда се прозвала од каквога *Бабађафера*, чича Ђафера.

БАБЕР, m. неки цвет; Даничић мисли, да ће бити од турскога *бебыргu*, ђурђиц. Ср. мађарски babér, ловор.

БАБЊЕ, в. бамње.

БА́БО, в. ба́ба.

БАБОВИНА, f. очевина; ср. бабо.

БАБОВИЋ, m. онаки каки му је и отац; ср. бабо.

БАВРЉ, ср. бавр̂љати.

БАВРЉАСТ, ср. бавр̂љати.

БАВРЉАТИ, v. i. ићи којекуда; Даничић мисли, да ће бити од турскога *варилмак*, пасив од *вармак*, ићи.

БАГ, m. виноград, врт; персијска реч. (У Босни.)

БАГ, m. веза, узица, верижица; турска реч. (У Босни.)

БАГАВ, adj. хром; Даничић мисли, да ће бити од турскога *бӧгмек*, савијати, сагибати; *бӧгылмек*, сагибати се, прегибати се; *бӧгри*, крив.

БАГАЈЛИЈА, f. крсташ орао; осим окончења, ова реч није турска.

БАГАНА, f. турска реч, значи јагње, мали дечко; (у нас јој је значење: јагњећа кожица). *Багана кырки*, ћурак од астраханских кожица.

БАГАНЕ, m. дете; турска реч.

БАГДАТ, варош у Месопотамији на Ефрату, од арапскога *Багдад*.

БАГЛАМА, f. турска реч, значи: веза, свеза (у српском значи: шарка на вратима). Вук вели, да се тако зове и мала тамбурица од три жице; али у турскоме нема *баглама* тога значења.

БАГРДАН, варошица у Србији; турско јој је потпуно име *Девс Багрдан*, што ће рећи: онај који је узрок да камиле ричу; а веле, да је онуда уз брдо врло мучно било њи камилама, тако да су добро шичале, докле су уз брдо узашле.

БАЂ, m. гребен; Даничић мисли, да је можда од турскога *цат*, плосан.

БАДАВА, БАДАВАД, БАДАВАДЕ, adj. од персијскога *бади хева*, у обичном говору *бадхави*, *бедава*, бесплатно. (У персијском *бад*, значи ветар, празнина, ваздух, а *хева* значи ваздух.)

БАДАВАДИСАТИ, v. i. беспосличити; ср. бадава.

БАДАВАЈИСАТИ, в. бадавадисати.

БАДАВАЏИЈА, m. персијско-турска реч, *бадхаваџи*, који би хтео све бесплатно да добије, који је беспосличар; в. бадава.

БАДЕМ, m. од турско-персијскога *бадам*, у обичном говору *бадем*, познато дрво и плод му.

БАДЕМЛИЈЋ, презиме; ср. бадем.

БАДЈАВА, БАДЈАВАД, БАДЈАВАДЕ, в. бадава.

БА́ЋА, m. то што и *ба́та*, *ба́ча*, као хипокористикон, отац, стриц; можда има неке свезе са турским *баџи*, сестра, нарочито старија сестра.

БАЕР, в. баир.

БАЖДАР, m. онај чиновник који мери унутарњу садржину судова, као и тегове; ова реч долази од персијскога *баџдар*, *баџгир*, *баџђир*, царинар, порезник.

БАЖДАРИЈА, в. баждарина.

БАЖДАРИНА, царина; в. баждар.

БАЖДАРИТИ, в. баждар.

БАЗАР, в. пазар.

БАЗАРЂАН, в. базерђан.

БАЗАТИ, v. i. беспослен тумарати; ср. бази.

БАЗДРЂАН, ср. базерђан.

БАЗДРЂАМБАША, в. базерђамбаша.

БАЗЕРЂАМБАША, m. од персијско-турскога *базирђан баши*, старешина над трговцима, набављач код великаша. Вук тумачи ову реч: који је добио право да купи царину од увоза и извоза робе.

БАЗЕРЂАМБАШЛУК, m. персијско-турска реч, звање или достојанство базерђамбаше.

БАЗЕРЂАН, m. од персијскога *базарђан*, трговац, или од персијско-турске речи *базирђан*, трговац, купац.

БАЗИ, pl. од персијске речи *бази*, игра, спгра; *базен*, играти се, трчкарати, скитати се; сат са базима, значило би сат, који куца, свира.

БАЗИ, pron. некоји, гдекоји; арапско-персијска реч.

БАЗЈАЛУК, m. Даничић мисли, да је можда од турског *бисјарлик*, велико мноштво.

БАЗЛАМАЧА, f. нека погача; од турскога *базламач*.

БАЗРЂАН, в. базерђан.

БАИЛИСАТИ СЕ, в. бајалдисати. (У Босни.)

БАИР, m. од арапскога *баир*, *баирет*, необрађена земља, или од турскога *баир*, брежуљак; (у српскоме значење му је: обала реке или мора).

БАЈА, в. абајлија.

БАЈАГА, в. бајаги.

БАЈАГИ, adv. турска реч, значи: просто, обично, једноставно; (у српскоме има значење: тобоже).

БАЈАЗИТ, мушко име, турски *Бајезид*.

БАЈАЛАЦ, ср. бајати.

БАЈАЛДИСАТИ, v. p. онесвеснути; од турскога *баилмак*.

БАЈАЛИЦА, f. в. бајати, бајач.

БАЈАЛО, в. бајати, бајач.

БАЈАМ, ср. бадем, од кога ће бити и постало по мишљењу Даничићеву.

БАЈАРИЦА, ср. бајати.

БАЈАТ, adj. турски *бејат*, или у обичном говору *бајат*, старо, прошло; *бајат итмек*, сух хлебац.

БАЈАТАН, adj. в. бајат.

БАЈАТИ, v. i. од турскога *бајмакк*, варати, врачати, опсенарити.

БАЈАЧ, m. од турскога *бајџи*, *бÿз багиџи*, врачар, опсенар, варалица; *бајџилик* значи у турскоме превара, опсена, врачарија.

БАЈРАК, в. барјак.

БАЈРАКТАР, ср. барјак.

БАЈРАМ, в. барјам.

БАК, interj. турска интерјекција, гле! гледај! в. бака.

БАКА, БАКА, interj. турска интерјекција, гле! погле! та гледај! долази од *бакмак*, гледати, посматрати.

БАКАЛ, БАКАЛИН, m. од арапскога *бакил*, *бакал*, који продаје зачине, сушено вариво, уље, масло, сир, и т. д., што би се иначе казало дрогиста, спецерајиста.

БАКАЛАЋ, ср. бакал.

БАКАЛИТИ, ср. бакал.

БАКАЛКА, ср. бакал.

БАКАЛНИЦА, f. ср. бакал.

БАКАЛОВИЋ, презиме; ср. бакал.

БАКАМ, m. турска реч, значи камиешко дрво за црвену боју, варзило.

БАКАМИТИ, ср. бакам.

БАКАР, m. од турскога *бакр*, мёд.

БАКАРАН, ср. бакар.

БАКАРИСАТИ, v. i. ср. бакар.

БАКАРЛИ, adj. турска реч; ср. бакар.

БАКАРЛИЈА, f. стремен; ср. бакар.

БАКАРУША, ср. бакар.

БАКВА, f. одређено место. У књижици „Турцизми у Босни“ каже се, да је то арапско-персијска реч, што ја нисам могао да константујем.

БАКЛАВА, f. турска реч, колач познат и Србима, који је особито цењен у Турака.

БАКРА, в. бакрач.

БАКРАЧ, m. од турскога *бакрач*, суд од меди, ведро од меди, којим се вади вода из бунара или из густерне.

БАКРАЧЛИЈА, ср. бакар.

БАКРАЧЛИЈЋ, презиме; ср. бакрачлија.

БАКРЕНИЦА, ср. бакар.

БАКРЕЊАЧА, ср. бакар.

БАКСУЗ, adj. несрећан; од персијско-турскога *бахтсиз*.

БАКСУМ, adv. као, тобоже, бојаги; од арапскога *махсен*, чисто, просто, управо.

БАКЧА, в. башча.

БАКШИШ, m. од персијскога *бакшиш, бахшиш*, дар, дарак о каквом празнику или иначе о каквој свечаној прилици, поклон, опраштање; у српском је узета ова реч у значењу напојнице.

БАЛАБАН, m. кихавица, назеба; Даничић мисли, да је можда од персијскога *палавун*, цедити.

БАЛАБАН, име мушко, од турскога *белабан*, незграпан, велики, голем.

БАЛА̀НЕ, pl. место где се мед цеди; од турскога *балххане*, (*бал*, мед, *ххане*, кућа).

БАЛАНЕЏИЈА, m. који цеди мед и препарује га; од турскога *балхханеџи*; ср. балане.

БАЛАНЏА, в. патлиџан.

БАЛВАН, m. у српском греда; у турском ова реч исто значи; сравни руско *болван*, идол, глупак; пољско *балван*, пањ, идол, глупак; чешко *балван*, идол, пањ, грудва, глупак; мађарско *bálvány*, идол.

БАЛИ, име мушко у Турака Џагатајаца.

БАЛИЈА, m. тако Срби са презирањем означавају Турчина; ове речи у турскоме нема; по свој прилици Срби су тако начинили ову реч са турским окончењем, да би се Турцима исмевали, али мислили су ту Турчина који бали, балоњу. Или је можда ова реч од турскога *бал*, мёд, па су Срби тако прозвали Турке, да би тиме означили њихову прождрљивост и облапорност?

БАЛКАН, позната велика планина на трачко-илирском полострову, којој је старо име Им, словенско Стара Планина; турски значи *балкан* високе планине.

БАЛКОН, m. од турскога *балахане*, највиши део у кући, одакле је леп изглед на околину.

БАЛТА, f. турска реч, значи секира.

БАЛТАТИ, ср. балта.

БАЛТАЏИЈА, m. од турскога *балтаџи*, секираш, дрвосеча; балтаџија је турски пионер, сапер, а тако се зове и војник султанове личне страже, који је оружан халабардом.

БАЛУГЏИЈА, m. од турскога *баликчи*, рибар.

БАЛУГЏИЈЋ, презиме, ср. балугџија.

БАЛУК, рибља трава, а и клеча (шара по ткању); од турскога *балик*, риба.

БАЛУКА, в. балук.

БАЛУКАТ, в. балук.

БАЛУЧИТИ, ср. балук.

БАЛУЧКА, в. балук.

БАЛЧА, в. балчак.

БАЛЧАГ, в. балчак.

БАЛЧАК, m. од турскога *балчак* или *барчак*, пуце или јабука мала на дршку од сабље или мача; у нас је та реч узета у значењу дршка од сабље или мача.

БАЉЕМЕЗ, m. топ велика калибра; ова реч дошла је од турскога *бал јемез топ* (*бал* значи мёд, а *јемез* до-

лази од *јемек*, јести), што значи од прилике: топ који не тражи меда. (У арапском *бал* значи: срце, дух; у персијском значи: стас, мишица, крило, пераје.)

БАМБАДАВА, в. бадава.

БАМЈА, в. бамња. (У Босни.)

БАМЊА, f. биљка hibiscus esculentus; долази од турскога *бамја*.

БАН, m. ову су реч Турци узели од Србаља и значи им, као и у нас, господар, губернатор над једном области. Ср. персијско *бану*, госпођа.

БАНАБАК, m. од персијскога *бана-бак*, гледај ме! кажи ми! (фамилијаран начин, да се ко зове).

БАНЃАВ, в. багаџ.

БАР, Турци су од Србаља узели ово име вароши Антивара.

БÂР, m. Вук каже, да је то некакво врло ситно и жуто просо; по другима била би то биљка foeniculum; у овом последњем случају подсећа на арапско *бахар*, *бехар*, што значи: зачинци (а значи и цвет). У осталом испореди и готско *барис*, јечам, као и бретонско *бара*, хлеб.

БАР, adv. Персијанци веле *баре*, *бари*; ср. мађарско bár.

БАРАБАР, adv. од персијскога *берабер*, *барабар*, што значи: равно, једнако, подобно, заједно, напоредо; а значи и противно, противустављено.

БАРАБАРИТИ СЕ, v. r. ср. барабар.

БАРАБАРЛУК, m. од персијско-турске речи: *бераберлик*, једнакост.

БАРАК, m. рутав пас; турска реч.

БАРАТ, име вароши; по свој прилици то је Берат у Арбанашкој.

БАРДАГЏИЈА, m. од турскога *бардакчи*: ср. бардак.

БАРДАК, m. од турскога *бардак*, земљан суд за пиће.

БАРДАКЛИЈА, f. врста шљиве; ср. бардак.

БАРИЗОВКА, f. нека накисела јабука; можда јој је име дошло од турскога *бариса*, лук.

БАРЕМ, adv. в. бар.

БАРЈАК, m. од персијскога: *бејрак*, *бајрак*, застава, стег, чета војника.

БАРЈАКТАР, m. од персијскога *бајракдар*, заставник, стегоноша.

БАРЈАМ, m. од персијскога *бејрам*, *бајрам*: тако се зову два велика годишња празника мухамедовачка; први се светкује одмах по свршетку поснога месеца рамазана; други је *курбан бајрам*, празник жртве, а зато се тако зове, јер се тада кољу овнови, које деле сиротињи, а светкује се пошто прођу седамдесет дана после првога празника бајрама. В. курбан бајрам.

БАРЈАМОВАТИ, v. i. ср. бајрам.

БАРЛИЈАТИ (претима по житку јелу), v. i.; Даничић мисли, да ће бити од турског *парелемек*, разбијати.

БАРУГЏИЈА, m. од турскога *баругџи* који прави барут.

БАРУТ, m. турска реч, значи прах за топове (у персијском *барут* значи: брк).

БАРУТАНА, f. од турскога *барут-хане*, творница праха, магазин где се држи прах.

БАРУТЉИВ, ср. барут.

БАРУЏИЈА, в. баругџија.

БАРЧАК, в. балчак.

БАСАМАК, m. турска реч, *басамак*, степен, основ.

БАСАТИ, v. i. од турскога *басмак*, газити, згазити; отуда и *басамак*.

БАСКИЈА, f. гредица, летва, од турскога *баски*: *баски ескер*, клин са широком главом.

БАСКИЈАТИ, ср. баскија.

БАСМА, турска реч, значи: печатање, а тако се зове у турском и материја цвц. (Друго значење, као врста кутије за прах, које јој Вук даје, ова реч у турскоме нема.)

БАСМАЏИЈА, m. од турскога *басмаџи*, који прави цвц и печата шаре по њему.

БАСТИСАТИ, v. p. од турскога *басмак*, газити, згазити, на нешто напасти.

БА̏Т, m. од арапскога (персијскога) *бахт*, срећа.

БАТА, f. бара, глиб; од турскога *батак*, блато, глиб, мочар.

БАТАК, m. турско *батак* значи: блато, глиб, мочар, а значи и улица без излаза (говорећи о ограниченој каријери); према томе доста би смело било изводити реч *батак* у том значењу од турскога. Међутим у нас се зове *батак* и најгорњи врх у кошнице, онај кут у врху; а Турци са речи *батак* означавају место, где се човек увлачи. У овом последњем значењу могао је наш батак доћи од турскога *батак*.

БАТАЛ, adj. од арапскога *батил*, *батал*, залудно, пролазно, беспослено, што се више не употребљава, што више не важи, празно, напуштено; а тиме означава се у арапском и онај који не зна.

БАТА́ЛИЈА, ср. батал.

БАТАЛИТИ, ср. батал.

БАТИЂАН, в. патлиџан.

БАТИСАТИ, v. p. пропасти; од турскога *батмак*.

БАТЛАК, m. траг по путу; од Турскога *батаклик* глиб.

БАТЛИ, adj. од арапско-турске речи *бахтли*, срећан.

БАТЛИЈА, ср. батли.

БАТУН, m. бара; ср. бата.

БАТУНА, f. срећа; ср. бат.

БАЋИР, m. нека дињa; Даничић мисли, да је можда од арапскога *бакуре*, првине.

БАХМУТ, в. Махмуд.

БАХТ, m. срећа; персијска реч. (У Босни.)

БАЧА, в. башча.

БАЏА, f. персијска реч, значи: димњак, пушкарница; у турскоме значи: прозор.

БАЏАК, m. турска реч, значи: бутина.

БАЏАКЛИЈА, f. ср. баџак.

БАЏЕНАК, m. пашанац; од турскога *баџанак*, девер (мужевљев брат).

БАЏЕЊАЧА, f. мотка за отварање баџе; ср. *баџа*.

БАЏОМЕТ, m. ср. баџа.

БАШ, m. од турскога и значи: глава, старешина, почетак, врх, вршак, предњи крај од лађе; *баш чауш*, наредник.

БАША, m. турска реч, која се употребљавала као титула јаничарима.

БАШАЛУК, m. од турскога *башалик*, достојанство баше.

БАШИТИ, башити се, ср. баша.

БАШИЦА, f. ср. баш.

БАШКА, adj. турска реч, значи: одељено, посебице, сам, различно, друго; *башка башка*, сваки за себе, појединце.

БАШКАЛИ, adj. турска реч; в. башка.

БАШКАЛУК, m. од турскога *башкалик*, што је одељено.

БАШКАЛУЧИТИ, v. i. ср. башкалук.

БАШКАЛФА, m. турска реч, први калфа, први помоћник.

БАШ-КНЕЗ, m. ср. баш.

БАШЛИЈА, f. главата игла; од турског *башли*, глават.

БАШЛУК, m. од турскога *башлык*, што покрива главу, шлем, коњски оглавар.

БАШТА, в. башча.

БАШТОВАН, в. башчован.

БАШЧА, f. турски *бахче*, и турско-персијски *багче*, значи: градина, врт; турско-персијско *баг* значи: врт, део врта

засађен виновом лозом или дрвима; а у турском значи *баг* и виноград, рај, место за уживање; *баг чардаки*, павит од винове лозе.

БАШЧАР, в. башчован.

БАШЧОВАН, m. од турскога *багчеван, багчебан*.

БАШЧОВАНЛУК, m. од турскога *багчеванлик*, радња вртарска.

БАШЧОВАНЏИЈА, в. башчован.

БАШЧОХАН, в. башчован.

БЕ! интерјекција турска за удивљење, звање, љутњу.

БЕВУТ, m. несвест, од персијскога *би*, без, и персијскога *хут*, свест.

БЕГ, m. турска реч, значи: господар, губернатор над једном области, који у знак свога достојанства обично има по један туг; тако се зове још сваки пашински син, сваки заповедник убојне лађе, као и сваки отмен странац.

БЕГАЈЛИЈА, презиме; ср. бег.

БЕГЕНИСАТИ, v. p. од турскога *беђенмек*, заволети кога.

БЕГЗАДА, име женско; од турскога *бегзаде*, бегово дете.

БÖГЫРДИЛЕН, тако су Турци звали Шабац, а нарочито спољашњи редут код Шанца на једном савском острову Ово име дали су Турци Шанцу према речи *бöгыр*, бок, и *делен* (од *делмек*, ударати, бости), који удара, боде; дакле *Бöгырдилен* рећи ће толико, колико: који удара у бок; а Шабац Срему заиста и удара у бок.

БЕГЛЕРБЕГ, m. од турскога *бејлер-беги*, бег над беговима, главни губернатор, под којим има неколико губернатора; у знак свога достојанства имао је три туга коњска, две велике заставе и војничку свирку у пратњи, кад је куд излазио.

БЕГЛЕРБЕГЛУК, m. од турскога *бејлербејлик*, губернија, беглербегово достојанство.

БЕГЛУК, m. од турскога *беглик*, губернија уопште, али значи и губернија само од једнога округа; још значи и фиск, државна благајница, што се иначе зове *мири* (мирија).

БЕГЛУЧИТИ, v. i. ср. беглук.

БЕГО, m. в. бег.

БЕГОВАЦ, m. ср. бег.

БЕГОГЛИЈА, m. од турскога *бег оглу*, бегов син.

БЕГУМ, f. од турскога *бегим*, госпођа, удова царица, удовица великог господина.

БЕ̄Д, m. ваздух; од персијског *бад*, ветар, ваздух.

БЕДАК, m. луд; од турскога *бед*, зао, неваљао, ружан.

БЕДАСТ, в. бедак.

БЕДЕВ, в. бедевија.

БЕДЕВА, в. бедевија.

БЕДЕВИЈА, f. арапски *бедеви* значи: човек из пустиње, Арапин из пустиње (бедуин), оно што је пољско, простачко, *бедави ат*, (*бедави* је плурал од *бедеви*), коњ пустињски, добре пасмине.

БЕДЕЛИЈА, f. од арапскога *бедел*, замена, еквивалента.

БЕДЕНА, f. зло; од турскога *бед*, зао.

БЕДУАСТ, adj. зле ћуди; од турскога *бедлу*, злоћуд.

БЕДУАТИ СЕ, v. r. осецати се на кога; ср. бедуаст.

БЕДУВ, в. бедуаст.

БЕДЕМ, БЕДЕН, m. од арапскога *беден*, што значи човечији труп, тело, као и укупност једног града, а значи и горњи део градскога зида.

БЕЋИРОВАЦ, село у Србији: од турскога *бејгир*, коњ.

БЕЗ, m. од турскога *без* или *биз*, платно (у турском значи и глава од клина и врх од чира).

БЕЗАР, m. ср. без.

БЕЗБЕЛИ, adj. заиста; турска реч.

БЕЗБОЈАН, adj. без боје; в. боја.

БЕЗДЕРИСАТИ, v. i. од турскога *бездирмек*, досађивати.

БЕЗЕР, m. Даничић изводи од персијскога *би-зер*, без ничега; „отпћи безером“ доводи Даничића да нагађа, да је од арапскога *безр*, семе, натражје.

БЕЗИЛАН, adj. ср. хила.

БЕЗИСТАН, в. безистен.

БЕЗИСТЕН, m. од персијскога *бедестен*, што значи: тржиште покривено сводом.

БЕЗОБРАЗЛУК, m. српска реч са турским завршетком.

БЕЗУВЕНТА, f. у долами огледало и од злата безувента; Даничић мисли, да је постало од турскога *безенмек*, китити, украсити.

БЕЈ, в. бег.

БЕЈАЗ, adj. бео; турска реч.

БЕЈАН, adj. турска реч, значи јасно.

БЕЈЗАДЕ, m. турско-персијска реч, бејов син, лице одлично рођењем, благородник.

БЕКРИЈА, m. од турскога *бекри*, пијаница.

БЕКРИЛУК, m. од турскога *бекрилик*, пијанство, развратност.

БЕКТЕШЕВИЋ, презиме; биће од турскога *бекташ*, стражарски камен.

БЕЛАЈ, m. од арапскога *бела*, *белије* (плурал *белаја*), зло, несрећа; *алахын беласи*, божије напуштеније, беда, (тиме означавају и рђава човека); *алах белан вирсун*, бог те злим посетио!

БЕЛАЈИСАТИ, v. p. мучити се; ср. белај.

БЕЛАЈЛУК, m. од турскога *белалик*, несрећа.

БЕЛЕГИЈА, f. од турскога *билеги*, гладилица (турски *билемек*, оштрити).

БЕЛЕНЗУК, в. белензука.

БЕЛЕНЗУКА, f. од турскога *билазык*, *билезык*, *билезик*, гривна.

БЕЛЕНЂУК, в. белензука.

БЕЛИ, adj. од турско-арапскога *белы, бели*, познато, јавно, извесно, зацело, без сумње.

БЕЛНУК, m. женска нека хаљина; ова реч биће да долази од *бендлик*, што се наше око тела, или од *беденлик*, што се меће на тело.

БЕЛЋИ, БЕЛЋИМ, adv. од турскога *белћим*, можда, валда.

БЕМБАША, (место неко у Сарајеву); од турскога *бенд баши*, глава од водовода.

БЕН, m. од персијскога *бен, бенећ*, мла̏де̑ж.

БЕНА, f. луда; од турскога *бöн*, луд.

БЕНАВ, ср. бена.

БЕНАВИТИ, v. i. залуђивати; ср. бена.

БЕНАВИТИ СЕ, v. r. градити се луд; ср. бена.

БЕНАСТ, ср. бена.

БЕНАЦ, в. бена.

БЕНДА, презиме; од персијскога *бенде*, слуга, роб, везан, обвезан, потчињен.

БЕНЂЕЛУК, m. персијско *бенк*, арапско *бенџ* значи: смеса од конопљана или буникина листа, која кад се једе, зобуњује и опија, и готово памет узима; зато *бенк, бенџ* значи у реченим језицима и ме́ка, ма́ма; (у турском зову то и *бан оти*, трава *бан*, буника). *Бенкилик*, турско-персијско-арапска реч, значи: честа употреба бенка или бенџа, стање опојености или вансебности услед употребе бенка.

БЕНЂИЛУК, в. бенђелук.

БЕНЛУК, m. в. белнук.

БЕНТ, m. од персијскога *бенд*, па̑с, појас, свеза, насип, резервориjа воде.

БЕНУМ, pron. турски *бенум*, правилније *беным*, значи: мој.

БЕЛИГРАД, турско име Београда; село *Београд* код Цариграда, где је насељен део Београђана 1521. године.

зове се турски *Белиград көј*; *Ердељски Београд* (Alba Julia, Karlsburg) зову Турци *Ердел Белиградu.*

БЕОГРАДЛИЈА, српско-турска реч; Срби реку данас обично Београђанин, а пре је обичније било Београдац.

БЕ́РА̂Т, m. арапски *берат* или *береват*, царско писмо или диплома, којом се коме даје какве повластице или изузимања од обичнога реда; тако се назива и царско писмо, којим се ко намешта на какво звање; нарочито се тако зове султаново писмо, којим се даје егзекватура европским консулима у турској царевини.

БЀРАТ, иначе арнаутски Београд.

БЕРАТЛИЈА, m. арапско-турска реч *бератли*, који има берат.

БЕРБЕР, БЕРБЕРИН, m. ова нам је реч дошла по свој прилици преко Турака од персијскога *бербер*, а ово је опет од талијанског *барбијере*.

БЕРБЕРИТИ, ср. бербер.

БЕРБЕРЛУК, m. од персијско-турскога *берберлик.*

БЕРДИВАН, в. мердевине.

БЕРИЈА, adv. од турскога *берыје*, амо, овамо.

БЕРИЈАКАТИ, v. i. викати у помоћ; ср. берија.

БЕРИЋЕТ, m. од арапскога *берекет* (плурал *берећат*), благослов, обилатост, обиље.

БЕРИЋЕТАН, adj. ср. берићет; арапско-турска реч *берекетлы* значи: обилато, изобила, плодно, корисно.

БЕРУТ, варош Бејрут у Сирији, од арапскога *Берут*, *Беруд* или *Верут*.

БЕСПАРА, f. судопера; Даничић мисли, да је од турскога *беземек*, чистити, и *пару*, кожа.

БЕСЛЕИСАТИ, v. p. задовољити, угодити, пристајати; од турскога *беслемек*, хранити.

БЕСТИЉ, m. од турскога *пестил*, тврд пекмез од воћа (обично од шљива или кајсија), који се сече и сув једе.

БЕ̏ТЕР, adv. гори, лошији; турска реч.

БЕЋАР, m. ова реч има више значења и даје се од више руку изводити, али су јој увек значења сродна. Срби имају ту реч једни од Турака, други од Маџара. У значењу неожењен човек и голи син добили смо је од Турака; треће пак значење, које је Вук ставио према значењу те речи у Карловцима (надничар из туђине без своје куће и стална боравишта), узајмљено је од Маџара, који реч *бећар* увек употребљавају само у погрдном смислу, што у турскоме није. У персијском *бед-ћар* значи: злочинац, неверан, издајник (*бед* значи: зло, беда; *ћар* значи: посао, радња; персијско *паћар, бећаре* значи: мука, невоља, туга, жалост). А персијско *би-ћар* значи: доколан, слободан, без занимања (*би* значи без). У турскоме *бећар* значи: неожењен човек, и дошло је од арапскога *бекир, бикр*, девица, *бикир*, девичанско мушко или женско. У маџарском *бећар*, betyár, значи: неотесанога а надувенога простака. Овде ваља сравнити и леђанско *бегар*, просјак, одакле је метатезом постало у Чеха и Пољака *жебрак*, а у Србаља *џебрак*.

БЕЋАРЛУК, m. турско-персијска реч *бедћарлик*, значи: злочин, злодело, издаја, неверство; у осталом ср. бећар.

БЕЋАРОВАТИ, ср. бећар.

БЕЋАРУША, f. бубуљица на момачку лицу; ср. бећар.

БЕЋИР, име мушко, од арапскога *бекир, бикр*, девица, девичански човек.

БЕУТ, в. бевут.

БЕХАР, m. турска реч, значи цвет.

БЕХУТ, в. бевут.

БЕЧ, ово име ћесарске престонице Турци су узели по свој прилици од Србаља.

БЕЧЛИЈА, српско-турска реч, човек из Беча; Срби реку и Бе́чанин, Бе́чванин.

БЕШ, m. шупљика, од персијскога *пеш*, непотпуно, несавршено.

БЕШ, о болеснику се вели: оли леш оли беш; Даничић мисли, да је од персијскога *пеш*, пређашњи.

БЕША, f. мáна; од персијскога *пеш*, непотпуно, несавршено.

БЕ́ША, в. бешика.

БЕШАВ, adj. несавршено, в. беш.

БЕШАН, adj. несавршено; в. беш.

БЕШАСТО, adj. несавршено; в. беш.

БЕШИКА, f. од турскога *бешик*, колевка детиња.

БЕШИР, мушко име, од арапскога *бешир*, који носи добар глас.

БЕШ КЕЛИСЕ, тако Турци зову Печуј, (*беш*, пет, *келисе* у персијском црква).

БЕШЛИЈА, m. Даничић мисли, да је од турскога *бекчи*, стражар.

БЕШЛУК, m. од турскога *бешлик*, новац од пет гроша (*беш* = 5).

БЕШЉИВ, adj. шупљикав; в. беш.

БЕШЧИЛУК, m. у Мачви и Подрињу употребљавају у смислу господска дочека, беговска дочека.

БЕШЧИЛУЧИТИ, v. i. ср. бешчилук.

БИБА, f. турски *биби*, ћу̂рка.

БИБЕР, m. ову реч, која се латински каже *пипер*, ми смо узели по својој прилици од турскога *бибер* (персијско *бибари* значи црни бибер).

БИБЕРИТИ, ср. бибер.

БИБЕРЛИ, adj. обиберено; турска реч.

БИБЕРЊАЧА, f. ср. бибер.

БИБЕРЏИЈА, m. од турскога *биберџи*, трговац са бибером, што би се иначе рекло шпецерајиста.

БИБИЋ, презиме; Даничић мисли, да ће бити од турскога *биби*, бабица; међутим бабица у турском каже се *ебе*,

али можда је у Босни то окренуто на *биби;* у осталом ср. биба.

БИДАТ, m. ми ову реч имамо у значењу: пореза; она је дошла од арапскога *бида'ат*, новост, новина, а тако су у Цариграду назвали у своје време нову дажбину, коју су ударили на каву, чивит и т. д. (у персијском *бидат* значи: неправда, неправичност, и слабо би се који контрибуенат нашао, који не би наклоњенији био дати тој речи персијски искон!)

БИДАТИ СЕ, v. r. уклањати се од чега, тешкати се; биће, по мишљењу Даничићеву, од турскога *бед-дуа'*, клетва.

БИЗА, f. у Црној Гори исто; Даничић мисли, да је можда узето од турскога *быз*, коза.

БИЗИН, m. в. биза.

БИЈУКЛИЈЋ, презиме; од турскога *бијикли*, бркат.

БИКАРЛУК, m. месарска радња; окончење је турско.

БИКЛА, f. млеко смешано с вином (у Далмацији); Даничић мисли, да је можда од турскога *быклы, бöклы*, састављено што двоје и више.

БИКЛИТИ, ср. бикла.

БИКУЉА, f. витица; Даничић мисли, да је можда од турскога *бијик*, брк.

БИЛАБЕР, мушко име; в. Дилавер.

БИЛАЈ, в. билах.

БИЛАЛ, m. кајиш у коњском сорсаму, који не да коњу главу дизати преко мере.

БИЛАХ, interj. од арапскога *билах*, бога ми, богме. Ср. валах.

БИЛЕГИЈА, f. брус; од турскога *билеги*.

БИЛЕНЗУКА, в. белензука.

БИЛИ-БИЉУР, m. ова је реч могла постати, што се певац титрао са речи *биљур*, па додао пред њом ради неке

евфоније *били;* али је могло постати и од турскога *бели*, што ће рећи: прозрачно, провидно; ср. биљур.

БИЛИЧ, m. обличје (у Далмацији); Даничић мисли, да ће бити од турскога *билиш*, познанство.

БИЛМЕЗ, m. у турскоме значи: незналица; Срби узимају ту реч обично у смислу: глуп.

БИЛМЕЗЛУК, m. турски *билмезлик*, незнање, глупост.

БИЛУР, в. биљур.

БИЉОРКА, f. игла од биљура; ср. биљур.

БИЉУР, m. од персијскога *былир*, *былыр*, кристал од стакла, (камен кристал зове се *нецеф*).

БИМБАША, m. од турскога *бинбаши*, тисућник, мајор, старешина над батаљоном, заповедник над хиљадом људи (*бин* = 1000, *баши* поглавар, старешина); некада су тако у Турској звали пуковника.

БИМБЕР-ГРОЖЂЕ, БИМБЕРОВО ГРОЖЂЕ, m. ово ће бити на сву прилику *амбер-грожђе*, мирисаво грожђе.

БИНА, f. арапска реч, значи здање, грађевина.

БИНИЈА, f. довратак, од турскога *бини*.

БИЊАК, m. турски *бинек*, јахаћи коњ.

БИЊАКТАШ, в. биљекташ.

БИЊАЦИЈА, в. биљецнја.

БИЊАШЕР-КАМЕН, в. биљекташ.

БИЊАШЧЕ, m. од турскога *бин акче*, хиљада новаца.

БИЊЕК, в. биљак.

БИЊЕКТАШ, m. од турскога *бинек таши*, велик камен код басамака у механама, да је лакше коњанику са њега попети се на коња или сићи с коња (*бинек*, значи: јахање, јахаћи коњ, а *таш*, камен).

БИЊЕКТЕШ, в. биљекташ.

БИЊЕЦИЈА, m. од турскога *биници*, добар јахач.

БИЊИШ, m. од турскога *биниш*, огртач од скерлета са дугачким рукавима и обично са огрлицом од самура.

Биљиш се задигне, да би се удобно село, кад се човек не мора устручавати. Вук је погрешно протумачио са: багреница.

БИЉТАШ, в. биљекташ.

БИР, num. турска реч, значи: један, једна, једанпут, исти, са̂м.

БИРАШЧЕ, n. од турскога *бир акче*, један новац.

БИРДЕМ, adv. од турскога *бирдем*, правилније *бирден*, одмах, један часак, један трепут.

БИРЗЕМАН, m. старо време; од турскога *бир*, један, и *земан*, време.

БИРЋАТИЦА, f. зид у дебљину с једном циглом, од турскога *бир*, један, и *кат*, ред, врста, струка.

БИРЛИЈА, f. ово ће бити по свој прилици начињено од *бир*, један, и у песми употребљено је за појам јединица; али Турци ту реч не употребљавају.

БИРОВ, m. ову су реч Турци узели од Србаља у Мађарској, јер је као и ови узимају у значењу: судија, сеоски кнез, кмет. Маћејовски у својој Hist. Prawodawstw Slowiańskich, I. стр. 119 (друго изд.) примећује, да је *бириц*, како неки веле, реч азијска и да је отуда дошло талијанско sbiro; али да Воцерад вели, да се у Чешкој већ у почетку XII. века звао судски служитељ (prœco) *бируц*.

БИСАГЛИЈЋ, презиме; српско-турска реч.

БИСЕРЛИ, adj. српска реч с турским окончењем.

БИСЕРЛИЈА, презиме; ср. бисерли.

БИСМИЛАХ, interj. од арапскога *бисм-илах*, у име божије (*би* = са, у, чрез, кроз; *бисми*, у име).

БИТЕВИЈА, f. од турскога *битеви*, једноставно, што није настављено, него исцела; дакле копље битевија било би копље од једнога комада.

БИТИСАТИ, v. p. свршити се, проћи, пропасти; од турског *битмек*.

БИТПАЗАР, m. од турскога *бит пазар*, старударница (*бит* значи: уш, дакле од прилике: ушљиви пазар).

БИТПАРА, надимак, који Даничић изводи од турскога *бит*, уш, и *пара*, новац.

БИЧАК, m. нож; турска реч. (У Босни.) Ср. мађарско bicsak.

БИЧАКЧИЈА, m. ножар, од турскога *бичакџи*.

БИЧИНОВАЦ, m. ср. бичкија.

БИЧКИЈА, f. од турскога *бички*, чизмарски нож; (*бички*, *бичку* у турском значи: пила, тестера; *бичак* значи: нож).

БОБЊА, f. в. бамње.

БОГАЖЊАЧА, f. воденица на ушћу; ср. богаз.

БОГАЗ, m. турска реч, значи: гуша, грло, клапац, чатрља, ушће велике реке.

БОГАЗЛУК, m. од турскога *богазлик*, кожа испод грла у лисице.

БОГАЧА f. тако зову Турци у пепелу печен округао пљоснат колач; в. погача.

БОГДАН, овако зову Турци Молдавију; на сву прилику узели су ту реч од Србаља, који Молдавију зову *Богданска*.

БОЖИЋ, m. Турци су узели ову реч од нас, па и они веле *Божук*.

БО́ЗА, f. познато пиће од кукуруза, ситне проје; по свој прилици зове се тако од изгледа његовога, јер *боз*, у турском значи мутно, прљаво, непровидно. Међутим ср. мађарско buza, жито. У Срему веле *бу́за* за вино мутно, слабо, безукусно.

БОЗАЏИЈА, m. од турскога *бозаџи*, који продаје бозу.

БОЗБОЛЕ, БОЗБОЛИЦЕ, adv. ово је свакако дошло од изобила, изобилно; међутим сравни турско *бол*, широко, пространо, обилато, много, многобројно.

БОЗДИСАТИ, v. p. покварити, разбити; од турскога *бозмак*. (У Босни.)

БОЗУК, adj. турска реч, значи: покварен, опао, трошан. (Французи зову *башибозуке* увек *башибузук*, на сваки начин погрешно, јер *бузук* у турском значи: патока, чингер, лоше вино, а значи и anus.) *Бозук*, ваљда у каламбуру, реку потурице српске у Босни за божић.

БОЈ, m. турска реч, значи: стас, спрат, (а значи и плодоносац, кад је реч о воћки).

БОЈА, f. турска реч, шар, шара, маз, фарба, маст.

БОЈАГИ, в. бајаги.

БОЈАГИЋ, презиме, по свој прилици од турскога *бој* и *ага*.

БОЈАДИЛО, ср. боја.

БОЈАДИСАТИ, ср. боја.

БОЈАИСАР, m. што и бојаџија; ср. боја.

БОЈАИСАТИ, v. i. што и бојадисати.

БОЈАЛИ, adj. турска реч, шарен, ишаран.

БОЈАНЛИ, в. бојани.

БОЈАР, m. мастилац, ср. боја, бојаџија.

БОЈАТИСАТИ, в. бојадисати.

БОЈАЏИЈА, m. од турскога *бојаџи*, фарбар.

БОЈАЏИЈНИЦА, f. дућан у ком се боји вуна и продаје; ср. бојаџија.

БОЈИТИ, ср. боја.

БОЈЏИЈА, m. српска реч са турским завршетком.

БОКЛУК, m. од турскога *боклик*, прљавштина, ђубре.

БОКЧАЛУК, в. бошчалук.

БОЛБОЛИЦЕ, в. бозболе.

БОЛОЗ, надимак, в. болозан.

БОЛОЗАН, в. борозан.

БОЛОЗАНОВИЋ, презиме, в. болозан.

БОНОМЕЗ, в. баљемез.

БОЛТАЏИЈА, m. талијанско-мађарска реч са турским окончењем, трговац.

БО̀РА, m. овако зову Турци ненадан ветар на мору, а ту реч примили су на сваки начин од Србаља у приморју јадранском, који су је опет примили од севернијих Словенаца, са чијега Краса (планина Карст) бора хоће да изненада дође на јадранско море.

БОРАНИЈА, f. Срби тако зову зелени пасуљ, па био он пресан или куван; ову су реч узели од турскога *бурани*, што значи јело од кувана зелена пасуља зготовљена са месом и киселим млеком.

БОРИЈЕ, pl. од персијскога *бору*, *бори*, труба, рог (а значи и завијање у трбуху); персијска реч *бури*, *бори*, значи: труба, шмрк.

БОРОЗАН, m. од турскога *борузен*, трубач.

БОСАНЛИЈА, турски *Босналы*, Бошњак.

БОСНА, и Турци тако зову ову српску земљу.

БОСТАН, m. у Срба значи: башта где су диње и лубенице; у Турака значи: кујинска башта; у Персијанаца значи: башта за цвеће.

БОСТАНИШТЕ, ср. бостан.

БОСТАНЛУК, в. бостан.

БОСТАНЏИЈА, m. од турскога *бостанџи*, вртар, градинар; тако се зове човек од корпуса вртарскога у царском двору у Стамболу, који су чували султана и царске куће; заповедник над овим бостанџијама звао се *бостанџи баши*.

БОСТАНЏИЛУК, m. од турскога *бостанџилик*.

БОСТАЊ, в. бостан.

БОЦМАН, m. врста хлеба; Даничић мисли, да је дошло од турскога *батман*, мера за хлеб.

БОШ, adj. турска реч, значи: празно, слободно, беспослено.

БОШАРИЈА, f. од турскога *бошјери*, слабина.

БОШЕРЈЕ, в. бошарија.

БОШКАТИ, ср. бош.

БОШЛУК, m. празнина; од турскога *бошлик*. (У Босни.)

БОШНАК, тако Турци веле за *Бошњак*.

БОШТА, в. бошча.

БОШЧА, f. од турскога *богча, бокча*. (турско *бог* значи: завежљај), мали замотуљак, завежљај; комад платна или друге материје, обично на четири угла, да се уњ увије одело, кошуље, шалови; а тако се зове и четвороугални шал инђијски.

БОШЧАЛУК, ср. бошча.

БРАВА, f. тако реку и Турци, нарочито они у српским земљама; али на сву прилику ово није турска реч.

БРАДАЈАГА, m. онај који иде за војницима и даје дарове добрим јунацима; Даничић мисли, да је од турскога *марда*, што продавац иште преко онога што ствар вреди, и *ага* господин.

БРЕ, турска интерјекција, која се употребљава у гњеву или зовући нижег од себе, значи: хеј! еј!

БРЕКАТИ СЕ, ср. бре.

БРЕСКВА, f. персијски *беркук* значи: бресква, кајсија; ср. латинско persica.

БРЕЦАТИ СЕ, ср. бре.

БРИШИМ, в. ибришим.

БРКАНЛИЈА, m. српска реч са турским крајем.

БУБАЛО, в. бубрег.

БУБАЦ, в. бубрег.

БУБРЕГ, m. од турскога *бöбрек, бöгрек*. Даничић му налази корен у бубати.

БУБРЕЖАК, в. бубрег.

БУБРЕЖЊАЦИ, ср. бубрег.

БУГАРИН, Турци реку: *Былгар*.

БУГИЈА, f. у Срба: прашина, јако испаравање; долази од турскога *бугу*, пара.

БУДАК, m. у турском *будак*, *будаг* значи: грана, чвор у греди.

БУДАЛА, f. турска реч, значи: глуп, луд.

БУДАЛАСТ, ср. будала.

БУДАЛАШ, ср. будала.

БУДАЛАШТИНА, ср. будала.

БУДАЛИНА, в. будала.

БУДАЛИСАТИ, БУДАЛИТИ, v. i. ср. будала.

БУДИМ, Турци реку *Будын*.

БУДИМЛИЈА, српско-турска реч, човек из Будима; Срби реку и *Будимац*.

БУДИМЛИЈА, f. врста јабуке, ср. Будимлија.

БУДИМЛИЈЋ, презиме ср. Будим.

БУЂ, в. буђа.

БУЂА, f. плесан; од персијскога *буј*, воња, задах, мирис, смрад, *бујден*, воњати.

БУЂАВ, ср. буђа.

БУЂАВИНА, ср. буђа.

БУЂАВИТИ, ср. буђа.

БУЂАНОВЦИ, село у Срему; ср. буђа.

БУЂАРА, f. жабић; од турскога *бöџек*, црв.

БУЂАТИ, ср. буђа.

БУ́ЗА, в. боза.

БУЗАЏИЈА, в. бозаџија.

БУЗДОВАН, БУЗДОХАН, m. Турци реку *буздиган*, *буздохан*; ср. мађарско buzogány.

БУЗДУМОВИЋ, презиме; Даничић мисли, да ће бити од турскога *буз*, лед, и *дон*, лед.

БУЗУК, презиме; ср. бозук.

БУИН, m. коњ велик за вучење терета; (можда долази од турскога *бојун*, врат, као: коњ јака врата!)

БУЈРУНТИЈА, в. буруntија.

БУЈУК, adj. од турскога *бујук*, велико, важно, знаменито.

БУЈУКЛИЈЋ, презиме; ср. бујук.

БУЈУР, interj. од турске речи *бујурын*, изволите! заповедајте!

БУЈУРУМ, в. бујур.

БУКАГИЈЕ, pl. од турскога *букаги*, *букагу*, путо, окови на ногама.

БУКАЛИЈЕ, в. букагије.

БУКЛИЈА, f. Вук вели, да је ово турска реч, али у речнику турском ја је нисам могао наћи, нити је позната зналцима турског језика. У значењу: накит, доводи Даничић ову реч од турскога *бöклы*, што је набрано, усукано, завезано, *бöклым*, бора, плетеница, чвор.

БУКРЕШ, тако зову Турци *Букурешт* (бокориште!); можда су то примили од Србаља.

БУЛА, Срби тако зову сваку Туркињу; а у турском значи *була*, ујна.

БУЛАЗНИТИ, v. i. Даничић мисли, да је ова реч можда од турскога *буланмак*, стужити се; ја мислим, да је ближи корен у словенском *блазн*.

БУЛАНДИСАТИ, v. p. полудети; Даничић доводи од турскога *буланмак*, стужити се; ја мислим, да ће пре бити од будалисати.

БУЛБУЛ, m. од арапско-персијског *былбыл*, славуј.

БУЛБУЛДЕРЕ, долина једна код Београда; од арапско-персијско-турскога *былбыл дере*, славујев до.

БУЛГУР, в. бунгур.

БУЛИЦА, f. ср. була; Турци у Цариграду реку *булица* за Јеврејкињу.

БУЛОГ, m. метеж; од турскога *булак*, смешано, испреметано.

БУЛОГА, ср. булог.

БУЛОЖИТИ, v. i. ср. булог.

БУЛУМАЋ, m. од турскога *буламач*, некакви пекмез; Вук вели, да је неко јело од брашна (цицвара?). Даничић га доводи од турскога *буламаџ*, скроб.

БУЛУМАЧ, в. булумаћ.

БУЉБУЉ, в. бумбул.

БУЉУБАША, БУЉУГБАША, БУЉУМБАША, m. од турскога *бöлык баши*, заповедник над пешачким одељењем.

БУЉУБАШИЋ, презиме; буљубаша.

БУЉУК, m. од турскога *бöлык*, одељење, чопор, гомила.

БУМБАРЕЋЕ, m. од арапскога *мыбареки*, честитање.

БУМБАШИР, m. од арапскога *мыбашир*, *мыбешир*, добар гласоноша; комисар, повереник; онај коме је поверен какав посао, каква ствар; нарочито се тако зове одасланик турске владе у провинције; (ср. персијско *бум*, власт, господовање, земља, предео, и одатле *бумбер*, власт, господарење).

БУМБУЛ, в. булбул.

БУНАР, m. ову смо реч ми узели по својој прилици од турскога *бунар*, *бинар*, у обичном говору *пунар*, извор, врело; међутим ср. немачко brunnen, born.

БУНАРИШТЕ, ср. бунар.

БУНАРЏИЈА, m. од турскога *бунарџи*, који копа бунар.

БУНАРЏИЈЋ, презиме; бунар.

БУНГУР, m. од персијскога *бургул*, или у обичном говору *булгур*, опрано жито, од кога праве чорбу и пилав на турски начин, као са пиринчем.

БУНГУРАТИ, ср. бунгур.

БУНДЕВА, f. Даничић мисли, да би се можда могла ова реч довести од турскога *мыдевер*, округао.

БУНЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

БУНЦУК, m. турска реч, која значи: различне шарене ђинђуве, прстенови, пуцета и т. д. којима ките коње, мазге и т. д.

БУРАЗЕР, m. од персијскога *бырадер*, брат.

БУРАК, арапски *Бырак*, коњ, који се у корану спомиње и на коме је, веле, Мухамед отишао на небо.

БУРАНИЈА, в. боранија.

БУРГИЈА, f. турски *боргу*, *бургу*, *бурги*, сврдо, оруђе уопште, вртеж, вадичеп, вртеж за чишћење пушке.

БУРГИЈАТИ, ср. бургија.

БУРГИЈАШ, ср. бургија.

БУРГИЈЋ, презиме; ср. бургија.

БУРЕК, m. од турскога *бöрек*, врста колача.

БУРЈУНТИЈА, в. буpунтија.

БУРМА, f. турска реч, вртеж, степени на завојицу, завојица, прстен без камена.

БУРМАЗ, име мушко; ср. Бурназ.

БУРМАЗОВИЋ, презиме; ср. Бурназ.

БУРМЕЊАК, m. мали сврдлић; ср. бурма.

БУРМУТ, m. од турскога *бурун*, *бурн*, нос, кљун, и *оти*, трава, дакле би значило: трава за нос. Можда су Турци звали бурмут *буруноти* или *бурноти*, у оно време, кад су Срби од њих ту реч примили; јер данашњи Турци употребљавају за бурмут арапску реч *енфије* (*енф*, нос). И Мађари кажу burnót.

БУРМУТИЦА, ср. бурмут.

БУРМУЏИЈА, ср. бурмут.

БУРНАЗ, презиме, од турскога *бурназ*, носат, носоња.

БУРНАЗОВИЋ, презиме; ср. Бурназ.

БУРНУС, m. арапски *бурнес*, *бурнос*, *бурнус*, хаљина без рукава, обично вунена, коју Арапи, нарочито Барбарески, носе преко осталог свог одела.

БУРНУТ, в. бурмут.

БУРУНТИЈА, f. од турскога *бујурулди*, или у обичном говору *бујурулду, бујурди*, налог паши, или решење на молбу какву (долази од *бујурмак*, заповедити, наложити, отуда *бујурук*, заповест, налог).

БУРУНЏУК, m. од турскога *бурунџик, бурунџук*, платно, којим жене на истоку повезују главу, од њега праве кошуље и т. д.

БУРУНЏУКЛИ, турски, в. бурунџук.

БУСИЈА, f. од турскога *пусу*, магла, заседа.

БУСЛОМАН, БУСЛОМАНИН, в. мусломан.

БУСОРМАНИН, в. мусломан.

БУСРОМАНИН, в. мусломан.

БУСУЛМАН, в. мусломан.

БУСУРМАНИН, в. мусломан.

БУТ, m. турска реч.

БУТОМ, в. бутун.

БУТРАГ, m. талог; од турскога *бутрамак*, распасти се, раставити се.

БУТРАСТ, adj. буцмаст; од турскога *будур, ботур*, низак а дебео човек.

БУТУМ, в. бутун.

БУТУН, adj. од турскога *бытын*, цело, све.

БУЋМА, f. усукано што; од турскога *бöкмек*, сукати, прести.

БУЏА, f. од турскога *буџу*, страшило којим се плаше птице из баште.

БУЏАК, m. од турскога *буџак*, угао, кут. *Буџак* зову Турци Бесарабију.

БУЏАН, m. во; од турскога *буга*, бик, биво.

БУЏАСТ, ср. буџа.

БУЏУЉА, крава; ср. буџан.

БУШАТЛИ, БУШАТЛИЈА, БУШАТЛИЈЋ, презиме наследњим везирима скадарским; од имена Бушат са турским окончењем.

В.

ВАДА, f. рок; од турскога *ваде*. (У Босни.)

ВАЗ, m. проповед, предика; арапска реч. (У Босни.)

ВАИЗ, m. арапска реч *ва'из*, проповедник, предикатор, који народу говори поуке о вери.

ВАЈ, турско-персијска ексламација за изражавање бола или претње.

ВАЈАТ, в. хајат.

ВАЈДА, в. фајда.

ВАЈДИСАТИ, ср. вајда.

ВАКАТ, m. од арапскога *вакт*, време, час, одређени час да се што учини. (Арапско *микат* плурал *мевакит*, значи исто и још место куда се иде у извесно време).

ВАКУП, m. од арапскога *вакф* (изговара се *вакуф*), чињење задужбине, задужбина, завештање (а значи та реч у арапском и држање себе управо, застајање у читању, почивка).

ВА̏ЛА̂, в. валах.

ВАЛАА, в. валах.

ВАЛАКЕ, в. фалаке.

ВАЛАХ, interj. од арапскога *валахи*, кунем се богом. *Валахи, билахи, талахи*, то су три формуле за клетву, над којима мусломанину нема светије клетве.

ВА̏ЉА, в. фаља.

ВАЛИДА, f. од арапскога *валидет*, обично *валиде*, родитељка, она која рађа, мати; *валиде султан*, султанова мати.

ВАЛИЈА, m. арапска реч и значи: губернатор, царев наместник, уопште висок државни достојанственик. (Реч *вали*' у арапском значи *лажа* — са оном првом чудан каламбур! У персијском *вали*, значи: узвишен, велик.)

ВАЛЏИЈА, в. хвалџија.

ВАРАД, тако Турци зову Велики Варад.

ВАРАДИН, тако Турци зову сремски Варадин, и то су име зацело од Србаља примили.

ВАРАК, m. од арапскога *варакат*, лист, листић, писмо, писамце.

ВАРАКЛЕИСАТИ, ср. варакли.

ВАРАКЛИ, adj. од арапско-турскога *варакли*, украшено, окружено, снабдевено лишћем; *алтун варакли*, са златним листовима.

ВАРНА, тако и Турци зову познату варош у Бугарској.

ВАРОШ, f. Вук вели, да је ово турска реч; али Бијанки и Кифер у свом турском речнику правије кажу, да су Турци ту реч узели од Маџара, а значи и у Турака што и у нас: варош, подграђе, предграђе.

ВАСЛЕЂЕН, в. веслиген.

ВАТАН, m. стан; арапска реч и значи: отачбина.

ВАТИМА, в. Фатима.

ВАШАРЏИЈА, m. наша реч маџарскога порекла са турским репом; међутим *џија* не мора увек бити турско, јер и старо словенско *чий* има исту важност, кад се дода речи.

ВАШКА (псето), f. ср. персијско *вашак*, рис. Ову реч нисмо морали примити од Персијанаца, него смо је могли и сами донети из Азије.

ВЕДЕНИК, ово је по свој прилици од турскога *Венедик* (Venedig!), Млеци варош, млетачка република.

ВЕДРЕ, тако Турци зову суд за мужење, а ту реч зацело су узели од наше: *ведрица, ведро*.

ВЕЗИР, арапска реч, значи: који помаже носити терет, државни министар; долази од арапскога *везр, визр,* ношење терета, подношење терета, ношење уопште, терет, грех, кривица, злочин који ће се рачунати на дан општега васкрсења ономе који га учини.

ВЕЛЕНЧЕ, тако зову Турци покровац од беле вуне са дугом длаком, који иначе зову *каталон*; а ту реч узели су од српскога *веленац*.

ВЕЊЕР, в. фењер.

ВЕЛСАГЕЊ, в. веслиген.

ВЕРА, тако у арапском кажу: род људски, људи. И у нас у том смислу хоће да кажу: ниједна вера! која си вера? и т. п.; али ту реч зацело нисмо ми од Арапа узели, него пре су је они откуда од Словена узели.

ВЕРГИЈА, f. од турскога *виргы, вирги*, данак, дажбина.

ВЕРГИЈАШ, ср. вергија.

ВЕРЂИЈА, в. вергија.

ВЕРЕТИЗАН, adj. онај који изгледа као јектичав; ова реч биће да је поникла од арапскога *вехрем* (у турском *верем*), јектика, и грчкога *фгизис*, што је опет јектика, те би тако ова реч давала интересантан пример од комбиновања из две речи из разних језика а истога значења. Можда би се још која таква комбинација могла констатовати.

ВЕРЕЏА, в. ферећа.

ВЕРИШ, в. алиш вериш.

ВЕРМАН, в. ферман.

ВЕРМАТИ, v. i. ова је реч дошла по свој прилици од турскога *вермек*, дати, *вермемек*, не дати.

ВЕС, в. фес.

ВЕСЛИГЕН, в. феслиген.

ВЕСЛИЂАН, в. феслиген.

ВЕСЛИЂЕН, в. феслиген.

ВЕТМА, в. фетва.

ВЕКИЛ, m. од арапскога *векил*, повереник чији за какав посао, заступник, одасланик, пуномоћник; *векил* је и једно од имена божијих.

ВЕФИК, мушко име, значи: друг, другар, савезник.

ВЕХИЏИЈА, мушко име, од арапскога *вехџ*, *вехеџан*, ревност у вери.

ВЕЧ, Турци и тако хоће да кажу за Беч.

ВИДИН, тако и Турци зову Видин.

ВИДИНЛИЈА, од турскога *Видинлы*.

ВИЛАЈЕТ, m. арапска реч, значи: место рођења, губернаторство, достојанство валије; а значи и пријатељство, помоћ, потпора, туторство, светост, карактер *велије* (а ово ће рећи: тутор, божји пријатељ, свет човек, господар, судац; а то је и једно од божијих имена).

ВИЛАЈЕТЛИЈА, m. од арапско-турскога *вилајетлы*, земљак.

ВИЛДИШ, в. филдиш.

ВИЛИМАН, ср. илиман.

ВИЛЏАН, ср. филџан.

ВИЉЕВ, в. фиљев.

ВИНОВЕС, ср. фес.

ВИПИРУЗАНА, f. ова је реч начињена на сву прилику од персијскога *фирузе* (арапски *фирузеџ*), драги камен туркис.

ВИРЕ или обично *вере*, тако Турци кажу за примирје, уговор о предаји војничкој, што су очивидно узели од наше речи *вера*.

ВИРЕСИЈА, вересија; ову реч узели су Турци од нас.

ВИРИШ, в. алиш-вериш.

ВИТИЉ, в. фитиљ.

ВИТЛИЈА, f. српска реч са турским репом.

ВИШЕК, в. фишек.

ВИШЕКЛИЈЕ, в. фишеклије.

ВИШЕКЛУК, в. фишеклук.

ВИШЕК-ЋЕСЕ, в. фишек-ћесе.

ВИШНЕ, тако Турци кажу *вишња*, што су можда од нас узели.

ВОЈВОДА, ВАЈВОДА, тако Турци кажу за: војвода, губернатор, окружни заповедник, градски заповедник, полицијски комисар над четврти једном у вароши. Ову су реч Турци од нас узели.

ВОЈВОД-БАША, српско-турска реч, ср. баша.

ВОРТАТИ, v. i. вући за нос кога; ово ће бити постало од турскога *ортаја алмак*, узети кога у потирд.

ВОТАТИ, в. вортати.

ВРЕЋАК, в. френга.

ВРЕЊГА, в. френга.

ВУРУНА, в. фуруна.

ВУРУНЏИЈА, в. фуруnџија.

ВУТА, f. нека прегача девојачка као пештемаљ; од турскога *фута*, прегача.

ВУЧИЈА, в. фучија.

ВУШКИЈА, f. од турскога *фушки*, коњска балега (не коњска мокраћа, како Вук вели. Ср. реч *фушкија* у песми „Боговој" Симе Милутиновића Сарајлије у Гласнику I. стр. 72).

Г.

ГАГУЛА, f. Вук вели, да се у Срему тако зове некаква црна водена птица; ја сам ту реч чуо у Срему као епитет гуски, која *гаче*; међутим нека је овде примећено, да Турци реку *гага* кљун.

ГАДАР, m. ГАДАРА, f. ГАДАРИЈА, f. од турскога *гадаре*, обично *кадере*, сабља оштра с обе стране, коју обично вешају испод седла с једне стране.

ГАЗДАЛУК, m. мађарска реч са турским репом.

ГАЗИ, в. газија.

ГАЗИЈА, m. од арапског *гази*, које као супстантив значи ратник, нарочито који се бори за веру, уопште војник муслиманин; а значи и победитељ, победник; као адјек-

тив иста реч у арапском значи: мрачан (кад је реч о поћи), иначе: сјајан, трајан, обилат, савршен, испуњен, изредан. (У персијском означава *гази* онога који по ужету игра.)

ГАИП, adj. од арапскога *гаиб*, *каиб*, одсуство, невидовност, све што нам је скривено, тајна, ствар духовна или будућа.

ГАЈБА, f. ми ту реч имамо у смислу: крлетка, клетка (кавез); а у персијском значи тул за стреле.

ГАЈДЕ, pl. Турци такође веле *гајда*, што су свакако од нас узели, јер Турци немају гајде као свој народни музички инструменат.

ГАЈРЕТ, m. арапска реч, значи: ревност, ревновање, срчаност, племенитост, завист; (а значи и подне, југ).

ГАЈТАН, m. Вук је означио ову реч као турску, и заиста у турском *гајтан* или *кајтан* значи свилена или памучна узица, којом се нарочито одело поруб.ъује или се праве од ње петље. Међутим Маћејовски у Hist. Praw. Słow. II. изд. II. део, стр. 201. доводи *гајтан* у Срба.ъа и у Руса од *гај*, gajum, haga, hajare (у Диканжа), откуда у Пољака *гаић*, отварати шуму за сечу, почињати суђење.

ГАЈТАНИТИ, ср. гајтан.

ГÂК, у нас значи иначе чапља; у арапском значи гавран.

ГАЛИБА, adv. на сву прилику; арапска реч. (У Босни.)

ГАЛИН, у српском значи коња вранца; међутим као име за коња (види Мишко и *Галин* у „Тврдице“ Ј. С. Поповића) могло је доћи и од арапскога *гали*, *галин*, драг, драгокуп, скупоцен (кад је реч о ствари или роби).

ГАМЗИГРАД, старе зидине у Црној Реци у источној Србији, а ту је некад био римски град. Вук вели, да тамо има много змија, и дало би се име Гамзиграда отуда извести (гамизати, гамзити, гмизати). Међутим нека је овде на сваки случај примећено, да у арапском *гамиз* значи ствар

која је предмет зависти и жеље. *гамис* значи мрак, невидован, мрачан (кад је реч о ноћи); а у персијском *гамнак, гамгин*, значи тужан, сетан, жалостан; *гамзеде* значи тужан, врло тужан; *гамзеда*, који лови, који разгони тугу, утешитељ; ако је дакле име том граду дошло за турска господства, није могућност искључена да му је искон од арапскога или персијскога.

ГАНАЧ, в. канџа.

ГАНИ, adj. богат, плодан, родан; арапска реч.

ГАНИЛУК, m. богатство; од арапско-турскога *ганилик*.

ГАНЏА, в. канџа.

ГАРЕЗ, m. од арапскога *гараз*, мржња, јед, срдња, осветљивост.

ГАРГИЈА, f. од турскога *гаргы*, копље.

ГА̀РИ̂Б. Вук само каже, да у Сарајеву употребљавају ту реч, али јој не ставља значење; у арапском значи *гариб* стран, чудноват.

ГАЧАЦ, ср. гак.

ГЕ́РГА, f. Вук тумачи ову реч: гомила, поворка; читава герга. Можда је постала у нас од турскога *каргашалик*, што у турском значи: метеж, ларма.

ГЕРЗЕЛЕЗ АЛИЈА, познато име турскога јунака, који је, по причању, у султаново здравље скочио с коњем у Дунав са будимскога брда, које је после од њега своје име добило. У турском реч *Герзелез* ништа не значи, нити се даје извести од турског корена; него ће бити ова реч испрчена од Szent Gellért (hegy), као што Мађари исто брдо зову, па су Турци у своју славу измислили особита јунака Герзелеза.

ГИЛАН, варош код извора Мораве. У арапском *гил* значи густа шума, или пећина, нарочито пећина лавска; а *гилан* плурал је од арапског *гувел*, што ће рећи змија, змај; а значи и развалина, несрећа, пропаст, најзад и

што на човека напада изненада, што га стамани или му узме памет. Гдекоји хоће *Гилану* да име даду Гнилан, тврдећи да је то његово старо име, које су Турци само покварили. Примећујем, да у југозападном приморју каспијском има предео један Гилан, који је пре био под Персијом, а сада га држе Руси.

ГОБОРЏИЈА, m. српска реч са турским репом; ср. вашарџија.

ГОЈАЈЛИ, adj. српска реч са турским наставком.

ГОНЏЕ, m. од персијскога *гонче*, ружин пупољак.

ГРАНАЈЛИЈА, f. српска реч са турским репом.

ГРАХ, ГИРАХ, ову су реч Турци узели од Србаља за означење граха (грашка).

ГРАШ, ГИРАШ, турска реч, коју су узели по свој прилици од српскога *грош*, а ми смо је добили од немачкога *грошен*, што опет долази од латинскога grossus.

ГРУШ, ГУРУШ, турска реч, за коју важи оно што је речено код *грош* (в. ту реч). *Карагуруш* звали су Турци неки сребрн ћесарски новац.

ГУБА, f. по свој прилици од арапскога *куба*, лишај, проказа.

ГУНТАВ, adj. ова реч дошла је по свој прилици од арапскога *гундер*, *гундур*, дебео, чест, густ, кабаст.

ГУРАБИЈА, f. од турскога *курабије*, познат сладак колач; а Турци зову тако и сат, који је облика гурабијина. (У персијском реч *гурба*, која је састављена од *гуре* = греш и *аба*, значи неко јело начињено с грешом.)

ГУРБЕТ, m. у арапском значи ова реч туђин, странац, а значи и путовање у туђе земље. (*Курбет* у арапском значи суседство, близина, прилазак, приближење, тесно пријатаљство, сродство.)

ГУРЕМА, f. распоређење, размерност; од арапскога *гирм*.

Д.

ДАБА, m. (хроми даба), можда долази од арапскога *дабе*, чудовиште.

ДА́БЕТЕР, adj. још гори, још лошији; турска реч; ср. бетер.

ДАБУЛАНА, в. дамбулхана.

ДАВА, ДАВИЈА, f. од арапскога *да'ва*, *д'ава*, парница, тужба, потраживање.

ДАВИЈАТИ СЕ, ср. дава.

ДАВУЏИЈА, m. од турско-арапске речи *да'ваџи*, тужилац, жалилац (пред судом).

ДАГ, m. турска реч, значи: брдо, планина; у персијском иста реч значи: земља што ништа не доноси, гола планина без дрва, а значи и шума.

ДАГЛИЈА, m. од турскога *даглы*, брдовито, планинац, одметник.

ДАДА, f. персијски *дада*, турски *дади*, слушкиња, нарочито слушкиња код деце.

ДАДИЈА, в. дада.

ДАДИЉА, в. дада.

ДАИРЕ,

ДАИРЕТА, pl. од арапско-персијско-турскога *даире*, *даирет*, бубањ.

ДАИЏА, m. од арапско-турскога *даи*, *даји*, ујак.

ДА́ЈА, f. персијско-турски *даје*, обично *таја*, дојкиња. У осталом ову реч нисмо морали преко Турака од Персијанаца добити, јер санскритско *дај*, значи: дојити, а корен је и нашем и персијском језику исти који и санскритском.

ДАЈАНА! interj. од турскога *дајамак*, *дајандырмак*, подржавати, подупирати; *дајанмак*, наслонити се, трајати, потрајати, издржати (одатле турско *дајанашак*, пот-

пора, наслон, уточиште; *дајак*, потпора, подржавање, паочаница, батина, палица).

ДАЈАНДИСАТИ, v. i. издржати, потрајати, трајати, одупрети се; од турскога *дајанмак*.

ДАЈАНИСАТИ, ДАЈАНИСАТИ СЕ, в. дајандисати.

ДАЈАНИТИ, в. дајандисати.

ДАЈИЈА, m. од турскога *даји*, одметник (зато је погрешно писати *дахија*).

ДАЈИЛУК, m. од турскога *дајилик*, одметништво.

ДАЈКО, в. даица.

ДАЛАК, m. од турскога *далак*, слезина (у нас је *далак* болест, кад отече и отврдне слезина).

ДАЛГА, f. (струја у мору). од турскога *талга*, „волновање“ мора.

ДАЛДИСАТИ, v. p. заронити, задубити се; од турскога *далмак*.

ДАЛКАУК, m. чанколиза, од турскога *дал* (ово опет долази од *далмак*, увући се) и *каук*, капа; дакле који се човеку у капу увлачи.

ДАЛТАБАН, добар пешак, придевак великога везира Мустафа паше, који је погубљен 1703. г.; био је српска потурица из села Петричика код Битоља и турски га историци и зову *Сирб-ол-асл*, сурови, неписмени Србин.

ДАМ, m. насип; ово смо могли узети и од немачкога Damm; али и Турци имају реч *дам*, која значи: насип, гат, стреја, тераса.

ДАМА, f. турска реч, значи: шах, игра дама.

ДАМАД, m. персијска реч, значи: зет.

ДАМАР, m. турска реч, значи: жила.

ДАМБУЛХАНА, f. од арапско-персијско-турскога *давул ххане* (или *мехтер ххане*), правилније *табил ххане*, војничка свирка, јека од бубњева и свирала (*давул* турско, правилније арапско *табил*, велики бубањ).

ДАН, m. стара турска реч која се више не употребљава, значи: зора. Да нису Турци узели некада наш *дан* за своје *саба*, које су нама дали?

ДАНИШМЕНД, m. персијска реч, значи: књижевник.

ДА̂РВА, m. име за вола; ово је узето по свој прилици од мађарскога *darú*, ждрал; али не шкоди приметити, да арапско *давар* значи: стока, домаће животиње.

ДАРМАР, m. од персијскога *тармар, тарумар*, расут, расејан, разбацан, испреметан. Међутим ову реч нисмо баш морали преко Турака добити од Персијанаца, јер у санскритском језику значи *дар* ломити, а *мар* мрвити.

ДАРЧИН, m. корица, слатка корица, цимет; од персијскога *тарчин*.

ДАУД, мушко име, Давид.

ДАУЛБАС, m. бубањ; од персијскога *даул-баз*, бубњар.

ДАХИЈА, в. дајија.

ДАХИЛУК, в. дајилук.

ЂЀВА, f. од турскога *деве*, камила. *Ђевеџије* (*девеџи*, камилар) звали су се првих пет јаничарских пукова, којима су заповедници (чорбаџије) имали право, да пре него њихови другови од осталих пукова буду наименовани за заповеднике градским посадама.

ЂЕВЕРБАША, m. реч састављена од српскога *девер* и турскога *баша*.

ЂЕВЕРМАВИШ, m. турско-арапска реч, од *девр*, окретати се, и *мафиш*, познато тестано јело (листићи).

ЂЕВЛЕТ, m. арапска реч, значи: срећа, богатство, царевина, царство, моћ, сила, влада.

ЂЕГЕНЕК, m. од турскога *дејнек, дејенек*, палица, ударац палицом.

ЂЕД, m. у арапском *џед* значи: отац, дед, праотац; у турском *деде* значи: дед, старешина дервишки, а тако Турци зову свакога дервиша.

ДЕЛАЏИЈА, m. (који дели); српска реч са турским наставком.

ДЕЛИ, adj. од турскога *дели, делу*, луд, храбар, срчан.

ДЕЛИБАША, m. од турскога *дели баши*, заповедник над лаком коњицом.

ДЕЛИГРАД, од турскога *дели* и српскога *град*, Heldenburg а не Narrenstadt, као што Вук протумачи име нашем славном Делиграду од 1806 (за онај од 1876. године не питам).

ДЕЛИЈА, m. ср. дели.

ДЕЛИКАНЛИЈА, m. млад момак, од турскога *дели канлы* (*дели*, луд, *кан*, крв), лудокрван, бујне крви.

ДЕЛИЛУК, m. од турскога *делилик*, јунаштво.

ДЕЛИОРМАН, у Добручи место; у турском значи: шумадија; (*орман* = шума).

ДЕЛКУШИЦА, в. дилкушица.

ДЕМБЕЛ, m. од персијско-турскога *мембел, тембел*, лењ, спор.

ДЕМБЕЛИСАТИ, ср. дембел.

ДЕМЕ, m. од турскога *демет*, кита (цвећа), парамак, руковет (увек кад је реч о биљкама).

ДЕМЕШКИЊА, в. димискија.

ДЕМИЈЕ, в. димлије.

ДЕМИР, m. од турскога *демир, демыр, тимур*, гвожђе, ленгер.

ДЕМИР-КАПИЈА, познати слапови на Дунаву, од турскога *демыр капу*, гвоздена врата, а тако зову Турци и сваки планински кланац.

ДЕМИРЛИ, adj. од турскога *демирлы*, гвозден.

ДЕМИШКИЊА, в. димискија.

ДЕНДЕРЕК, в. дегенек.

ДЕЊАК, m. од персијскога *дењк*. (У Босни.)

ДЕЊИЗ, m. море; од турскога *дениз*. (У Босни.)

ДЕРБЕДЕР, m. просјак, (дословно: који иде од врата до врата); персијска реч. (У Босни.)

ДЕРБЕНДЕНИЦА, f. (лењштина); да није ова реч постала од турскога *дербендчи*, чувар кланца; па јер овакав чувар друго не ради, него лежи као лењштина, да нису онда Срби начинили ову реч? Ср. дербедер.

ДЕРВЕНТА, познати град у Босни; од персијскога *дербенд* (које Турци изговарају *дервенд*), кланац, теснац.

ДЕРВИШ, m. од персијскога *дериуш*, *дервиш*, сиромах, калуђер мухамедовски (од *дер*, врата, и *виш*, пружен, лежећив, дакле сиромах којиноћива под вратима од механе или чије велике куће).

ДЕРВИШЛУК, m. од персијско-турске речи *дервишлик* сиромаштво, живот или стање калуђерско.

ДЕРЕ, m. персијско-турска реч, значи: до̂, долина, поток, река.

ДЕРМАН, (Дрман), познате развалине у Хомољу; примећујем, да у персијском *дерман*. значи: снага, помоћ (а значи и ле̂к).

ДЕРНЕК, m. Вук вели, да је ово турска реч и да значи сајам; али Турци немају те речи, која је на сву прилику постала од јерменскога *дернек*, празник, се́ло, посе́ло, састанак, скупштина.

ДЕ͡РНИ, adj. да није овој речи корен у *дерт* (као *дер-т-ни*)? в. дерт.

ДЕРТ, m. од турско-персијске речи *дерд*, бо̂ља, болест, брига јед; персијско *дерди* значи: бо̂ља, жалост.

ДЕРТЛИ, adj. од турско-персијскога *дердлы*. тужан, болестан.

ДЕСПОТО ДАГ, турско име, које су Турци дали Родопи. по српским деспотима, који су при крају четрнаестога столећа у Костендилу имали столицу.

ДЕФТЕР ХАКАНИ, тако се зове турско звање за груптовне књиге. Ова реч много се употребљава у новим окрузима Србије.

ДИБА, f. персијско-турска реч, која значи: свилена материја, златотканица, порфира. Ср. што је примећено код *азија*.

ДИБАН, в. диба.

ДИВ, m. од турскога *дев*, *див*, исполин, дух, ђаво.

ДИВАН, m. арапско-персијска реч, значи: суд, веће, трем за аудијенције, јавна аудијенција царева; а значи и збирка песама.

ДИВАНАНА, f. од персијскога *диван ххане*, трем за веће, за суд.

ДИВАНИЈА, f. од персијскога *диване*, луд, манит.

ДИВАНИТИ, ср. диван.

ДИВАНКАБАНИЦА, ср. диван.

ДИВИТ, m. од турскога *дивит*, *девид*, мастионоца (арапски *деват*, персијски *девит*).

ДИВЛИЈА, f. (врста пушке); можда је ова реч начињена од *див*.

ДИВОР, m. Вук сумња, да није ова реч узета место *диван;* ја бих рекао, да ће то бити узето у песми место *двор*.

ДИВЧИК, m. од турскога *дипчик*, кундак на пушци (дакле као доњи део извесне ствари).

ДИГИРМИЈА, f. клин или перо при кроју хаљина или папира; од турскога *дигирми*.

ДИЗГА, f. од турскога *дизге*, подвеза за чарапу.

ДИЗГЕН,

ДИЗГИН, од турскога *дизгин*, вођице.

ДИЗДАР, m. персијска реч, значи: градски заповедник (*диз*, персијски значи: варош, градић, град).

ДИЗЂЕН, в. дизгин.

ДИЗИЈА, f. од турскога *дизи*, нӣз.

ДИЗЛУКЕ,

ДИЗЛУЦИ, в. тозлуке.

ДИКИЦА, f. (познат род бóце). од турскога *дикен*, трн, бóца, чкаљ, жаока.

ДИЛ, m. од персијскога *дил*, срце, јунак; Вук се домишљао, да ће бити место *див*.

ДИЛАВЕР, мушко име, персијска реч, значи: храбар, срчан, јунак (од *дил*, *диле*, срце, јунак); персијско *дилвар*, *дилвер* значи: мудар, оштроуман, паметан; *дил-авер*, који заноси срце.

ДИЛБЕР, m. леп, од персијскога *дил*, срце, и *бер*, привлачи, отимље; дакле који осваја срце.

ДИЛИЈА,

ДИЛИНДАРА, биће да долази од турскога *дил*, језик, јер ове речи кажу се (у милости) несташној, говорљивој девојчици.

ДИЛКУШИЦА, f. од турскога *дил*, језик, и *куш*, птица дакле птица која говори, и у толико Вук има право; али Турци не зову папагаја *дилкуш*, него ће дилкушица бити поникла код босанских песника.

ДИЛЧИК, в. дивчик.

ДИМИЈЕ, в. димлије. (У Босни.)

ДИМИРЛИ, в. демирли.

ДИМИСКИЈА, f. од *Димишк*, *Демешк*, арапско име за Дамаск.

ДИМИТ, m. ако није од турскога *демет?* в. код деме.

ДИМИШКИЈА,

ДИМИШЋИЈА, в. димискија.

ДИМЛИЈАШ, ср. димлије.

ДИМЛИЈЕ, pl. широке чакшире; од турскога *дими*, памучно платно.

ДИН, m. арапска реч, значи: вера, закон.

ДИНДУШМАНИН, m. арапско-турско-персијска реч, од *дин*, вера, и *дышман*, *дышмен*, непријатељ, противник.

ДИНСУЗИН, безверник, од арапско-турскога *динсиз.*

ДИРАЧ, (ДЫРАЧ), турско име за Драч.

ДИРЕК, m. од турскога *дирек*, ступ, балван, катарка; (персијско *дирахт* значи; дрво, катарка, ступ).

ДИРЕКАЧ, ср. дирек.

ДИРЕКЛИЈА, ср. дирек.

ДИРИНЦИТИ, v. i. без одмора радити тежак посао; од персијскога *ринџ*, *ренџ*, труд, мука; *ренџиде*, мучити се, одакле метатезом наше диринцити. Вук је протумачио ту реч са faulenzen, лењствовати; али у војводству се она у горе означеном смислу употребљава.

ДИШЕР, interj. на поље! излази! од турскога *диш*, споља, спољашњост.

ДИШЕРИСАТИ, ср. дишер.

ДИШИЈА, f. у Босни у смислу: женско; у Србији у смислу: женка у птица; од турскога *диши*.

ДИШПАРА, f. од турскога *диш*, зуб, и *параси*, новац; тако се звала плата, коју је Турчин каткад узимао од раје, код кога се частио, као наплата што је тупио зубе.

ДОАКАТИ, ср. хак.

ДОБРЕВЕНЕДИК,

ДОБРЕВЕНДИК, турско име за Дубровник.

ДОБРИЗИН,

ДОБРИЦЕ, турско име за Добручу.

ДОБУЛАНА, в. дамбулхана.

ДОВА, f. од арапскога *ду'а*, молитва.

ДОВИЈА, f. манастирска кујна; да није то какав каламбур начињен са *дова*, како да је у кујни право место где се калуђери богу моле?

ДОВИЈАР, m. надзорник над кујном, ср. довија.

ДОКСАТ, m. изгледа да је турска реч, али је сами Турци не употребљавају.

ДОКУСУРИТИ, ср. кусур.

ДОЛАМА, f. Вук вели, да је ово турска реч, а тумачи је, да је српска (!) дугачка хаљина, преко које се паше појас; напротив Кифер и Бјанки веле у свом речнику, да је турско *долама*, *доламан* узето од Мађара (dolmány), и тумаче, да се тако звала горња чојана хаљина, коју су јаничари носили, кад нису били у рату. У књижици „Турцизми у Босни" каже се, да је *долама* узета од турскога *доламак*, окружавати, пасати, те по томе да је то хаљина, по којој се паше! Свакако усиљена дедукција. Ја мислим, да је *долама* у овом облику српска реч, која је дошла од *далматике*, дугачке доње хаљине с кратким рукавима, коју су стари Римљани носили угледајући се на Далматинце.

ДОЛАП,

ДОЛАФ, m. од турскога *долаб*, орман, шкриња уопште: посебице значи орман округао, који се окреће у зиду, на се на њега меће, што се шаље у харем (као: јело, пиће и т. д.), или из харема на поље, а да женске не могу видети онога, који ствари доноси и односи, као ни он њих; још значи та реч у турском и бунар на точак за заливање баште, јама за хватање зверова, мотовило за свилу, као и што се окреће уопште; што *долаб* значи и сплетке, заседе, то је зацело постало у преносном смислу због важне улоге његове у харему. (У персијском *дылаб* значи врста ормана у зиду, који изгледа као прозор.)

ДОЛДРМА, f. од турскога *дондырма*, лед са шећером и другим зачинима (*дон* = лед, *дырмак* = чинити, правити).

ДОЛИБАША, ср. долија.

ДОЛИЈА, f. Ако и има у турском реч *долу*, која значи пуно, (а *долија* и ваља да је пуна, као чаша, из које се напија), ја мислим, да јој је ближи корен у латинском dolium, буре.

ДОЛМА, f. турска реч, значи: надев, исечено месо ситно са пиринчем, напуњено зеље; а значи и неко турско јело, као и кућа од слаба материјала, где су зидови којекако спртљани.

ДОМАЗЛУК, m. српско-турска реч (која се никако не може изводити из турскога *домузлик*, свињац).

ДОМУЗ, m. турски *домуз*, *домиз*, свиња.

ДОМУЗПОТОК, место у Србији на цариградском друму; ср. домуз.

ДОРАСТ, в. дорат.

ДОРАТ, m. од турскога *дору*, *дори*, *дури*, *дуру*, мрк, и *ат*, коњ, дакле мрков; (арапско *дори* значи такође мрк).

ДОРАТАСТ, в. дорат.

ДОРИН, ср. дорат.

ДОРО, ср. дорат.

ДОРЋОЛ, познати део Београда од дунавске стране, где су до 1862 године Турци живили; турско *дöрт*, боље *дорт*, значи: четири, а *јол* рећи ће пут, дакле *дорћол* значи: четири пута, раскршће. И цариградска Пера има свој Дорћол.

ДОРУША, ср. дорат.

ДОСЛУК, m. од персијско-турскога *достлик*, пријатељство. У новије време почели су, нарочито у новинама новосадским, дотеривати *дослук*, на *дослух*, те веле за кога, да живи у *дослуху* с киме!

ДОСТ, m. од персијскога *дост*, пријатељ.

ДОСТАНА, име женско, од персијског *достане*, *достани*, пријатељски.

ДРАМ, m. арапски *дирхем*, 1/400 део оке; ср. грчко *δραχμα*.

ДРАМЛИЈА, ср. драм.

ДУВАК, m. од турскога *дывак*, покривало, којим се покрива невеста, кад је воде младожењиној кући.

ДУВАН, m. од арапскога *духан*, обично *дуган*, дим, пара, дуван.

ДУВАНИТИ СЕ, ср. дуван.

ДУВАНИЦА, ср. дуван.

ДУВАНИШТЕ, ср. дуван.

ДУВАНКЕСА, ср. дуван.

ДУВАНЏИЈА, m. од арапско-турскога *дуганџи*.

ДУВАР, m. од персијскога *дувар*, *дивар*, зид.

ДУГАЈЛИЈА, m. српска реч са турским наставком.

ДУГМАЛИ, adj. турска реч, ср. дугме.

ДУГМЕ, n. од турскога *дöјме*, пуце.

ДУД, m. од турскога *дуд*, *тут*, *дут*; (персијско *тут*, значи и дуд, али и гомила, хумка, брдељак).

ДУ́ДА, име женско, од персијскога *дуду* (место *тути*), папагај; Турци зову *дуду* најстарију кћер у кући, особито је ово тепање уобичајено у Цариграду и у Леванти код Грка и Европљана. Јерменска деца зову матер своју *дуду*.

ДУДАР, ср. дуд.

ДУДАРА, ср. дуд.

ДУДИЊА, ср. дуд.

ДУДУК, m. од турскога *дыдык*, фрула с писком (а можда су Турци од нас узели ту реч).

ДУДУКАТИ, ср. дудук.

ДУЗЕН, m. белило и руменило, оно што је кокетно; од турскога *дызен*.

ДУЛУМ, m. од турскога *дöным*, комад њиве мањи од дана орања.

ДУМЕН, m. од турскога *дымен*, крма; а Турци су опет узели ту реч од талијанскога timone.

ДУМЕНИСАТИ, ср. думен.

ДУМЕНЏИЈА, m. од турскога *дыменџи*, крманош.

ДУНДАР, m. од персијскога *дындар*, *дымдар*, репат (*ситареј дымдар*, репата звезда); а значи и заштитница (арјергарда) у војсци, командант заштитнице, причува (резерва). Ср. мађарско dandár, бригада.

ДУНЂЕР,

ДУНЂЕРИН, m. од турскога *дылђер*.

ДУНЂЕРИСАТИ, ср. дунђер.

ДУНЂЕРЛУК, од турскога *дылђерлик*.

ДУПЛА ЧОКА, ДУПЛА ЧОХА, веле Турци за неко дебело сукно, а то означење узели су очевидно од нас.

ДУР!

ДУРА! императив од турскога глагола *дурмак*, остати: стани! стој! чекај мало!

ДУРАНЦЛИЈА, f. глођва, бресква која се не цепа; ову реч ми смо добили од мађарскога duránczi, duránczli, а Мађари су је начинили од немачкога Durantsch, чему ће опет бити корен у латинскоме durus, тврд.

ДУРБАК, m. од турскога *дур*, стој, и *бак*, гледај.

ДУРБИН, m. од персијскога *дур-бин*, који далеко види. оштроуман; телескоп, лорњет (*дур*, далеко, удаљен, *бин*, вид).

ДУРМА! interj. турска реч, значи: не стој!

ДУРМАДАН, adv. непрестано, без престанка; турска реч, (У Босни.)

ДУСТАБАН, m. од турскога *дызтабан*, раван табан (*дыз*, раван).

ДУЋАН, m. од персијско-арапскога *дыќан*; ср. талијанско doghana.

ДУЋАНЏИЈА, m. од персијско-арапско-турскога *дыќанџи*.

ДУХАН, в. дуван.

ДУХАНИТИ СЕ, в. дуванити се.

ДУХАНИЦА, в. дуваница.

ДУХАНКЕСА, в. дуванкеса.

ДУХАНЏИЈА, в. дуванџија.

ДУШЕК, m. турска реч, значи: постеља, модровац.

ДУШЕКЛУК, n. од турскога *душеклик*.

ДУШМАН,

ДУШМАНИН, m. од персијско-турскога *дышман*, боље *дышмен*, непријатељ, противник.

ДУШМАНЛУК, m. од турскога *дышменлик*, непријатељство, мрзост.

Ђ.

ЂАВРК, m. велик комад хлеба; можда је постало од персијскога *ћаверк*, птичије гнездо, или од персијскога *ћаверк*, неко поврће налик на краставац и које се исто тако меће у оцат. У осталом ср. *ђеврек*.

ЂАЂА,

ЂАЂАШ, adv. од персијскога *ђахђах*, каткад, кашто.

ЂАК, реку Турци за: *ђак*, *ђакон*.

ЂАКЧЕ, кажу Турци за: ђачки = латински. И *ђак* и *ђакче* узели су од Срба босанских.

ЂАУР,

ЂАУРИН, m. од турскога *ђаур*, *ђавур* (а ово је покварено од арапскога *кафир*, или персијскога *гебр*), неверник, кривоверник, јеретик. Тако Турци називају хришћане, да би их погрдили.

ЂЕБРА, f. од турскога *ђебре*, као кеса од козине, која се навуче па руку, па се њом чисти коњ. Ср. персијско *тубре*, *тубере*, зобница, торба.

ЂЕВАИР, m. накит; од арапскога *џевахир*, драго камење.

ЂЕВЂИР, m. од персијскога *карђир* (изговара се *ђевђир*) цетка.

ЂЕВРЕК, m. турска реч, значи: ломко, трошно, слабо, крто, а тако се зову и неки колачи; а турско *чöрек* значи колач са маслом, који Грци праве са шећером, жуманцетом и кашто с млеком.

ЂЕЦЕЛУК, m. спаваћа капа; од турскога *ђецелик*, (*ђеце* = ноћ).

ЂЕИСИЈА, f. од турскога *ђејси*, одело, кошуља, обука.

ЂЕЛ! императив од турскога *ђелмек*, доћи; дакле значи: дођи! ходи!

ЂЕМ, m. турска реч, жвале.

ЂЕМИЈА, f. од турскога *геми*, лађа.

ЂЕНДАР, в. ђердан.

ЂЕНЕ, adv. турска реч, значи: и опет; *ђене ђене*, приличнo.

ЂЕРДАН, m. персијска реч, значи: грло, гуша, предњи део врата.

ЂЕРДАП, познати слап на Дунаву; долази од персијскога *ђирде*, вртлог, и *аб*, вода.

ЂЕРДЕК, m. турска реч, значи: ложница.

ЂЕРЂЕВ,

ЂЕРЂЕФ, m. турска реч.

ЂЕРЗ, m. од турскога *кырез*, соко, млад кобац, отуда у нас значење: момак.

ЂЕРИЗ, m. персијска реч, значи водовод.

ЂЕРЧЕК, m. збиља, истина, турска реч.

ЂЕЧЕРМА, f. од турскога *гечирме*. неки пршњак без рукава.

ЂИДА, в. ђидија.

ЂИДИ, в. ајђиди.

ЂИДИБАША, m. склопљена реч од *ђиди* и *баша;* в. ђидија и баша.

ЂИДИЈА, f. курва, од турскога *ђиди*.

ЂИЗДИН, в. дизгин.

ЂИЛАС, m. можда је ово од арапскога *дилаз*, борба, судар, битка, притисак.

ЋИЛАСНУТИ, ср. ћилас.

ЋИНЂУВА, f. од турскога *инџу*, бисер; ср. мађарско ђуонђу.

ЋОГА, в. ћогат.

ЋОГАТ, m. бељац, од турскскога *ђӧк*, небо, и *ати*, коњ; дакле коњ длаке као небо.

ЋОГАТАСТ, в. ћогат.

ЋОГИН, в. ћогат.

ЋОГО, в. ћогат.

ЋОГУША, ср. ћогат.

ЋОЈА, adv. тобоже, од персијскога *ђуја*.

ЋОН, m. турска реч.

ЋОНОВИЦА, f. врста смокве, ср. ћон.

ЋОР, од турскога *ђор*, императив од *ђормек*, видети, отуда турска узречица *ђор ќутук* за пијана човека, да је (пијан) као слеп пањ.

ЋОРДА, в. ћорда.

ЋОРНУТ, ср. ћор.

ЋОРНУТИ СЕ, ср. ћор.

ЋОТАТИ, ср. ћотлук.

ЋОТЛУК, m. од турскога *ђӧт*, стражњица, дупе.

ЋУБРА, ср. ћубре.

ЋУБРЕ, n. од турскога *ђыбре*, смет, гној.

ЋУБРЕТАР, ср. ћубре.

ЋУБРИТИ, ср. ћубре.

ЋУБРИШ, ср. ћубре.

ЋУБРИШТЕ, ср. ћубре.

ЋУВЕГИЈА,

ЋУВЕГЛИЈА, m. од турскога *ђӧјегы*, обично *ђувеј*, младожења, муж, зет.

ЋУВЕЗ, adj. ружичаст, румен, турска реч.

ЋУВЕЗЛИЈА, f. од турскога *ђувезлы*, ружичасто.

ЋУВЕНДИЈА, f. од турскога *ђывенди*, курва.

ЂУВЕЧЕ, n. од турскога *ђывеч*, земљан суд извесна облика, за пециво меса (а значи и само оно јело што се у њему пече).

ЂУГУМ, m. од турскога *ђуђум* (изговори *ђујум*), велик суд бакрен за воду.

ЂУЗЕЛ, adj. од турскога *ђызел*, лепо, елегантно, добро, дивно.

ЂУЗЕЛАНА, f. састављена реч од турскога *ђызел*, лепо, и *ана*, мати.

ЂУЛ, m. од персијскога *ђыл*, ружа; в. ђуле.

ЂУЛАБИЈА, f. ово је дошло или од арапскога *џылаб*, сируп, неко пиће начињено са воћем, шећером или медом; или од персијскога *ђылабије*, неки слатки колачи.

ЂУЛАШИК,

ЂУЛАШИН, ср. ђул.

ЂУЛ-БАКЛАВА, f. реч склопљена од *ђыл* и *баклава*, неки колач који изгледа као ружа; ср. ђул и баклава.

ЂУЛВЕЗИЈА,

ЂУЛВЕЗЛИЈА, ср. ђувезлија.

ЂУЛГОНЏЕ, n. од персијскога *ђылгонче*, пупољак ружин.

ЂУЛЕ, n. од турскога *ђылле*, тане.

ЂУЛИБРИШИМ, m. биљка нека, од персијскога *ђыл*, ружа, и *ибришим*, свила.

ЂУЛИСТАН, m. од персијскога *ђылистан*, *ђылситан*, башта од ружа, леја од ружа; арапски реку *џылесан*.

ЂУЛИАР, m. од арапскога *џылнар*, (место *ђылнар*), шипков цвет, шипак, трешња.

ЂУЛЕ,

ЂУЛСА, f. од турско-персијскога *ђыл су*, *ђыл сују*, ружина вода.

ЂУМИШЛИ, adj. од турскога *ђымиш*, сребро, *ђымишли*, сребрн.

ЂУМРУК, m. царина; ми смо ову реч узели од турскога *ђӧмрык*, а Турци је узели од грчкога **κουμέρκι** (у сред-

њем веку ми смо отуда имали *кумерак*), а Грци су је узели од латинскога commercium.

ЂУМРУКАНА, f. царинарница, од турскога *ђӧмрӱк хане*.

ЂУМРУКЧИЈА, m. царинар, од турскога *ђӧмрыкчи*.

ЂУНИЈА, f. од персијскога *ђуне*, облик, спољашњост, начин, средство, сорта.

ЂУНЛЕ, в. ђуле.

ЂУТУРЕ, adj. од турскога *ђӧтыре*, *ђӧтыри*, *ђутуру*, свеукупно.

ЂУТУРИЦА, ср. ђутуре.

ЂУТУРИЦЕ, в. ђутуре.

ЂУТУРИЧАР, ср. ђутуре.

Е.

ЕВЕНКА,

ЕВЕЊКА, f. у персијском *хевенк*, *авенк*, *авенг* значи обешено грожђе и т. д.; ср. овењача.

ЕВЕТ, adv. од турскога *евед*, да, тако је.

ЕВЛАД, m. од арапскога *евлад* (плурал од *велед*), деца, али се употребљава као сингулар.

ЕВЛИЈА, m. светац, од арапскога *евлија* (плурал од *вели*), божији пријатељи, светитељи (*евлија* плурал је арапски и од *вали*, губернатор, министар; а у турском *евли*, *евлы* значи: ожењен човек, онај који има кућу).

ЕГБЕ, n.

ЕГБЕТА, pl. од турскога *хегбе* (изговара се *хејбе*), бисаге.

ЕГЛЕН, m. од турскога *ејленџе*, *егленџе*, забава, провођење времена.

ЕГРИ, adj. од турскога *ејгри*, у изговору *егри*, *ејри*, криво, косо.

ЕДЕМ, мушко име, од арапскога *едхем*, тамне боје, мрк (нарочито се тиме означава коњ више вране длаке).

ЕДРЕНЕ, од турскога *Едирне*, Дринопољ, Адријанопољ.

ЕЗАН, в. језан.

ЕЈАЛЕТ, m. арапска реч, значи: кнежевина, округ, губернија. *Белград ејалети*, београдска губернија (Србија).

ЕЈВАЛА! interj. реч употребљена при поласку, и кад се захваљују, од турскога *еј валлах*, добар бог.

ЕЈУБ, мушко име, Јов.

ЕКБЕР, арапски суперлатив, највећи, најстарији.

ЕКМЕК, m. од турскога *итмек* обично *екмек*, хлебац; *бајат етмек*, сух хлебац, осушен хлеб (у турском *екмек* значи: сејати).

ЕКМЕЏИЈА, m. од турскога *етмеџи*, *етмечи*, *екмеџи*, хлебар.

ЕКМЕЏИЈЋ, презиме, ср. екмеџија.

ЕКМЕЏИЛУК, m. од турскога *етмеџилик*, хлебарев занат или занимање.

ЕКРЕМ, арапски суперлатив, највећи, најплеменитији, најмилостивији.

ЕКСЕР, m. од турскога *ексер*, *енсер*, клин.

ЕКСИК, adj. турска реч, значи: мање, недостатак, мана, мањак.

ЕКСИКЛУК, m. од турскога *ексиклик*, мана, недостатак, мањак.

ЕКСИЧАН, adj. турски *ексикли*, недостатачан, оштећен, ср. ексик.

ЕЛБЕТ, в. елбетена. (У Босни.)

ЕЛБЕТЕНА, adj. од турскога *елбете*, на сваки начин, свакако. Вук је погрешно упутио на *хелбетена*.

ЕЛВАНИЈА, f. нека јабука, ср. халва.

ЕЛЕ,

ЕЛЕМ, conj. од турскога *хеле*, дакле.

ЕЛИКСИР, m. од арапскога *ел-иксир*, јако пиће, снажан лек.

ЕЛЋЕН, m. од турскога *елћен*, *јелћен*, ветрило (*јел* = ветар).

ЕЛЧИБАША, m. ср. елчија и баша; главни посланик.

ЕЛЧИЈА, m. од турскога *елчи*, правилније *илчи*, посланик, поклисар, одасланик, дипломатски деловођа.

ЕМ, в. хем.

ЕМА, conj. од турскога *хеман*, *хемен*, баш, само, не више, дакле, управо.

ЕМАН, в. хеман.

ЕМЕР, m. заповест; арапска реч. (У Босни.)

ЕМИН, m. арапска реч, надзорник, цариник, закупник.

ЕМИР, m. арапска реч, губернатор, поглавица, владалац, кнез; тако се зову потомци Алије, рођака Мухамедова. *Емири алем* звао се онај чиновник портин, који је носио с помпом заставу, *санџак*, губернаторима, као и господарима Влашке и Богданске, у знак њихове инсталације.

ЕМРЕНИСАТИ СЕ, v. r. у Босни у смислу заљубити се у што; турски *емренмек*, *имренмек*.

ЕМШЕРИЈА, в. хемшерија.

ЕМШО, в. хемшо.

ЕНГА, в. енђа.

ЕНГЕЧА, f. скоба, од турскога *јенђеч*, *јенгеч*, рак.

ЕНГИЛ; *бујук Енгил*, велики Ингул, и *кучук Енгил*, мали Ингул, зову Турци две реке у Новој Србији у Русији.

ЕНДАЗЕ, в. ендезе.

ЕНДЕЗЕ, n. од персијскога *ендазе*, аршин.

ЕНДЕК, в. хендек.

ЕНЂА, f. од арапско-турскога *енђе*, *јенђе*, *јенге*, *јенге кадин*, она која води невесту у женикову кућу, старија јетрва; а у персијскоме *енџ* значи: поред, около.

ЕНЂЕБУЛА, ову су реч Срби начинили, јер је не употребљавају Турци; ср. енђа и була.

ЕНЏИЈЕ, n. од турскога *инџу*, бисер.
ЕРБАБ, m. вештак; арапска реч. (У Босни.)
ЕРГЕЛА, в. хергела.
ЕРДЕЛИЈЕ, pl. гаће; ово ће бити по свој прилици од *ердели*, ердељски (Турци зову Ердељ: *Ердел*), дакле би „гаће ерделије“ у песми значиле: гаће ердељске.
ЕРЕЗА, в. реза.
ЕРЕНДЕ, в. ренде.
ЕРЕНДИСАТИ, в. рендисати.
ЕРЗАК, m. храна; арапска реч. (У Босни.)
ЕРИР, m. свилено платно, од персијскога *харир*, свила.
ЕРЛАВ, ср. егри.
ЕРЛИЈА, m. Турчин грађанин; од турске речи *јерли*, *јерли*, што ће рећи онај који припада коме месту, урођеник, земљак.
Е͡РО, ср. егри.
ЕРЋЕК, m. турска реч, мушко, у ком смислу употребљава се у Босни, а у Србији узимају је у смислу мужјака код птица.
ЕРЋЕЛИЈЕ, pl. токе; ово би могло бити само од турскога *ерсекли*, херцеговачки, па је у песми преокренуто; иначе не да се од другог чега довести.
ЕРУМАН, тако Турци по арапском зову Римљане.
ЕСАБ, в. хесап.
ЕСАБИТИ, в. хесапити.
ЕСАП, в. хесап.
ЕСАПИТИ, в. хесапити.
ЕСЕР, m. арапска реч, значи: белег, траг; дакле: паре су на есер, рећи ће: паре су на белегу, на биљези.
ЕСКИ, adj. турска реч, старо, древно, употребљено.
ЕСНАФ, m. арапска реч, каже се и *аснаф*, дружине и заклетници код занаџија; а значи и врсте, облици; (долази од арапскога *синф*, *санф*, дружина, гомила).

ЕСНАП, m. од арапскога *есбаб*, обично *есnаб*, *себаб* (плурал од *себеб*), хаљине, одело, кошуље, а значи и оруђе, последица, средство, побуда. Вук је погрешно упутио на *хеснап*.

ЕЋИМ, в. хећим.

ЕЋИМЛУК, в. хећимлук.

ЕЋИМШТИНА, в. хећимштина.

ЕФЕНДИЈА, m. од турскога *ефенди* (а Турци су га начинили од грчкога *αὐθέντης*), господин, господар, титула, коју Турци дају ученим људима, свештеницима, судијама, чиновницима.

ЕФЕНДИ-КАДИЈА, в. ефендија и кадија.

ЕФРЕНК, ЕФРЕНЦ, ЕФРЕНЦИ, тако се на истоку зове Европљанин, Франк, Француз.

ЕФТА, f. седмица; од персијскога *хефте*.

ЕШАК, m. од арапскога *ашк*, узбуђеност, екстаза (у персијском *ешк* значи: суза); ср. ашик.

ЕШЕК, m. магарац; турска реч. (У Босни.)

ЕШЕКЛУК, m. магарећи посао; од турскога *ешеклик*.

ЕШЕКОВАЦ, поток у Карловцима поред Магарчевог Брда; од турскога *ешек*, магарац.

ЕШКИЈА, m. тако су Турци у 1876. години звали српске добровољце на Дрини; од арапскога *ешкија*, сиромаси, безобразници, предрзљивци, зликовци, разбојници, випопије, они који се слабо осврћу на веру. За љубитеље каламбура нека је ово додато, да у арапском *езкија*, као плурал од *зеки*, значи: врстан, ваљан, поштен, праведан, мудрији, оштроумнији; а арапско *есхија*, плурал од *сахи*, значи: племенити. Па кад смо већ код каламбура, бесмртни јунак *Зека* капетан 1813. године са тадашњим подринским *ешкијама* славно је погинуо.

ЕШКИЛЕ, adv. од арапскога *ашкиле*, с љубављу, драге воље; ср. ашик.

Ж.

ЖАГОР, ср. џагор.

ЖАГОРИТИ, ср. џагорити.

ЖБАН, в. чобања.

ЖЕБРАК, в. џебрак.

ЖЕБРАТИ, в. џебрати.

ЖЕП, в. џеп.

ЖИВА; Турци веле *чивер, џива, џиве*, а они су ту реч на сву прилику узели од Персијанаца, који веле *џиве, живе*, или обично *жива*; Персијанци и ми биће да смо је из истога заједничкога праизвора добили.

ЖИК, в. шик.

З.

ЗАБАДАВА,

ЗАБАНБАДАВА, ср. бадава.

ЗАБАТАЛИТИ, ср. батал.

ЗАБИБЕРИТИ, ср. бибер.

ЗА́БИТ, m. арапска реч, значи: господар, поседник, заповедник, губернатор, уопште војнички официр, нарочито који има да одржава јавни ред и покој.

ЗА́БУН, adj. Вук тумачи са: убезекнут, по свој прилици доводећи ту реч од српскога: забуна; али кад се узме *забун* у стиху, који Вук наводи (*забун* аста, ма ослади уста), онда ће пре бити, да то долази од персијскога *зебун* или у обичном говору *забун*, што ће рећи: мршав, слаб, болан; а то исто од прилике значи и *аста* у турском; в. аста.

ЗАГАР, m. огар, од турскога *загар*, ловачки пас; ср. маџарско agár (са артикулом az agár), хрт.

ЗАГАРА, турско име за Загору у Маћедонији.

ЗАДЕ, m. персијска реч, значи: син, рођен.

ЗАЕРЕЗИТИ, ср. реза.

ЗАЗЕЈТИНИТИ, ср. зејтин.

ЗАИНАТИТИ СЕ, ср. инат.

ЗАИНТАЧИТИ, ср. инат.

ЗАИРА, f. од арапскога *заххире*, турски покварено *захире*, храна, провизијун за јело.

ЗАЈИЧАР, ЗАЈЕЧАР, варош у Црној Реци у Србији. Име овој вароши даје се са разлогом изводити из *зајац*, зец, теже из *заик*, језик. Но ако је постало за турске владавине, није искључена могућност, да је Зајичар добио име од арапскога *заик*, тесни простор, теснац, тешки и незгодни положај, тесно; *заикат*, тесни предмет, незгодан положај, теснац.

ЗАИШТАЛИТИ СЕ, ср. иштал.

ЗАЈУЛАРИТИ, ср. улар.

ЗАКАДИЈАТИ СЕ, ср. кадија.

ЗАКЕСЕРИТИ, ср. кесер.

ЗАЛФ, ср. зарф.

ЗАМАНДАЛИТИ, ср. мандал.

ЗАМБАК, в. занбак.

ЗАМЕДИЈА, f. од арапскога *захмет, захметије*, мука, труд, умор; а значи и боља, болест, туга, жалост.

ЗА́МЕТ, в. замедија.

ЗА́МЕТАН, ср. замет.

ЗАМЕТКАВГА, ср. кавга.

ЗАМЕТЉИВ, в. за́метан.

ЗАМЕТНИКАВГА, ср. кавга.

ЗАМУМУЉИТИ, v. р. ова реч биће да долази од арапскога *мумул*, нека болест у очима.

ЗАНАТ, m. од арапскога *сан'ат, занаат*, вештина, мајсторија.

ЗАНАТЛИЈА, m. од арапско-турскога *сан'атли*, вештак.

ЗАНАЏИЈА, од арапско-турскога *сан'атчи*.

ЗАНБАК, m. од арапско-персијско-турскога *замбак*, крин.

ЗАПАЗАРИТИ СЕ. ср. пазар.

ЗАПАШИТИ, ср. паша.

ЗАПТ, m. од арапскога *забт*, држање, чување, стезање, поседовање, притежавање, управљање (у политичком смислу).

ЗАПТИТИ, ср. запт.

ЗАПЧИЈА, m. од арапско-турскога *забтџи*, управник, губернатор, онај који одржава у запту.

ЗАР, m. танко покривало, танка кожица, танка љуска; персијска реч.

ЗАРАР, m. од арапскога *зарр*, *зарар*, штета, губитак, жалост; штетно, штетоносно.

ЗАРАРИТИ, v. p. од арапско-турскога *зарар итмек*, *израр*, причинити штету; ср. зарар.

ЗАРЗАВАТ, m. зелен и поврће (на пијаци); од персијскога *себзеват* (плурал од *себзе*).

ЗАРУРЕТ, m. од арапскога *зарура*, *заруреt*, прека потреба.

ЗАРФ, m. арапска реч, значи: дух, вештина, оштроумље, елеганција, ваза, корице, замотак, потчашњак, доњи шољ.

ЗАУЛАРИТИ, ср. улар.

ЗАФАИТ, m. Вук вели, да је турска реч, а не каже јој значење; узета је од арапскога *заваид*, побочни дохотци; у арапскоме је као нека фраза: *аваид заваид*, дохотци. Стих: „да госпођи зафаита нема“, хоће дакле да рекне: да госпођа нема ништа више тражити, јер је све понела.

ЗАФЕРАН, m. од арапскога *за'феран*, шафран.

ЗАХМЕДИЈА, в. замедија.

ЗАХМЕТ, m. труд, мука; арапска реч. (У Босни.)

ЗАЏАКАТИ, ср. џакати.

ЗАШЕЋЕРИТИ, ср. шећер.

ЗБАОЧ, в. балчак.

ЗБОНЏАТИ СЕ,

ЗГОНЏАТИ СЕ, v. r. измршавити; можда је од персијскога *зебун, забун*, мршав; ср. забун.

ЗЀВАК, m. од арапскога *зевк*, весеље, уживање.

ЗЕВЗЕК, m. турска реч, значи: нико и ништа. ништа човек, глуп, блебетало.

ЗЕВКАРИТИ, ср. зевак.

ЗЕИТИН, в. зејтин.

ЗЕИТИНИТИ, ср. зејтин.

ЗЕИТИНИЦА, ср. зејтин.

ЗЕИТИН-ТАНЕ, в. зејтин-тане.

ЗЕИТУНИ, в. зејтуни.

ЗЕЈТИН, m. од арапскога *зејтун*, маслина.

ЗЕЈТИНИТИ, ср. зејтин.

ЗЕЈТИНИЦА, ср. зејтин.

ЗЕЈТИН-ТАНЕ, в. зејтин и тане.

ЗЕЈТУНИ, adj. турско-арапска реч, маслинине боје.

ЗЕЛЕНА КАДА,
ЗЕЛЕНКАДА, f. познати лепи цвет, долази од персијскога *зерин кадах* (*зер*, злато, *кадах*, чаша), златна чаша.

ЗЕМАН, m. арапско-персијска реч; у арапском значи: време, столеће, свет, срећа; у персијском: смрт, умирање.

ЗЕМБЕРЕК, m. витоперо на часовнику; турска реч.

ЗЕМБИЛ,
ЗЕМБИЉ, m. персијски *зембел, зембел, зембил, зембир*, арапско-турски *зембил*, кошар од рогоза.

ЗЕМУН, или обично *Земин* зову Турци варош *Земун*.

ЗЕНЂИЛ, adj. од турскога *зенђин*, богат.

ЗЕНЂИЛУК, m. од турскога *зенђинлик*, богатство.

ЗЕНЏЕФИЛ, m. ђумбир, исијот; арапска реч. (У Босни.)

ЗЕРА, f. у Срему веле: нема ни *зере*, т. ј. нема ништа; долази од арапскога *зер, зера, зерет*, врло мален мрав, уопште тако ситна ствраka као атом; ср. француско zéro.

ЗЕРДАВ, m. Вук вели, да је то немачко Zobel, а Вукасовић у својој Зоологији каже, да је то хермелин; међутим Турци веле за Zobel *самур*, а у турском *зердава*, *зердева* значи: куна, немачки Goldmarder, и ово последње значење биће коректније и за нас, тим пре, што у персијском *зерд* значи: жуто, плаво (за косу), бледо, шафранове боје.

ЗЕРДАСТ, adj. од персијскога *зерд*. (У Босни.)

ЗЕРДЕ, n. Вук вели, да је то неко тестано јело с медом, које се хладно једе; али Турци зову тако кувани пиринач (пилав) са шећером и бојадисан шафраном да је жут (ср. зердав), а зову га иначе и *зерде-пилав*, па га нарочито употребљавају у свадби.

ЗЕРДЕЛИЈА,

ЗЕРДЕНЛИЈА, f. персијско-турско *зердели*, врста мале слатке кајсије са горком језгром; држе, да су те кајсије врло нездраве.

ЗЕЋИР, m. како Вук каже, у нас значи та реч: прстен, и он вели да је турска; али у турском језику нема те речи и могло би се, према значењу, изводити само од *зинџир*, ланац. (У арапском *зеќир* значи тајни уд мушки.)

ЗЕХЕР, m. отров; персијска реч. (У Босни.)

ЗИЈАМЕТ, m. од арапскога *зиʿамет*, заповедништво, војнички феуд са годишњим дохотком од најмање 2000 аспри; који има такав феуд, зове се *заим*.

ЗИЈАН, m. персијска реч, штета.

ЗИЈАНИТИ, ср. зијан.

ЗИЈАФЕТ, m. арапска реч. дочек госта, гостољубље, гозба, част. Наши Бошњаци веле: кад му видиш *кија́фет*, (одело, спољашњи изглед), дао би му *зијафет*, т. ј. гледајући га како господски изгледа, би се човек преварио.

ЗИЛЕ, m. од турскога *зил*, кастањета. Вук је, мислим, погрешно протумачио са тањирима у турској музици, или иначе са цимбалима.

ЗИНДАН, m. персијска реч, тамница. Ову реч употребљавају Срби у Маћедонији.

ЗИРАТАН, adj. од арапскога *зира'ат*, земљоделство, земљорадња, орачки посао.

ЗИРАТИТИ, v. i. арапско-турски *зира'ат ит*, обрађивати земљу; ср. зиратан.

ЗИФТ, m. арапско-турска реч, иначе *сифт*, смола, а значи и оно што се у чибуку од пушења дувана нахвата; дакле: црно као *зифт*, било би немачки: pechschwarz.

ЗОЛОТА, f. од турскога *золота*, *золоте*, *изелоте*, стари турски новац од 30 пара; ову су реч узели Турци од Руса.

ЗОР, m. персијско-турска реч, снага, моћ, сила, насиље.

ЗÔРАН, ср. зор.

ЗОРБА, f. насиље, буна, устанак; турска реч.

ЗОРЛИ, adj. од турскога *зорлы*, јак, снажан, силовит, жесток.

ЗÔРНО, ср. зор.

ЗОРТ; хоћеш *зорт!* од арапскога *зорт*, *зорта*, обично у говору *зарт*, прдеж.

ЗОФОРАН, ср. заферан.

ЗУАВ, m. познати француски војници, који носе турско одело; ово име дошло је од арапскога *зыаф*, брз, нагао.

ЗУБУН, m. од турскога *зыбун*, *зибун*, горња хаљина са кратким рукавима; ср. француско jupon.

ЗУЂУР, adj. од турскога *зуђурд*, *зуђурт*, сиромашан, које нема ништа.

ЗУЛ, m.

ЗУЛОВИ, f. од персијско-турскога *зылф*, кудра косе што низ ухо виси.

ЗУЛУМ, m. од арапскога *зулм*, неправда, угњетавање, тиранство; *залум*, врло неправедан, угњетач

ЗУЛУМКАДА, в. зеленкада.

ЗУЛУМЋАР, ср. зулум.

ЗУЛУМ-ЧАЛМА, ср. зулум и чалма.

ЗУМБА, f. турска реч, пробојац.

ЗУМБУЛ, m. познати лепи и мирисави пролетњи цвет, долази од арапско-персијско-турскога *сымбыл, сынбыл*, што значи и клас.

ЗУ́РИ́ТИ, v. i. зјати; можда долази од *узур*.

ЗУ̏РЛА, ср. зурити.

ЗУРЛА,

ЗУРНА, f. од турскога *зурна, зырна*, (место *сыра*), свирајка; персијски *сырна, сырнај*.

ЗУФУР, m. препарат неки од живе, mercurius præcipitatus ruber; можда је ова реч од арапскога *зифир*, горко.

И.

ИБРАХИМ, мушко име, Аврам.

ИБРЕТ, m. арапска реч, значи: пример. У Вука погрешно протумачено са речи: чудо.

ИБРЕТИТИ СЕ, ср. ибрет.

ИБРИК, m. арапски и персијски *ибрик*, бокал за воду.

ИБРИШИМ, m. персијска реч, која значи: свила, свилен конац; Персијанци реку и *беришим*.

ИВИЦА, f. од турскога *ив*.

ИЂИТ, m. турска реч, јунак.

ИЗБА, f. соба; ову реч имају сви Словени; у руском значи: соба сељачка; у пољском значи: соба уопште, посебице пак саборница; у чешком *(јизба)* значи соба уопште; Турци имају реч *избе* у значењу: скров, место где се што остави.

ИЗГУБАТИ СЕ, v. r. ср. губа.

ИЗЏАТ, m. грч у стомаку, од арапске речи *издираб*, бол у опште, посебице мука у стомаку.

ИЗЋОТАТИ, v. p. ср. ћотлук.

ИЗМЕТ, m. служба, послуга, од арапске речи *хидмет*, *хизмет*.

ИЗМЕКАР, m. слуга, од персијско-арапскога *хидметкар*.

ИЗМИР, варош Смирна у Малој Азији.

ИЗУМ, в. изун.

ИЗУН, m. допуштење, од арапскога *изн*, допуштење, отпуст.

ИКСАН, в. инсан.

ИЛА, в. хила.

ИЛЕЏИЈА, ср. ила.

ИЛÀКА, f. мешавина, смеса, од арапскога *алака*.

ИЛАЛ, m. ожичица за чачкање увета, од арапскога *хилал*.

ИЛАМ, m. пресуда, извештај; арапска реч. (У Босни.)

ИЛАХ, m. арапска реч, бог; *илахи*, арапска реч, божански, боговски, славопој богу.

ИЛДИРИМ, надимак Бајазита I. султана, зета царице Милице; од турске речи *јилдирим*, муња, гром, ратни гром.

ИЛИКА, f. као неке плоче и пуцета на прслуку, од турске речи *илик*, петља за пуце.

ИЛИМАН, m. ово ће бити турски облик аријске речи *лиман*, која се и у том виду и у српском језику чује; у турском значи: пристаниште у мору. Ср. грчко *лимани*, француско lac Léman.

ИЛИЏА, f. бања, топлица, од турске речи *илиџе*, која исто значи (*или* у турском значи: топло, млако).

ИЛИЏАР, ср. илица.

ИЛМИ ХХАБЕР, m. арапска реч, значи квита. Овај се израз употребљавао пре у Србији у службеном стилу.

ИЛТИЗАМ, m. арапска реч, закуп, аренда, узимање на се.

ИЛУМ, m. знање; арапска реч. (У Босни.)

ИМАМ, m. оно од камиша (чибука), што се мепне у уста; долази од арапскога *имаме*.

ИМАМ, m. арапска реч, значи: лице посвећено обичним пословима богочасти; обични свештеник једне џамије, калиф или мухамедов наследник.

ИМАМЕТ, m. поглаварство, старешинство; оно од камиша што се метне у уста; од арапскога *имаме*. (У Босни).

ИМАМЗАЏЕ, m. арапско-персијско-турска реч, значи имамов син, што би се српски рекло поповић.

ИМАН, m. вера, од арапскога *иман*, *иманет*, вера, закон, веровање; Турци имају за то реч *инан*.

ИМБРЕТЕ, m. биће искренуто од чампраге; в. ову реч.

ИМДАТ, в. индат. (У Босни.)

ИМДИ, в. инди. (У Босни.)

ИМЕТ И МУХАМЕД! крик у мухамедоваца, којим изражавају очајање или негодовање, управо: *ымет и Мухамед јокми!* Зар нема више мухамедовска народа! Арапска реч *ымет* значи народ, вера, секта. (Реч арапска *имет* значи: милост, доброчинство.)

ИМРАОР, m. коњушар; Турци обично реку: *емброххор*, *емроххор*, што долази од речи *емир*, поглавица, и *ахор*, коњушница.

ИМРЕНИСАТИ СЕ, v. r. реку у новим окрузима у Србији; в. еменисати се.

ИНАД, m. арапска реч, значи као и у нас: пркос, упорност, тврдоглавост.

ИНАЈЕТ, adj. покварен, неваљао, цандрљив, долази од арапскога *хијанет*; (*инајет* у арапском значи: великодушан, титула величаства).

ИНАТ, в. инад.

ИНАТИТИ СЕ, ср. инад.

ИНАЏИЈА, m. од арапско-турскога *инаџи*, тврдоглав, упоран.

ИНАЏИЛУК, m. од арапско-турске речи *инаџилик*, *инадлик*, тврдоглавост, упорност

ИНГИРУС (ЫНГЫРУС), тако реку Турци Угарска.
ИНГИЛТЕРА, тако зову Турци (по талијанском) Енглеску.
ИНГЛЕЗ, ИНГЛИЗ, ИНГИЛИЗ, тако реку Турци Енглез.
ИНДАТ, m. помоћ, од арапскога *имдад*, помоћ, помагање.
ИНДИ, conj. дакле, од турскога *имди*, дакле, тако.
ИНЕБОЛИ, турско име за Никопољ у Бугарској.
ИНЛА, в. хила.
ИНСАН, m. човек уопште, арапска реч.
ИНЋАР, m. порицање, одбијање, неодобравање, арапска реч.
ИНЋАРИТИ, ср. инћар.
ИНЦЕ, adj. турска реч, значи: ситан, танак, нежан, суптилан.
ИНЏИЈЕЛ,
ИНЏИЛ, m. од арапскага *инџил*, еванђеље; *инџил китаби*, књига еванђеље.
ИНЏИРИЦА, f. род крушке; од арапскога *инџир*, смоква.
ИНШАЛА, interj. ако бог хоће, ако бог да; од *инша аллах*, или *ин ша аллахи*.
ИПЕК, тако Турци реку варош Пећ; (*ипек* турски значи свила).
ИРАДЕ, m. царска грамата, царски указ, арапска реч, долази од арапскога *ирад*, навод (цитат) једнога места.
ИРШОВА, турско име за Оршаву у Банату.
ИСА, турски, *Иси*, персијски, Исус.
ИСАН, в. инсан; (арапски *ихсан* значи доброчинство, милост, благовољење).
ИСЕ, n. део, арапска реч од *хисе*, *хисет*, *хиса*.
ИСКЕНДЕР, мушко име, Александар.
ИСКИЛАВИТИ, ср. киле.
ИСКЛАВУН, турско име за Славонију.
ИСКУСУРИТИ, ср. кусур.
ИСЛАМ, m. арапска реч, значи: вера, по превасходству мухамедова вера.

ИСЛЕЈИСАТИ, v. i. тећи (о рàни), долази од турскога *ишлемек*, радити.

ИСМАИЛ, мушко име.

ИСПАН, m. жупан, заповедник, начелник над једним округом. Ср. *ишпан*, које смо ми од Мађара узели, пошто су они најпре ту реч од нашега *жупан* начинили.

ИСПАТ, m. сведок; од арапскога *исбат*.

ИСПА́ТИТИ, v. i. сведочити; ср. испат.

ИСПЕРДАШИТИ, v. p. истезати (кожу), долази од персијскога *пердах*, угладити, углачати.

ИСПИЛАТА, f. ову су реч узели Турци од нас искренувши је од *сплата*.

ИСПИЧУТУРА, ср. чутура.

ИСТЕК, m. воља, жеља; турска реч. (У Босни.)

ИСТИВА, f. позната бела земља за луле, од турскога *истифа; истифије лылеси*, врста луле за пушење.

ИСТИФАН, m. врста женског покривала по глави; ову су реч Турци узели од грчкога *стефанос*, венац, па смо је онда ми од њих усвојили.

ИСХАК, мушко име, Исак.

ИЋИНДИЈА, f. од турскога *иќинди*, вечерњи час; *иќинди, икинды*, који дели на две једнаке половине простор времена од подна до захода сунца; а значи и молитва, што је прописана мусломанима у тај час, то је пак трећа од пет дневних молитава; (*иќинџи* значи турски: други).

ИЋИТУГЛИЈА, m. турска реч од *иќи*, два, и *тугли*, репат.

ИЋТУГЛИЈА, в. ићитуглија.

ИФАДЕ, n. исказивање, арапска реч. (У Босни.)

ИФЛАК, турска реч за Влах, Влашка.

ИФТИРА, f. арапска реч, значи: клевета, обеђивање, оговарање, среброљубље.

ИФТИХАР, m. арапска реч, или: *ифтиххар, ифтишар*, слава, глас, част; к нама је дошла та реч са орденом

Махмуда II. *ифтиххар нишани*, знак или одликовање части.

ИХТИЈАР, m. старац, стар, турска реч; у турскоме значи још: избор, слободна воља.

ИХТИМАН, варош у Бугарској; арапска реч *ихтимам* значи: ревност, ужурбаност, брига, марење.

ИЧАГА, m. турска реч, значи коморник за цареву службу у унутрашњости сараја, паж; долази од *ич*, *ичи*, унутрашњи део, унутарњост, и *ага*, господар, господин.

ИЧОГЛАН, m. турска реч, значи паж, питомац.

ИШАМАРИТИ, ср. шамар.

ИШАРЕТ, m. арапска реч: знак, миг.

ИШЛЕЈИСАТИ, v. i. радити; од турскога *ишлемек*.

ИШТАЛ, m. воља на јело; турска реч, а Турци реку још *иштах*, они су пак узели то од арапскога *иштиха*, жеља, нарочито пак воља на јело.

ИШТАЛИ, adj. турска реч, при вољи за јело.

ИШТАХ, в. иштал. (У Босни.)

ИШТИЛ, m. Вук тумачи: претен; ја сам нашао у турском значење: сумња, подозрење.

ИШЧИБУКАТИ, ср. чибук.

Ј.

ЈӒ, conj. или, персијска реч.

ЈАБАНА, f. од персијскога *јабан*, *јебан*, пусто, пустиња, пусто поље, широко а необрађено поље; *јабани* у персијскоме значи пустињско, дивље; персијско *јебат* рећи ће опустошено, разорено. Турци су од персијског узели *јабан*, *јебан*, и одатле је наша *јабана* дошла.

ЈАБАНАЦ, ср. јабана.

ЈАБАНЛИЈА, ср. јабана.

ЈАБАНЏИЈА, m. од персијско-турскога *јабанџи*, странац, злосрећан, тужан.

ЈАВАШ, adv. турска реч, полако, полагано; обично се употребљава удвојено: *јаваш! јаваш!* само полако! За слаб, мек дуванреку такође *јаваш*.

ЈАГ, f. мирисно уље (у Босни); у турском се овом речи означава маст уопште.

ЈАГЛАК, в. јаглук.

ЈАГЛУК, m. од турскога *јаглик*, рубац, марама, балавура.

ЈАГМА, f. персијско-турска реч, значи пљачка, плен, пљачкање, плењење.

ЈАГМИТИ СЕ, ср. јагма.

ЈАГРЗ, adj. од турскога *јагиз*, вран, вранац. Вук је протумачио да је *јагрз* риђаст коњ.

ЈАГРЗАСТ, adj. вранац коњ. Вук је протумачио; да је то коњ са ситним пегама.

ЈАДАЦ! интерјекција у познатој забави; од персијскога *јадест*, сећам се.

ЈАДИЋАР, m. спомен; в. адиђар. (У Босни.)

ЈАЗ, m. од турскога *јаз*, отворено поље.

ЈАЗИЈА, f. од турскога *јази*, *јазу*, писмо, писмена писана по листу хартије.

ЈАЗИЏИЈА, m. писар, од турскога *јазиџи*.

ЈАЗУК, m. од турскога *јазик*, штета, губитак причињен коме; штета! каква штета! по несрећи!

ЈАИЈА, m. пешак, од турскога *јаја*, пешадија.

ЈАКА, f. огрлица. И Турци имају ову реч, која се употребљава у разних народа (на пр. немачко Jacke, францускo jaquet); у турскоме значи *јака* огрлица, обала од реке, или мора.

ЈАКИЈА, f. мелем за нажуљеног јахаћег коња; од турскога *јаки*.

ЈАКРЕП, в. акреп.

ЈАКУБ, мушко име, Јаков.

ЈАЛА! турски узвик, *ја алах*! о боже!

ЈАЛАК, m. турска реч, значи рупчага, јаруга, где се вода скупила; ср. јарак.

ЈАЛАКАТИ, ср. јала.

ЈАЛАН, adj. турска реч, значи: лаж, лажан, лажљив.

ЈАЛИЈА, f. од турскога *јали*, обала.

ЈАЛМАН, m. кундак; турска реч.

ЈАМАК, m. турска реч, значи: помоћник у послу, друг у послу; паракувар; некада се тако звао рекрут у јаничарској војсци. Како Вук вели, *јамак* се узима у нас у значењу: барјактарев заменик.

ЈАНГИЈА, f. пожар; од турскога *јанги*. (У Босни.)

ЈАНГИН ВАР! ЈАНГДИ ВАР! тим криком оглашавају Турци пожар.

ЈАНДАЛ, adv. на страни, турска реч.

ЈАНИЈА, f. познато јело; долази од турске речи *јагни*.

ЈАНИЧАР, в. јењичар.

ЈАНКЕСА, f. од турскога *јанкесе*, торба или кеса, која се носи на страни (*јан* у турском значи страна).

ЈАНКЕСЕЏИЈА, m. од турскога *јанкесеџи*, лупеж, разбојник, онај који од људи отима кесу с новцима, кесарош.

ЈАНЏИК, m. од персијскога *јанџик*, *јанџук*, торба извесне врсте, торба што се на коњу са стране привеже.

ЈАЊИЧАР, в. јењичар.

ЈАПАШИТИ, v. p. спопасти, шчепати, од турскога *јапашмак*, захватити.

ЈАПИЈА, f. грађа, од турскога *јапи*, *јапу*, грађа, грађевина, здање.

ЈАПУНЏЕ, m. ову реч ми смо по свој прилици узели од турскога *јапонџа*, огртач против кише. Међутим Бијанки у свом речнику код ове речи примећује, да је она ушла у турски језик са пољскога; али ја је нисам могао наћи ни у једном речнику словенских језика, који су ми при руци.

ЈАР, m. ова реч значи у арапском топло, врело.

ЈАРАК, m. од турске речи *јарык*, ров, прокоп, а ова долази од глагола *јармак*, издубити, дубити.

ЈАРАМАЗ, m. турска реч, значи: оно што се не пристоји; зликовац, беспосличар, неваљалац, онај који није ни за што.

ЈАРАН, m. од персијскога *јар*, друг, пријатељ, љубљени, љубимац, љубавник; помоћник; *јаран*, у персијском плурал од *јар*, пријатељи; а значи *јаран* у персијском добар друг, пријатан човек (у сингулару).

ЈАРАНИК, ср. јаран.

ЈАРАНИКА, ср. јаран.

ЈАРАНИТИ СЕ, ср. јаран.

ЈАРАНИЦА, ср. јаран.

ЈАРАНЛУК, m. од персијско-турског *јаранлик*, пријатељство, својски однощај, срдачан однощај, искрен однощај.

ЈАРАНСТВО, ср. јаранлук.

ЈАРАЧИТИ, v. i. припремати коња за трку; ова реч дошла је од турскога *јариш*, трка.

ЈАРУГА, f. од турскога *јарык*; ср. јарак.

ЈАСАК, m. забрана, од персијскога *јасак*, забрана, запрећење; казна; распоред војске у битци; и у арапском значи *јасак* забрана. (У персијскоме *јаса* значи: владаочева наредба; а нарочито се том речи означава законик Џингис хана.)

ЈАСАКЧИЈА, m. од турскога *јасакчи*, чувар; онај који чува улазак, или који треба да стане на пут, да се куда не улази. Тако су се некад звали нарочито они јаничари који су били одређени, да чувају посланике страних држава и консуле у Леванти. Турци су ову реч узели од персијскога *јасак*, чувар.

ЈАСТУК, m. турска реч.

ЈАТАГАН, m. турска реч.

ЈАТАК, m. турска реч, значи гњездо, легло дивљега звера, место где се почива, постеља. *Хирсиз јатаги* или *хирсизун јатаги* рећи ће: лупешко, угурсуско скровиште; а значи и онога, који скрива лупежа или крадену ствар, у коме смислу Срби имају реч *јатак.*

ЈАУКЛИЈА, f. заручница, од турскога *јаукли.*

ЈАФТА, f. оглас, натпис; персијска реч. (У Босни.)

ЈАХИЈА, тако зову Арапи и Турци Јована Крститеља.

ЈАХНИЈА, в. јанија. (У Босни.)

ЈАЦИЈА, f. од турскога *јаци, јацу*, доба за легање; иначе је јација пета молитва у дану, која је за мухамедовце прописана.

ЈАЧЕРМА, в. ћечерма.

ЈАШ, тако зову и Турци главну варош у Молдавији.

ЈАШМАК, m. турска реч, значи: танка копрена, којом Туркиње покривају главу, лице и груди.

ЈАШМАЧАР, m. платно за јашмак; в. јашмак.

ЈЕГЕ, n. пила, од турскога *егје.*

ЈЕГЕН, звао се онај паша, који је ³/₁₃ авг. 1688. запалио Смедерево; *јеген* рећи ће турски: синовац, нећак, унук.

ЈЕГЛЕН, в. еглен.

ЈЕГЛЕНА, в. еглен.

ЈЕГЛЕНИСАТИ, ср. еглен.

ЈЕГЛЕНЏЕ, ср. еглен.

ЈЕГЛЕНЏИЈА, ср. еглен.

ЈЕДЕК, m. турска реч, значи: коњ у поводу; лађа вучена о ужету; уже.

ЈЕДИК, m. од турскога *ђедик*, прибор какве радње и т. п. (У Вука је погрешно *једек.*)

ЈЕДИКУЛА, турски *једикуле*, седам кула (*једи* значи седам), замак саграђен на јужном крају Цариграда где је државни затвор турски.

ЈЕЗАН, m. од арапскога *езан,* позив мујезинов са мунаре, да се мухамедовци моле богу; овај позив бива дневно по пет пута.

ЈЕЗЕР, num. тако реку у Хрватској мужи за хиљаду; та реч долази од персијскога *хезар*, хиљада; ср. мађарско ezer.

ЈЕКМЕК, в. екмек.

ЈЕКМЕЧИЈА, ср. екмек.

ЈЕКМЕЏИЈА, ср. екмек.

ЈЕКСЕР, в. ексер.

ЈЕЛДА, в. хелда.

ЈЕЛЕК, m. турска реч, значи прслук; (осим тога значи перо на стрели).

ЈЕМЕК, m. јело; турска реч.

ЈЕМЀНИЈА, f. повезача из Јемена у Арапској.

Ј̏ЕМЕНИЈЕ, pl. од турскога *јемени*, род обуће.

Ј̏ЕМЕНЛИЈЕ, в. јеменије.

ЈЀМӢН, m. арапска реч, значи: заклетва; осим тога значи: десна страна, десница, моћ, сила, срећа, десно, на десно, срећан.

ЈЀМИН, m. од арапскога *емин*, чиновник коме је што предато у управу, или у надзор.

ЈЕМЍНЛУК, m. арапско-турска реч, подручје јемина; (али *еминлик* значи и удобност, што се турском речи *рахатлук* означава).

ЈЀМИНОВАЦ, m. јѐминов човек, в. јѐмин.

ЈЕМИШ, m. воће, турска реч.

ЈЕНДЕК, в. хендек.

ЈЕНЂА, в. енђа.

ЈЕНЂИБУЛА, ср. енђа.

ЈЕНЂИЈА, ср. енђа.

ЈЕНИ, adj. турска реч, значи ново.

ЈЕНИПАЗАР, тако Турци зову Нови Пазар.
ЈЕНИЧАР, в. јењичар.
ЈЕЊИСАТИ, v. p. надјачати; од турскога *јенмек*. (У Босни.)
ЈЕЊИЧАР, m. од турскога *јеничери*, што ће рећи: нова војска, војник од нове војске (*јени*, ново, *чери*, војска). Тако је Мурат I. назвао нову војску, коју је створио 1362. године. У почетку су у јењичаре узимали хришћанску децу, коју су заробили у рату и потурчили. Дуго време била је то страшна војска и често је решавала судбину турске царевине, па је страшна била и самоме престолу, докле је 1826. године не уништи у крви султан Махмуд II.
ЈЕРЕЗ, бара у Китогу у Мачви; од персијскога *ђериз*, вoдовод.
ЈЕРИБАСМА, f. врста крушке; од турске рачи *јеребасма*, што ће рећи оно што на земљу пада. (*јер*, земља, *басма*, падање).
ЈЕРМЕНИН, ми зовемо Јермене тако по свој прилици према турском *Ермени*.
ЈЕХУДИ, тако Турци зову по арапском Жидов, Јеврејин.
ЈЕЧЕРМА, в. ђечерма.
ЈЕЏЕК, m. јестива, од турскога *јеецек*.
ЈИЛДИЗ-КОШК, тако се зове познат дворац султанов на Воспору; (*јилдиз*, турски ће рећи: звезда).
JÖВА, f. у Мачви зову тако коња без госе, што реку иначе у Србији мангуп, или у Бачкој (по мађарском) битанга; та реч долази од персијскога *јаве*.
ЈОГУНАСТ, ср. јогунлук.
ЈОГУНИЦА, ср. јогунлук.
ЈОГУНЛУК, m. од турскога *јогун*, густ, чест, гломазан, незграпан; *јогунлик*, густоћа, незграпност.
ЈОГУРТ, m. кисело млеко, турска реч; нарочито се тако зове кисело млеко, које је удешено на особит начин, те

су Турци на њега врло пишман и у Цариграду га се много продаје.

ЈОК, adv. турска реч; не, никако, није; кад се у турском почиње после *јок* реч са *елиф* (*а*), онда се изговара *јог*.

ЈОКТУР, adj. од турскога *јоктыр*, нема.

ЈОЛ, m. пут, турска реч. (У Босни.)

ЈОЛДАШ, m. персијско-турска реч, друг, другар, нарочито сапутник (*јол*, пут, друм, *даш*, са, другар, друг).

ЈОЛДАШЛУК, m. од турскога *јолдашлик*, друштво, другарство.

ЈОЛПАЗ, m. скитница; персијско-турска реч; ср. бази.

ЈОЛТАВА, f. турска реч, путнички тигањ (*јол*, пут, *тава*, тигањ).

ЈОРГА, f. турска реч, коњ касач, коњ р̀аван, коњ који у један мах диже обе десне или леве ноге.

ЈОРГАН, m. турска реч, покривач на постељи, нарочито ватом постављен и прошивен.

ЈОРГАНЛУК, m. лице од јоргана, ср. јорган.

ЈОРГИЈА, в. ордија.

ЈОРДАМ, m. понос, кичељивост; ову реч Турци данас слабо употребљавају.

ЈОРДАМИТИ, ср. јордам.

ЈОРДАМЛУК, ср. јордам.

ЈОРДАМЏИЈА, ср. јордам.

ЈУЗБАША, m. од турскога *јызбаши*, стотинаш, капетан, заповедник над 100 момака (*јыз*, стотина).

ЈУЛАР, в. улар.

ЈУМАК, m. мосурић, од турскога *јумак*, завијати, увијати.

ЈУПКА, в. јуфка.

ЈУРИТИ, ср. јуриш.

ЈУРИШ, m. турска реч, од *јуримек*, ићи нагло; *уриш*, *уруш*, у обичном говору *вуриш*, значи: ударац, борба, битка; (*урмак*, обично *вурмак* = ударити, бити).

ЈУРИШАТИ, ср. јуриш.

ЈУРУК, турско племе, које је насељено пре Османлија у солунској области; (*јирык* значи у турском скитница, онај који нема стална стана).

ЈУСУФ, мушко име, управо *Јусыф*, Јосип.

ЈУФКА, f. од турскога *јыфка*, ситно, фино, суптилно; резанац, обга, род тестана јела.

К.

КАБА, в. Ћаба.

КАБАДАХИЈА, m. турска реч значи; прост војник (*каба*, значи: прост).

КАБАНИЦА, f. у персијскоме *каба, кабај, кубај* значи неку хаљину, која је спреда сасвим отворена. Али су Турци ову реч на сву прилику узели од Србаља. Турско *кабаниче* дуга је горња хаљина с огрлицом, која пада по леђима; *капаница* звао се парадни ћурак од црне лисице, с огрлицом и дугим рукавима, са бриљантским копчама, који је султан облачио при великим свечаностима; *капаницу* звао се огртач, који је давао султан само великом везиру, кајмакаму и јаничарском аги; а *кепенек* звали су некад огртач од кише.

КАБАРДИСАТИ, v. p. набубрити, отећи, надути се: од турскога *кабармак*.

КА̀БАРЕ, pl. неке токе; од турскога *кабарма*.

КАБАРИСАТИ, в. кабардисати.

КАБАСТ, adj. од турскога *каба*, дебело, крупно.

КАБИЛ, adj. можно, могуће; арапска реч.

КАБУЛИТИ, v. p. примити, одобрити: од арапскога *кабул*, примање, одобравање; *кабули*, што се може примити, одобрити.

КАВА, f. у арапском зову *кахвет*, *кахве* вино, јер одузима вољу на јело, па је зато тако и кава названа, која исто тако квари вољу на јело.

КАВАД, m. у нас је то нека женска горња хаљина, коју смо са овом речи од Турака примили; а у арапском *кавад* је подводник у опште, нарочито подводник своје жене.

КАВАЗ, m. од арапскога *каваз*, пандур.

КАВАЛ, m. турска реч, значи неку кратку пушку са широким устима; свирала.

КАВАЛИЈА, f. врста топа; ср. кавал.

КАВАНА, f. од турскога *кахве ххане* или у обичном говору *кахвене*, место где се кава пије; Турци реку и *кахве дућани*.

КАВАОЏАК, m. соба где се пије кава; в. кава и оџак.

КАВГА, f. персијско-турска реч *гавга*, у обичном говору *кавга*, препирка, свађа.

КАВГАЏИЈА, m. персијско-турски *гавгаџи*, који се свађа, препире, лармаџија.

КАВЕЗ, m. од арапскога *кафез*, *кафс*, крлетка, преграда, решетка.

КАВЕЏИЈА, m. од турскога *кахвеџи*; у господским кућама зову тако онога, који готови каву.

КАВЕЏИЈНИЦА, ср. кавеџија.

КАВЖИТИ СЕ, ср. кавга.

КАВИ, adj. јак, снажан; арапска реч. (У Босни.)

КАВРА, f. турска реч, спона; од *каврамак*, зграбати, стегнути.

КАВРАИСАТИ, ср. кавра.

КАДА, в. кадуна.

КАДАНЏИКА, в. кадунџика.

КАДАР, adj. од арапскога *кадир*, који може, који влада судбином, моћан, силан; бог (једно од имена божијих); судбина, догађај одређен судбином; *кадр*, дело моћи, моћ, сила; судбина; вредност, цена, достојанство; бити јачи; *кадри*, што се односи на судбину.

КАДИАСКЕР, m. од турскога *кази аскер* (иначе *казилешкер*), војнички судија, велики војнички судија. У турској војсци имају два *кадиаскера*, један за Европу, *румили кази аскер*, други за Азију, *анатоли кази аскер*.

КАДИВА, в. кадифа.

КАДИВИЦА, ср. кадива.

КАДИЈА, m. од турскога *кази*, или у обичном говору *кади*, судија. (У арапском *каза* значи: определење, докончавање, изравнање, наредба, пресуда, звање судије; а значи и случај, догађај, предопредељење.) Турци су ту реч на сву прилику узели од Арапа.

КАДИЈНИЦА, ср. кадија.

КАДИЛУК, m. од турскога *казилик*, *кадилик*, звање судије; подручје, област једнога судије.

КАДИЈНАЦ, ср. кадија.

КАДИПА, в. кадифа.

КАДИФА, f. од турско-арапскога *катифет*, или у обичном говору *кадифе*, аксамит, рутав простирач.

КАДИФЕЛИ, adj. од турско-арапскога *катифели*, од кадифе.

КАДИФИЦА, f. познати цвет, који се турски зове *кадифе чичеги* (*чичеги* = цвет); ср. кадифа.

КАДИФЛИ, ср. кадифели.

КАДИФЛИЈА, f. нека капа; ср. кадифа.

КАДУНА, f. од персијско-арапскога *ххатун*, у обичном турском говору *кадин*, госпођа, кнегиња.

КАДУНЏУКА, f. од турскога *кадинџик*, мала госпођа, госпођица, госпојче.

КАДУЏИКА, в. кадунџика.

КАЗА, f. управни округ, окружје; долази од арапскога *каса*, *касен*, крај, предео, земља.

КАЗАЗ, m. који прави од свиле ројте, пуцета; гомбар; арапска реч.

КАЗАМАК, m. оспице; од турскога *казамик*.

КАЗАН, m. котао, од турскога *казан*, *казхxан*, котао, лонац. Тако се звао јаничарски пук.

КАЗАНДИСАТИ, v. p. добити, користити се; долази од турскога *казанмак*.

КАЗАНИСАТИ, в. казандисати.

КАЗАНИЈА, f. испек; ср. казан.

КАЗАНЏИЈА, m. котлар, од турскога *казанџи*.

КАЗАНЏИЛУК, m. котларски занат, од турскога *казанџилик*.

КАЗМА, f. гвоздено оруђе за копање рупа; турска реч.

КАЗНАЧЕЈ, m. ову реч узели су у Србији од Руса, значи благајник; а она долази од арапскога *хxазине*, благајница, *хxазинеџи*, благајник.

КАЗНАЧЕЈСТВО, ср. казначеј.

КАЗУК, m. колац, од турскога *казик*, *казук*, (арапски *хxазук*, *хxазик*), колац, шиљак, ражањ.

КАЗУКАШЧЕ, n. обаларина, од турскога *казук*, колац, и *акче*, новац.

КАИГЏИЈА, в. каикчија.

КАИД, m. од арапскога *ка'ид*, који седи, седећив, ветеран, вођа, поглавица, другар.

КАИК, m. чун; турска реч.

КАИКЧИЈА, m. возар; од турскога *каикчи*.

КАИЛ, adj. задовољан, ра̏д; од арапскога *каил*, задовољан, који пристаје.

КАИМЕ, n. у Турској папирни новац; долази од арапскога *каим*, што стоји, што замењује, отуда *каиме*, што замењује (т. ј. ковани новац, сребро, злато); а *каиме* у арапском значи и лист, листак, писмо, писамце, споменица.

КАИН, m. шура; турска реч. (У Босни.)

КАИШ, m. ремен; турска реч.

КАИШАР, ср. каиш.

КАИШАРИТИ, ср. каиш.

КАИШАТИ, ср. каиш.

КАИШЛИЈЕ, pl. неки опанци; ср. каиш.

КАЈА, f. у Срему зову тако цемент; долази од турскога *каја*, стена, камен.

КАЈАБУРМА, предгорје под Београдом; долази од турскога *каја*, стена, камен, и *бурн*, *бурун*, нос, кљун, предгорје.

КАЈАРИТИ, (погрешно) тумачи Вук ову реч са баждарити; кајарити значи: скинути плочу (потковицу), очистити њу и нокат (копиту), па је наново приковати новим клинцима; а та реч узета је од турскога *кајармак*, потковати коња.

КАЈАРСУЗ, m. коњ који није кајарен (в. кајарити); од турскога *кајарсиз*, непоткован.

КАЈАС, в. каиш.

КАЈАСА, в. каиш.

КАЈГАНА, f. познато јело од јаја; долази од турскога *кајгане*, или у обичном говору *кајгана*.

КАЈДА, f. нота (у музици); долази од арапскога *кајде*, нота (у музици), правило.

КАЈМАК, m. скоруп; турска реч.

КАЈМАКАМ, m. заступник, нарочито заступник великога везира; ова реч долази од арапскога *кајмекам*, што је опет састављено од *каим*, *каиме*, што замењује, и *мекам*, место.

КАЈМАКАМЛУК, m. турско-арапска реч; значи звање кајмакама, заступника великога везира.

КАЈСАР, m. црвена кожа кармажинска; од Турака смо ту реч узели, који зову *Кајсарије* варош Кесарију, где се та кожа прави.

КАЈСАРЛИ, ср. кајсар.

КАЈСЕР, в. кајсар.

КАЈСЕРЛИ, ср. кајсар.

КАЈСИЈА, f. позната воћка и њен плод; долази од турскога *кајси;* и Мађари реку kajszin.

КАКА, f. детињим језиком говно. Персијанци и Турци, кад деци хоће да гаде какву ствар, реку *кака* — исто као и ми и Немци и у опште народи аријски!

КАКУЛЕ, pl. нешто што се за лек употребљава; биће да долази од арапскога *какуље,* неко воће или плод из Источне Инђије.

КАЛ, m. тако Турци зову пречишћено злато или сребро, а отуда реку тако и чишћење. дотеривање, утанчавање. По свој прилици узели су они ту реч од Србаља (калити, прекалити).

КАЛ, m. блато, глиб; занимљиво је, да у арапскоме *ќа'л* значи говно.

КАЛАБАЛУК, m. од турскога *галебелик*, у обичном говору *калабалик*. множина, гомила, тишма, налога, велика пратња, многе и различне а потребне ствари. (У турском *калаба, галебе*, значи: велика гомила, надмоћност.)

КАЛАБУРИТИ, ср. калабалук.

КАЛАБУРЊА, ср. калабалук.

КАЛАЈ, m. коситар; турска реч.

КАЛАЈИСАТИ, ср. калај.

КАЛАЈЛИЈА, f. суд од коситра; од турскога *калајлы.*

КАЛАЈСУЗ, некалајисано; од турскога *калајсыз* (*сыз* = без).

КАЛАЈЏИЈА, m. од турскога *калаџи,* који лије коситар.

КАЛАМ, m. наврт; реч, коју смо ми од Турака узели, а они су је примили од латинскога calamus; ср. калем.

КАЛАМИТИ, v. i. турски *калем урмак, калем вурмак,* ударити калем; ср. калам.

КАЛАМУ́ТИТИ, ср. калабалук.

КА́ЛАТИ, (рибу), v. i. од арапскога *каљ*, исчупати.

КА̀ЛАТИ, v. p. малаксати; од турскога *гале ђелмек*, малаксати, доћи у незгоду, доћи у незгодно стање.

КАЛАУЗ, m. од турскога *гулагуз*, путовођа.

КАЛАУЗИТИ, ср. калауз.

КАЛАУРА, в. караула.

КАЛАУШТИНА, ср. калауз.

КАЛАЏИЈА, ср. ка́лати.

КАЛАЏИЈНИЦА, ср. ка́лати.

КАЛА̀Ш, m. неваљалац, лола; у персијском ова реч значи: лукав, лупеж, крадикеса.

КАЛАШИТИ, ср. калаш.

КАЛАШТУРА, ср. калаш.

КАЛВА, в. калфа.

КАЛДРМА, f. од турскога *калдырым*, *калдирим*, друм, плочњак, што опет долази од *калдырмак*, подићи, дигнути. Што гдекоји хоће реч *калдрма* да изводе од грчкога *калос дромос*, леп, добар пут, то толико важи, колико што гдекоји доводе исту реч од *кола дрма*.

КАЛДРМИСАТИ, ср. калдрма.

КАЛДРМИТИ, ср. калдрма.

КАЛДРМЏИЈА, m. од турскога *калдырымџи*.

КАЛЕЏ, име мушко; у арапском значи: дух, душа, мисао, трајући.

КАЛЕМ, m. у арапском значи: трска, нарочито она за писање; ср. калам.

КАЛЕМИТИ, ср. калем.

КАЛЕМЋАРКА, f. врста мараме од муселина; од арапскога *калемћари*, оно што је пером ишарано.

КАЛЕНДЕР, m. тако се зове сваки дервиш од реда, који је основао Јусуф Анделуси, који се сам први тако назвао, па је тако назвао и своје ученике, да би тиме означио њихову чистоту срца, духовност и одсуство сваке пр-

љотиње; јер *календер* рећи ће: чисто злато. Ови дервиши брију косу и браду.

КАЛИБА, f. колеба; ову су реч Турци узели од нас.

КАЛИВА, f. колеба; в. калиба.

КАЛИЏ, мушко име, од арапскога *ххалид*, вечит.

КАЛИФ, m. од арапскога *ххалиф*, *ххалифит*, у обичном говору *ххалифе*, последњик, наследњик, намесник, владалац; помоћник у послу (у ком последњем значењу изговара се *калфа*).

КАЛКАЛУК, m. од турскога *калкан*, што значи: штит, забат на здању.

КАЛКАН, m. забат, прочеље од куће; турска реч; (у турском значи и штит).

КАЛКАНДЕЛЕН, тако Турци зову Тетово; (буквално у турском рећи ће: што пробија штит).

КАЛП, adj. неваљао; од арапско-персијско-турске речи *калб*, лажни новац, све што је лажно, испрчено каквом примесом.

КАЛПАГЏИЈА, в. калпакчија.

КАЛПАК, m. ова реч неће бити турска, премда није ни српска. По свој прилици биће од мађарскога kalpag, те са речи *калпак*. *калабак*, означавају и Турци капу, нарочито којој је перваз од крзна. Ср. руско колпак.

КАЛПАКЧИЈА, ср калпак.

КАЛПОЗАН, ср. калп.

КАЛУП, m. творило, матрица; од арапскога *калеб*, или у обичном говору *калуп*, матрица, творило, модел, прототип, тело, вештаство.

КАЛУПИТИ, ср. калуп.

КАЛФА, в. калиф.

КАЛЧИНЕ, pl. род чарапа; од турскога *калчин*. *калчун*.

КАЉУН, m. брод, који се зове галијун; ми смо ту реч узели од турскога *каљун*, а Турци су је начинили од талијанскога galione.

КАМА, f. прав нож оштар с обе стране; турска реч.

КАМАТА, f. Вук је ову реч означио као турску, али погрешно, јер Турци немају ту реч. Мађари имају kamat; но да ли смо ми од њих узели ту реч, може се посумњати, јер у Рисну зацело нису могли њу од Мађара позајмити.

КАМЗЕ, pl. држак од ножа; од арапскога *камза*.

КАМИШ, m. турска реч; у нас значи цев за лулу за пушење, а у Турака трска.

КАМИШОВИНА, ср. камиш.

КАМЏИЈА, f. бич; од турскога *камчи*.

КАМЏИЈАТИ, ср. камџија.

КАНА, в. кна.

КАНАБЕ, n. Вук је означио ову реч као турску, али Турци је немају.

КАНАПЕ, в. канабе.

КАНАТ, m. штедња; од арапскога *кана'ат*.

КАНАТ, m. крила (у колима на странама, иначе лесе), преграда, претин; од турскога *канад, канат*.

КАНАТИТИ, v. i. преграђивати; ср. канат (турску реч).

КАНИЖА, тако Турци зову Кањижу у Мађарској.

КАНТА, f. извесни водени суд. Ову су реч Турци на сву прилику узели од нас.

КАНТАР, m. од турскога *кинтар* или у обичном говору *кантар*, што означава терет од 120 либара, од 100, или од 45 либара.

КАНТАРИНА, ср. кантар.

КАНТАРНИЦА, ср. кантар.

КАНТАРЏИЈА, m. од турскога *кантарџи*.

КАНУН, m. турско-арапско-персијска реч, значи: правило, обичај, закон, устав.

КАНУНИ, арапско-персијски придевак султана Сулејмана I. (*Ел Кануни*) законодавац.

КАНЧА, в. канџа.

КАНЏА, f. од турскога *канџа, канџе*, кука, квака.

КАНЏИЈА, в. камџија.

КАНЏИЈАТИ, ср. камџија.

КАПАК, m. заклопац, турска реч, која значи поклопац, заклопац, запушач.

КАПАКЛИЈА, f. сахан са заклопцем; од турскога *капакли*.

КАПАМА, f. турска реч, значи пригано месо.

КАПАМАЏИЈА, m. који прави покриваче. Ова реч долази или од турскога *каиламаџи*, који поставља, који меће поставу (*каилама*, постава), или од *капамаџи*, који прави *капаме* (*капама* = нека хаљина од свиле или од платна).

КАПИЈА, f. врата, од турскога *капу, капи*. Овом речи означавају двор турскога султана, управо рећи палату великога везира, што према талијанском обично веле у Европи отоманска порта.

КАПИЏИЈА, m. вратар, од турскога *капуџи, капиџи*.

КАПИЏИК, m. турска реч, или *капуџик*, мала врата.

КАПУДАН, m. од талијанскога capitano; тако Турци зову капетана, поглавицу, старешину; нарочито заповедника брода или флоте.

КАПЛАН, m. турска реч, значи: тигар, лавопард.

КАПУДАН ПАША, m. тако се зове турски велики адмирал.

КАПУОГЛАН, m. тако се зову неки мањи чиновници у Турској.

КА̀ПУ̑Т, m. овој речи талијански је корен, па у Црној Гори и имају реч *капот*; али ће реч *капут* бити по својој прилици нама дошла од Турака, који реку такође *капут*.

КАПУКЕХАЈА, m. од турскога *капи кетххуда*, или у обичном говору *капи ћаја*, што ће рећи: заступник, агент странога владаоца, мисирскога вицекраља, или паше. То је била и званична титула српскога агента

у Цариграду, докле је Србија била Турској платежна; сада има Србија у Цариграду посланика свога.

КАР, m. брига, од арапскога *кахр*, брига, жалост.

КАРА, adj. црно, турска реч, која значи: тврда (црна) земља, црно, кобно, обично, простачко, јефтино, црн човек, црнац. (У арапском *кара* значи: тврдо, стално, постојано; а *ка̓ра*, ћелава женска.)

КАРАБАШ, m. турска реч, која значи: црноглав, поп; а значи и метвица. У нас има презиме Карабашевић.

КАРАБЕ, pl. у персијском значи ова реч велик суд са два увета. Можда је ова реч оданде дошла до нас у смислу дипала.

КАРАБЉЕ, в. карабе.

КАРАБОГДАН, тако зову Турци Карабогданску, Молдавију.

КАРАБОЈА, f. турска реч, значи витриол; иначе и црна боја.

КАРА̀ВИДА, женско име; по свој прилици црна Вида.

КАРАВЛАХ, Влах из Влашке (Црни Влах).

КАРАВЛАШКА, Влашка, од турскога *Каравлах*, *Караифлак*. По обичају Турака и Татара они дају придевак *кара* (црн) оним народима и земљама, који нису самостални; дакле Каравлашка и Карабогданска добиле су ваљда од њих тај придевак, што су увек биле та под Мађарима, та под Пољацима, та под Турцима.

КАРАГАЧА, брдо једно код Варадина; а тако се зове и неко грожђе; долази од турскога *кара агач*, црно дрво.

КАРАГОЈ, m. пољски неки цвет; по свој прилици ова је реч турска.

КАРАДАГ, тако зову Турци Црну Гору.

КАРАЂОЗ, m. од турскога *каракöз*, црноок; тако се зове шаљивчина у турском театру, који нарочито ноћу о рамазану изводи своје лакрдије.

КАРАЕШКЕН, m. тако се зове коњ рàван, који има особит ход, због чега се употребљава да га јашу женске (ср. јорга); а *ешкен, ешкин, ешкун* значи у турском: коњ у опште, нарочито јоргу.

КАРАКАШ, m. турски, значи: црна обрва (*каш* = обрва). У нас има презиме Каракаш, Каракашевић.

КАРАКОНЂОЛОС, m. тобожно неко чудовиште; у овој је речи *кара* турско, остало је намештено да изгледа нешто страшно.

КАРАКОСА, f. пола српски, пола турски: црнокоса.

КАРАМАНКА, f. врста крушке, која нам је по свој прилици са Турцима дошла из Карамапије (по турски *Караман*).

КАРАМЛУК, m. мрак, од турскога *каранлик* (*каран* значи у турском: мрачно, тамно, мрак, тама, помрчина).

КАРАНФИЛ, m. тако зову познати цвет Турци, Арапи и Персијанци, и у том облику свакако нам је та реч од Турака дошла; а корен лако да јој је у латинско-грчком caryophyllus.

КАРАНФИЋ, ср. каранфил.

КАРАР, m. арапска реч, која значи: почивање, сталност, постојанство, трајање, покој; решење.

КАРАСУ, (црна вода, црна река), тако се зову неколико река, између осталих и Карасу (иначе Бистрица, или као што данашњи Грци изговарају: Вистрица) у југозападној Маћедонији, на којој су се закарпатски Срби прво населили и тамо подигли град Српчиште (по турски Селфице).

КАРАТОВА, тако зову Турци Кратово у Старој Србији.

КАРАУЛА, f. стражарница, од персијско-турскога *каравул*, стража, предња чета, предња страна, одељена чета, причува; персијско *караву* значи: стража, чувар.

КАРАЏИЋ, презиме, од турскога *караџе*, црн. прикаст; а значи и газела, дивокоза.

КАРАШЛАМА, f. некаква трешња; од турскога *ккаршлама*, накаламљена трешња; ср. аршлама.

КАРВА̇Н, m. гомила људи, који заједно путују; од персијскога *ћербан, ћарван, керван.*

КАРГАБУЋЕН, m. отровни орах; од турскога *карга*, чавка, и *буќен*, завијајући.

КАРДАШ, m. пријатељ, од турскога *кардаш* (скраћено од персијскога *кариндаш*), брат; (у персијском значи *кари*, *карин*, утроба, *даш*, са, дакле *кардаш* дословно: саутробник).

КАРДАШЛУК, m. пријатељство, од турскога *кардашлик*, братство.

КА́РЕТ, m. казна у игри прстену; долази од арапскога *каахрет*, ожалошћење, казна.

КА́РЕТИТИ, ср. ка́рет.

КАРИКЛИЈА, f. врста капе; у овој је речи само наставак *лија* од турскога *ли*.

КАРИМАН (хрт Кариман Бановића Страхиње): ово псеће име долази од турскога *кахреман*, јунак.

КАРИШТЕРИСАТИ, v. p. помешати; од турскога *каришмак*. (У Босни.)

КАРИШТИСАТИ, в. кариштерисати.

КАРИШИК, m. мешавина, мешано; турска реч.

КАРЛИ, adj. брижан; од арапскога *кахрли*.

КАРЛОВИЧА, тако зову Турци Карловце у Срему.

КАРПУЗ, m. лубеница, од персијско-турскога *ххарбуз*, *ххарбузе, карпуз.*

КАРПУЗА, в. карпуз.

КАРТОП, m. калина, турска реч (*кар*, снег, *топ*, лопта); немачко Schneeballen дословно је превод речи *картоп*.

КАРШИЛУК, m. сретање, дочек, одговор; од турскога *каршилик*. (У Босни.)

КАСАБА, f. варошица, од персијскога *касабе*, или арапскога *касабет*, варош.

КАСАВЕТ, m. жалост, туга, кајање; арапска реч.

КАСАМ, m. арапска реч, значи: који дели; распоредно решење.

КАСАПИН, m. месар, од арапскога *касаб*, месар, сечење, одсецање.

КАСАПИТИ, ср. касапин.

КАСАПНИЦА, ср. касапин.

КАСИМ, мушко име, значи: раздавач разделитељ. Тако се турски зове Митров дан, у који се турска флота враћала у пристаниште на зимовник; у тај дан завршивали су Турци у ранија времена ратовање, као што је на Ђурђев дан флота полазила и рат се почињао.

КАСТЕН, adv. нарочито, намерно; арапска реч.

КАСТИЛЕ, в. кастен.

КАСТИЛИЦЕ, в. кастен.

КАТ, m. арапска реч, значи: део, страна, бок, бора, спрат; арапско *ка'ат*, значи: предњи трем у кући.

КАТАНА, m. Вук вели за ову реч, да је турска. У турском *катана* значи војника на коњу; али вредно је приметити, да у мађарском katona значи војника уопште, а у персијском *катал* значи: војник, ратник. Кад се узме, да *кат* у пољском и чешком значи: крвник, целат, онда се може рећи, да је реч *катана* по корену аријска и да су је и Турци узели од аријских Персијанаца, а ми да нисмо имали потребе наново је примати од њих. Ср. и реч катил.

КАТАРКА, f. за ову реч вели Вук, да је турска, али је нема у турском језику.

КАТАРМА, f. за ову реч примећује Вук, да је турска, али је нема у турском језику.

КАТИЛ, m. крвник; у арапском значи та реч убица. Ср. катана.

КАТРАМ, в. катран.

КАТРАН, m. течна смола; француски се каже goudron, талијански catrame; али ће на сву прилику ова реч бити арапска, јер арапско *катран, катуран, китран*, (персијски *кетран*) значи: течна смола.

КАТРАНИЦА, ср. катран.

КАТРЕЊАЧА, ср. катран.

КАУК, m. од турскога *кавук*, чојана округла капа, горе пљосната, пуна памука, око које Турци обавијају чалму; (у турском *каук* значи и мехур).

КАУЛ, m. купити коња на *каул*; долази од арапскога *кавл*, услов,- уговор.

КАУР, в. ђаур.

КАУРДИСАТИ, v. i. пржити, од турскога *кавурмак*, пржити, пећи.

КАУРИН, в. ђаур.

КАУРИСАТИ, в. каурдисати.

КАУРИТИ, ср. ђаур.

КАУРКИЊА, ср. ђаур.

КАУРМА, f. дроб; од турскога *кавурма*, пржено.

КАУРСКА, ср. ђаур.

КАФА, в. кава.

КАФАЗ, в. кавез.

КАФАЗЛИ, в. кавез.

КАФАНА, в. кавана.

КАФЕЗ, в. кавез.

КАФЕЏИЈА, в. кавеџија.

КАФЕЏИЈНИЦА, ср. кавеџија.

КАФТАН, m. у турском значи ова реч горњу хаљину, нарочито од свиле; тако се зове хаљина, коју на истоку владаоци обично дају страним поданицама, кад хоће да их почасте; у персијском *кафтан* значи: оклоп.

КАЦАБАЈКА, f. нека женска хаљина; ова реч дошла је од персијскога *кабаче*, хаљина (као туника), *кабачај*, кратка хаљина.

КАЧАМАК, m. куља, мамаљуга; у турском реч *качамак*, *качак*, значи: бегати, бегство, бегање.

КАЧКУН, m. турска реч, значи: бегунац.

КАШ, в. упкаш.

КАШАГИЈА, f. од турскога *кашагы*, чешагија, чешаљ за коња; (*кашмак*, турски: чешљати).

КАШИКА, f. ожица; од турскога *кашик*.

КАШИКАР, m. водена птица гњурац; од персијскога *ххашугшар*.

КАШИКАРКА, ср. кашика.

КАШИЛУК, ср. кашика.

КАШИЧАР, ср. кашика.

КАШИЧАРА, ср. кашика.

КАШИЧАРКА, ср. кашика.

КЕДИВ, m. титула мисирскога вицекраља; од персијскога *ххидив*, владалац, кнез, а та реч значи и бог.

КЕЗМЕШБРАДА, f. од персијскога *кесме*, коса кудрава, лажна коса; персијско *кежмеж* значи: крив, извијен, завојит.

КЕКЕЗ, m. у турском значи ова реч: содомит, младић који се проституише. У Банату и у Бачкој имаде презиме Кекез, Кекезовић међу православним и католичанским Србима (Буњевцима).

КЕРИБ, мушко име; арапско *Кериб*, *кериб*, персијско *курб*, значи: тужан, жалостан.

КЕРИМ, име мушко; у арапском значи: достојан, поштован, частан, одличан, племенит, штедар, велик, добротворан; то је једно од божијих имена.

КЕСА, f. арапски *кис*, персијски *кисује*, персијско-турски *кесе*, *кисе*, значи: врећа, џак, кеса за новце; сума од 500 гроша; рукавица којом у бањи тару људе, да би с њих скинули прљавштину.

КЕСЕР, m. брадва, дунђерска секира; турска реч.

КЕСЕЏИЈА, m. од турскога *кесеџи*, лупеж, крадљивац, крадикеса, убојица.

КЕСИМ, m. закуп, аренда; турска реч.

КЕСИМАЧА, ср. кесим.

КЕСТЕНЏИЈА, m. кестенар; српска реч са турским окончењем *џи*.

КЕТЕН, m. лан; од персијскога *кетен*, *кетан*.

КЕФА, f. четка; у књижици „Турцизми у Босни“ каже се, да је то од турскога *кефе* или *ћефе*; али ја нисам могао констатовати, да је то турска реч. Ср. мађарско kefe.

КЕХИСАТИ, в. кидисати.

КѐЦ, вика којом се коза тера; (у турском је *кечи*, коза, јарац; као и у мађарском kecske, коза).

КЕЦАР, m. ова реч има у нашем језику значење погрдно, али га право не знам; чуо сам је у детињству у Фрушкој Гори; можда долази од ар. *кесар*, дрвосеча.

КЕЧИГА, f. позната риба; по свој прилици ми смо је тако назвали по турском *чига*.

КЕЧИКА, в. кечига.

КЕШКЕ, n. неко јело; турска реч.

КЕШАГИЈА, в. кашагија.

КИБЛА, f. арапски *киблет*, арапско-персијски *кибле*, *киблегија*, значи: страна окренута према нама, спреда; страна на коју гледамо; јерусалимски а нарочито ме-

кански храм; југ; точка, која означава земљописни положај Меке, према којој се музломани окрећу, кад се богу моле.

КИВАН, adj. од персијскога *ќин*, мрзост, непријатељство.

КИБРИС, тако зову Турци острово Кипар.

КИДИСАТИ, v. p. напасти; од турскога *къјимак*.

КИЗ, m. турска реч, значи девојка; а значи и оно што мало вреди, мала вредност.

КИЗМЕТ, m. од арапскога *кисмет*, подељење, раздељење, придељење, део, дêл, што је коме од бога дато, судбина, срећа.

КИЈАМЕТ, m. арапска реч, значи: забуна, бупа, гунгула, ускрснуће мртвих на страшноме суду.

КИЈАФЕТ, m. одело, спољашњи изглед; турска реч; ср. зијафет.

КИКА, f. Ова реч означена је у Вука као турска, али је нема у турском језику.

КИЛА, f. позната мера; Турци реку *кил*, *киле*, или у обичном говору *кило* за ту меру, која у Цариграду важи 18—22 оке за пшеницу и јечам, а 10 ока за ориз. Ову реч нисмо морали од турскога узети, који су је такође узели од других.

КИЛА, f. у персијском *кејлан*, *ќејлан*, *ќелан*, просутост, жљезде. Ову реч биће да смо и ми и Персијанци од истога корена сваки за се узели.

КИЛАВ, ср. кила.

КИЛАВИТИ, ср. кила.

КИЛИЦ, m. турска реч, значи: сабља, мач.

КИЛОЊА, ср. кила.

КИЉЕР, m. кућерак, у персијском *ќилар*, *килер*; ср. немачко Keller. Ову реч биће да смо са Персијанцима од истог корена сваки за се узели.

КИРАЈЏИЈА, в. кираџија.

КИРАЉ, тако Турци реку *краљ*. И Маџари веле király, али ће Турци бити узели ту реч од Србаља, пре но што су дошли у додир са Маџарима.

КИРАЏИЈА, m. од турскога *кираџи*, који од кога узме што у закуп.

КИРИЈА, f. од арапскога *кирае*, цена, кућевни закуп; арапско *кирвет* значи: закуп, закупна цена.

КИРИЏИЈА, m. од турскога *кираџи*, који ради за плату, закупник; персијско *кираш* значи онога, који узме под закуп кућу, марвинче, и т. д.; значи и издавање под закуп; арапско *кеериџи* значи онога, који узима у закуп, нарочито мазге. Ср. кирија, кираџија.

КИРИЏОВАТИ, ср. кириџија.

КИЧМА, f. од турскога *кич*, леђа, стражњи део тела.

КЛИНЧОРБА, f. у овој речи *чорба* је турски.

КНА, К'НА, f. од турскога *кна* (арапскога *хина*), билька нека, од које лист узимају жене на истоку, да њиме црвено-жу̑то бојадишу нокте, па и косу.

КОВАНЛУК, m. уљаник; од турскога *кован*, *коган*, кошница; *кованлик*, уљаник.

КОВАНЏИЈА, m. од турскога *кованџи*.

КОВАНЏИЈНКА, ср. кованџија.

КОВРДИН, m. неки мач; ова ће реч бити по свој прилици испрчена од цевердан; ср. ту реч.

КОВРЧАСТ, adj. кудрав; Турци реку *коврџик*.

КОВРЧИТИ, ср. коврчаст.

КОВРЧИЦА, ср. коврчаст.

КОВРЏАК, ср. коврчаст.

КОВРЏИК, ср. коврчаст.

КОВЧА, f. од турскога *копча*, петља.

КОВЧАЛИ, adj. турски *копчали*, на петље.

КОВЧАР, ср. ковча.

КОЈНАК, в. ојнак.

КОЛАЂЕЛЕ, в. колаћер. (У Босни.)

КОЛАЋЕР, поздрав раднику; ова реч долази од турскога *колај*, лако, и *ђеле*, нека дође; дакле ће толико рећи, колико: нека ти буде лако!

КОЛАЛИЈЕ, pl. неке токе на кола; у овој речи окончење *ли* узето је од Турака.

КОЛАН, m. од турскога *колан*, *кулан*, *колун*, пас, појас (на коњу).

КОЛАЧ, коњ скаче за колаче; од турскога *колач*, хват.

КОЛАЧ, m. у персијском *кыличе* значи: округао колач, колут сунца или месеца, све што изгледа као колут. Ову реч нисмо узели од Персијанаца, него обоје узели смо је од истога корена.

КОЛАЧКИ, adv. на хватове; ср. колач (хват).

КОЛАЧКА, тако Турци реку квочка. Ову су реч они од нас узели.

КОЛИБА; и ову реч узели су Турци од нас.

КУЛОЧКА, квочка; и ову реч узели су Турци од нас.

КОЛТАХТА, f. у абаџија и терзија даска, на којој се утија; од турскога *кол тахтаси* (*кол* = рука, *тахта* = даска).

КОЛУТ, ср. колач.

КОЛЧАК, m. турска реч, значи: наруквица, гривна.

КОЛЧКА, квочка; ову су реч узели Турци од нас.

КОМОРА, f. војнички возари; ова је реч дошла од арапскога *мећаре*.

КОМОРАН, тако зову и Турци Коморан, као и ми.

КОМОРЏИЈА, ср. комора.

КОМШИЈА, m. сусед, од турскога *к'ншы*.

КОМШИЈНИЦА, ср. комшија.

КОМШИЛУК, m. суседство, од турскога *к'ншылик*.

КОМШО, в. комшија.

КОНА, в. комшијница.

КОНАТЏИЈА, в. конакчија.

КОНАК, m. турска реч, значи: двор, страна, господски двор, двор јавног чиновника; крчмар, власник од стране; пут што се за дан учини; (од глагола *конмак*, стати).

КОНАКОВАТИ, ср. конак.

КОНАКЧИЈА, m. од турскога *конакчи*, онај који одређује и спрема станове, чиновник уз великог господина, који напред иде и спрема потребан стан.

КОНАЧИТИ, ср. конак.

КОНШИЈА, в. комшија.

КОНШИЈНИЦА, в. комшијница.

КОНШИЛУК, в. комшилук.

КОПА, тако реку Турци купа; ту реч узели су зацело од Србаља.

КОПЈА, копље; и ту су реч узели Турци на сву прилику од нас.

КОПОРАН, m. нека хаљина. Вук је означио ту реч као турску, а у турском језику нема је.

КОПЧА, f. турска реч; в. ковча.

КОПЧАТИ СЕ, ср. копча.

КОРАН, в. куран.

КОРОТ, в. корота.

КОРОТА, f. жалост за мртвим; од арапскога *кахр*. жалост, *кахрет*, ожалошћење.

КОРОТОВАТИ, ср. корота.

КОРСУЛА, тако зову Турци велико острово Корчулу у јадранском мору.

КОСОВА, тако зову Турци Косово Поље.

КОСТАНИЧА, тако зову Турци неку врсту дугачка копља. Ову су реч узели од Словена.

КОСТАНИЦЕ, тако зову Турци варош Костајницу.

КОСТРЕТЛИ, adj. у овој речи турски је последњи слог *ли*.

КОТОР, тако зову и Турци Котор у Боци.

КОФА, реку Турци за ведро; како Срби у Бачкој ту реч употребљавају, то су је Турци можда од њих узели.

КО́ЧА, m. кочоперно дете; можда је ова реч дошла од турскога *коч, кочак*, срчан јунак.

КОЧАШ, тако Турци реку за кочијаша; ову реч они ће бити узели од Србаља, а не од Маџара, који реку kocsis.

КОЧОПЕРАН, ср. коча.

КОЧОПЕРИТИ СЕ, ср. коча.

КОЏА, m. од персијскога *хоџа*, стар, старац, муж, велик, огроман, старешина, господар, богат трговац, учитељ разних језика.

КОЏАМИТИ, adj. стари, ср. коџа.

КОШИЈА, f. трка, од турскога *кошу*.

КРАЛ, тако реку Турци за краљ; ову су реч на сваки начин узели од Србаља.

КРАЛЫ, тако реку Турци за краљевски; ср. крал.

КРАЛИК, тако реку Турци за краљевина, краљевство; ср. крал.

КРАЛИЧА, тако реку Турци за краљица; ову су реч зацело узели од нас.

КРБАЊ, m. тиква за воду, од турскога *крба*, мешина за воду.

КРЬАТ, m. зеленко коњ; турска реч, од *кр* = зелен, и *ат* = коњ.

КРДИСАТИ, v. p. уништити, од турскога *крмак*, скрхати, разбити.

КРЕЧ, m. клак; од турскога *киреџ*.

КРЕЧАНА, ср. креч.

КРЕЧАР, ср. креч.

КРЕЧИТИ, ср. креч.

КРЗЛАРАГА, m. од турскога *кѕлар агаси*, чиновник у султанову двору, који пази на девојке.

КРКЛАМА, f. вуна са шишених кожуха; турска реч, која значи стрижење.

КРКЛЕИСАТИ, ср. кркдама.

КРКМЕТА, pl. зулови; од турскога *крклме*, зул.

КРНДИЈА, f. ствари разбацане у нереду; од турскога *к'ринты*.

КРНЕДИЈА, m. овде је дометак *џија* турски.

КРСМЕ, n. мртвина; ово је дошло од турскога *к'смет*.

КРСМЕТ, m. судбина, талија; од турскога *к'смет*.

КРЏАЛИЈА, m. турски хајдук при крају прошлога и у почетку овога столећа. Борећи се што са Србима, што са Русима, скоро сви изгину, а било их је толико, да су разбијали везире султанове.

КРЏАЛИЈКА, f. пушка, као што су је имале крџалије.

КУБА, в. кубе.

КУБЕ, n. од арапскога *кубе*, *кубет*, свод, трулло, црквица, торањ, штит од сунца или кише, шатор.

КУБРУЗ, m. врста веза, шупљика; турска реч, па ће рећи вез кипарски.

КУБРУЗАТИ, ср. кубруз.

КУБУЗ, m. врста топа; Чеси су изумели топ, који су назвали *хуфнице*: Немци одатле начинише Haubitze, Турци од немачке Haubitze начинише *кубуз*, а ми ту реч узесмо од њих.

КУБУР, в. кубуре.

КУБУРА, f. рђаво стање; долази од арапскога *кубур* (плурал од *кабр*), гробови, раке, гробље.

КУБУРАШ, в. кубуре.

КУБУРЕ, pl. од турскога *кубур*, што ће рећи: тул за стреле, корице за пиштоље, цев, олук, тамник при опседавању каквог укрепљеног места.

КУБУРИТИ, ср. кубура.

КУБУРЛИЈА, в. кубураш.

КУВАН, m. од арапскога *кухван*, титрица. У нас има презиме Кувановић.

КУВЕТ, m. снага; арапска реч.

КУВЕТ-МАЏУН, m. неки маџун, који даје снагу; од арапскога *кувет*, снага, моћ, срчаност.

КУЗУМ, m. јагње моје; обично тепање у Турака; од *кузи*, јагње, а наставак *м* означава својину.

КУЈУНЏИЈА, m. златар; од турскога *којунџи*.

КУЈУНЏИЈНИЦА, ср. кујунџија.

КУЈУНЏИЈНКА, ср. кујунџија.

КУЈУНЏИЛУК, m. занат златарев; од турскога *којунџилик*.

КУКМА, f. капа у кокошке; долази од турско-персијске речи *кука*, капа са перјаницом, коју су имали право носити јаничарски заповедници и кнезови влашки и молдавски.

КУКМАРКА, ср. кукма.

КУКМАСТ, ср. кукма.

КУЛА, f. од турско-персијскога *куле*, или од арапскога *кулет*.

КУЛАТАСТ, adj. коњ боје као у мишије длаке; од турскога *кула ат* (*кула* = боја као у мишије длаке; *ат* = коњ).

КУЛАЧА, ср. кула.

КУЛАШ, ср. кулатаст.

КУЛАШАСТ, ср. кулатаст.

КУЛАШИЦА, ср. кулаш.

КУЛЕН, m. у арапском значи ова реч врх од брда, глава људска. Да не треба босанским Куленовићима у арапском *кулену* тражити корена, место у Кулину бану?

КУЛИБА, тако реку Турци за колебу; ту су реч узели од нас.

КУЛИН, в. кулаш.

КУЛОГЛИЈА, m. од турскога *кулоглу*, коњаник (*кул* = роб, *оглу* = син).

КУЛУГЛИЈА, в. кулоглија.

КУЛУК, m. робија; турска реч и значи робовање (*кул* = роб).

КУЛУКОВАТИ, ср. кулук.

КУЛУКЧИЈА, m. који ради на робији; од турскога *кулукчи*, слуга, чувар.

КУЛУНЏИЈА, в. кујунџија.

КУЛУНЏИЈНИЦА, ср. кујунџија.

КУЛУНЏИЈНКА, ср. кујунџија.

КУЛУНЏИЛУК, ср. кујунџилук.

КУЛУЧИТИ, ср. кулук.

КУЛУЧ-КЕСА, f. торба, коју су некада катане носиле остраг на дугим ременима, да им је допирала до мамуза; од турскога *килиџ*, мач, сабља, и *кеса*.

КУЛУША, ср. кулаш.

КУМ, m. песак; турска реч. (У Босни).

КУМАВЕТ, f. тако у потурица жене истога мужа зову једна другу; то ће бити по свој прилици узето од српскога *кума*, па тепајући тобоже потурчено (као оно *кикош*); јер у турском језику нема те речи.

КУМАШ, m. турска реч, значи платно, уопште ткана материја.

КУМБАРА, f. бомба, лубарда; турски се такође каже *кумбара*, а биће да долази од персијскога *хумбере*, што значи бомба, а и земљан лончић.

КУМБАРАЏИЈА, m. бомбардер; од турскога *кумбараџи*, или персијскога *ххумбараџи*.

КУМИН, m. ким; ову биљку зову у свој Европи народи (Немци Kümmel, Французи cumin) по свој прилици по арапском *кымун*, *кимнун*.

КУМРИЈА, f. позната птица; од турскога *кумрист*, *кумри*, *кумру*, грлица, кумрија.

КУМРИКУША, f. од турскога *кумри*, кумрија, и *куш*, птица.

КУМСАЛ, m. песак; турска реч, која значи: песковито.

КУНДАК, m. оклоп; од турске речи *кондак*, повој, пороћај, пелене; *туфенк кондаги*, кундак у пушке, оклоп у пушке.

КУЙДАЧИТИ, ср. кундак.

КУНТОШ, m. нека црна горња хаљина; од турскога *контош*.

КУНТУШ, в. кунтош.

КУПА, тако и Турци реку за купу, коју су реч од Србаља примили.

КУРАДА, f. лош коњ, изгаш; можда је та реч од персијскога *ќурад*, поабано и подрто одело.

КУРАН, m. света књига у мухамедоваца; долази од арапскога *кур'ан*, читање; *ел-куран*, читање, књига по превасходству, библија, свето писмо, куран.

КУРБАН, m. арапска реч, значи: приступање, принос, жртва, жртва богу; персијски се каже *кырбан*.

КУРБАН БАЈРАМ, m. управо *курбан бејрам*, празник жртве, који мухамедовци празнују 10-га дана месеца *зилхиџе*.

КУРДИСАТИ, v. p. наместити, оправити (нарочито кад је реч о сату), уредити, поставити; од турскога *курмак*.

КУРИСАТИ, в. курдисати. (У Босни.)

КУРЈАК, m. ово је аланска реч, која се са још неколико речи овога сарматскога племена у Срба одржала. Међутим Турци реку *курд* за курјак.

КУРЈУК, m. перчин; турска реч, која значи реп.

КУРЈУЧИТИ, ср. курјук.

КУРТАЛА, ср. курталисати.

КУРТАЛИСАТИ, v. p. избавити, опростити; од турскога *куртармак*, ослободити, спасти, избавити, опростити.

КУРТАРИСАТИ, в. курталисати. (У Босни.)

КУРШУМ, m. тане, зрно; од турскога *куршум*, олово, зрно, тане од олова.

КУРШУМЛИЈА, варош у Топлици; добила је своје име можда од турскога *куршумлы*, што ће рећи: оловно, од олова, пуно олова; али могла је то име добити и од персијскога *ххуршум*, предгорје, висина, високо брдо.

КУСКУН, m. подрепина; персијска реч.

КУСКУНЕ, в. кускун.

КУСТАНИЧА; тако зову Турци неко дуго копље; ту реч свакако су узели од Словена.

КУСТАНИЧАЛЫ; тако Турци зову војника копљаника; ср. кустанича.

КУСТУРА, f. рђав нож; ово смо узели од турскога *устур*, *устура*, бријач.

КУСУР, m. арапска реч, значи: недостатак, недовољност, непотпуност, мана, погрешка, порок, недостајање.

КУТИЈА, f. од турскога *куту*.

КУТУР; тако Турци реку за Котор у Боци.

КУЋА, f. у персијском *кед*, *кеде*, значи: кућа, стан, уточиште. Ову реч нисмо од Персијанаца узели, али можда јој је корен у наведеним речима наших далеких персијских сродника.

КУЧУК, adj. мален; од турскога *кьчык*, *кичи*, *гичи*, *кöчек*; у персијском *кьчек*, у мађарском kicsik, kicsi.

КУШАК, m. турска реч, значи: пречага на столу, а значи и шал којим се пашу.

КУШАМА, f. Вук тумачи ову реч, која се у Босни чује, као свечан дочек код везира, парада еснафска; она долази од турскога *кошишма*, ходање, трчање.

КУШИЋИЏИЈА, f. ово ће бити реч састављена од *кушт* и *ћидија*; види те речи.

Л.

ЛАГАЋ, m. презиме; арапска реч. (У Босни.)

ЛАГУМ, m. тавник; турска реч.

ЛАГУМЏИЈА, m. минар, од турскога *лагумџи*.

ЛАЗ, тако Турци реку Лазар, нарочито тако зову српскога цара Лазара, који је погинуо на Косову.

ЛАЗ ВИЛАЈЕТИ, тако зове турски историјописац Садедин Србију.

ЛАЗ ОГЛУ (= Лазарев син), тако зову Турци сина цара Лазара, деспота Високога Стефана Лазаревића.

ЛАЗУМ, adj. потребно; арапска реч. (У Босни.)

ЛА ИЛАХЕ ИЛАЛАХ ВЕ МУХАМЕД РЕСУЛ УЛАХ, нема бога осим бога и Мухамед је посланик божји. То је што се са мунаре пет пута на дан виче правовернима.

ЛАКРДИЈА, f. долази од турскога *лакирди*, разговор, речи.

ЛАКРДИЈАШ, ср. лакрдија.

ЛАКРДИСАТИ, ср. лакрдија.

ЛАЛ, adj. од арапскога *л'ал*, црвено.

ЛАЛА! (нема!) у арапском такође кажу *лала*, не, не! никако не! У нас хоће тако да кажу само деци.

ЛАЛА, m. персијско-турска реч, која значи: учитељ, васпитач кнежевићев; онај који васпитава и одгаја сина свога господара; зато султан своје поверљиве саветнике или везире зове *лалам*, мој учитељ.

ЛА́ЛА, f. персијски значи: локвањ; (а значи и: несрављено); *лале*, персијско-турска реч, значи познати цвет лала.

ЛАЛЕ, в. ла́ла.

ЛАПАЗАН, adj. брбљавац, долази од персијскога *лафзен*, што исто значи.

ЛАПАРАЛО, ср. лапазан.

ЛАПАРАТИ, ср. лапазан.

ЛАРМАЏИЈА, m. у овој речи крајњи је наставак турски.

ЛАТИФ, име мушко; у арапском значи ова реч: милостиван, благ, љубак, пријатан, наклоњен.

ЛАФ, m. разговор; персијско-турска реч, која значи: празне речи, разметљивост, хвалисање, сујета.

ЛЕБЛЕБИЈА, f. од турскога *леблеби*, прженица, нарочито неки пржен грашак, који Турци уз ракију радо грискају.

ЛЕВЕНТА, m. у српском значи кавалерског беспосличара, ова реч долази од персијскога *левенд*, што ће рећи: добровољац, који ради што му је воља, скитница; војник добровољац; пашински или муселимски добровољац; најпосле значи луд, глуп, лењ, развратник, курва; ср. маџарско levente.

ЛЕВЕР, m. војник са царском платом; долази од арапскога *нефер*.

ЛЕГЕН, в. леђен.

ЛЕГЕЊ, в. леђен.

ЛЕЂЕН, m. извесни суд; долази од персијскога *леген*, *леџен*, суд.

ЛЕЈЛЕК, в. лелек. (У Босни.)

ЛЕКЕДИТИ, v. i. долази од персијскога *лекед*, ћушка, заушница; коњско ритање; *лекед зеде* значи у персијском: гажен.

ЛЕ́ЛЕК, рода, од турскога *лејлек*, у обичном говору *леклек* (арапски *лаклак*).

ЛЕЛЕКУША, f. неко грожђе; ср. лелек.

ЛЕМЕТА, pl. јабука на врху мунаре; ср. алем.

ЛЕНГЕР, m. од турскога *ленгер*, *ленгјер* (а Турци су ту реч узели од грчкога *αγκυρα*).

ЛЕ̑П, m. у персијском *лепан* значи: сјај, сјајно, светло, (кад је реч о мачу, муњи и т. д.).

ЛЕПЕЗА, f. од персијско-турскога *јелпазе* (*јел* = ветар, *базе*, = који чини), који прави ветар.

ЛЕХ, тако Турци кажу за Пољска, Пољак, Лешка, Лех.

ЛЕШ, m. стрвина: турски *леш*, *лаш*; персијски и арапски *лише*, стрвина, мрцина, слабо и мршаво марвинче; (а значи и незгранан, глуп, лењ, спор, немаран). Ову реч висмо морали узети од Турака; ср. немачко Leiche.

ЛЕШИНА, ср. леш.

ЛЕШИНАР, ср. леш.

ЛИБАДА, в. либаде.

ЛИБАДЕ, n. врста женске хаљине; долази од персијскога *лебад*, кратка хаљина, огртач, нарочито огртач од кише; *либаче* (персијски), врста хаљине, огртач, судијина хаљина.

ЛИВА, m. турски паша, који заповеда бригадом, *лива паша;* од арапскога *лива*, застава.

ЛИЖИСАХАН, ср. сахан.

ЛИМАН, ср. илиман.

ЛОБУД, m. врста кратка копља; турска реч.

ЛОВЏИЈА, m. у овој речи наставак *џија* турски је.

ЛӦКВА, f. комад; ср. локма.

ЛӦКМА, f. комад; турска реч, значи: залогај.

ЛОКУМА, f. познати колач од тврда теста; од турскога *локум.*

ЛОКУМИЋ, в. локума.

ЛОНЏА, f. турска реч, значи: скуп, збор; место покривено на ступове, за шетњу; бурса, место где се трговци састају; некад се тако нарочито звала скупштина јаничарска.

ЛОНЏАТИ, ср. лонџа.

ЛОПАРАЛО, ср. лапазан.

ЛОПАРАТИ, ср. лапазан.

ЛУКУМИЋ, в. локума.

ЛУЛА, f. од персијско-турскога *льюле*, цев, лула за пушење дувана.

ЛУЛЕЏИЈА, m. од турскога *льюлеџи.*

ЛУЋУМ, m. врста лёпа; турска реч.

М.

МААЛА, в. махала.

МАВЕЗ, m. плаветан памук; ср. мави.

МАВЕН, adj. плав, в. мави.

МАВИ, adj. плаветно као небо; арапска реч, од *семави*, небески, небеско плаветнило, плаветно; (*сема* = небо).

МАВИ-ПИРУЗ, m. састављена реч од *мави* (в. ту реч) и *пируз*, неки драги камен (сафир?).

МАВИШ, m. познато јело од теста; од арапскога *мафиш*, чиме означавају исто јело од теста, а та реч састављена је од *ма* = нема, и *фиш* = ништа, као што мавиш и није никаква најест.

МАВИШЊАК, m. ковртач; ср. мавиш.

МАВЛУТА, f. неки турски огртач; од турске речи *махлуте*.

МАГАЗА, ср. магазин.

МАГАЗАЏИЈА, ср. магазин.

МАГАЗИН, m. од арапскога *маххазин* (плурал од *маххзен*), житнице.

МАГДАНОС, m. першун, од турскога *магданос*, *ма'деноз*, *ма'денос*, першун, што је опет покварено од речи *ми'деньваз*, што ће рећи: пријатно за желудац.

МАГДОНОС, в. магданос.

МАЗАР, m. молба; од арапскога *мазхар*, разложено стање какве ствари; ср. арзи-мазхар.

МАЗБАТА, f. арапска реч, значи: протокол, решење, уверење, уопште писмен акт.

МАЗГАЛ, m. пушкарица; турска реч.

МАЗГАЛА, в. мазгал.

МАЗГИТ, поље у Косову; од јерменско-персијске речи: *м'згит*, црква.

МАЗИЈА, f. од турскога *мазу*, шишке, које на истоку женске прже у тигању са нешто уља, па онда бојадишу тиме косу. Пошто такве шишке дуго остану вреле, то ће бити од њих да је постала и наша мазија.

МАИНА, f. кад нема ветра на води; и Турци веле *маина!* тихо! али ће бити да смо и ми и Турци ову реч узели од талијанскога mainare, ammainare, увући ветрила.

МАЈА, f. квасац; од персијскога *маје*.

МАЈАСИЛ, m. шуљеви; турска реч.

МАЈВИШ, в. мавиш.

МАЈДАН, m. од арапскога *ма'ден*, у обичном говору *мајдан*, минерал, метал, рудокоп.

МАЈДАНПЕК, позната рударска варош на реци Пеку у Србији; ср. мајдан.

МАЈДЕ, adj. ову реч употребљавамо ми у смислу: заиста, богме; долази од арапскога *мејде*, ван ако, осим ако.

МАЈДОНОС, в. магданос.

МАЈМУН, m. од турскога *мејмун*, у обичном говору *мајмун*.

МАЈМУНАСТ, ср. мајмун.

МУЈМУНИСАТИ, ср. мајмун.

МАЈУР, Турци реку *мајор*, али и ми и они узели смо ту реч од мађарскога major, што је опет дошло од немачкога Meier (Maier), Немци пак начинили су то од латинскога major (т. ј. domus).

МАЈУРЏИЈА, ср. мајур.

МАКАЗАР, ср. маказе.

МАКАЗЕ, pl. од арапскога *макас*, *микас*, *микрас*, клеште, ножице.

МАКАРЕ, pl. Вук вели да су то лазила, скеле; у турском *макара* значи: точак, винт.

МАКЕДОНИЈА, или

МАКЕДУН, тако Турци реку за Маћедонију.

МАКСУЗ, adj. нарочито, навластито, својствено; од арапскога *маххсус*.

МАКУЛ, m. Вук тумачи ту реч са: договор; у арапском значи *ма'кул*, паметан човек.

МАКУП, в. мангуп.

МÂЛ, m. арапска реч, значи: ствар, добро, имање, намештај, својина, готов новац, богатство.

МА́ЛА, в. махала.

МАЛВАЗИЈА, f. реку Турци за вино малвасију.
МАЛВУТА, в. мавлута.
МАЛ-КАДУНА, f. од турскога *малдар-кадуна*, богата кадуна.
МАМАЉУГА, f. ово јело зову тако и Турци.
МАМУД, име мушко, в. Махмуд; (у арапском *ма'муд* значи: који умире од љубави).
МАМУЗА, f. од турско-арапскога *магмуз*, што је покварено од *михмаз*, брз, окретан, оштроуман.
МАМУЗАТИ, ср. мамуза.
МАМУЛА, презиме познатога ћесарскога ђенерела, Србина барона Мамуле; у арапском *ма'мул* значи: учињено, урађено, зготовљено, извршено.
МАМУРАН, adj. од арапскога *маххмур*, застрто, покривено копреном, у пола пијан, још неистрежњен.
МАМУРЛУК, m. од арапско-турскога *маххмурлик*, малаксалост, збуњеност, стање пијана човека.
МАНГАЛ, m. суд за грејање зими; турска реч.
МАНГОВАТИ, v. i. беспосличити; ср. мангуп.
МАНГУП, m. од арапскога *магјуб*, изгубљен, који нема госе.
МАНГУРА, f. од арапскога *манкир*, *мангир*, *мангур*, бакрен неки новац.
МАНДАЛ, m. дрвена реза на вратима, поименце дрво, које се преко врата меће да би се сигурно затворила; турска реч.
МАНДРА, f. ову реч узели смо и ми и Турци од Талијана (или од Цинцара?).
МАНЗУР, мушко име, од арапскога *манзур*, сјајан, светао, цветан, предмет погледима, виђен, гледан, видован, љубљен, чуван, посматран; (арапско *мансур* значи: богом помаган, победан, победитељ).
МАНИ, adj. у нас у значењу: завидљив; у арапском значи: препона, тегоба.

МАНИСАТИ, ср. мани.

МАНЏА, f. јело; ово смо и ми и Турци узели од Талијана.

МАНЏУКА; Турци веле, да на крај света има народ, који се зове *Јеџуџ-и-Маџуџ*, па отуда је постало *Манџука* (Магог?), чиме се хоће да означи народ бог те пита са које даљине.

МАНЏУКАТИ, v. i. говорити туђим језиком (управо: турски); ср. Манџука.

МАРАЗ, m. болест; арапска реч.

МАРАМА, f. од арапскога *макрама, махрама*.

МАРИФЕТ, m. лукавство; од арапскога *ма̓рифет*, знање, наука.

МАРИФЕТЛУК, m. од арапско-турскога *марифетлы*, мудар, учеван.

МАРТИН, m. галеб; од турскога *марти, мартикуш*.

МАРТОЛОЗ, m. тако су Турци звали хришћане оружане, који су служили у шеснаестом и седамнаестом веку у пограничним турским градовима; ср. мертонош.

МАРТОЛОЗ-БАША, m. поглавица над мартолозима.

МАРТОНОШ, српско-мађарско село испод Сегедина; ср. мертонош.

МАСАТ, m. огњило; турска реч.

МАСКА, в. маскара.

МАСКАРА, f. што је за потпрд; од арапскога *масхарат*, шала, исмевање, потпрд, предмет потпрдивања, шаљивчина, маска (образина, крабуља); арапско-турско *масхараџи* значи: лакрдијаш, шаљивац; арапско-турско *масхаралик* рећи ће: шала, исмевање, потпрдивање; арапско-турско *масхаралатмак* значи: исмевати, потпрдивати се.

МАТ, m. (у шаху), персијско-турска реч, значи: дотеран до крајности, убезекнут, пренеражен.

МАТАРА, f. турска, реч, значи: путничка кожна боца. (а значи и трудну жену).

МАХАЛА, f. од арапскога *махале*, *махалет*, *мехале*, крај од вароши, четврт од вароши.

МАХМУД, мушко име; арапска реч, значи: слављен, хваљен, достојан славе; в. Мухамед.

МАХМУДИЈА, f. турски златан и сребрн новац: од турскога *махмуди*.

МАХМУРАН, в. мамуран. (У Босни.)

МАХРАМА, в. марама.

МАЏАР, тако Турци зову Мађара, Мађарску: а у том облику примили смо ту реч ми од њих.

МАЏАРАТИ, ср. Маџар.

МАЏАРАЦ, ср. Маџар.

МА̏ЏАРИЈА, МАЏА̀РИЈА, ср. Маџар.

МАЏАРИТИ, ср. Маџар.

МАЏАРИЦА, ср. Маџар.

МАЏАРКА, ср. Маџар.

МАЏАРКИЊА, ср. Маџар.

МАЏАРЛИЈА, f. од турскога *маџарлы*.

МАЏАРСКА, ср. Маџар.

МАЏАРУША, ср. Маџар.

МАЏУКА, тако зову у Хрватској шокце из Босне: а тако зову тамо и Мађаре. Ср. Манџука, манџукати.

МАЏУН, m. од арапскога *ма̀џун*. пекмез, леквар, медицина, опијат, крепеће пиће. Обични турски маџун смеса је од опијума, мака и разне специје; богати Турци додају амбру, кошенилу, мошус и друге скупоцене мирисе; а за султана праве га додавајући ситно истуцани бисер, рубин, смарагд, мерџан, и тај се маџун зове *џевахир маџуни*. За првога султанскога лекара маџуни су извор великом дохотку. На 15 дана пре пролетње еквинокције подноси их он султану у порцуланском суду, и то

се зове *неврузије*. Исто тако подноси он мацун царевићима и султанијама, царевим кадунама и великашима; зато они опет дају њему богате поклоне. Подобне поклоне праве цариградски лекари својим пацијентима.

МАША, в. маше.

МАШАК, m. пепељак на воћу; можда је та реч од арапскога *ма'шак*, љубав.

МАШАЛА, f. буктиња; од арапскога *мешале*, у обичном говору *машала*, упаљено.

МАШАЛАХ! interj. што бог хоће. како богу воља; турска реч.

МАШЕ. pl. ватраљ; од персијскога *маше*, у обичном говору *маша*, стругач, машице.

МАШИЦЕ, в. маше.

МАШКАРА, в. маскара.

МАШТРАВА, в. маштрафа.

МАШТРАП, в. маштрафа.

МАШТРАФА, f. турска реч, значи бакрен мален суд за захитање воде.

МЕАНА, в. механа.

МЕАНИСАТИ, ср. меана.

МЕАНЏИЈА, ср. меана.

МЕАНЏИЈНИЦА, ср. меана.

МЕГДАН, в. мејдан.

МЕГДАНЏИЈА, в. мејданџија.

МЕДЕКАТИ, ср. медет.

МЕДЕКНУТИ, ср. медет.

МЕДЕТ! interj. од арапскога *медед*, помоћ, потпора, помагај! *бре медед! вај медед! ја медед!* помагај.

МЕДИЈА, в. Медина. (?)

МЕДИНА, варош Медина у Арапској; арапско *мединет* означава варош уопште, а Медину по преимућству.

МЕДРЕСА, f. школа, од арапскога *медрес*, *медресет*. У обичном говору *медресе*, школа, мусломанска академија.

МЕЂЕР, adv. од персијскога *мегер*, осим, али, докле, можда.

МЕЗАР, m. гробље, од персијскога *мезар*, гроб.

МЕЗЕ, n. руска закуска; персијска реч, која значи: укус бакаквог јела, зачин; а тако зову нарочито суво воће, бадем, лешњике. Мухамедовци пуде са мезетом јела, која изазивају жеђ, као: сир, маслинке, ајвар, посољену икру у оцту, сарделе, сардине и друге слане рибе. *Мезе* зову Турци уопште оштру шалу, сарказам.

МЕЗЕТИТИ, cp. мезе.

МЕЗИЛ, m. јахаћа пошта, пошта уопште; од арапскога *мензил*, место где се с пута сврће, место где се путник заустави, страња, гостионица, станица, обданица, пошта.

МЕЗИЛАНА, f. од арапско-турскога *мензилхане*, поштанска станица где се коњи мењају.

МЕЗИЛЏИЈА, m. од арапско-турскога *мензилџи*, поштар.

МЕЗРАЈА, f. обрађена земља; од арапскога *мезра* (у арапском *зер'е* обрађивати).

МЕЗУЛ, в. мезил.

МЕЗУЛАНА, в. мезилана.

МЕЗУЛЏИЈА, в. мезилџија.

МЕИТ, m. мртвац; од арапскога *меит*, *мејит*, мртав, мртвац, човечија лешина.

МЕЈДАН, m. арапска реч, значи: пространо поље, пијаца, тркалиште, разбојиште.

МЕЈДАНЏИЈА, m. од арапско-турскога *мејданџи*, добар јунак у боју.

МЕЈРА, в. Мерјема.

МЕЈРЕМА, в. Мерјема.

МЕЈРИМА, в. Мерјема.

МЕЈТЕФ, m. школа, од арапскога *мектеб*, школа, нарочито основна; време, или место где се пише; контора, писарница.

МЕКА, света варош у Арапској, која се зове *Меке, Мекет, Бекет*.

МЕКАМ, m. арапска реч, значи: мелодија, глас. Ова се реч употребљава у Босни.

МЕКТЕРБАША, m. турска реч, значи: управитељ владаочеве војничке свирке, поглавар над слугама који подижу шаторе.

МЕКТЕРИН, m. од персијскога *мехтер, михтер* (компаратив од *мих*), већи; старешина, претпостављени, начелник; на персијском двору коморник, који има у свака доба приступа код шаха; свирач у војничкој банди владаочевој; слуга који намешта шатор.

МЕЛЕЗ, m. од арапскога *мелес*, сутон, сумрак, смеса светлости и мрака; оно што је стастављено од две различне ствари (на пр. полусвила материја); род од две различне животиње; оно што је смешано.

МЕЛЕК, m. арапска реч, значи: анђео, божији посланик.

МЕЛЕМ, m. од персијско-турскога *мерхем*, у обичном говору *мелхем*, маст за мазање, фластар.

МЕЛЕМАЏИЧЕ, р. персијско-турска реч, од *мелхемакчс*, лекарина.

МЕЛЕЋ, m. анђео; од арапскога *мелек*. (У Босни).

МЕЛИЋЕТ, в. мелећ.

МЕЛУН, m. ђаво, од арапскога *мелоун*, проклет.

МЕМ, m. влага; од персијскога *нем*.

МЕМЕД, мушко име; в. Мухамед.

МЕМЛА, m. буђ, влага; од персијско-турскога *немли*, влажно, влага.

МЕМЛЕЋЕТ, m. постојбина, варош, земља; арапска реч. (У Босни.)

МЕМЛИ, adj. влажно; од персијско-турскога *немли*. (У Босни.)

МЕМУР, m. чиновник; арапска реч. (У Босни.)

МЕНГЕЛЕ, в. менђеле.

МЕНЂЕЛЕ, pl. процеп, од турскога *менђене*.

МЕНЕВИШ, adj. од персијскога *менекше*, љубичасто.

МЕРА, в. мераја.

МЕ́РА, в. Мерјема.

МЕРАБА, f. ћушка; у фрази: даћу ти мерабу! опалићу ти мерабу = ћушнућу те; долази од арапскога *мерхаба!* здраво! којим поздравом мухамедовци се поздрављају само међу собом.

МЕРАЈА, f. од арапскога *мер'а*, утрина, пашњак.

МЕРАК, m. брига, страст, жеља; арапска реч.

МЕРАКЛИЈА, m. каприциозан, љубопитљив; од турскога *меракли*.

МЕРАМ, m. арапска реч, значи намера. (У Босни.)

МЕРАМЕТ, m. милостив, од арапскога *мерамет*, сажаљење, милосрђе; (арапско *мекремет*, значи: племенито, лепо дело, које виновника прослави; част, слава, одликовање, штедрост, племенитост).

МЕРДЕВИНЕ, pl. лествице, стубе; од персијскога *нердубан,* у обичном говору *нердыван, мердивен;* (у персијском *нерд* значи: окресано стабло).

МЕРДИВЕН, в. мердевине.

МЕРДИВЕНЕ, в. мердевине.

МЕРИМА, в. Мерјема.

МЕРИЦ, или

МЕРИЦЕ, тако зову Турци реку Марицу.

МЕРЈЕМА, од арапскога *Мерјем*, Марија.

МЕРМЕР, m. арапско-персијско-турски облик за мрамор (мармор).

МЕРМЕРЛИ, adj. мраморно; арапско-персијско-турска реч.

МЕРТОЛОША, m. види овој речи значење под мартолоз; долази од персијскога *мерд*, срчан јунак, одважан човек.

МЕРЏАН, m. корал; персијска реч.

МЕСЛИЋЕН, в. феслиген.

МЕСТВА, f. као кожна чарапа, коју су до скора и у сремском подлужју носили; долази од турскога *мест*; (Турци зову *мест*, кад при авдесу повлаже ногу или обућу, па је отуда изашло можда и значење за мestве).

МЕТЕРИЖЊАЧА, ср. метериз.

МЕТЕРИЗ, m. од турскога *метериз*, *метерис*, шанац, опкоп око поља, око окола; бастаја.

МЕТЕРИЗИТИ, ср. метериз.

МЕХАЛА, српско подграђе код Темишвара; ср. махала; међутим да приметимо овде, да у арапском *мехал* значи опасно место, нешто што је немогуће, па није искључена могућност, да је Мехала добила име од *мехал*.

МЕХАНА, f. крчма, од персијскога *меихане*, крчма, пивница; (у персијском *меи* значи: вино, купа вина).

МЕХАНИСАТИ, ср. механа.

МЕХАНЏИЈА, m. од персијско-турскога *меиххaнеџи*, крчмар, винар.

МЕХАНЏИЈНИЦА, ср. механџија.

МЕХЕМЕД, в. Мухамед; (у персијском *мехемет* значи: озбиљно и важно занимање, старање око чега).

МЕХМЕД, в. Мухамед.

МЕХРАМЕТ, в. мерамет.

МЕХЋЕМА, в. мешћема. (У Босни).

МЕЧЕТ, m. од арапскога *месџид*, мала богомоља, капела.

МЕЧИТ, в. мечет.

МЕЏИД, мушко име; у арапском значи та реч: славан, божје име.

МЕЏЛИС, m. арапска реч, значи: место где се седи, време посвећено разговору, разговор, друштво, дружина, седница.

МЕШИН; тако Турци зову овчију кожу, од наше мешине.

МЕШКЕМА, f. суд, од арапскога *махкемет*, у обичном говору *мехкеме*.

МИВА, f. воће, од персијскога *миве*, у обичном говору *мејве*.

МИДАТ, мушко име; од арапскога *мидхат*, хвала, похвала, хваљење.

МИЗДРАК, m. копље, од арапско-турскога *мизрак*.

МИЗДРАКЛИЈА, m. копљеник; од арапско-турскога *мизраклы*.

МИЗРАК, в. миздрак. (У Босни.)

МИЛЕТ, m. народ; арапска реч, значи: закон, вера, народ у погледу на веру.

МИЉАК, m. пољско добро, од арапскога *мулк*, имање, добро, посед, поседовање; (арапско *мылк* рећи ће: краљевина, влада, својина, имање).

МИМБЕР, m. арапски *мимбер*, *мембер*, сто, узвишено место, са кога се у џамијама држи предика.

МИНАРЕТ, в. мунара.

МИНДЕР, m. модровац; турска реч.

МИНДЕРЛУК, m. меко место где се седи и лежи; турска реч.

МИНЂУША, f. од персијскога *менђуш*, брњица, ободац; (од *мен* = за, иза, *ђуш* = ухо).

МИНЛЕ, в. милет.

МИРАЗ, m. наслеђе, прћија; од арапскога *мирас*.

МИРАЗЧИЈА, m. наследник; од арапско-турскога *мирасчи*.

МИРАЛАЈ, m. пуковник; персијско-турска реч: (*мир* у персијском место *емир*, господар, владалац, начелник, старешина, потомак из Мухамедове породице; *алај* у турском значи: војска, чета).

МИРЗА, m. у обичном говору тако скраћено од персијскога *емирза*, што је скраћено од *емир заде*, кнежев син,

кнежевић, племић. У татарском језику значи *мирза*: син владалачке породице. Кад се *мирза* метне иза имена, онда означава кнежевића из владајуће породице у Персији, коју су титулу носили потомци Тимурови (изузимајући кућу владајућу у Инђији). Кад пак *мирза* стоји пред именом, онда значи толико, колико господин. Кримски Татари додају *мирза* као титулу племенитим породицама.

МИРИЈА, f. данак, од персијскога *мири*, што је владаочево, државно, државна благајница.

МИРИЈЕВО, село код Београда, добило је своје име од персијскога *мири*, држава, државна благајница, и турскога *ова*, поље; дакле би значило: државно поље.

МИСИР, од арапскога *Миср*, *Мисир*, Египат, варош Кајиро, а такореку Арапи и за сваку велику варош.

МИСИРАЦ, ср. Мисир.

МИСИРАЧА, ср. Мисир.

МИСИРКА, ср. Мисир.

МИСИРКИЊА, ср. Мисир.

МИСИРЛИЈА, m. од турскога *мисирли*.

МИСКАЛ, m. извесна мера; арапска реч.

МИСЛИЂЕН, в. феслиген.

МИСЛОЂИН, в. феслиген.

МИТАРИТИ СЕ, v. r. ова реч биће да је постала од арапског *ми'тар*, онај који се радо мирише.

МИХРАБ, m. арапска реч, значи као олтар у џамији, где имам, окренут према Меци, чита молитву; (у арапском значи ова реч и простран трем).

МИШАНА, f. пушница за шљиве; од турскога *јемиш* = воће и *ххане*.

МИШАР, познато поље испод Шапца; ова реч могла је постати од српскога корена, али није искључено, да је Мишар добио име од арапскога *мишар*, *мешар*, место

посвећено религионим церемонијама, (а тако зову и храм у Меци); или од *мӣшар*, десетак, десети део.

МИШКУЛАШ, в. кулаш.

МОЈАСИН, m. нека губа на човеку; ср. мајасил.

МОНАСТИР, тако зову Турци Монастир, Толи-Монастир, Битољ.

МОР, adj. турска реч, значи: вишњикасто, уопште тамнију боју означава.

МОРАСТ, в. мор.

МОРМЕНЕВИШ, в. мор и мењевиш.

МОРОНА, тако Турци зову моруну, што су на сву прилику од нас узели.

МОСКОВ, тако Турци веле за Москов, Рус, Руси, Русија, Московија.

МУАМЕД, в. Мухамед; (пикантно је, да у арапском *му̓амед* значи: крштен!)

МУАМЕДЛИЈА, m. од турскога *мухамедли*.

МУАМЕДОВАЦ, ср. Муамед.

МУАНАТ, adj. врло осетљив спрам чега; долази од арапскога *му̓анат*, уморан, умор од рада; у смислу тврдоглав, упоран, в. муханат.

МУАСЕРА, f. од арапскога *мухасир*, који опсађује, *мухасарет*, опсада.

МУДЕРИС, m. од арапскога *мыдерис*, учитељ у вишој школи.

МУДИР, m. од арапскога *мыдир*, управитељ (политични), губернатор; (у Мисиру је то титула главног губернатора).

МУДИРЛУК, m. од арапско-турскога *мыдирлик*, звање и област мудира.

МУЗИР, m. арапска реч, значи: слуга у мешћеми.

МУЈЕЗИН, m. од арапскога *мыезин*, викач, јавни певац, који са мунаре зове верне на молитву.

МУКАДЕМ ПОЈАС, m. господски појас; у арапском *мукадем* рећи ће поглавица, заповедник, старешина, онај који

је предњи, који је на првом месту; а тако се зове и нека свилена материја, која се употребљава за чалму и појас.

МУКАЈЕТ, adv. од арапскога *мукајед*, привржен, који је чему ревносно одан, ревностан, пажљив, који се за што брине, брижљив.

МУКАЈЕТИСАТИ, ср. мукајет.

МУКАЈЕТИТИ, ср. мукајет.

МУКТАР, мушко име, у арапском значи: одабран, изабран.

МУКТАЏИЈА, ср. мукте.

МУКТЕ, adv. од персијскога *мыфт*, бесплатно.

МУКТИЈА, в. муфтија.

МУКТИЦЕ, в. мукте.

МУЛА, m. од арапскога *мевла*, у обичном говору *мола*, господин, господар, судија у великој вароши; бог; марочки цар носи титулу *мула* или *мулеј*.

МУЛАЗИМ, m. местозаступник, од арапскога *мылазим*, пристав, онај који је одређен да кога замени, софта или ђак који је дошао до првога степена у судијском чину.

МУЛАИМ, adj. од арапскога *мылаим*, благ, пристојан, мек.

МУЛАЛУК, m. од арапско-турскога *молалик*, достојанство муле.

МУЛИНИЦА, ср. мула.

МУЛТЕЗИМ, m. од арапскога *мылтезим*, поданик (спахијски), потчињени, закупник, кмет.

МУМАКАЗЕ, pl. усекач, од персијско-турскога *мум* = свећа, и *макаси*, ножице.

МУМИН, m. толико колико мусломан; долази од арапскога *мымин*, веран, верујући (али се употребљава само о мухамедовцу).

МУМЏИЈА, m. од арапско-персијско-турскога *мумџи*, који прави свеће, или тргује њима (мум = свећа); тако се

звао официр султанских бостанџија, који је притварао зликовце.

МУНАРА, f. од арапскога *менарет*, торањ на џамији, са кога позивају musломане на молитву.

МУНАСИБ, adj. пристојан, уместан; од арапскога *мунасиб*. (У Босни.)

МУНИТВА, f. у нас у значењу; превара; долази од арапскога *мынет*, ласкање.

МУР, в. мухур.

МУРАСЕЛА, f. кадијин позив; од арапскога *мураселе*.

МУРАТ, мушко име; у арапском значи: жељен, жеља, воља, намера.

МУРДАР, adj. од персијскога *мырдар*, нечист, прљав, смрдљив.

МУРДАРЛУК, m. од персијско-турскога *мырдарлык*, нечистота, прљанштина.

МУРЕЋЕП, m. од арапскога *мырекеб*, састављено, смешано, мешано, смеса, мастило.

МУРЕЋЕФ, в. мурећеп.

МУРЛЕИСАТИ, ср. мухур.

МУРТАСЕН,

МУРТАТ, в. муртатин. (У Босни.)

МУРТАТИН, m. у нас уопште издајица; долази од арапскога *мыртед, мыртад*, отпадник од вере, онај који је напустио Мухамедову веру.

МУСА, мушко име, Мојсије; (у персијском *мусa* значи друг, другар).

МУСАКА, f турско јело од модра патлиџана и исецкана меса, које се дотле кува, докле се не укува сво у своме соку; долази од арапскога *мусака*, поквашен, заливен.

МУСАФИР, m. од арапскога *мысафир*, путник, странац, гост.

МУСВЕДА, f. рукопис, писмен састав; од арапскога *мысведе*. (У Босни.)

МУСЕВЕДА, f. беда; од арапскога *мусаведе*.

МУСЕВЕДИТИ, ср. мусеведа.

МУСЕВЕЏИЈА, m. опадач, од арапско-турскога *мусаведџи*.

МУСЕЛЕЗ, m. Вук вели, да је то неко вино; у турском, арапском и персијском језику нема те речи.

МУСЕЛИМ, m. од арапскога *мыселим*, *мытеселим*, местозаступник, онај чиновник кога губернатор шаље пре себе да заузме нову губернију, срески судац.

МУСЕЛИМОВАЦ, ср. муселим.

МУСЛИЈА, m. од арапскога *муслих*, онај који поправља, исправља, који доноси корист, оно што је спасоносно, онај који мири, који слâже две противне стране, помиритељ, изабрани судија, (*с̓лх* = помирење).

МУСЛОМАН, m. од арапскога *мыслим*, онај који се сав предао богу, који исповеда праву веру; ислам, или потпуно одавање вољи божијој; *мыслимин* (плурал од *мыслим*) име је за све народе, који исповедају мухамедовство, без обзира на разлике у обреду, на секте, јерезије или одступајућа мњења; арапски је плурал *мыслимин* или *мыслиман*, али су Турци усвојили персијски облик *мысылман*.

МУСЛОМАНСТВО, m. турско-персијски *мысылманлик*, права вера.

МУСТАФА, мушко име; у арапском значи: одабран, изабран.

МУТАВЏИЈА, m. струнар, струња; од персијско-турске речи *мутабџи*; (у персијском *мух* = длака, *таб* = ткати).

МУТАП, в. мутаф.

МУТАФ, m. од персијскога *мутаб*, *мутав*, *мутаф*, струнар, струња, који прави пасове за коње.

МУТВАК, m. кујна; од арапскога *матпахх*, *мутпахх*.

МУТЕСАРИФ, m. од арапскона *мытесариф*, подгубернатор.

МУТИБАРИЋ; овако се зове кућа једна у Бегечу код Новога Сада, из које је био четврти далматински владика

Јеротије Мутибарић. Ако би се ово презиме и могло извести од *мутити* и *бара,* ипак није без разлога, ако би му се искон потражио у арапском корену. На име, арапском речи *мытебер* = одликован, звали су Турци хришћанске фамилије, које су хтели одликовати, и лако може бити, да је презиме Мутибарић отуда поникло. У арапском језику имају и друге речи, од којих би се ово презиме могло извести; ми ћемо их овде навести, нимало не намеравајући тиме прејудиковати ма чијој деривацији презимена Мутибарић. Тако арапско *мытебар* значи онога који чини добро, као и онога који од другога прима добро; *мытебарик* значи: благословен, онај који заслужује благослов, (бог); *мытебархир*, онај који је сву науку поцрпао, од кога мирише све око њега; *мытебир,* онај који уништава, тамани; *мытеберид*, онај који се кити, кицош; *мытеберед, мытеберид*, онај који је опран хладном водом; *мытеберир*, праведан и побожан; *мытеберер*, оправдан; *мытебери*, који бога ради чини више него што је дужан; *мытеберик*, благословен, свет, коме је бог наклоњен.

МУТЛАК. adv. јамачно, заиста; од арапскога *мутлак*, нарочито.

МУЋУРЛА, f. глупак; можда долази од арапскога *мыћур* (плурал од *мекр*), лукавства, сплетке.

МУФЕТИШ, m. од арапскога *мыфетиш*, онај који испитује, истражује, комисар, посебице чиновник који коначно прегледа што се тиче вакуфа (оваквих чиновника има у свој Турској пет, и то три у Цариграду и по један у Адријанопољу и Бруси).

МУФЛИЗ, m. од арапскога *мыфлис*, у обичном говору *муфлус*, сиромах, осиромашио човек, банкрот.

МУФТАЏИЈА, в. муктаџија.

МУФТЕ, в. мукте.

МУФТИЈА, m. од арапскога *мыфти*, поглавица мухамедовскога закона. Муфтија издаје фетве или решења у свима правним питањима, која се решавају по курану, и то како влади, тако и приватним лицима, која га за то моле.

МУХАМЕД, мушко име; у арапском значи достојан славе, хваљен, слављен.

МУХАМЕДИЛИЈА, f. арапско-турска реч; тако се зове нека књига о Мухамеду.

МУХАМЕДОВАЦ, ср. Мухамед.

МУХАНАТ, adj. од арапскога *му'анид*, тврдоглав, упоран.

МУХАНЕТ, m. од арапскога *михнет*, бо́ља, брига, жалост, јед.

МУХАФИС, m. арапска реч, значи: заповедник тврдиње, гарнизонски војник, стражар, чувар.

МУХАЏИР, m. исељеник, бегунац; арапска реч.

МУХБИР, m. биров у селу (пандур), који обзнањује наређења у општини, (даје *хабер*); арапска реч.

МУХУР, m. печат; од персијскога *мыхр*, *мыхыр*, печат, прстен са печатом.

МУХУРДАР, m. од персијскога *мыхырдар*, коме је поверен печат, чувар печата.

МУХУРЛИ, adj. од персијско-турскога *мыхырли*, на чему има печат.

МУХУРСАЈБИЈА, m. то је титула великога везира: који држи печат; персијско-арапска реч; ср. сајбија.

МУШЕБАК, m. решетка (на прозору); од арапскога *мышебек*, што је у облику решетке.

МУШЕМА, f. навоштен, навоштено платно; арапска реч; (*шем'е* = восак).

МУШИР, m. од арапскога *мыш'ир*, *мышир*, који означава, даје мњење, саветник, државни министар; *мышавир*, члан савета, саветник.

МУШМУЛА, f. и Турци реку *мушмула* или *мушмулє* за познато воће; ову реч они су узели од Срба̂ља (у немачком Mispel, латински mespilus), јер старим турским језиком рекло би се за мушмулу *дымгел*, али ту реч данас Турци не употребљавају.

МУШТА, f. познато оруђе чизмарско; долази од персијскога *мыишт*, песница, ударац песницом; (*мыиште*, држак од ножа или од сабље).

МУШТВА, в. мушта.

МУШТЕРИЈА, f. од арапскога *мыштери*, купац, сталан купац.

МУШТУЛУК, m. од персијско-турскога *мыздулик*, *мыждe-лик*, *мыштулук*, добар глас, пријатан глас, награда за пријатан глас; (у персијском *мызд*, *мыжд*, значи: плата, награда, мазда, мызда; отуда *мыжде* значи: добар, пријатан глас).

МУШТУЛУКЧИЈА, m. који иште награду за добар глас; долази од персијско-турскога *мыштулуџи*.

Н.

НААЗАР, в. назир.

НАБЕЛАЈИСАТИ, ср. белај.

НАБОЈАДИСАТИ, ср. боја.

НАБРЕКНУТИ, ср. бре.

НАВЛУМ, m. лађена кирија; од турскога *навлун*, а Турци су узели то од Талијана.

НАВО, в. навлум.

НАГРАЈИСАТИ, ср. ограшје.

НАГРАЈЛИШ, ср. ограшје.

НАДИР, мушко име; у арапском значи: ретко, реткост.

НАЂОРИТИ СЕ, ср. ђор.

НАЕРИТИ СЕ, ср. еро.

НАЕРКЕ, в. еро.

НАЕРО, в. еро.

НАЕРЦЕ, в. еро.

НАЗИР, m. арапска реч, значи: који види, сматра, надгледа, надзорник, надгледник.

НАЗИФ, мушко име, у арапском значи; спретан, леп, убав.

НАЗЛИ, adj. персијско-турска реч, значи: деликатно, нежно, кокетно.

НАИБ, m. арапска реч, значи: заменик судије, изасланик муле или кадије, имам, свештеник, уопште сваки заменик духовног или судског лица; (а заменик световног, грађанског, политичног чиновника зове се *веќил*).

НАИЈА, в. нахија.

НАЈА, в. нахија.

НАКАЛАЈИСАТИ, ср. калај.

НАКАЛАМАК, ср. калам.

НАКАЛАМИТИ, ср. калам.

НАЛБАНТА, m. поткивач, од арапско-персијскога *на᾿лбенд;* (*на᾿л* у арапском значи: обућа, потковица, плоча на копити или папку, нокат, канча).

НАЛБАНТИН, ср. налбанта. (Овде нека је примећено, да у Иригу у Срему има презиме Надбандић, које је очевидно покварено од налбантић.)

НАЛЕТ, adj. проклет; од арапскога *ланет, налет*.

НАЛПАРА, f. комад од потковице; од арапскога *на᾿лпаре*.

НАЛУНЕ, pl. као неке ниске штуле, или високи дрвени сандали, који се натакну на ноге, да се у води или блату не поквасе; од персијско-турскога *на᾿лин*.

НАМ, m. персијска реч, значи: име, глас, слава, уважење. Упореди латинско nomen, немачко Name.

НАМАЗ, m. молитва, од турскога *немаз,* у обичном говору *намаз*. Мухамедовци имају на дан по пет намаза: 1) *саба намази*, молитва, која се чита у зору, 45 минута пре исхода сунца; 2) *öјле намази*, молитва, која се

чита 40 минута пошто сунце пређе подне; 3) *икинди намази*, трећа молитва, коју држе на половини времена од подна до сунчева захода; 4) *ахшам намази*, молитва, коју држе 20 минута по заходу сунца; 5) *јакси намази*, пета молитва, која се држи на два сата после четврте.

НАМЋОР, adj. неваљао, цандрљив, нарочито неблагодаран; долази од персијскога *нан* = хлебац, и турскога *ќор* = слеп, дакле онај који не види хлеб што му је даван, неблагодаран.

НАМЕ, n. персијска реч, значи књига, спис, посланица, диплома.

НА̏НА, f. метвица, од арапско-турскога *на'не*.

НА́НА, f. мати; у персијском реку *нану* за песму, којом успављују децу у колевци.

НАНУЛЕ, в. налуне.

НАР, m. шипак; од турскога *енар*, у обичном говору *нар*.

НАРАКИЈАТИ, ср. ракија.

НАРАНЧА, f. од персијскога *наринџ*; наше ће бити поморанча. Ср. мађарско narancs.

НАРАНЦА, в. наранча.

НАРАСТ, adj. у персијском значи: неправ, лажан, покилан. Г. Маринковић навео је ову реч, да се употребљава у горњем смислу у нас; али ја то употребљавање нисам могао констатовати.

НАРГИЛА, f. од персијскога *наргиле*.

НАСАПУНИТИ, ср. сапун.

НАСРАДИН ХОЏА, познати јунак многих шаљивих прича; у арапском *н'среддин* рећи ће: помагач вере.

НАСУЛИТИ СЕ, v. r. помирити се; ср. муслија.

НАТАБАНЧИТИ СЕ, ср. табан.

НАЂОРДИСАТИ, ср. ћорда.

НАУТ, m. од арапскога *нахлуд*, рогачица, слани грах, од кога се прави леблебија.

НАФА, f. потрбушина од лисичије коже; од персијскога *нафе*.

НАФАКА, f. оно што је коме одређено да поједе на овом свету; арапска реч.

НАХЕРИТИ СЕ, ср. еро.

НАХЕРКЕ, в. еро.

НАХЕРО, в. еро.

НАХЕРЦЕ, в. еро.

НАХИЈА, f. округ, срез; од арапскога *нахије*.

НАХОШ, adj. не добро; персијска реч. (У Босни.)

НАЧИБУКАТИ СЕ, ср. чибук.

НАЧИЧКАТИ СЕ, ср. чичак.

НАЏАГБАБА, ср. наџак.

НАЏАК, m. турска реч, значи: чекић, убојна секира.

НАЏАКАТИ СЕ, в. џакати.

НАШТЕСРЦЕ, adj. можда они имају право, који ову реч изводе од: на таште срце; међутим у сродном нам персијском језику *наште*, *нашта*, значи онога који пости, који ништа није јео, а *наштаји* значи: пост, глад.

НЕИМАР, m. архитект; од арапскога *ми'мар*.

НЕМЕШ, m. и Турци су примили ову реч од Мађара означавајући њом племића.

НЕМСЕ,

НЕМЧЕ,

НЕМЧЕЛЫ, тако зову Турци Австријанца и уопште Немца.

НЕНА, f. мајка; у турском *нене*, *нине*, значи: мајка или дојкиња (у тепању); *нени* песма је при љуљању детета. Ср. мађарско néne, старија сестра.

НЕРАНЧА,

НЕРАНЏА, ср. наранча.

НЕРЕЏА, ова реч биће по свој прилици место *неранџа*.

НЕФЕР, m. арапска реч, значи: човек, обичан војник, прост војник.

НЕШРИ, мушко име, у арапском значи: живописан, живот. Тако се звао славан турски историк, који је међу осталима речито описао косовску битку.

НИЗАМ, m. арапска реч, значи: ред, правилност, уредба, правило, управа, оно што је уређено, обичај, нарави, основ, устав, прави пут, а значи и мера у стихови. *Низами џедид*, нови ред, нова наредба, тако се звао нови војнички систем Селима III, којим се ишло на то, да се на место непослушних јаничара у Турској заведе редовна војска као у осталој Европи. Султан Махмуд II. довршио је тај нови систем, од кога пређе име *низам* да означава уопште редовног турског војника.

НИЈЕТ, m. арапска реч; значи: намера, план, одлука.

НИКЕБОЛИ, тако зову Турци град Никопољ на Дунаву.

НИМЕТ, m. благодет; арапска реч.

НИТКОВЛУК, m. српска реч са турским окончењем.

НИЋЕ, n. венчање; од арапскога *никахх*.

НИШ, тако зову и Турци Немањин славни град Ниш.

НИШАДОР, m. од арапско-персијскога *нишадир*, у обичном говору *нишадир*.

НИШАН, m. персијска реч, значи: знак, белег, онај који означава.

НИШАНИТИ, ср. нишан.

НИШАНЏИЈА, m. у нас онај који уме добро гађати у белег; а Вук вели, да значи пушкар; долази од персијско-турскога *нишанџи*. Тако се пре звао онај велики турски чиновник, који је правио султанов потпис (туру) на царским повељама; кад је нишанџија био у сану беглербега, звао се *нишанџи паша*, иначе се звао *нишанџи беј*. Сад се тај чиновник зове *туреџи*.

НИШЕСТЕ, n. од персијскога *нишасте*, најфиније брашно, од кога се праве господски колачи.

НИШЛИЈА, Нишанин; од турскога *Нишли*.

НОВАЈЛИЈА, m. српска реч са турским репом.

НОВИ, познати град у Боци Которској; тако га зову и Турци.

НОВИ ПАЗАР, ср. пазар.

НОВОПАЗАРЛИЈА, ср. пазар.

НОКСАН, m. арапска реч, значи: штета, недостатак.

НУЗЛА, f. нека болест у усти, мехурићи у устима; долази од арапскога *незле*, кихавица.

НУМАН, мушко име, у арапском значи та реч: саса, гороцвет. Тако се звао гласовити велики везир Нуман Ћуприлић.

НУР, m. пламен небески на светитељском гробу; арапска реч, која значи: светлост, јасност, цвет.

НУРАК, ср. нур.

НУША, презиме у Београду; у персијском значи *нуша* пијаница; а *нуше* у персијском значи: срећан, напредан, благ, пријатан, доброта, благост, меланколија. Можда београдске Нуше имају своје презиме од које од ових персијских речи.

О.

ОБАКАРИСАТИ,

ОБАКРИТИ, ср. бакар.

ОБАТАЛИТИ, ср. батал.

ОБАШКА, в. башка.

ОБЕНЂАТИ,

ОБЕНЂЕЛУЧИТИ, ср. бенђелук.

ОБЕРБАША, m. немачко-турска реч; ср. баша.

ОБЕШЕЊАКЛУК, m. српска реч са турским репом.

ОБИСПА́ТИТИ, v. p. осведочити; ср. испат.

ОБРУК, тако реку Турци за ров, обров; ту су реч на сву прилику узели од нас.

ОБОРБОКМАН, m. немачко-турска реч; *бок*, у турском говно; дакле велики говновић.

ОВАРИСАТИ, в. уварисати.

ОГАЈТАНИТИ, ср. гајтан.

ОГЛАН, m. турска реч, младић, момак, слуга.

ОГЛУ, m. турска реч, значи син.

ОГРАЈИСАТИ, ср. ограшје.

ОГРАШЈЕ, n. од турскога *ограш*, сукоб, борба; *ограшмак*, значи у турском тући се, бити се, борити се, сударити се; а *ограмак* значи: сусрести се, представити се, нагазити, награбусити).

ОГУБАВИТИ, ср. губа.

ОДАБАША, m. од турскога *ода баши*, тако се звао заповедник над четом (кумпанијом) јаничарском. У Србаља има презиме *Одабашић*.

ОДАЈА, f. соба; од турскога *ода*, соба, стан, кућа. Тако се звала јаничарска чета (кумпанија).

ОДАЛИСКА, f. од турскога *одалик*, паложница; тако се зову у султанову харему оне робиње, које нису међу оним седам кадунама или одликованим робињама.

ОДАЏИЈА, m. собар; од турскога *одаџи*.

ОДАЏИК, m. собица, кућица; турска реч.

ОДИЂАР, в. адиђар.

ОДРЛИЈА, m. одрпанац; српска реч са турским реном.

ОЂУБАР ПЛАНИНА; од арапскога *ќебир (кебир)*, велико, плурал *ќубар*, суперлатив *еќабир*, највиши; дакле највиша планина.

ОЂУНЛИЈА, по свој прилици место *Ађонлија*, човек из Адане у Малој Азији.

ОЖЂЕЛДИЈА, f. добродошлица; од арапско-турскога *хош ђелди*, добро дошао, добродошлица; (арапско *хош* = добро, турско *ђелди* = дошао).

ОЗИЈА, од турскога *Ози*, *Озу*, град Очаков у Бесарабаји.

ОЗУЋУРИТИ, v. p. осиромашити; ср. *зуђур*.

ОЈМА, f. изрез ни грудима на хаљини; турска реч.

ОЈНАК, m. орах у игри; од турскога *ојнамак*, играти се.

ОК, m. стрела; турска реч. (У Босни.)

ОКА, f. арапска мера од 400 драма; у обичном говору *вакије*.

ОКАЈДИТИ, v. p. визирати (у Босни); од арапскога *ка'ид*, визирање.

ОКАЈМАЧИТИ, ср. кајмак.

ОКАЛИЈА, f. од турскога *окалы*; од оке.

ОКАНИЦА, ср. ока.

ОКАШ, ср. ока.

ОКЛАГИЈА, f. од турскога *оклаги*, облица.

ОЛАЈЏИЈА, m. мађарска реч са турским репом.

ОЛСУН, interj. нека буде! турска реч.

ОЛУК, m. од турскога *олук*, *улук*, цев.

ОЛУЧИТИ, ср. олук.

ОМАРА, f. ова реч долази од арапскога *хемарет*, *хамарет*, најтоплији део лета.

ОМЕР, мушко име; од арапскога *Омар*, што би се могло превести са Живан, Живко.

ОМИТАРИТИ СЕ, ср. митарити се.

ОНБАША, m. од турскога *он баши*, десетар, каплар; (*он* = десет).

ОПАКЛИЈА, f. српска реч са турским репом.

ОПАРМАЧИТИ, v. p. опаучити; ср. пармак.

ОПЕРВАЗИТИ, ср. перваз.

ОПЕРДАТИ,

ОПЕРДАШИТИ, ср. пердашити.

ОПИЗМИТИ СЕ, ср. пизма.

ОПУСАТИТИ, ср. пусат.

ОРАНИЧЕ; ову су реч узели Турци од Срба и њом означавају ону врсту чамаца на Сави и Дунаву, који се зовуораница.

ОРДИЈА, f. војска, од персијско-турскога *орди*, *орду*, војска, окō.

ОРДУЉА, ср. ордија.

ОРИЗ, m. од арапскога *руз*.

ОРЈАТ, в. хорјат.

ОРЈАТИН, в. хорјатин.

ОРМАГАН, m. дар; од персијског *ирмаган*.

ОРОЗ, m. на пушци петао; од турскога *ххорос*.

ОРОЗАН, m. смеса од истуцане цигле, ланена уља и кучина, коју употребљавају за тле у амамима поради влаге; долази од персијскога *ххоросан*.

ОРТА, f. тако се звао јаничарски пук (регимента).

ОРТА-ДУВАН, m. средњи дуван; у турском *орта* = средњи.

ОРТАК, m. турска реч, друг, другар.

ОРТАКЛУК, m. трговачко удружење; од турскога *ортаклик*.

ОРТАКОВАТИ,

ОРТАЧИТИ, ср. ортак.

ОСАКАТИТИ, ср. сакат.

ОСАМАРИТИ, ср. самар.

ОСЕФИТИ, v. p. погрешити; ср. сеф.

ОСМАНЛИЈА, Турчин; од турскога *Османли*, *Османлы*.

ОСТРИЈА, тако реку Турци Аустрија.

ОТУРАК, m. ко није више у служби, ко је пенсионован; турска реч, која значи: војника инвалида, војника настањена на једном месту, (а значи и стражњицу).

ОЋЕШИТИ, ср. ћеш.

ОЋОРАВИТИ, ср. ћорав.

ОЏА, в. хоџа.

ОЏАК, m. Вук прави разлику у акценту и вели, да *о̀џак* значи димњак, кућица (у сејању вреже), а *о̂џак* да значи кућа, па само ову другу реч означава као турску. Међутим у турском, одакле смо *оџак* узели, значи *оџак* без разлике у акценту: димњак, огњиште, кућа, породица,

уопште религиозно или војничко тело (по преимућству у јаничара); *оџак агалар* звали су се јаничарски официри.

ОЏАКЛИЈА, f. соба са димњаком, а значи у нас и коленовића; долази од турскога *оџаклы*, соба са димњаком; а данас Турци не употребљавају више ту реч у значењу коленовића, сина члана исте породице, истог реда, тела.

ОЏАКОВИЋ, ср. оџак.

ОЏАЧАР, ср. оџак.

ОШАВ, m. скувано сухо воће; од арапско-персијскога *хош аб*, лепа вода, добра вода.

ОШАМАРИТИ, ср. шамар.

ОШАП,

ОШАФ, в. ошав.

П.

ПАВТА, в. нафта.

ПАВТАЛИЈА, в. пафталија.

ПАДИША, m. од персијскога *падишах*, самодржац, цар, владалац; (*пад* = одржатељ, хранитељ, *шах* = краљ, цар). Турци зову свога цара *падишахи али Осман;* бечкога ћесара зову *немче часари*, или *рома имиератори;* руског цара зову *Москов чари*, или *Русије чари* (од 1739. године), а од 1774. године зову га *џумле Русијелерун имиератори ве подишахи.*

ПАЗАР, m. од персијског *базар*, турскога *пазар*, тржиште, пијаца, дан продајни.

ПАЗАРИЈА, ср. пазар.

ПАЗАРИТИ, ср. пазар.

ПАЗАРИШТЕ, ср. пазар.

ПАЗАРЛИЈА, f. од турскога *пазарли.*

ПАЗУВО,

ПАЗУО,

ПАЗУХО, n. ср. персијско *базу.*

ПАЈАНТА, в. пајван.

ПАЈВАН, m. од персијскога *павенд, пабенд, пајбенд*, свезе, сметње (нози).

ПАЈВАНТ, в. пајван. (У Босни.)

ПАЈВАНТА, в. пајван.

ПАЈДОС, m. крај послу; Мариковић вели, да је ово турска реч, али ће бити да јој је постанак грчки.

ПАЈТАШ, m. друг, другар; ово ће на сву прилику бити узето од мађарскога pajtás (што је постало од речи pajta = појата); али и Персијанци имају реч *пајдаш*, с истим значењем (*па* = нога, *даш*, = к, с, са, су).

ПАКЧЕ, adj. турска реч, значи: спретно, уљудно. Аустријски Немци реку то paktschierlich. Ову турску реч Срби не употребљавају, али сам је овде навео као љубопитан пример, како се туђе речи примају у страну народу.

ПАЛАМАР, m. уже уопште, нарочито дебело уже, уже за лађу; турска реч.

ПАЛАНКА, f. ову су реч узели Турци од Србаља, а није турска, као што Вук вели. У осталом може се о томе опширније читати у чланку Стојана Новаковића у Годишњици Чупићевој II.

ПАЛАНЧАНИН, ср. паланка.

ПАЛАЦКЕ, pl. припојаснице, од турскога *паласка*, ћемер за новце.

ПАЛОШ, m. у нас значи та реч дугачак мач, а у турском *пале* значи мали нож, што га носе у недрима.

ПАМУК, m. од турскога *памук, памбук*, а Турци су узели ту реч од грчкога *вамваки*. *Памбук иплики* реку Турци за конац од памука.

ПАМУКЛИЈА, f. нека хаљина, од турскога *памукли*.

ПАМУКЛИЈАШ, ср. памуклија.

ПАМУЧАР, ср. памук.

ПАНТА, в. пајанта.

ПАНЧА,

ПАНЏА, f. од персијскога *пенче, пенџе*, у обичном говору *панџа;* в. пенџе.

ПАПАГАЈ, m. ова реч дошла је у Европу од арапскога *бебага, бебуга*, а ми смо је у том облику добили преко Немаца.

ПАПАДИЈА, тако реку Турци попадија.

ПАПАЗ, m. поп хришћански, од турскога *папаз, папас.*

ПАПАТИЈА, f. титрица; Маринковић каже, да се ова турска реч употребљава у нас, што нисам могао констатовати.

ПАПТА, в. пафта.

ПАПУЧА, f. од турскога *папуче, папуџ*, а Турци су ту реч узели од персијскога *папуш, пабук,* што ће рећи чарапе, папуче; (у персијском *па* = нога, *пуш* = оно што покрива, дакле *папуш*, оно што покрива ноге).

ПАПУЧАР, ср. папуча.

ПАПУЏИЈА, m. од персијско-турскога *папучи, папуџи.*

ПАР, m. у овај пар = пут; у персијском *бар* значи исто.

ПА̀РА, f. познати новац; од персијскога *паре, пара*, новац што га иде 40 у грош, а значи и новац уопште.

ПАРАГУН, m. од турскога *парангун*, скерлет.

ПАРАЗЛАМА, f. крајњи оков на пушчаној цеви; Вук вели, да је то турска реч, али ја то нисам могао констатовати.

ПАРАЋИН, варош у Србији; може бити да је ово име добио од персијскога *параќенде*, растркан.

ПАРАЏИЈА, m. немачко-турска реч, (корен немачки, реп турски).

ПАРАЏИК, m. турска реч, значи: парица, новчић.

ПАРИЋ, ср. пара.

ПАРМАК, m. прст, палац (у точку); турска реч.

ПАРЧЕ, n. од персијско-турскога *парча*, комад, што је опет постало од персијскога *параче*, комадић; (у персијском *пара, паре* = комад).

ПАСЈАЛУК, m. српска реч са турским репом.

ПАСТАВ,

ПАСТАЛ, тако реку Турци труба чохе; ово су они узели од Србаља; (Црногорци кажу постав, чоха).

ПАСТРВА,

ПАСТРМА,

ПАСТРМКА, f. сушено или сољено месо, месо димљено или сушено на ваздуху, пошто је најпре насољено, истучено и притиску изложено било; долази од турскога *пастрма*, *пастьрма*, управо *бастьрма*; (турски *бастьрмак* = притиснути, пригњечити).

ПАТ! interj. пуф! пљес! Маринковић вели, да се ова турска интерјекција употребљава код Србаља, што нисам могао констатовати.

ПАТЛИЏАН, m. од турскога *бадлиџан*, у обичном говору *патлиџан*, (персијски *бадинџан*).

ПАТРИКА, m. патријарх; овај облик ове речи дошао нам је на сву прилику од Турака, који су га узели од арапскога *патрикије*, или персијскога *патригија*, *патрикија*, *патрики*.

ПАФТА, f. Вук вели да значи карика; турски *пафта* значи мало сребрно или златно фино израђено дугме или копчу, која се обеси коњу о узду.

ПАФТАЛИЈА, f. од турскога *пафтали*.

ПАЧАВРА, f. крпа, судопера, од турскога *пачавре*, *пачаура*.

ПАЧАРИЗ, m. штета, квар, покор; ова реч у турском значи: тешко, тегоба, препона, пазгода.

ПАЧАУРА, в. пачавра.

ПАЧЕ, n. питије, нарочито упитијане ноге; долази од персијско-турскога *пача*.

ПАША, m. позната титула турских великих управника у провинцијама, високих грађанских и војничких саков-

ника; у ранија времена значила је ова реч великога везира, кад је сама за себе стајала.

ПАШАЈЛИЈА, ср. паша.

ПАШАЛИ, ср. паша.

ПАШАЛУК, m. од турскога *пашалик*, звање пашино, његова област.

ПАШИНАЦ, ср. паша.

ПАШМАГ, m.

ПАШМАГА, f. од турскога *башмак*, (персијскога *пахенђ*), обућа.

ПАШОВАТИ, ср. паша.

ПЕЗЕВЕНК, m. од турскога *пызевенк*, подводник.

ПЕИК, m. персијска реч, значи: слуга, скоротеча.

ПЕЈГАМБЕР, m. пророк; долази од персијскога *пејамбер*, *пејгамбер*, посланик, пророк; (у персијском *пејгам* = посланица, новост).

ПЕКИ, adv. добро, изредно; од турскога *пек еју*, врло добро.

ПЕКМЕЗ, m. од турскога *пекмаз*, обично *пекмез*, растоп од грожђа и друга воћа, кувано слатко вино.

ПЕКНА, m. од персијскога *пекне*, велик и дебео, гојазан, без форме.

ПЕКСИЈАН, m. поган, од турскога *пекси*, нечист.

ПЕКСИМЕТ,

ПЕКСИМИТ, m. двопек; од турскога *пексимат*, *пексимит*, у обичном говору *пексимет*.

ПЕКСИН, в. пексијан.

ПЕЛЕШ, m. Вук вели, да у Срему тако реку за перчин; ја нисам могао констатовати ту реч у нашем језику у том значењу, него у значењу: седласт (за коња), што смо узели од турскога *белеш*.

ПЕЛИВАН, m. од персијскога *пехлыван*, борац, јунак, ратник, заточник, атлет; (персијски *пехлу* = снага, храбар; *пехлев* = јунак).

ПЕЛИН, реку Турци за пелен, што су узели од нас, или од грчкога *пелинос*.

ПЕЛТЕ, n. слаткиш; турска реч.

ПЕЛУН, реку Турци за пелен; ср. пелин.

ПЕЛУНИЈА, ср. пелун.

ПЕМБЕ, f. лепотица; у персијском речи ће *пембе* памук, по томе значило би у неком смислу слепачку лепоту (мекано); али познате су и Српкињама *пембе шамије* плавичасте боје, и тако *пембе* (на пр. *пембе Ајша*) значило би лепу плавојку.

ПЕНЕЗ, ту реч примили су Турци од Словена и Маџара и њом су означавали маџарски новац, од кога је ишло у талир сто комада.

ПЕНЏЕ, n. долази од персијскога *пенџе*, *пенче*, обично *панџа*, шака са пет прстију, нарочито лавова шапа, или орлова канча.

ПЕНЏЕР, m. од персијскога *пенчере*, *пенџир*; ср. латинско fenestra.

ПЕНЏЕРАШ, ср. пенџер.

ПЕЊИРЛИЈА, f. неки колач са сиром; од турскога *пењир*, сир, *пењирли*, са сиром.

ПЕРВАЗ, m. турско-персијска реч, која значи рејте, опшав на хаљини или шатору, корнисе.

ПЕРВАЗИТИ, ср. перваз.

ПЀРДА (преграда), f.

ПЕ̄РДА (вео), f.

ПЀРДЕ, n. (коњиц на тамбури или виолини),

ПЕ́РДЕ, n. (завеса на породиљиној постељи), долази од персијскога *перде* вео, завеса, нарочито завеса на вратима у господским кућама; а значи и тон у музици (одакле перде = коњиц).

ПЕРДАШИТИ, в. испердашити.

ПЕРИЈА, f. вила, од персијскога *пери*, крилат, дух, анђео, вила.

ПЕРИШАНИ, pl. неки женски накит на глави; од персијскога *перишан*, разбацано, збркано, тужно, несрећно.

ПЕРТЕФ, мушко име; од персијскога *пертев*, зрак, светлост, сјај, блеск.

ПЕРУТ; m. и f. ову реч свакако нисмо ни од кога узели, само ћемо толико приметити, да исто значи персијско-турска реч *берт*.

ПЕРЧИН, m. кика; од персијскога *перчин*, што исто значи, (а значи и гвоздене шиљке на зиду противу пењања; турско *перчем* значи: кита вигова на врху заставе).

ПЕСИЈАН, в. пексијан.

ПЕХЛИВАН, в. пеливан. (У Босни.)

ПЕШ, m. предњи део хаљине; од персијско-турскога *пиш*, предња страна; (мешина пре но што се употреби има *пиш* = предња страна, и *пес* = стражња страна, а цела мешина зове се *тулум*).

ПЕШИН-ПАРА, f. турска реч, значи: готов новац, капара.

ПЕШКЕШ, m. дар, поклон; од персијскога *пишкеш*.

ПЕШКИР, m. убрус, од персијскога *пишгир*, у обичном говору *пешкир; софра-пешкир* (од турскога *софра-пешкири*), значи дугачки убрус, који се меће око целе трпезе.

ПЕШТЕ, тако зову Турци варош Пешту.

ПЕШТЕМАЉ, n. убрус или чаршав у бањи (који не мора бити плаветан, како вели Вук); долази од персијскога *пештымал, пиштымал*.

ПИЗДА, f. женски уд; ову смо реч можда узели од турскога *биз, быз*, што значи женски уд, сантије; ср. маџарско büz = смрад.

ПИЈАДЕ, m. персијска реч, пешак, војник пешак, пешак у шаху.

ПИЛАВ, m. кувани ориз; од турско-персијскога *пилав, пулав, пилу*. Турци праве свој пилав тако, да кувају ориз у води или чорби, али пазе, да се зрна не распадну, него да остану у неколико тврда, па преко тога полију истопљено масло. У *аџем-пилав* додају још ситно комаће пржена или печена меса.

ПИЛИЧ или ПИЛИЏреку Турци за пиле. Ја се не слажем са Маринковићем, који вели, да смо ми реч пиле узели од наведене турске речи, него напротив држим, да су Турци од наше речи пиле начинили обе горње своје речи.

ПИПЕРЕВКА,

ПИПИРЕВКА, f. ове речи имамо у познатој народној песми: Пиперевку мајка кити и т. д. Биће да јој је корен у персијском *пира*, који кити, улепшава, па ми јој значење данас већ заборависмо. Сравни у осталом мађарско pipere, накит, тоалет.

ПИРИНАЧ, m. ориз, од персијско-турскога *бы̂ринџ, биринџ, киринџ*, у обичном турском говору *пиринџ*.

ПИРИНЧ, m. жута мёд, од персијско-турскога *бы̂ринџ*, у обичном говору *пиринџ*.

ПИРЈАН, m. пржено, пригано месо; од персијскога *биријан, быријан*, пржено.

ПИРЈАНИТИ, ср. пирјан.

ПИРУЗ, в. мави-пируз.

ПИТА, f. познати колач; од турскога *биде*, у обичном говору *пите*; (турско *пиде* значи лепиња, коју Турци особито радо једу; ср. влашко *пита*).

ПИФКУЛА, f. нека кана; у персијском *кулаг* значи кана; а *пиф* не знам шта значи.

ПИШЕРМА, f. новац за пециво; од турскога *пыширма*.

ПИШЕРЏИЈА, m. у нас пекар и кувар; од турскога *пишерџи*, пекар.

ПИШКИН, adj. вешт у суђењу, печен у знању; турска реч.

ПИШМАН, m. на кога, или на што (па ма се после и кајао); од персијскога *пишиман, пешиман*, онај који се каје.

ПИШМАНИТИ СЕ, пишман.

ПИШМАНЛУК, m. од персијско-турскога *пешиманлик*, кајање.

ПИШМАНИНА, ср. пишман.

ПИШТОЉ, m. истина, да се у персијско-турском каже *пиштов*, али опет зато нисмо ми ту реч узели од Турака, као што Вук вели, него су је Турци узели од нас (што се види из облика пишт*ов*), а ми смо је добили од Немаца, којима су је дали Чеси; јер у хусовским ратовима у првој поли петнаестога столећа Чеси су изумели малу пушку, коју су назвали *пишћала*, што ће рећи цев.

ПИШУРМА, в. пишерма. (У Босни.)

ПЛОЧАЏИЈА, m. мукташ; српска реч са турским окончењем.

ПЉАЧКАЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

ПОАБАТИ, ср. абати.

ПОАЈДУЧИТИ, ср. хајдук.

ПОАЈМАНИТИ СЕ, ср. ајмана.

ПОАМАТИ СЕ, v. r. ово можда долази од арапскога *тама*', онај који се полакоми.

ПОАПСИТИ, ср. хапс.

ПОАРА, ср. харати.

ПОАРАТИ, ср. харати.

ПОАРНАУТИТИ, ср. Арнаут.

ПОАСИТИ СЕ, v. r. од арапскога '*аси*, непослушан, буптован.

ПОБАСКИЈАТИ, ср. баскија.

ПОБАШИТИ СЕ, ср. баша.

ПОБАШКА, в. башка.

ПОБУДАЛИТИ, ср. будала.

ПОГАЧА, тако Турци веле за погачу; ову реч биће да су Турци узели од нас, а не ми од њих, као што вели Мариноковић.

ПОДАРАЧИТИ, v. p. подвргнути арачу; ср. харач.

ПОДРОМ, тако Турци реку подрум, коју су реч заиело морали од нас узети.

ПОЖОРОФЦА, турско име за варош Пожаревац у Србији.

ПОИСКАЛАМИТИ, ср. калам.

ПОЈАГМИТИ, ср. јагма.

ПОКАЛДРМИТИ, ср. калдрма.

ПОКАРАБАСИТИ СЕ, v. r. покварити се; можда је дошло од турскога *крмак*, сломити, скрхати.

ПОКАУРИТИ, ср. каур.

ПОЛУОКА, ср. ока.

ПОМАЦАРИТИ, ср. Маџар.

ПОПИШМАНИТИ СЕ, ср. пишман.

ПОРЕМЕТИТИ, v. p. може бити, да ову реч имамо од персијскога *меремет*, оправити (на пр. кућу), па у нас је добила противно значење, као што то хоће да бива код истих речи у разних народа.

ПОРТОКАЛ, m. поморанча; турска реч.

ПОСТОЛ, тако су Турци звали неке црвене папуче од сактијана, које су некада носили само јаничари и војници; а сад зову Турци тако неваљалу жентурину. Ову реч узели су они од наше речи: постола.

ПОСУЛИТИ, v. p. помирити; ср. муслија.

ПОТАБАТИ, ср. табан.

ПОТАВАНИТИ, ср. таван.

ПОТИРА, тако Турци зову потеру, побуну. Ову реч узели су од Босанаца.

ПОТУМБАТИ, ср. тумбе.

ПОТУР, тако и Турци зову српску потурицу, примивши од Србаља ту реч; а тако се зову и чакшире са туром до земље, које се највише носе у Босни.
ПОЋУЛИТИ, (уши), ср. ћулав.
ПОУГУРСУЗИТИ СЕ, ср. угурсуз.
ПОУТИЈАТИ, ср. утија.
ПОХАБАТИ, ср. абати.
ПОХАЈДУЧИТИ, ср. хајдук.
ПОХАПСИТИ, ср. хапс.
ПОХАРА, ср. харати.
ПОХАРАТИ, ср. харати.
ПОХАРЧИТИ, ср. харчити.
ПОХАСИТИ СЕ, в. поасити се.
ПОЧЕРГАШИТИ СЕ, ср. черга.
ПОЧИВУТИТИ СЕ, ср. Чивут.
ПОЧИТЛУЧИТИ, ср. читлук.
ПОЧИФУТИТИ СЕ, ср. Чифут.
ПОЏАВЕЉАТИ СЕ, ср. џавељати се.
ПОШТА, реку Турци за пошту, весника, листоношу. У овом облику биће да су ову реч узели од Србаља.
ПРАВЦЕ, тако реку Турци за: правда, истина. Ту реч узели су од Словена.
ПРАНГЕ, pl. путо, од турскога *иранга.*
ПРАТИЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.
ПРЕКАРДАШИТИ, ср. кардаш.
ПРЕКУНДАЧИТИ, ср. кундак.
ПРЕСАЛДУМИТИ, ср. салдумити.
ПРЕСАМАРИТИ, ср. самар.
ПРИШИЋЕЛДИЈА, m. српско-турска реч; ср. ожђелдија.
ПРКОЖЏИЈА, m. српска реч са турским репом.
ПРОВОДАЏИЈА, српска реч са турским окончењем.
ПРОВОДАЏИСАТИ, ср. проводаџија.
ПРОЕСАПИТИ, ср. хесап.

ПРОЗАНАТИТИ, ср. занат.

ПРОИНАТИТИ СЕ, ср. инат.

ПРОКАЛПОЗАНИТИ СЕ, ср. калпозан.

ПРОХАРЧИТИ, ср. харчити.

ПРОХЕСАПИТИ, ср. хесап.

ПРСЛУК, m. српска реч са турским окончењем.

ПРУСЛУК, m. в. прслук; а сравни и маћарско pruszlik.

ПУЈ! interj. персијски реку *пуј!* брзо! отуда и наше пуј! које неће бити да смо од Персијанаца узели.

ПУЈДАТИ, ср. пуј.

ПУЛИ, adj. од турскога *пулы*, што има пегице, бобице.

ПУЛИЈА, f. дугме, пређица; в. пули.

ПУЛЧАЗ, m. оклоп на грудима од ситних дугмета; турска реч, значи: мала пулија.

ПУРЛИ, в. пули.

ПУСАТ, m. оружје; од турскога *пусат*, *пусад*.

ПУСУЛА, ф. ову смо реч узели од турскога *пусула*, *пусла*, а Турци су је узели од талијанскога bussola.

ПУШТ, m. персијско-турска реч, онај који се даје злоупотребити на содомију.

Р.

РАБА, тако зову и Турци реку Рабу у Маћарској.

РА́БА, f. воловска кола; од турскога *'араба*, кола, колица, (столац за децу).

РАБАТАН, в. хараб.

РАБАЏИЈА, m. од турскога *'арабаџи*, возач.

РАБАЏИЛУК, m. од турскога *'арабаџилик*, занимање рабаџије.

РАВ, в. раф.

РАВАК, m. чисти мед; у персијском *ревак*, ствар чиста, оно што је процеђено. Ову реч могли смо заједно са нашим персијским сродницима узети из истог корена.

РАВЕД, в. равент.

РАВЕНД, в. равент.

РАВЕНТ, m: рабарбара; од арапскога *ривенд*.

РАГИБ, мушко име, у арапском значи онога који хоће, који жели, жељан.

РАЗДЕРТИТИ СЕ, v. r. забринути се; ср. дерт.

РАЗИ, adv. радо; арапска реч и значи: задовољан.

РАЗЈАГЛИТИ СЕ, v. r. од турскога *јаглмак*, распликити.

РАЗЈАГМИТИ, ср. јагма.

РАЗМАЏАРИТИ СЕ, ср. Маџар.

РАЗУЗУРИТИ СЕ, ср. узур.

РАЈА, f. немуслимански поданици султанови који су подлежни харачу; ова реч долази од *ре'аја*, у обичном говору *ри'аја* (плурал од *ра'јет*), стадо. *Ре'аја ве фукара*, поданици потчињени главарини (харачу) и сиротиња. (У арапском *ра'ј* = пасти, дакле би се *раја* могло најбоље превести са стадо).

РАЈЕТИН, в. раја.

РАЈЕТЛИ, adj. од арапско-турскога *ри'ајетли*, врло поштован. Ову титулу обично дају Турци хришћанима у писму.

РАКАМ, m. арапска реч, која значи: рачун, рачуница, цифра, писмо.

РАКАМИЦА, ср. ракам.

РАКИЈА, f. од арапскога *а'раки*, обично у турском *ра'ки*, паљеника; у арапском *арак* речи ће знојење, зној, сок што излази из чега кад се стисне или притисне; *арак* зову у источној Инђији јако пиће, које пеку од ориза, а зову га и *раки*.

РАКИ-САПУН, m. ср. ракија, сапун. Срби зову тако неки мирисави сапун; и Турци зову тако онај сапун, што се прави у северној Африци.

РАКИЏИЈА, m. од турскога *ракиџи*.

РАКЧИН, в. *аракчин*.

РАКИЏИЈНИЦА, ср. ракиџија.

РАМАЗАН, m. арапски *ремазан*, у обичном говору *рамазан*, девети месец мухамедовачке године, у који мухамедовци обдан ништа не једу и не пију.

РА́НА, (у реченици: рано моја); ову реч, по мишљењу Маринковића, узели су Срби од Персијанаца, у којих она значи: лепо, нежно, оно што заслужује обзир; те би тако: ра̑но моја! значило толико, колико: лепи мој! срце моје! С овим тумачењем не верујем да ће се ико сагласити са Маринковићем, па и Пачић вели, да је фраза: ра̑но моја! = храно моја! примећујући, да *рана* није персијска реч, него арапска *ра̀на* = лепо, нежно.

РАСКАЛАШАН, ср. калаш.

РАСКАЛАШИТИ СЕ, ср. калаш.

РАСПАЗАРИТИ СЕ, ср. пазар.

РАСТЕЛАЛИТИ, ср. телал.

РАСТОК, m. сурма, антимонија, од турскога *растик, растик таши*, у персијском *расххит, расххут, рустену*. То је црни прашак, који мешају са шишком и помоћу топлоте праве отуда уље, којим женске на истоку навлаче обрве, мажу трепавице, а веле да од њега пролазе боре око очију.

РАТ, в. рахт.

РАТА, в. рахт.

РАФ, m. полица; турска реч.

РАХАТ, adv. арапска реч, значи почивање, покој, удобност, спокојан, удобан, мирно.

РАХАТЛИ, adj. арапско-турска реч, значи: мирно, спокојно.

РАХАТЛУК, m. од арапско-турскога *рахатлик*, одмор, покој, почивање.

РАХАТЛУКУМ, m. од арапско-турскога *рахат-ел-хулкум*, у обичном говору *рахат лукуми*, одмор, почивање, на-

слада грла, а нарочито неки слаткиш, који држе да је добар за кашаљ.

РАХМАН, мушко име, арапски значи: милосрдан (бог).

РАХТ, m. коњски накит; од арапскога *раххт*, намештај, опрема, нарочито узда украшена златом и сребром; отуда *раххтлы*, зауздан и оседлан.

РАША, f. чоја нека, коју Турци зову *раше* или *раша*, а ту реч на сву прилику узели су од Србаља, јер се та чоја највише тка у Дубровнику. Ср. раса.

РАШИД, мушко име, арапски значи: који иде правим путем, правоверан.

РАШИЈЕТ, тако су Турци звали пре Расцију или Србију.

РАШЧЕНУТИ, v. p. од турскога *чене*, доња вилица, брада.

РЕВЕД, в. равент.

РЕВЕН, в. равент.

РЕВЕНА, f. од персијскога *хиффенс*, заједнички, сложно.

РЕВЕНТА, в. ревент.

РЕВНИК, в. ревент.

РЕЗА,

РЕЗЕНА, f. од турскога *резе*; (у персијском *резе* значи уже, којим се везује шатор).

РЕЗИЛ, adj. срамотан, од арапскога *резалет*, поруга, увреда, бесчаст, срамота, *резил*, бесчастан, срамотан, подал, презрен; арапско *еразил* (плурал од *срзел*) значи: људи подли, ниски, безобразни, бесрамни.

РЕИЗ, m. од арапскога *реис*, *рејис*, глава, поглавица, владалац, управитељ.

РЕИМ, m. залога, дати што у реим; од арапскога *рехим*.

РЕМ, в. реим.

РЕМЕТИТИ, ср. пореметити.

РЕНДЕ, n. персијска реч.

РЕНДЕИСАТИ,

РЕНДИСАТИ, ср. ренде.

РЕНК, m. у Срба: нуанса боје; персијска реч, која значи боја.

РЕСУЛ-А-УЛАХ, m. божји посланик; арапска реч; тако реку мухамедовци за Мухамеда.

РЕСУМ, m. такса; арапска реч.

РЕУМ, в. реим.

РЕУФ, мушко име, арапски *реуф*, милосрдан, болећ, благ.

РЕФЕНА, в. ревена.

РЕЦЕЛ, m. од турскога *речел*, укувано слатко воће.

РЕЦЕП, мушко име од арапскога *рецеб*, седми месец мухамедовачке године.

РЕШИД, мушко име, арапски значи: прав, поштен, вођа на путу правде и поштења.

РЕШМА, f. узда; од персијскога *решме*, нешто на узди.

РЗ, m. арапска реч, значи: част, образ, поштење.

РЗА, в. рз.

РИДА, f. убрус, марама, од арапскога *риде*, покривало на Мухамедову гробу.

РИЗА, мушко име, арапски значи: пристанак, одобрење, воља, допуштење.

РИЗВАН, мушко име, арапска реч, значи: благовољење, одобрење, благослов, рај, име анђела на уласку у рај.

РИЗИК, m. ову смо реч узели од Талијана; али Бијанки вели, да је она постала од арапскога *риск*, што ће рећи: имање, богатство, насуштни хлеб, а јер значи и товар на лађи, то вели да је отуда постало *ризик*.

РИЗМА, f. (хартије); од персијскога *ризме*.

РИМ; тако зову Рим и Турци.

РИМПАПАСИ; тако зову Турци римпапу.

РИТА, ср. рида.

РИФ, m. ову мађарску реч (röf) у овом облику узели су Турци од Србаља.

РИФАТ, мушко име, од арапскога *рифат*, *рифат*, узвишење, величанство.

РИЏАЛ, m. арапска реч, значи: министри и великаши на порти турскога цара; (у арапском значи: војска, људи, пешаци).

РОЗОЛЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

РОСПИЈА, f. љубазница; од турскога *росиу*, курва.

РС, m. мушка снага; од турскога *хрс*, сила (нарочито разјарена човека).

РСУЗ, m. Вук каже, да у нас има та реч значење: крадљивац, лупеж; арапско-турска реч *арсиз* значи: безобразан, бесраман; (арапско *ʾар* = бесчаст, срамота, стид, срам; турско *сиз* = без).

РСУЗИН, в. рсуз.

РСУЗЛУК, m. по Вуку значи крађа; долази од арапско-турскога *арсизлик*, бестидност, безобразност.

РУБ, m. арапска реч, значи новац у вредности четврт гроша; ср. уруп.

РУВЕД, в. равент.

РУВЕТ, в. руфет.

РУВЕТЛИЈА, в. руфетлија.

РӮЈАН, adj. у персијском *рујен* значи неку црвену боју за свилу, а *рујне* у персијскоме значи такође црвену боју, нарочито неки румен вео за лице. Ову реч нисам навео, што мислим, да смо је добили преко Турака од персијских рођака, него да бих из сроднога персијскога језика узео реч, која би помогла оборити, по мом мишљењу, криво тумачење *рујнога вина* са: жућкасто вино. Рујно, држим, није друго, него румено. Ја сам се родио у селу, где људи живу скоро искључно од винограда, а где има и руја, и никад нисам чуо, да су рекли за бело (жуто, жућкасто) вино, да је рујно вино; напротив, кад су се веселили и црвено (рујно) вино пили, увек су га звали рујно вино. Упореди расправу С. Вуловића „Рујно“ у *Годишњици* VI. У овој ра-

справи има реч и о господском, старом, вину. Ту је вредно приметити, да су у Маћарској још у прошлом столећу сматрали ново вино као пиће за господу, остављајући старије вино чељади.

РУМ, m. познато јако пиће; турска реч.

РУМЕЛИЈА; источни земљописци зову *Румели* Европу уопште; а Османлије зову тако европску Турску; у ужем смислу зову тако Грчку.

РУС; тако реку Персијанци за: Рус, Русија.

РУСВАЈ, m. у нас значи чудо, покор; турско-персијска реч и значи што и *резил*, бесчастан, сраман.

РУСИ; тако реку Персијанци за: Рус.

РУСИЈЕ, персијско име за Русију.

РУСТЕМ, мушко име; у персијском значи: храбар, срчан.

РУФЕТ, m. од персијскога *хирфет*, занатлијско друштво.

РУФЕТЛИЈА, ср. руфет.

РУШПА,

РУШПИЈА, f. млетачки дукат; од персијско-турскога *русби*, *руспи*, у обичном говору *уруспи, оруспу*, дукат у вредности 300 аспри.

РШЛАМА, в. аршлама.

РШУМ, ср. рс.

С.

САТ, в. сахат.

САБА, f. арапски *саба*, североисточни ветар, свеж, пријатан ветар; *сабах*, јутро, с јутра рано; *сахба*, румено, црвено, (па се отуда у арапском зове тако и вино).

САБАИЛЕ, adv. од арапско-турскога *сабахлы*, јутарње, *сабахлајен*, рано зором.

САБАХ, в. саба. (У Босни.)

САБИ, n. дете; арапска реч. (У Босни.)

САБУР, adj. арапска реч, која значи: стрпељив, стрпљење.

САВА, САВА НЕХРИ, тако зову Турци реку Саву.

САВАТ, m. емаљ; од арапскога *савад*, сават.

САВАТА, f. вез по судовима; в. сават.

САВАТЛЕИСАТИ, ср. сават.

САВАТЛИЈА, f. од арапско-турскога *саватли*.

САВОРЊА, f. баласт у броду, од турскога *сабур*, *сафра*.

САВОРЊАК, ср. саворња.

САВОРЊАТИ СЕ, ср. саворња.

САГАНЛИЈА, f. пребранац; ср. соган.

САГРИЈА, f. од персијско-турскога *сагр*, *сагри*, магарећа кожа, кожа названа шагрин.

СА́ДЕ, n. врста платна: од персијскога *сад*, једнолико, просто, чисто, спретно, немешано.

СА́ДЕ, adv. само; турска реч.

СА́ДИ, n. врста платна, в. саде.

САДИК, мушко име, у арапском значи пријатељ, човек истинит, искрен, поштен, праведан.

САЗЛИЈА, мост у Косову близу Вучитрна; од турско-персијскога *сазлы*, што је пуно сите и трске; (*саз*, персијски трска).

САИБ, мушко име, у арапском значи: који иде правце циљу, који постигне циљ, добар правац.

САИБИЈА, в. сахибија.

САИД, мушко име, у арапском значи: срећан.

САИЈА, в. сахија.

САЈА, f. ову реч могли смо и ми и Турци узети од Талијана; *саја* означава особито својство чохе, чисту чоху; а млетачка саја скерлет је врло чест, који употребљавају за путничке огртаче; ср. талијанско saja.

САЈАЛИЈА, ср. саја.

САЈЏИЈА, в. саџија.

САКА, f. ову реч употребљавамо ми у смислу бурета за воду; долази од арапскога *саку*, у турском обично *сака*, водоноша.

САКАГА, f. болест нека коњска; од турскога *сакаги.*

САКАГИЈА, в. сакага.

САКАЗ, m. од турскога *сакз*, мастика, смола од мастике.

САКАР, село на Дрини у Србији преко од Зворника; арапска реч, која значи соколар, (а за пријатеље каламбура нека је овде речено, да у арапском ова реч значи и пакао за идолопоклонике).

САКАТ, adj. богаљ, богаљаст; арапска реч, која значи: оштећен у ком уду; (а значи и погрешку у писању или у рачуну).

САКАТИТИ, ср. сакат.

САКАЏИЈА, f. ову реч начинили су Срби, додавши турском *сака* окончење *џија*, па су дали тој речи значење, које *сака* има у турском; ср. сака.

САКИЈА, в. сукња.

САКИЈА, в. сака.

САКЛЕТ, m. арапска реч и значи: мука, несвестица; Срби су овој речи дали значење: заповест.

САКСИЈА, f. од турскога *сакси*, лонац за цвеће, земљан лонац у опште, црепови, цреп.

САКТИЈАН, m. од персијско-турскога *сахтијан*, *сектијан*, позната црвена кожа.

САКТИСАТИ, v. p. у нас: уништити, покварити; од турскога *с̓кмак,* притиснути, шчепати.

САЛАМУРА или СЕЛАМУРА, реку и Турци, па су ту реч можда узели од нас, а можда смо је обоје добили преко Талијана.

САЛАНА, f. од арапско-турскога *селх ххане*, кућа у којој се (кожа) дере, дерионица.

САЛЕП, m. од арапскога *сахлеб*, *салеб*, *са̓леп*, пиће од корена орхидеје са медом.

САЛИ (Салија), мушко име; од арапскога *салих*, чист поштен.

САЛМА, f. неки род буздована; од турскога *салмак*, завитлати, бацити.

САЛТ, adj. турска реч, која значи: слободан, сам, само, онај који не носи пртљаг.

САЛТАЏИЈА, ср. салт.

САМАР, m. у турском зове се *семер*; филолози нека одреде, да ли смо ову реч од Турака узели; ср. мађарско szamár = магарац.

САМАРИТИ, ср. самар.

САМАРИЦА, ср. самар.

САМАРУША, ср. самар.

САМАРЏИЈА, m. турски *семерџи*.

САМАТИ, adj. у реченици: самати отац, самата мати, т. j. сушти отац, сушта мати (по облику); ово је од персијскога *сима*, облик, лице. Ср. сиити.

САМДАЛ, в. сандал арапску реч.

САМСАР, m. од арапскога *семсар*, арапско-персијско-турскога *симсар*, сензал, посредник, изабрани судија.

САМСОВ, m. велики пас; од турскога *самсун*.

САМУН, в. сомун.

САМУР, m. од персијско-арапскога *семур*, у обичном турском говору *самур*, куна, нарочито куна од врсте соболља.

САМУР КАЛПАК, m. в. самур и калпак.

САМУРЛИ, adj. турска реч.

САМУРЛИЈА, ср. самурли.

САМУРОВИНА, ср. самур.

СÂН, m. здела, в. сахан.

САН, m. чин, достојанство; у персијском *сан* значи: начин, нарав, навика; али ће Турци бити узели ту реч од арапскога *шан* достојанство, стање, уважење.

САНДАЛ, m. од арапскога *сандел*, *сандал*, мирисаво дрво сандалово; нека полусвила материја; (а значи и брод,

лаћа); персијско *сендел*. у обичном говору *сандал*. значи врсту опанака.

САНДАЛ-ГАЋЕ, ср. сандал.

САНДАЛИЈЕ, ср. сандал.

САНДУК, m. ковчег; од арапскога *сандука*.

САНДУЧЕ, n. ковчежић; од арапско-турскога *сандукче*.

САНСАР, в. самсар.

САНТРАЧ, m. Вук вели, да се тако зову неке вашице; турско *сатранч*, од кога је српско *сантрач*, по свој прилици, постало, значи оне даске (дуге), што се мећу доле у бунар, да се не би дно заронило.

САНКИМ, adv. од турскога *санки*, тобоже, кае да, бајаги.

САНЏАК, m. турска реч, значи првобитно застава, откуда се назвала област, коју су султани давали у управу својим војводама (стегоношама, баронима), а тако се зове и управа над мањом области.

САНЏАК-АЛАЈБЕГ, в. санџак и алајбег.

САНЏАК-ШЕРИФ, m. од турскога *санџаги-шериф*, пророкова застава, која се носи с војском, кад султан иде у рат, или кад војску предводи велики везир, а само са царем или са великим везиром враћа се.

САНЏИЈЕ, pl. протисли, од турскога, *санџи*, *санџу*, наступ, протисли.

САП, m. држаље; турска реч.

САПЛААТИ, v. p. савладати,

САПЛАИСАТИ,

САПЛАЈАТИ,

САПЛАХАТИ, v. p. можда долази од турскога *сапламак*, убости (и тиме савладати).

САПЛУН, в. сапун.

САПУН, m. арапски, персијски и турски каже се *сабун*: ову реч биће да нисмо примили преко Турака, него смо

је на сву прилику узели од Латина, од којих су је и источни народи усвојили.

САПУНЏИЈА, m. од турскога *сабунџи*.

САРАЈ, m. двор; од персијскога *серај*, владалачки или великашки дворови.

САРАЈЕВАЦ, ср. сарај.

САРАЈЕВО, ср. сарај.

САРАЈЛИЈА, Сарајевац; персијско-турско *серајлы* значи онога који има дворове, палату, који живе у палати, дворанин.

САРАЈЛИКА, f. нека јабука; ср. Сарајлија.

САРАОР, m. од турскога *салаххор, сераххор, силаххор*, коњушар; тако су се звали у Турској становници некојих села, који су били ослобођени од обичних дажбина, али су зато морали да оправљају и у добром стању да одржавају какво укрепљење, тврдињу.

САРАФ, m. од арапскога *сарађ, сајрађ, сајрафи*, мењач новаца; (а значи и сплеткаша, лукава човека).

САРАФЛУК, m. од арапско-турскога *сарафлик*, занимање мењача, познавање вредности стварима.

САРАЧ, m. седлар; од арапскога *сарач, сераџ*, седлар, коњушар.

САРАЧАНА, f. тако зову у Србији клетку једну, у коју се трпа све што иначе у кући нема одређена места, и коју би Немци назвали Rumpelkammer; у арапском *сарачхане* рећи ће пијаца где су седларске продавнице; али ја мислим, да је српска *сарачана* постала од персијскога *сераче* (диминутив од *сера* = дворац), кућица, мали стан.

САРАЏА, f. од турскога *сараџе*, жива рана, шкрофула.

САРАЏИКА, f. трава од сараџе; ср. сараџе.

САРГИЈА, f. корице од сабље; од турскога *сарги*, завој, корице.

САРИБ, m. врста пóме; арапска реч.

САРИСАБОР, m. алоја; од турскога *сарисабр*.

САРМА, f. турска реч, значи: што је увијено; (*сармак*, увити, обавити, околити); поименце зову Турци тако јело од исецкана на ситно меса, које је увијено у винову лишће.

САРМАШ, ср. сарма.

САРИ, у турском јак, чврст, тврд. Турци доводе име *Срб* од те своје речи. Срби се могу поносити, кад им народно име на такав начин тумаче такви јунаци, као што су Турци.

САРУК, n. од турскога *сарик*, комад материје (обично муселина), коју Турци обавијају око главе.

САРУМ, m. ово је можда постало од турскога *јар'м*, мој пријатељу, друже, мој јуначе. Вук није ставио тумачење овој речи.

САТ, в. сахат.

САТАРА, f. од турско-персијскога *сатир*, *сатур*, велики и широки нож месарски; а можда и од арбанашкога *сатр*, мач.

САТЛИ, adj. у једној песми Петрановићеве збирке нашао сам ову реч у значењу: весело, као и у значењу: невесело; ова реч биће постала од арапскога *сихатли*, здрав.

САЋИН, adj. тих; арапска реч.

САЋУРА, f. од персијскога *сыкре*, *сыкуре*, *сиќуре*, здела, земљан лонац.

САЋУРИЦА, в. саћура.

САФЕТ, мушко име, од арапскога *сафвет*, *сифвет*, *софвет*, најчистији и најодабранији део од какве ствари.

САФИ, мушко и женско име; у арапском значи: чист, искрен, јасан, бистар, углађен.

САХАН, m. од арапскога *саан*, *сахн*, у обичном говору *сахан*, бакрен тањир са заклопцем или без њега, у чему служе јело.

САХАРА, арапска реч, *сахара, сахари* (плурал од *сахра*), пустиња, поље, равница.

САХАТ, m. од арапскога *саат*, време, час, шеталица, часовник; *са'ат*, час, време, тренут, часовник, шеталица, час хода; (*сахат* у арапском значи место између кућа или шаторова, поље, предео).

САХИБИЈА, m. од арапско-турскога *евсахиби*, домаћин, домувладика; арапско *сахиб* значи: скутоноша, друг, пријатељ, господар, власник.

САХИЈА, m. од арапскога *са'ји*, онај који се труди (носећи књигу пешице).

САЧ, m. заклопац за пећ, питу; од арапскога *сац, сач*, растањено гвожђе.

САЧАК, m. турска реч, значи: поруб на хаљини, ројта, настрешница.

САЧБАГ, в. сацбаг.

САЧМА, f. турска реч; од *сачмак*, расипати, проспати, бацати.

САЏАДА, в. серџада.

САЏАК, m. од персијскога *сацајак*; (турски *исицак*, у обичном говору *сицак*; значи: врело).

САЏБАГ, m. уплетњак; од турскога *сачбаги*, (*сач* = коса, *баг* = веза).

САЏИЈА, m. од арапско-турскога *са'атчи*.

СЕБАЦ, турско име за Шабац; можда је то име добио Шабац од арапскога *себах*, пливач, који плива; *сибахат*, пливање. Првобитно име Шанцу, који је саградио султан Мухамед II, било је Заслон.

СЕВАП, m. од арапскога *севаб, саваб*, награда за добро дело, задужбина, заслужно дело, правичност дела или савета, успех, прав пут, добро дело.

СЕВДАЛИЈА, m. од персијско-турскога *севдали*, заљубљен, страстан.

СЕВДЕЛИЈА, в. севдалија.

СЕВДИСАТИ,

СЕВДИТИ, v. i. заљубити се; од персијскога *севда*, страст, жестока жеља, тежња, чежња, меланколија.

СЕГМЕНИН, в. сејменин.

СЕДЕПЛИ, в. седефли.

СЕДЕФ, m. од арапскога *седеф*, *садеф*, шкољка, нарочито бисерна шкољка; а *седеф* значи у турском и дивљи рен, па смо ту реч узели од Турака и у овом значењу.

СЕДЕФЛИ, adj. од арапско-турскога *садефлы*, што је украшено седефом.

СЕДЕФЛИЈА, ср. седефли.

СЕИД, m. арапска реч, значи: господин, господар, поглавар, владалац, емир од пророкова племена.

СЕИЗ, m. од арапскога *саис*, у обичном турском *сеис*, коњушар.

СЕИР, в. сехир.

СЕИРИТИ, в. сехирити.

СЕИСАНА, f. од арапско-персијско-турскога *саисхане*, *сеисхане*, у обичном говору *сајсне*, *сексане*, *сексене*, коњ који носи терет.

СЕИСАНКА, ср. сеисана.

СЕЈМЕН, в. сејменин.

СЕЈМЕНИН, m. од персијскога *сегбан*, у обичном говору *сејмен*, псар; тако су се звали војници од извесног јаничарскога пука; ми ту реч употребљавамо у смислу: стражар.

СЕЈСАНА, в. сеисана.

СЕКЕШ, m. погрдно име за матора човека, који чепа око младих девојака; ово ће бити да је дошло од турскога *секиш*, ход поскакујућ, ход попосит, или од *сикиш*, stuprator.

СЕЛАМ, m. од арапскога *селам*, *селамет*, здрав, читав, здравље, поздрав, ослобођење, мир, безбедност. *Салам*, употребљавају мухамедовци скраћено место формуле *сала алахы ʾалејхи ве ʿселам*, да му бог буде наклоњен и у миру га одржи! што се треба да каже, кад се спомене име Мухамедово.

СЕЛАМАЛЕЋ,

СЕЛАМ АЛЕЋИМ, interj. од арапскога *селамын ʿалејк*, *селамын ʾалејкым*, да сте здраво! да си здраво!

СЕЛАМЕТ, в. селам. (У Босни.)

СЕЛАМЛУК, m. од арапско-турскога *селамлик*, зграда у двору у којој само мушки живе; (а значи и спољашњи део турске куће, трем за примање странаца).

СЕЛАНИК, тако зову Турци Солун.

СЕЛВИЈА, f. кипарис; од персијскога *селви*.

СЕЛГИДЕ, тако зову Турци *Сричиште*, које су Срби подигли у јужној Маћедонији на реци Бистрици (Иџе Карасу), кад су у другој четвртини седмога столећа дошли на иличко полуострово.

СЕЛИМ, мушко име, у арапском значи: здрав, без мане, савршен, цео, искрен, мирољубив.

СЕЛМА, женско име, у персијском значи: лепа женска, љубазница, милосница.

СЕМЕНДРЕ, тако зову Турци Смедерево.

СЕМИЗОВАЦ, хан близу Сарајева; долази од турскога *семиз*, *семыз*, дебео, и *ова*, поље; дакле: дебело поље.

СЕНЕТ, m. од арапскога *сенед*, потпора, помоћ; али у Турака значи званично писмо, документа, па смо у том смислу и ми ову реч усвојили.

СЕНТ, m. завичај; од турскога *семт*, страна, предео.

СЕПЕТ, m. котарица; од турско-персијскога *сепед*, *себет*, *сефет*, *сефед*, *севед*, котарица обично оплетена од рогоза и покривена кожом, а згодна да се носи на коњу.

СЕПЕТЛИ САНДУК, m. турско-персијска реч, ковчег исплетен од прућа и покривен кожом.

СЕПИЈА, f. од турскога *сеши*.

СЕРАСКЕР, в. серашћер. (У Босни).

СЕРАТ, m. крајина; од арапско-персијскога *серхад*, граница, укрепљење на крајњој граници.

СЕРАТЛИЈА, m. крајишник; од арапско-турско-персијскога *серхадлы*, граничар, војник граничар.

СЕРАЏИКА, f. препарат од живе (mercurius corrosivus), која употребљавају за белило.

СЕРАШЋЕР, m. од персијско-турскога *сери аскер*, *сераскер*, главни заповедник над војском; (*сер*, у персијском значи глава, врх, вршак, површина, поглавица).

СЕРБЕС, adj. без бриге; од персијскога *сербест*, слободан, независан, повлашћен; (персијско *сербаз* значи: срчан, храбар, онај који се излаже опасности). Не би ли се могао корен народном имену Срба потражити у персијском језику, у место што се тражи у ономатопији, или се изводи са смелим филологисањем од неких сродничких или суседских односаја? Новија истраживања доказала су, да су некада Словени источно од Персијанаца имали своја седишта; али и то се знаде, да је српско име старије од словенскога. У првом веку по Христу већ су Срби толико отишли на запад, да су обишли каспијско море и доспели на његову западну страну. Али се и то знаде, да се народи никада не селе тако, да од њих на старим жилиштима нико не остане. Можда је према томе, од Србаља добио име *Сербистан*, крај један у Персији. Тешко је веровати, да би персијско *сербест*, *сербаз*, *Сербистан* био без икаква односа спрам имена српскога; као што се не може само као случај узети, да реч *Сирф*, којом Арапи означавају Србију и Србе, значи у њиховом језику: чист, непомешан. Такви слу-

чајеви били би заиста у највећој мери чудни, кад би били само голи случајеви.

СЕРВЕР, мушко име; у персијском језику значи: поглавица, старешина, војвода.

СЕРГИЈА, f. од турскога *серги*, простирка на коју се што простре, броји и т. д.; издавање.

СЕРДАР, m. у персијском значи: заповедник, војвода, главни војвода; *сердар екрем*, највиши заповедник над војском; а значи и највише поштован. (*Сер* у персијском значи глава.)

СЕРДАРИЈА, ср. сердар.

СЕРДАРСТВО, ср. сердар.

СЕРЕМ; у персијском реку тако за бол у стражњици.

СЕРМЕД, мушко име; у арапском значи: сталан, вечит, вечност.

СЕРМИЈА, f. од персијскога *сермаје*, капитал, главница, имање.

СЕРСАМ, в. серсан.

СЕРСАН, m. Вук вели, да је то турска реч, што нисам могао констатовати; ср. мађарско szerszám, одакле ће бити узета и наша реч.

СЕРХАТ, в. серат. (У Босни.)

СЕРЧЕСМА, тако се звао један турски војнички заповедник у Србији, кад је Милош Обреновић дигао народ на Турке. У персијском рећи ће *серчешме* извор, глава од извора, а Турци узимају ту реч у смислу заповедник.

СЕРЏАДА, f. од арапскога *сеџаде*, мала простирка, на којој мухамедовци клањају.

СЕРЏАЗА, в. серџада.

СЕФ, m. погрешка; од арапскога *се̓хф*.

СЕФЕР, мушко име; у арапском значи: белоћа, светлост, виделo од дана, дан.

СЕФЕР, m. рат, полазак у рат; арапска реч.

СЕФТЕ, adv. од арапскога *сифте*, *сифтах*, *сефе*, што опет долази од *истифтах*, починити, почетак, отварање, капара, први новац примљен у дану у трговини.

СЕФТЕИСАТИ,

СЕФТЕЛЕИСАТИ, ср. сефте.

СЕФТЕЏИЈА, m. од арапско-турскога *сифтеџи*.

СЕХИР, m. од арапскога *сеир*, шетња, љубопитство, љубопитно гледање.

СЕХИРИТИ, ср. сехир.

СЕЏАДА, в. серџада.

СИГ, тако се звало село једно у Банату близу Прелеза, које се раселило у прошлом столећу, и већином су се људи одатле населили у бечкеречкој Градиулици, те их и зову Сижани. Ово име долази од турскога *сиг*, глибовито, плитко, бродно место у реци; *сиги*, пличина, пруд. Ср. маџарско sziget.

СИЈА, adj. црн; турска реч. (У Босни.)

СИЈА-ЈЕЛЕК, m. од турскога *сија*, црн, и *јелек*.

СИЈАЛУК, m. црна јагњећа кожа; ср. сија-јелек.

СИЈАСЕТ, m. беда, напаст, покор; од арапско-турскога *сијасет*, *сејасет*, казна, јавна казна; а за љубитеље каламбура нека је додато, да у арапском та реч значи и управа, полиција.

СИКИЉ, m. од турскога *сик*, мушки уд.

СИКЛАБ, тако реку Арапи Словенин.

СИЛАВ, в. силај.

СИЛАЈ, m. појас за оружје; од арапскога *силах*, оружје.

СИЛДИСАТИ, v. p. убрисати, збрисати; од турскога *силмек*.

СИЛЕ, в. силај.

СИЛЕ, в. сипле. (У Босни.)

СИЛЕМБЕ, n. прсина; од персијскога *синебенд*, појас на грудима (коњским).

СИЛЕЏЕК, m. убрус за брисање у хамаму; турска реч; ср. силдисати.

СИЛЕЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

СИЛИЏИК, m. ра̑з; ср. силдисати.

СИЛИКТАР, m. од арапско-персијскога *силах дар*, у обичном говору *силихтар*, чувар оружја, мачоносац, оружан, оружоносац; тако се зове први војнички часник у двору турскога султана (не носи браду, но само бркове, као ни остали чиновници у царевом двору, те зато кад се каже за кога, да је упућен да пусти браду, рећи ће толико, колико да је престао отправљати какво звање у царском двору).

СИЛИСТРЕ, тако зову Турци Силистрију у Бугарској.

СИЛНЕ, n. приутак; од персијскога *силе, сили*, ћушка.

СИЛСИРЕ, тако зову Турци Силистрију у Бугарској.

СИМ, m. позната дунавска риба; од персијскога *сим*; (у арапском *семек* значи рибу у опште).

СИМИТ, m. од арапско-персијско-турскога *семид*, у обичном говору *симит*, бели хлеб, извесни колачи са маслом.

СИМИТА, в. симит.

СИМИЏИЈА, m. од арапско-персијско-турскога *симитџи*.

СИМИЏИЈНИЦА, ср. симиџија.

СИМСИЈА, f. лула; од персијскога *сим сијах*, врло црно.

СИНАБИЈА, f. врста јабуке; од персијскога *сенаби* (од Синопе?).

СИНАН, мушко име; у арапском значи: јасан, светао, осветљен; *синан* значи у арапском и персијском и врх од копља.

СИНИЈА, f. од персијско-турскога *сини*, округла дрвена, бакрена, сребрна и т. д. трпеза са малим оквиром, коју метну на столицу једну (без наслона) и принесу је до места где седи онај који ће да једе.

СИНОР, m. међа, граница; од турскога *сыныр*.

СИНОРИТИ, ср. синор.

СИНСИЈА, в. симсија.

СИНТИ, adj. у реченици: синти отац, синта мати, т. ј. сушти отац, сушта мати (по лицу). Ово ће бити дошло од персијскога *сима*, облик, лице; али није могућност искључена, да је у *синти* остао траг од ринала *сжити*. Ср. самати.

СИНЏЕФ, m. кислица, постава доле на сукњи: персијска реч, која значи и опшав на јоргану.

СИНЏИЛАТ, m. ова реч значи у арапском неко мирисаво цвеће; него ће бити да смо је тако преокренули од арапскога *сиџилат*, протокол, па је употребљавамо у смислу потврда.

СИНЏИЛАТИТИ, ср. синџилат.

СИНЏИР, m. верига, ланац; од персијскога *зенџир*, *зинџир*.

СИНЏИРЛИ, adj. (зрно), од персијско-турскога *зинџирлы*, који носи ланац.

СИНЏИРЛИЈА, ср. синџирли.

СИПА, f. позната морска риба: од персијскога *сипаја*, *сибија*, у обичном говору *сиба*.

СИПАХИ, m. од персијскога *сипах*, војска, коњаници: *сипахи*, коњаник, господин, великаш.

СИРАДА, f. гајтан за гуњеве: од арапскога *сират*, ред, пут, стаза (нарочито права). Мухамедовци верују, да је *сират* мост преко пакла, тањи од длаке, оштрији од сабље; праведници га пређу са брзином муње, ветра; осуђени грешници падну с њега и стрмоглаве се у по вечита огња.

СИРБ, тако Турци реку Србија, Србин.

СИРИЏИК, в. сераџика.

СИРЋЕ, n. оцат, квасина; од персијскога *сирка*, *сиркија*, персијско-турскога *сирќе*.

СИРЋЕТАРА, ср. сирће.

СИРЂЕТИТИ, ср. сирђе.

СИРФ, тако реку Турци и Арапи Србија, Србин; (у арапском *сирф* значи: чист, непомешан).

СИЋИШАНА, f. од турскога *сикишххане*, јавна сводница.

СИЧАН, m. у нас примљено у значењу: мишомор, арсеник; турски *сичан* значи миш; *сичан оти*, мишомор, арсеник.

СИЧИЈА, f. у нас суха болест; од турскога *сичи*, пролив, лаксир.

СИЦИМ, m. ишљиг; турска реч.

СЈАКАРИТИ, v. p. ухватити; од турскога *јакаламак*, ухватити за ја̏ку.

СЈАРАНИТИ СЕ, ср. јаран.

СЈОГУНИТИ, ср. јогунлук.

СКАЛАБУРИТИ, v. p. смешати; в. калабурити.

СКАЛАБУРЊА, в. калабурња.

СКЕЛА, f. турски *искеле*; ова реч дошла је од талијанскога (латинскога) scala; али смо је ми преко Турака усвојили.

СКЕЛАРИНА, ср. скела.

СКЕЛЕЏИЈА, m. од турскога *искелеџи*.

СКЕНДЕР, тако Турци реку Александар.

СКЕНДЕРИЈА, доња Зета са Скадром; ср. Скендер.

СКЕРЛЕТ, m. позната црвена ткана материја; од арапскога *сакарлат*, *сукарлат*, у обичном говору *искерлет*; персијски *сакалат*, *сикалат*, *сикерлет*.

СКРЛЕТ, в. скерлет.

СКРЛЕТИТИ СЕ, ср. скерлет.

СМАРЛАМА, f. наручбина; од турскога *исмарлама*.

СМАРЛАИСАТИ, ср. смарлама.

СОБА, f. Вук вели, да је ово реч турска, и у погледу на значење јој упућује на реч изба. Међутим у турском употребљава се ова реч у значењу; пећ, никако пак не

значи простор, у коме се живи. Већ по томе излази, да реч *соба* нисмо узели од Турака. Ја држим, да наша *соба*, мађарско szoba, немачко Stube, естонско *тоба*, турска *соба*, наша *изба* — да све то долази од истога извора.

СОБЕТ, m. од арапскога *сохбет*, друштво, дружина, пријатељство, разговор.

СОВРА, в. софра.

СОВРЊА, в. саврња.

СОГАН, m. црни лук; турска реч.

СОЈ, m. турска реч, значи: племе, породица, род, врста.

СОЈ-СРМАЛИ, adj. Вук вели, да је турски; а биће да је покварено у изговору од *сафи-срмали* (од чисте срме) на *сој-срмали*.

СОЈТАРИЈА, m. шаљивчина, лакрдијаш; од турскога *сојтари*.

СОКАК, m. од арапскога *зукак*, у турском обичном говору *сокак*, улица, пијаца.

СОКАК-ЛАКРДИЈА, f. од турскога *сокак-лакирдиси*, свакидашње речи, разговор, новост са улице.

СОЛАК, m. турска реч, значи: шувак. Тако су се звали 400 стрелаца, које су одабирали из 60. 61. и 62. јаничарске регименте, а пратили су султана пешице, кад је он ишао куда са војском.

СОЛУФЕ, в. зулови.

СОМЛИ, adj. српска реч са турским окончењем.

СОМУН, m. турска реч; у турском значи црни и простији хлебац, који се иначе зове куповни хлебац и није плоснат и танак, као *пита* или *пиде* (в. те речи), коју Турци уопште претпостављају сваком другом хлебу.

СОМУНЏИЈА, m. од турскога *сомунџи*.

СОН, m. турска реч, значи: крај, последњи.

СОПА, f. батина; турска реч.

СОПРА, в. софра.

СОФА, f. од арапскога *соф̓ет*, у обичном говору *софа*, широке клупе дуж зидова у собама, покривене модровцима и тканим материјама, па на њима се на истоку обдан седи, а ноћу спава.

СОФИ, m. арапска реч, у обичном говору *софу*; тако се назива онај мухамедовац, који се преда самоћи, науци, који се повуче од света и ода се упражњењима побожним; побожан, монах, фанатик.

СОФИЈА, тако зову и Турци бугарску престоницу.

СОФРА, f. од арапскога *сыфрет*, у обичном говору *софра*, трпеза.

СОФРАЏИЈА, m. од турскога *софраџи*, онај који поставља трпезу.

СОФТА, m. од персијско-турскога *сохта*, у обичном говору *софта*, ученик виших наука, посебице ученик права и богословије.

СОХБЕТ, в. собет. (У Босни.)

СПАИЈА, в. сипахи.

СПАИЛУК, ср. сипахи.

СПАНЂАТИ СЕ, ср. панца.

СПАХИЈА, в. сипахи.

СПАХИЛУК, ср. сипахи.

СПУРДИСАТИ, v. p. од турскога *супурмек*, очистити.

СРКЛЕТ, m. у Срба у значењу: налог са претњом; в. саклет.

СРМА, f. од турскога *сирма*, сребрн (и златан) конац.

СРМАЈЛИ, adj. од турскога *сирмали*, што је сребрним (или златним) концем извезено.

СРМАЈЛИЈА, ср. срмајли.

СРМАЛИ, в. срмајли.

СРМАЛИЈА, ср. срмајли.

СРМАРИ, в. срмајли.

СРМА-ЏУЗДАН, m. кесица од сребра за записе; од турскога *срма* и персијскога *џуздан*, кеса.

СРЧА, f. стакло, од персијскога *сирче*, стакло, свака материја тврда а провидна; (арапски *зыџаџ*, стакло; *зеџаџ*, стаклар; *зыџаџет*, пехар).

СРЧАЛИ, adj. од персијско-турскога *сирчели*.

СТАМБОЛ, тако зову и Срби Цариград, према турском *Истамбол*.

СТАМБОЛАЦ, ср. Стамбол.

СТАМБОЛИЈА, од турскога *Истамболи*.

СТАМБОЛИН, ср. Стамбол.

СТАМБУЛ, в. Стамбол.

СТОПАРАЦ, m. ср. пара.

СУБАША, m. од персијско-турскога *зубаши*, *субаши*, претпостављени, полицијски чиновник; (у татарско-туркестанском језику *су* = вода, река, чорба, сок).

СУВАЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

СУВАРИЈА, m. од персијско-турскога *сувари*, коњица; (*сувар* у персијском значи: коњаник).

СУВАТ, m. место где се говеда лети гоје; турска реч.

СУВАТОВАТИ, ср. суват.

СУИХАЛ, m. зло стање; арапско-персијска реч (од персијскога *суи*, зло, и арапскога *хал*, стање). (У Босни.)

СУКИЈА, f. од турскога *сукы*.

СУЛЕЈМАН, мушко име, од арапско-персијско-турскога *Сылејман*, Соломон.

СУЛИГЕН, m. цинобер, минијум, руменило; од персијскога *сулиген*, *сылген*, *сылыген*.

СУЛИМЕНТ, m. препарат од живе (mercurius corrosivus); од турскога *сылымен*, сичан.

СУЛТАН, m. арапска реч, која значи: владалац, самодржац, нападач, отимач, власт, независна државна власт; данас Турци ову реч не употребљавају иначе, него кад

хоће да означе царску жену, а цара свога зову обично падиша.

СУЛТАНИЈА, f. од *султани*; тако се зове неки арапско-турски златан новац од 10 аспри; иначе ср. султан.

СУЛТИПИТА, f. пита од млека; од турскога *сыдлы пите*.

СУЛУНДАР, m. персијска реч.

СУМБУЛ, в. зумбул.

СУМОРАН, adj. од турскога *мармун*, *мермун*, тужно, намргођено (кад је реч о погоди); ср. мађарско szomorú.

СУНГИЈА, f. бајонет; од турскога *сунги*.

СУНЕТ, од арапскога *сынет*, обрезање; ова реч у арапском значи: установа, правило, закон, пророков пропис који је исто тако обвезан као и божија заповед, која се зове *фарз*.

СУНЕТИТИ, ср. сунет.

СУНЕТЛИЈА, m. од арапско-турскога *сынетли*, обрезан.

СУНЕЏИЈА, m. од арапско-турскога *сынетчи*, онај који обрезује.

СУНЂЕР, m. ову реч, којој је корен у латинском spongia, ми смо примили од турскога *сунгер*.

СУПУРДИСАТИ, в. спурдисати.

СУРА, f. тако зову у Фрушкој ред дрва у хватовима; ова реч долази од турскога *сира*, *суре*, ред, уредба, поворка, пратња; (арапско *суре*, *сурет*, глава из корана).

СУРГИЈА, f. што би долазило од турскога *сургы*, брадавица, брада, као што вели г. Мариковић. Ја нисам могао констатовати, да се та реч у Срба употребљава.

СУРГУН, m. од персијско-турскога *сыргын*, прогнаник, заточеник.

СУРГУНИСАТИ, ср. сургун.

СУРГУНЛУК, m. од персијско-турскога *сыргынлык*, прогнанство, заточење.

СУРДУК, m. мален кланац у брду. Нисам могао констатовати, да је ова реч преко Турака до нас дошла, ван ако бисмо јој корен тражили у турском *сырмек*, терати, протерати.

СУРЛА, f. њушка; од арапскога *сур*, труба.

СУРМА, f. од турскога *сырме*, антимонија у виду најситнија црна прашка и тако лака, да се хвата за танку тучану жицу, која је притврђена за запушач од боце, у којој је сурма. Ову жицу наслоне Туркиње у унутрашњи кут од ока, зажмуре и онда је полако вуку према слепим очима, тако како би унутри у трепавицама остала два танка црна потеза. На истоку држе да ова процедура увећава лепоту очима.

СУРУНТИЈА, f. погрда за неваљалу женску; долази од турскога *сурунту*, а ово од *сурунмек*, вући се, вуцарати се, скитати се.

СУРУЏИЈА, m. од арапско-турскога *сыруџи*, постиљон; (арапско *сыруџ* — плурал од *серџ* — значи: коњско седло).

СУСАМ, m. сезам; арапска реч.

СУТЛИЈА, f. од турскога *сыдлы*, од млека, млечно.

СУТЛИЈАШ, m. од турскога *сыдлы аш*, што ће дословно рећи: чорба од млека (*сыд* = млеко), а тако се зове ориз куван са млеком.

СУТРУСАН, adj. Вук тумачи ову реч са: „као пијан“: међутим мени је позната у значењу: зле воље, рђава расположења; долази од персијскога *сытрык*, жесток човек који плане, кавгаџија.

СУХАРИ, m. тако Турци зову сухар, (двопек), и ту реч узели су на сву прилику од нас.

СУЏУК, m. од турскога *сыџук*, кобасица.

СХАРЧИТИ, в. харчити.

Т.

ТАБАК, m. од арапскога *дебаг*, у обичном говору *табак*.

ТАБАКАНА, f. од арапско-персијско-турскога *дабагхане*, *табеххане*, *табакхане*, у обичном говору *таиххане*, место где се кожа чини.

ТАБАН, m. турска реч.

ТАБАНЧИТИ, v. i. ср. табан.

ТАБАНЏЕ, n. турска реч, мала пушка.

ТАБАТИ, ср. табан.

ТАБАЧИНА, в. табакана.

ТАБИЈА, f. од турскога *табије*, *табија*, опкоп, тврђавица, батерија, спољашње укрепљење.

ТАБЛА, реку Турци за табла, таблица; овај облик латинске речи tabula узели су они на сву прилику од Србаља.

ТАБЉА, в. табија.

ТАБОР, m. данас се тако зове у Турској батаљон војске; ову реч узели су Турци од Словена, понајпре од Србаља; некада су они тако звали уопште хришћански око, а музломански око увек искључно зову они *орду*, ордија.

ТАВА, f. од персијскога *таба*, *табе*, у обичном говору *тава*; (у арапском реку *табик*, *тајџен*, *таџин*, плурал *таваџин*).

ТАВАН, m. персијска реч.

ТАВАНИТИ, ср. таван.

ТАВАНИЦЕ, ср. таван.

ТАВАЊАЧА, ср. таван.

ТАВИЦА, в. тава.

ТАВЛИЈА, f Вук наводи стихове, у којима ова реч значи свила; међутим у турском реч *тавли* не значи свила, него угојен, у коме смислу Бошњаци реч *тавлија* употребљавају.

ТАЗЕ, adj. персијска реч, значи: ново, свеже, зелено, младо, пресно.

ТАИН, m. оброк, војнички хлебац; долази од арапскога *та'јин*, одређење, оброк. Тако се звала она сума новаца и дневних потреба, што их је порта некада давала за неко одређено време ванредним посланицима и другим отменим странцима у Цариграду.

ТАИНАТ, m. в. таин; то је плурал од *та'јин;* тако су у време кнеза Милоша звали у Србији *таин*.

ТАИНЏИЈА, m. од арапско-турскога *та'јинџи*.

ТÂК, в. тâко.

ТАКАТИ СЕ, ср. тâко.

ТÂКО, adv. у персијском *так*, *тек*, једино, без пара; у нас *тâко* напротив има значење: с паром. Ову реч могли су Срби заједно са Персијанцима из истог извора узети.

ТАКВИР, m. арапска реч, која значи: службени акт, нарочито убаштињење.

ТАКУМ, m. опрема, оправа, потребоће, посуђе за трпезу, нарочито коњски прибор; турска реч.

ТАЛАГАН, m. горња нека хаљина; турско-персијска реч.

ТАЛАМБАС, m. оно што ми овом речи означавамо, зове се у турском *тӧмбелек*, бубањ, мали бубањ (особита врста); али *таламбас* биће да је од *тулумбаз*, персијско-турске речи која значи: бубњар. (У књижици „Турцизми у Босни“ доводе таламбас од персијскога *даул-бас*, бубњар).

ТАЛЕ, мушко име; од арапскога *тал'ат*, лепа лица.

ТАЛИГА,

ТАЛИГЕ, тако зову Турци таљиге, што су од нас узели.

ТАЛИЈА, тако зову Турци Италију, коју реч узели су од Србаља, јер према својству свога језика пре би требало Турци да реку Италија, него ли према српском Талија.

ТА́ЛИЈА, f. срећа; од арапскога *тали*ʿ, у обичном говору *талих*, оно што се диже (кад је реч о сунцу или звездама), зора, рожданик, сазвездије под којим се ко родио, и отуда срећа, нарочито добра срећа.

ТАЛИЈАН, тако зову Турци Талијана, што су од Срба усвојили; ср. Та̂лија.

ТАЛИКА, в. талиге.

ТАЛИХ, в. та́лија.

ТАЛПА, f. дебела велика даска; тако зову то и Турци, од којих смо ту реч можда усвојили.

ТАЛПАРА, ср. талпа.

ТАМАЖА, ср. тамажник.

ТАМАЖИТИ, ср. тамажник.

ТАМАЖНИК, m. крадикеса, шаљивчина; од арапскога *тама*ʾ, грамзив, грабљив; *тамаххћар*, лукави, грабљиви, грамзиви.

ТАМАМ, в. таман. (У Босни.)

ТАМАН, adj. од арапскога *темам*, у обичном говору *тамам*, довршетак, крај, потпуно, свршено, довршено, целокупно, заиста.

ТАМАНИТИ, ср. таман.

ТАМБОР, в. табор.

ТАМБУРА, f. у персијском *димбере;* у арапском *тамбур*. *тимбар*. музичка инструмента са 6 жица од метала; Турци реку *тамбура;* Малоруси имају *бандура*, Талијани pandora; најзад имају и Латини pandura, као и Грци *пандура*, *пандурис*, као музичку инструменту са три жице. Филолози нека одреде. откуда је ова реч постала.

ТАМБУРАТИ, ср. тамбура.

ТАМБУРАШ, в. тамбурџија.

ТАМБУРЏИЈА, m. од арапско-турскога *тамбурџи*, *тамбураџи*, који удара у тамбуру.

ТАМИНИТИ, v. p. процепити, од арапскога *тахмин.*

ТАМИНЦИЈА, m. процепитељ, од арапско-турскога *тахминџи.*

ТАНДАРА, f. прцварница; од турскога *тандр*, она поњава или ћилим, што га на јакој зими метну преко мангала, па седе наоколо и грeју се, а ћилимом покрију се по крилу.

ТАНДАРИЈА,

ТАНДАРИХА, f. неко место у рају; персијска реч.

ТАНЕ, n. од персијскога *дане, тане*, зрно, нарочито пушчано зрно и зрно грожђа.

ТАНЕЋЕ, в. тепећка.

ТАНЗИМАТ, m. наредба, од арапскога *танзим ит.* уредити, у ред ставити.

ТАОБОР, в. табор.

ТАПИЈА, f. од турскога *тапу*, званично писмено о својини.

ТАПУН, m. запушач, од турскога *тапа.*

ТАРАБА, f. Вук вели, да је ово турска реч, а у књижици „Турцизми у Босни" каже се, да је реч арапска; ни једно ни друго нисам могао констатовати; толико имам приметити, да турски *тарабелиќ* значи даска за тарабу.

ТАРАБОЛОС, m. турска реч, значи свилен појас с извесним шарама и ресама; (у турском речи ће *тараболос* и цвет новчић).

ТАРАНА, f. у персијском се каже *тархане*; ја бих рекао, да ову реч нисмо преко Турака добили, јер корен *тар* у санскритском значи трти, па ће бити да смо и ми и Персијанци одатле ту реч узели. Ср. мађарско tarhonya.

ТАРАТОР, m. од турскога *теретор*, у арапском *тератор;* сос начињен са белим луком, уљем, сољу, орасима, па се с њиме прави салата са киселим млеком и зеленим краставцима.

ТАРАФТАРАФ, adv. на све стране; арапска реч.

ТАРИФА, f. од арапскога *тариф*, показати; али ту реч нисмо добили преко Турака.

ТАРЛА, f. Маринковић вели, да се ова персијска реч, која значи обрађено поље, њива, у нас употребљава, што ја нисам могао констатовати.

ТАРПОШ, m. врста женске капе; од персијскога *серпош*, у обичном говору *тарпош*, капица коју носе женске у Турској, а и мушки носе бео платнен тарпош испод феса; (персијско *таџпуш* значи креста, *таџ* = круна, венац, *пош* = покривач).

ТАРЧУГ, m. торба; од турскога *дарецик*, *тагрџик*, торбица, кеса.

ТАС, m. арапско-персијско-турска реч.

ТАСЛАИСАТИ. v. p. Вук тумачи са керебечити се, а у турском *тасламак* значи: углачати, што изгледа да се има разумети и у оној поскочици: Силяне баше г . . . а једу, а субаше таслаишу.

ТАСЛАК, m. пањ; турска реч и значи што је грубо, неодељано, сурово, опоро, чворновато; (а значи и ћелав човек).

ТАСЛИЏА, турско име за Пљевље у Херцеговини, правилније *Ташлиџа*; од турскога *даш*, *таш*, камен, *ташлы*, каменито, од камена, дакле *Ташлиџе* била би Каменица.

ТАТАР, m. скоротеча; у значењу овом дошла је ова реч од Персијанаца, јер Татари имају особит дар да запамте место, куда су једном прошли, а како су добри коњаници, то су их већином употребљавали за скоротече, тако да Татар и скоротеча постадоше синонима.

ТАТАРАН, m. од турскога *татар ххан*.

ТАТАРАНКА, ср. татаран.

ТАТАРБАЗАР,

ТАТАРБАЗАРЏИК, тако зову Турци варош Пазарџик на реци Марици.

ТАТАРБУЏАК, тако се зове земља између реке Прута и Дњепра.

ТАТАРИН, в. татар.

ТАТАРКА, в. татарканџија.

ТАТАРКАНЏИЈА, в. татар и канџија.

ТАТЛИ, adj. слатко, од турскога *датлы*, *татлы*, слатко, благо; (*дат*, *тат* = сласт, укус, укусност).

ТАЌАЏИЈА, m. који прави капе од коже; долази од турскога *таке*, нека врста капе, *такеџи*, онај који прави те капе.

ТАУШАН,

ТАУШАНОВИЋ, презиме у Срба; долази од турскога *тавшан*, зец; *ада тавшани*, питоми зец. Турци зову Тавшанима Грке на архипелашким островима, што су хитри и окретни као зецови.

ТАФТИЈА, f. учињена кожа; ова реч биће да је постала од *сактијан;* в. ту реч.

ТАХИР, мушко име; од арапскога *тахир*, чист, без мане.

ТАШ, m. камен; турска реч. (У Босни.)

ТА́ШАК, m. познато тестано јело; у турском *ташак* значи мошнице, чему је сродан појам и немачком (естерајском) тестаном јелу Taschkerl, као и немачком Tasche. Да ли су наши ташци од турске или немачке речи постали, то нека пресуђује филолог по занату.

ТЕБДИЛ, m. арапска реч, значи: промена, измена, промењен, прерушен (човек).

ТЕВАБИЈА, f. од арапскога *тебаби*, црања, присталице, поданици.

ТЕВДИЛ, в. тебдил.

ТЕВЕКЕЛИ, adj.

ТЕВЕКЕЛИЈА, m. као љубитељ чега; долази од арапскога *тевеќул*, који се предао богу.

ТЕДАРУК, adv. удобно; од арапскога *тедарык*, припреме.

ТЕЗА, f. од турскога *дејзе, тејзе,* тетка, очина сестра.

ТЕЗГА, f. од персијскога *дестђах, дестђех, дестиђех,* у обичном говору *дезђах. тезђах,* у турском покварено *тезге,* занат, радионица, продавница, контора, фабрика, рукоделница, свако место где се рукама ради; (*дест* у персијском значи: рука).

ТЕЗГЕРЕ, pl. од персијскога *десткере,* у турском *тесгере.*

ТЕЗЈАЈ, в. тезга.

ТЕК, adv. и Турци имају ову реч (*тек, дек*) у смислу: само, само ако; како је наше *тек, теке, текем* постало од *тъкмо, тъчију,* то су можда Турци ту реч од Срба узели.

ТЕКИЈА, f. од арапско-турскога *теке,* манастир, потпора, место одмора.

ТЕКМИ, ср. чикми.

ТЕКНЕ, n. турска реч, значи: корито, нађве, (лађа).

ТЕЛАК, m. слуга у амаму који тре; од арапскога *деллак;* (*делк* у арапском значи трти).

ТЕЛАКИЊА, ср. телак.

ТЕЛАЛ, m. од арапско-турскога *телал, делал,* јавни викач, посредник.

ТЕЛАЛИНА, ср. телал.

ТЕЛАЛИТИ, ср. телал.

ТЕЛАР, в. телал.

ТЕЛАРИТИ, в. телалити.

ТЕЛБИЗ, m. од арапскога *телбис,* превара, нитковлук, лажност, преоблачење, прерушавање.

ТЕЛБИЗЛУК, m. од арапско-турскога *телбислик,* у обичном говору *телбизлик,* превара, нитковлук.

ТЕЛЕЈ, m. од турскога *теллы,* што је од шика, варака; (*тел* = злато, шик, варак).

ТЕЛУЋЕ, n. у персијском *тылусе,* корице од сабље. Вук, истина, вели, да је *телуће* турска реч, али ја мислим,

да је она стара арнјска реч, јер *тыл* у персијском значи *потиљак*, исто као у руском, па је к нама на сву прилику дошла из истога извора, одакле је имају Персијанци.

ТЕЛФА, f. у персијском *телфе* значи блато, глиб; у турском *телве*, талог; *кахве телве*, талог од каве.

ТЕМЕНА, pl. од арапскога *темени*, поздрав, молитва, завет; ову реч Арапи су узели по својој прилици од грчкога *метанı̏ја*, молитва, па је к нама преко Турака дошла у смислу поздрава, докле смо грчко *метанија* задржали за цркву.

ТЕМЕСУЋ, m. арапска реч, значи писмени акт уопште.

ТЕМРЕ, m. мотка од заставе; турска реч.

ТЕНАН,

ТЕНАНИ, adv. удобно; од персијскога *тенха*, самац, усамљен.

ТЕНЕЋЕ, в. тенећка.

ТЕНЕЋКА, f. лим, од турскога *тенеће*.

ТЕНЕФ, m. узица; Вук вели, да је то турска реч; али је у турском језику нема; него ће бити она постала од *канап*, *канаф*.

ТЕНЏЕРА, f. од турскога *тенџере*, *танџере*, у арапском *тинџер*.

ТЕПЕ, n. котрљ у цеге сврх темена; турска реч, која значи: врх, горњи део, брежуљак.

ТЕПЕЛАК, в. тепелук.

ТЕПЕЛУК, m. од турскога *тепелик*, узвишеност, горњи део, место са више брежуљака.

ТЕПСИЈА, f. од турскога *тепси*.

ТЕРАЗИЈЕ, pl. мерила; од персијскога *теразу*, *терази*, равновес, билансија.

ТЕРАК, m. мустра; од турскога *терк*.

ТЕРЕБИЧКА ЧОКАСИ, тако зову Турци неку чоју лошије каквоће, коју можда из Херцеговине (од Требиња?) добијају.

ТЕРЕЗИЈЕ, в. теразије.

ТЕРЕКЛИЈА, в. ћерћелија.

ТЕРЕЏЕ, n. творило, калуп; од арапскога *дереџе*, степен.

ТЕРЗИБАША, m. ср. терзија и баша.

ТЕРЗИЈА, m. кројач; од персијско-турскога *терзи*, *дерзи*.

ТЕРЗИЈАН, m. перо, којим се удара у тамбуру; од персијскога *тазијан*, *тазијане*, ударати.

ТЕРЗИЛУК, m. кројачки занат; од персијско-турскога *терзилик*, *дерзилик*.

ТЕРИЈАК, m. од арапско-персијско-турскога *тиријак*, *теријак*, *деријак*, *дипријак*, као неко средство против отрова, вино.

ТЕРКИЈА, f. од персијскога *теркун*, турскога *терки*, ремени за везивање седла, ремени на седлу да се њима што веже, а некада су их употребљавали, да њима везују ратно робље.

ТЕРЛЕМА, f. тиф у трбуху; турска реч, значи: зној.

ТЕРЛИДИБА, f. материја за одело; од турскога *телли диба*, диба везена златом.

ТЕРЛИДИВА, в. терлидиба.

ТЕРЛУЦИ, pl. од турскога *терлик*. обућа коју облаче да чува другу обућу од зноја и блата, као неке каљаче; (*тер* = зној).

ТЕРСУМЕ, adv. наопако; од турскога *терс̓не*.

ТЕРТЕРИВАН, в. тетриван. (У Босни.)

ТЕРЋИЈА, в. теркија.

ТЕРЏУМАН, m. тумач, од арапско-персијскога *терџыман*, *терџуман*.

ТЕСКЕРА, f. писмено, цедуља; од арапскога *тескере*.

ТЕСЛИМ, m. предавање; арапска реч.

ТЕСЛИМИТИ, v. p. предати, предавати, од арапскога *теслим ит*.

ТЕСТЕ, n. туце, 12 комада; од персијскога *десте*.

ТЕСТЕБАША, в. тесте и баша.

ТЕСТЕРА, f. пила; од персијско-турскога *дестере*, *тестере*.

ТЕСТЕРАТИ, ср. тестера.

ТЕСТЕРЕ, в. тестера.

ТЕСТЕРИСАТИ, ср. тестера.

ТЕСТЕРИТИ, ср. тестера.

ТЕСТИР, m. допуштење; од персијскога *дестури*, турскога *дестур*.

ТЕСТИЈА, f. крчаг; од персијско-турскога *тести*, земљан суд, лонац, крчаг.

ТЕТИВА, в. тетик.

ТЕТИК, m. лук, од турскога *тетик*, над, надање, место где се нада, нокат на пушци.

ТЕТРИВАН, m. паланкин, од персијскога *тахти реван*, ходајући престо.

ТЕФЕРИЧ, m. од арапскога *теферуџ*, одмор, отпочивање, посматрање, гледање.

ТЕФТЕР, m. од арапско-персијско-турскога *дефтер*, у обичном говору *тефтер*, књига од примања и издавања, записник, списак, споменица, таблица за писање, бележница. Али и Арапи, Персијанци и Турци имају ту реч од грчкога *дифтера*, но ми смо је примили преко Турака у том облику.

ТЕФТЕРДАР, m. од персијскога *дефтердар*, чиновник који води књигу од примања и издавања, главни прегледник финансије.

ТЕФТЕРИТИ, ср. тефтер.

ТЕФТИК, в. тетик.

ТЕФТИШ, m. комисија; арапска реч, која значи: иследење, испитивање, прегледање.

ТЕФТИШИТИ, v. i. од арапскога *тефтиш ит*, иследивати, прегледати.

ТЕШКАТИ СЕ, v. r. Вук вели, да је та реч постала од кајања, кад се говори: тешко мени! Према смислу ове речи, ја бих рекао, да је она пре постала од арапско-турскога *тешеки итмек*, плакати, жалити се, мучити се, него ли од говорења: тешко мени.

ТИГАЊ, m. у арапско-турском *тиган;* али ће бити, да смо и ми и Арапи и Турци узели ту реч од грчкога *тигани*.

ТИЛИСУМ, m. талисман; од арапскога *тилисин*, *тилсем* (плурал *талисим*), мађија.

ТИЛУТ, в. телуће.

ТИЛШУМ, в. тилисум. (У Босни).

ТИМАР, m. ова реч у значењу неговање долази од персијскога *тимар*, болест, неговање болесника; а у значењу феудскога добра долази од турскога *тимар*, што је значило имање, које су турски султани давали одличну војнику уз услов, да за рат даје по једнога коњаника на сваких 3000 аспри годишњега дохотка, као и сам лично да је дужан ћи у рат.

ТИМАРИТИ, ср. тимар.

ТИМАРОВАТИ СЕ, ср. тимар.

ТИМИШВАР, тако зову Турци банатски Темишвар.

ТИМУР ЛЕНК, познати под именом Тамерлан татарски освајач, који је код Ангоре заробио султана Бајазита Муратовића и жену му Милеву, кћер српскога цара Лазара. *Тимур*, *темур* у туркоманском и татарском језику значи гвожђе (турски *демир*), а *ленк* рећи ће хром.

ТИРИЈАКИ, m. тако зову Турци онога, који употребљава теријак или опијум.

ТИРИПЛИК, m. од персијско-турскога *тире иплики*, бео конац и танак.

ТИРШЕ, n. у нас кожица за шарање ћуркова; од турскога *тирше*, *тиришe*, пергамента, шарена јагњећа кожа, од које нарочито лепезе праве.

ТИСЕ, тако зову Турци реку Тису.

ТИТИЗ, m. турска реч, значи: човек ћудљив, онај коме се тешко што допадне; а Срби употребљавају ту реч и у смислу гадљив.

ТИТИЗЛУК, m. од турскога *титизлик*, ћудљивост, расира.

ТИТРА, f. од турскога *титремек*, *дитремек*, дрктати, трести се (од зиме), *титреме*, језа.

ТИТРАЛИЦА, ср. титра.

ТИТРАТИ СЕ, ср. титра.

ТИТРЕИКЕ, ср. титра.

ТИФТИК, m. од персијско-турскога *тефтик*, *тифтик*, *дифтик*, фина вуна, нарочито од јарета.

ТОБЕ, n. завет; од арапскога *тӧбе*.

ТОБЏИБАША, n. од турскога *топчи баши*, заповедник артиљерије.

ТОБЏИЈА, m. од турскога *топчи*, *топџу*.

ТОБЏИЛУК, m. од турскога *топчилик*.

ТОВАН, ср. тавлија.

ТОЗЛУКЕ, pl. доколенице; од турскога *дизлик* (*диз* = колено); гдекоји доводе ту реч од турскога *тозлик*, кратак огртач против прашине, а тако су се звале и неке чарапе без стопале, које су јаничари носили; (*тоз* = прашина); али очевидно је деривација од *дизлик боља*.

ТОЗЛУЦИ, в. тозлуке.

ТОЈАКА, тако Турци реку за тојагу, тољагу, што ће бити од Срба узели.

ТОКАЛИЈА, m. који носи токе; од персијско-турскога *токали*.

ТОКЕ, pl. врста оклопа; од персијскога *тока*, *дока*, пређица, пуце.

ТОКМАК, m. ћулумак, мали буздован; турска реч, која значи: маљ, буздован; Турци зову тако и звекир, као

и тег обешен о ужету иза врата, те се ова сама од себе затворе; још зову тако и велику кљусу; најзад тако реку и за жестока човека, који би све силом да сврши и ни у чему нема мере. Осим значења: ћулумак, Срби употребљавају ту реч још за означење човека дежмекаста, или шмокљаста.

ТОМРУЦИ, pl. кладе (као каштига); долази од турскога *тумрук*, пањ, стабло, клада, путо.

ТОП, m. турска реч, која значи све што је округла облика, лопта, тане, топ.

ТО̀ПА̑Л, adj. хром; турска реч.

ТОПРАК, m. земља, прашина, област; турска реч.

ТОПУЗ, m. буздован; турска реч.

ТОПУЗЛИЈА, m. од турскога *топузли*.

ТОПУК, m. врста обуће; можда је ово постало од речи *топанке* (мађарски topánk); али свакако да приметим, да у турском *топук* значи пета.

ТОПЧИДЕР, позната река и долина близу Београда у Србији; долази од турскога *топчи*, тобџија, и *дере*, долина, дакле тобџијска долина.

ТОРБА, f. од турскога *торба*, *тобра*, торба, врећа; у персијском *тубре*, *тубере* значи: зобница и уопште коњаничка торба.

ТОРБАК, ср. торба.

ТОРБАР, ср. торба.

ТОРБАЦА, ср. торба.

ТОРБИЧАР, ср. торба.

ТОРБОНОША, ср. торба.

ТОРЛАК, m. тако зову људе који говоре ни бугарски ни српски, а тиме означавају и хвалишу. У турском, одакле је очевидно та реч узета, значи она: лењштина, небрига, неки род дервиша који се скитају по свету.

ТОРЛАТИ, ср. торлак.

ТОЧАЏИЈА, m. онај који точи; српска реч са турским окончењем.

ТРАБОЗАН, m. доксат; турска реч и значи: наслон, ограда, парапет.

ТРАМПА, f. Маринковић вели, да су Срби узели ту реч од Турака, али на сву прилику узели су је Турци од нас.

ТРАМПИТИ, ср. трампа.

ТРИЈЕСТЕ, тако зову Турци Трст.

ТРПАНЏУК, m. путничка коса; од турскога *трпан*, коса, *трпанџик*, мала коса.

ТРТ! interj. (он би, али трт!) од персијскога *терс*, страх.

ТУГ, m. турска реч, значи коњски реп привезан на врху копља, коме је опет на врху златна јабука, па се носио пред пашама, кад су путовали, или у бој ишли. Везири имају 3 туга, зато се зову *ьч тугли паша*, паша од три коњска репа.

ТУЗЛА, f. турска реч, рећи ће: соњана; (*туз* = со). У Босни има Горња и Доња Тузла, варош која се пре доласка Турака звала Соли.

ТУКМАК, в. токмак.

ТУЛБЕ, m. од арапскога *тырбе*, гроб, гробница, црква над гробом.

ТУЛБЕДАР, m. чувар на гробу; од арапско-персијскога *тырбедар*.

ТУЛБЕНТА, f. нека женска капа; од персијскога *дылбенд*, муселин којим се увија чалма.

ТУЛУМ, m. мешина; турска реч, која значи: мешина, кожна кеса, гајде; *тулумба*, шмрк; *тулумбаз*, персијско-турска реч, који удара у бубањ; *тулумбаџи*, персијско-турска реч, помпер.

ТУЛУМБАША, m. в. тулум и баша.

ТУЛУМИНА, ср. тулум.

ТУМАЈЛИЈЕ, в. туманлије.

ТУМАНЛИЈЕ, pl. широке турске шарваре; можда долази од турскога *думан*, прашина.

ТУМБАС, m. понтон, од турскога *тумбаз*.

ТУНА, реку Турци за Дунав.

ТУЊАВ, adj. у Срба значи глупава човека; у персијском *туни* значи: лукав човек, крадљивац. Ср. мађарско tunya.

ТУР, m. Турци не употребљавају ову реч, која ће бити корен њиховом *отурмак*, сести, остати.

ТУ́РА, f. свежањ, замотуљак, свитак; од персијско-турскога *тугра* (изговори *тура*), знак, монограм састављен од писме́на̂, име́на̂, и наслова владаочева и стављен на чело његовим повељама и писменим наредбама.

ТУРАД, ср. Турчин.

ТУРАДИЈА, ср. Турчин.

ТУРАК, в. Турчин.

ТУРАЛИ, adj. са ту́ром султановом; персијско-турска реч.

ТУРБАН, m. од персијскога *дылбенд*, бело платно што се обавија око чалме.

ТУРБАНЛИЈА, ср. турбан.

ТУРКО, в. Турчин.

ТУРКОВАТИ, ср. Турчин.

ТУРКУША, ср. Турчин.

ТУРНАЏИЈА, m. од турскога *турна*, ждрал, *турнаџи*, соколар; то су били неки нарочити војници међу јаничарима.

ТУРПЕИСАТИ, ср. турпија.

ТУРПИЈА, f. од турскога *дӧрпи*, *тырпи*. *дырпи*, пила.

ТУРПИЈАТИ, ср. турпија.

ТУРОКА, ср. Турчин.

ТУРЋИЈА, ср. Турчин.

ТУРЧАЛО, ср. Турчин.

ТУРЧАТИ, ср. Турчин.

ТУРЧЕ, ср. Турчин.

ТУРЧИН, од турскога *Тырк*, Туркоман, варварин, лупеж, јер Турци сами неће да се зову Турци, него хоће да су *Османлије*.

ТУРЧИНАК, ср. Турчин.

ТУРЧИТИ, ср. Турчин.

ТУРШИЈА, f. од турско-персијскога *тыршu*, *тыршы*, *туршu*, *туршу*, што је кисело, воће што је остављено или учињено у соли или у оцту; (персијско *тырш* = оцат).

ТУТИЈА, f. цинк, од арапскога *тутја*.

ТУТИЈА, f. таоство; од турскога *туту*, држање (од *тутмак*, држати).

ТУТКАЛ, m. од турскога *дудкал*, *туткал*.

ТУТКАЛИСАТИ, ср. туткал.

ТУТКАЛИТИ, ср. туткал.

ТУТКАЛО, в. туткал.

ТУТКУН, adj. невешт, везан; турска реч.

ТУТУН, m. од турскога *тытын*, *дытын*, *тутун*, дим, дуван.

ТУТУН-КЕСА, f. од турскога *тытын кисеси*.

ТУТУНЏИЈА, m. од турскога *дытынџи*, у обичном говору *тытынџи*, онај који дуван пуши или га продаје.

ТУФЕГЏИЈА, m. од турскога *тыфенкџи*, *туфенкџи*, војник пешак, пушкар.

ТУФЕК, m. пушка, од турскога *тыфенк*, у обичном говору *тыфек*.

ТУФЕКЧИБАША, в. туфек и баша.

ТУФЕКЧИЈА, в. туфегџија.

ТУЦАК, m. просјак; у турском веле *дуцак*, онај који је у рату заробљен; али ће ову реч бити Турци од Срба узели, јер Турци у свом језику немају *ц*.

ТУЧ, m. бронза, од персијскога *туџ*.

Ћ.

ЋА, adv. чак; анадолски Турци веле *та;* можда је наша реч од турскога постала.

ЋАБА, храм у Меки, где је највећа светиња мусломанска; од персијскога *ќа'бе.*

ЋАБА, m. глупак; можда је ова реч сродна с арапским *ќабус*, мòра; у осталом ср. мађарско káћa.

ЋАБЛАСТ, в. ћаба.

ЋАБЛОВ, в. ћаба.

ЋАГЕ, n. хартија, од арапско-персијско-турскога *ќагид*, у обичном говору *ќад*, хартија, писмо.

ЋАИЈА, f. од турскога *ќахја бöреги*, господски бурек.

ЋАИЏИЈА m. од турскога *ќахјаџи.*

ЋАЈА, в. ћапја.

ЋАЈА, m. заступник, од персијскога *кетххуда,* у обичном говору *ќахје*, *ќахја*, *ќаја*, домаћин, домувладика, старешина, заменик, надзорник; ср. капућехаја.

ЋАКНУТ, в. ћанут.

ЋАКО, m. отац (у тепању); у персијском *ќак*, човек, дете, учитељ; *ќако*, *ќаќул*, ујак; али ту реч неће бити да смо узели од Персијанаца.

ЋАЛОВ, в. ћанут.

ЋАМА, f. нека женска хаљина; у персијском *џаме* значи хаљина уопште.

ЋАМИЛ, мушко име; у арапском значи та реч: савршен, потпун, поштен, праве мере.

ЋАНУТ, adj. у персијском значи: глупак, суманут, претеран, луда.

ЋАПША, в. ћаба.

ЋАР, m. у нас трговина, корист; од персијскога *ќар*, радња, дело, рад, корист; (у арапском *џар*, цена, плата, награда, а то је плурал од *еџр*).

ЋАРИТИ, ср. ћар.

ЋАРЏИЈА, m. од персијско-турскога *ћарџи*.

ЋАСА, f. здела; од персијскога *ћасе*, велик суд за пиће, здела, суд уопште, (а тако реку и за трбух у тамбуре).

ЋАТА,

ЋАТО, m. тако веле и Турци за писара и мудраца, а тај облик свога *ћатиба* узели су од Срба.

ЋАТИБ, n. арапска реч, значи: писар, писац, мудрац, учењак.

ЋАЋА, m. у персијском зове тако млађи брат старијега, а тако се зове и роб који је у кући одрастао; у нас та реч значи отац (у тепању), али је свакако нисмо узели од Персијанаца.

ЋАФИР, m. арапска реч, значи: неблагодаран, неверник, који не признаје бога. Муслемани зову тако све немуслемане, (који нису идолопоклоници). Од *ћафир* дошло је у турском *ђавур*, *ђаур*, које има исто значење.

ЋАФУРИЈА, f. од арапскога *ћафури*, камфор.

ЋЕБАБЏИЈА, m. од персијско-турскога *ћебабџи*.

ЋЕБАП, m. од персијскога *ћебаб*, *ћебап*, пржено месо, печено месо.

ЋЕБАПЧИЋИ, в. ћебап.

ЋЕБЕ, n. турска реч, значи: дебела вунена материја, од које се праве покривачи и кабанице (које у јужној Француској зову *кабан*). Турско *ћебе* биће да је постало од латинскога gausape, али ми смо реч *ћебе* свакако узели од Турака.

ЋЕБЕЏИЈА, m. од турскога *ћебеџи*.

ЋЕВАП, в. ћебап.

ЋЕЗАП, m. љута вода (aqua fortis); од арапскога *ћезаб*.

ЋЕИВ, в. ћеф.

ЋЕИВАН, мушко име; од арапскога *ћејван*, *ћујван*, уважење, слава, част; (у персијскоме *ћеиван* значи: планета Сатурн).

ЋЕИП, в. ћеф.

ЋЕИФ, в. ћеф.

ЋЕИФЛИ, adj. од арапско-турскога *ћеифлы*, весео, добро расположен.

ЋЕ́ЛА, ср. ћелав.

ЋЀЛА, ср. ћелав.

ЋЕЛАВ, adj. од персијскога *ћел*, ћелав.

ЋЕЛАВАЦ, ср. ћелав.

ЋЕЛАВИЦА, ср. ћелав.

ЋЕЛЕКУЛА, грозни споменик турскога варварства, који су код Ниша подигли Турци од лубања оних Србаља, који су 1809. године приликом опсаде Ниша са ресавским војводом Стеваном Синђелијђем погинули. Име је добила ова кула од персијскога *ћеле*, глава, потиљак, врх, глава шећера.

ЋЕЛО, ср. ћелав.

ЋЕЛЕПИР, m. добит незаконитим путем, добит без муке; од турскога *ћелепур*.

ЋЕЛЕПИРИТИ, ср. ћелепир.

ЋЕЛЕПОШ,

ЋЕЛЕПУШ, m. од персијско-турскога *ћелепош*, *ћелепуш*, капица; (*ћеле* = глава, *пуш* = оно што покрива).

ЋЕЛИБАР, m. од персијскога *кехруба* (*кех* = слама, *руба* = привлачи, дакле оно што привлачи сламу); Турци су то покварили на *ћехрибар*, а ми одатле начинили *ћелибар*.

ЋЕЛОЊА, ср. ћелав.

ЋЕЛУПАЧА, ср. ћелав.

ЋЕМАЛ, мушко име; у арапском значи та реч савршенство.

ЋЕМАНЕ, m. виолина; од персијскога *ћеман*, лу̑к; *ћемане*, лу̑к, све што има облик лу̑ка, виолина; *ћеманче*, персијско-турска реч, виолина.

ЋЕМЕР, m. појас, па̂с, бедрица, свод; персијска реч.

ЋЕМЕРЛИ, adj. од персијско-турскога *ћемерли*, свод, сведено.

ЋЕНАР, m. од персијскога *ћенар*, *ћенаре*, страна, обала, ивица, крај, кут, угао, (крило, загрљај).

ЋЕНЕКЛИЈА, f. врста крушке; од турскога *ћепек*, трине, трице, *ћепекли*, тринаво; дакле крушка брашнавка.

ЋЕПЕНАК, m. од турскога *ћепенк*, крило од прозора, капак испред дућана; (у турском се зове *пеће* оно што се спусти од капка дућанскога, па се на њему седи и ради, али Срби зову и то ћепенак).

ЋЕРАМИДА, в. ћеремида.

ЋЕРАНА, f. место где се прави сапун; од персијскога *ћар ххане*, радионица; (у турском реку тако за јавну сводницу).

ЋЕРЕМИДА, f. цреп на кров; турски *ћеремид*, али ће бити и ми и Турци да смо ту реч од Грка узели.

ЋЕРЕЋЕЛИЈА, в. ћерћелија.

ЋЕРПИЧ, m. непечена цигља; од персијскога *ћерпиџ*, *ћерпыџ*, *ћерпуџ*.

ЋЕРТОВИ, pl. сек. балвани за кућу; од турскога *ћертик*, зарезати на греди, балвану и т. д.

ЋЕРЋЕЛИЈА, f. од турскога *ћерћели*, врста платна.

ЋЕРЧИВО, n. оквир на прозору; од персијскога *чарџуп*, *чарчуве*, у турском испрчено *черчиве*, дрвен оквир.

ЋЕСА, в. кеса.

ЋЕСАМ, в. кесим.

ЋЕСАП, в. ћезап.

ЋЕСАТИ, v. i. од турске фразе *сени ким ћесер*, ко тебе зарезује у што?

ЋЕСЕРЏИЈА, в. кесеџија.

ЋЕСКИН, adj. љут, ватрен, оштар; турска реч.

ЋЕСМА, f. врста веза; од турскога *ћесме*.

ЋЕСМАТИ, ср. ћесма.

ЋЕТЕН, m. лан; персијска реч.

ЋЕТЕНИШТЕ, n. ср. ћетен.

ЋЕФ, m. од арапскога *ќеиф*, у обичном говору *ќеф*, наслада живота, весеље, радост, добро расположење, добра воља, уживање, здравље тела и душе.

ЋЕФЕНАК, в. ћепенак.

ЋЕФШ, в. ћеш. (У Босни.)

ЋЕХЛУБАР, в. ћелибар. (У Босни.)

ЋЕШ, m. прегледање мртваца (убијенога); од арапскога *ќешф*, прегледати, контролисати.

ЋЕШИТИ, ср. ћеш.

ЋЕШКЕ, в. кешке.

ЋИБАР, adj. лепо васпитан човек, учтив; арапска реч.

ЋИБРЕТ,

ЋИБРИТ, m. од арапскога *ќибрит*, сумпор, палидрвце.

ЋИЛЕР, види кињер.

ЋИЛИБАР, в. ћелибар.

ЋИЛИМ, n. персијско-турска реч.

ЋИЛИТ, m. катанац; турска реч.

ЋИМАНЕ, в. ћемане.

ЋИМЛИЈЕ, pl. ово ће можда бити од персијско-турскога *симли*, сребрно (персијски *сим* = сребро), и онда би се разумео стих: По ножевим' ситне игле ћимлије.

ЋИРИБАР, в. ћелибар.

ЋИРИЗ, в. ћириш.

ЋИРИЦИЈА, в. кирицију.

ЋИРИШ, m. обућарски лепак; од персијскога *чириш*.

ЋИСПЕТ, m. одело, накит; од арапскога *ќисвет*. (У Босни.)

ЋИТАП, m. књига, од арапскога *ќитаб*, књига, писмо, наредба, закон, определење; *ел-ќитаб*, куран, мухамедовачко свето писмо.

ЋИФТА, в. Чивутин.

ЋОР, adj. у Срба једноок; од персијскога *ќор*, *ќöр*, слеп.

ЋО́РА, ср. ћор.
ЋӦРА, ср. ћор.
ЋОРАВ, в. ћор.
ЋОРАВАЦ, ср. ћор.
ЋОРАВИТИ, ср. ћор.
ЋОРАВИЦА, ср. ћор.
ЋОР-БАЏА, в. ћор и баџа.
ЋОР-БУЏАК, в. ћор и буџак.
ЋОРДА, f. сабља, од персијскога *ќард*, нож, велики нож; (старотурски *ќурде*, велики нож; персијски *ќарду*, ножице за стрижење оваца); ср. чешко *корд*, *кордик*, мач, као и мађарско kard.
ЋОРЛАИСАТИ, ср. ћор.
ЋОРО, ср. ћор.
ЋОРПАЗАР, в. ћор и пазар.
ЋОР-СОКАК, в. ћор и сокак.
ЋОР-СОФРА, f. збор без реда; в. ћор и софра.
ЋОСА, m. од турско-персијскога *ќӧсе*, човек са ретком брадом.
ЋОСАВ, ср. ћоса.
ЋОСАВИТИ, ср. ћоса.
ЋОСАСТ, ср. ћоса.
ЋОСО, в. ћоса.
ЋОТЕК, m. ударац; персијска реч и значи батина.
ЋОШАК, m. од персијско-турскога *ќӧшк*, као чардак, нарочито у башти, да се оданде ужива леп изглед; (отуда су европски народи на западу начинили *кијоск*).
ЋОШЕ, n. рогаљ, угао; персијска реч.
ЋОШЕ, в. ћошак.
ЋОШЕЛИ, ср. ћошак.
ЋОШКА, в. ћошак.
ЋУВИК, m. брежуљак, од персијскога *ђул*, брег, брежуљак, шума; турски *ујк*, брежуљак.

ЋУК, m. нека совуљага; у персијском *куке*, совуљага; али ту реч неће бити да смо узели од Персијанаца.

ЋУЛ, m. пепео; турска реч. (У Босни.)

ЋУЛА, ср. ћулâв и ћу̏лав.

ЋУЛАВ, m. капица нека од сукна; од персијскога *кылах*.

ЋУ̏ЛАВ, adj. во или ован без рогова или без ушију; од арапскога *џылх*.

ЋУЛАН, m. пепеларница; од турскога *килхане*, место где се пепео прави (у симиџијници и хамаму), пећ у хамаму.

ЋУЛАНИЈА, m. бескућњак, скитница, који спава у хамамском пепелу; ср. ћулан.

ЋУЛАТИ СЕ, ср. ћулâв.

ЋУЛИТИ, ср. ћу̏лав.

ЋУЛБАС, m.

ЋУЛБАСТИЈА, f. од турскога *кылбасти*, *кылбасте*, подланица меса печена на роштиљу или жеравици; *кыл* = пепео, *басти* = метнуто).

ЋУЛУМАК, m. мали буздован; ср. ћу̏лав.

ЋУМЕЗ, m. кокошињак; од турскога *кöмез*.

ЋУМУР, m. угљен; од турскога *кымир*, *кымир*, *кöмыр*.

ЋУМУРНИЦА, ср. ћумур.

ЋУМУРЊАЧА, ср. ћумур.

ЋУМУРЏИЈА, m. угљар, од турскога *кымирџи*, *кöмырџи*.

ЋУП, m. род суда; у персијском *куп*, крчаг.

ЋУПА, в. ћуп.

ЋУПРИЈА, f. мост; од турскога *кыпри*, у обичном говору *кöпры*.

ЋУРАК, m. кожух, од турскога *кырк*, кожух, крзно, хаљина са первазом од крзна.

ЋУРДИЈА, f. од турскога *кардије*, *курдије*, некада турско одело у рату; *кырдије*, неко кратко одело.

ЋУРТА, f. од турскога *курте*, пршњак, нека кратка хаљина.

ЋУРТАУК, m. болест у живине при спаривању. од турскога *ћортаук*, слепа кокош.

ЋУРЧЕ, n. од персијскога *ћерте*, *ћырте*, неко женско одело што до појаса допире; *ћыртек*, у персијском прслук. прслук.

ЋУРЧИБАША, в. ћурчија и баша.

ЋУРЧИЈА, кожухар, крзнар, од турскога *ћыркчи*.

ЋУРЧИЛУК, m. од турскога *ћыркчилик*.

ЋУСКИЈА, f. полуга; од турскога *ћысћи*.

ЋУСТЕК, m. путо; од турскога *ћöстек*. путо, верижице од сата.

ЋУТАК, m. пањ, од турскога *ћöтек*, *ћутук*, батина. пањ.

ЋУТЕК, в. ћустек.

ЋУТУК, в. ћутак; Вук је погрешно превео ову реч са: гомила.

ЋУФТЕ, n. јело неко од исецкана меса; од персијскога *ћуфте*, у обичном говору *ћöфте*, месо исецкано на ситно, (опиљено).

У.

УАБАТИ, ср. абати.

УАБОНОСИТИ СЕ, ср. абонос.

УАПСИТИ, ср. хапсити.

УАПШЕНИК, ср. хапс.

УАРАЧИТИ, ср. харач.

УБАЈАТИТИ СЕ, ср. бајат.

УБЕВУТИТИ СЕ, v. r. обезнанити се, долази од персијскога *би* = без, *хут* = свест.

УБЕУТИТИ СЕ, в. убевутити се.

УВАРИСАТИ, v. p. погодити, домислити се; од турскога *увармак*.

УГАИПИТИ СЕ, ср. гаип.

УГИЧ, m. ован предњак; турска реч.

УГУРСУЗ, m. од турскога *угурсиз*, несрећник, злокобник; (*угур* = срећа, *сиз* = без).

УГУРСУЗЛУК, m. од турскога *угурсизлик*, несрећа, зла коб.

УДОРЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

УЗАПТИТИ, ср. запт.

УЗЕНГИЈА, f. стремен, од турскога *ызенги*, *ызенгы*.

УЗЕНЂИЈА, в. узенгија.

УЗУН, adj. турска реч, значи: дугачак, дужина.

УЗУР, m. доколица; од арапскога *хузур*, почивање, спокојство, пријатан живот.

УЗУРАН, ср. узур.

УЗУРИТИ, ср. узур.

УЗУРЛИЈА, f. од арапско-турскога *хузурли*.

УИСАТИ, v. i. доликовати; од турскога *ујмак*.

УИШЋИЛИТИ, v. p. погодити, домислити се; биће да је дошло од турскога *ишкиле*, сумња.

УЈАГМИТИ, ср. јагма.

УЈАРАНИТИ СЕ, ср. јаран.

УЈАРАЧИТИ, ср. јарачити.

УЈДИСАТИ, в. уисати.

УЈДУРИСАТИ, ср. ујдурма.

УЈДУРМА, f. удешавање, намештање; од турскога *ујдурмак*, уредити, удесити, наместити, подражавати, следовати.

УКАЈДИТИ, ср. кајда.

УКАЛУПИТИ, ср. калуп.

УКУБУРИТИ, ср. кубура.

УЛ, m. кошница; у турском *огул* (изговори *оул*) значи: рој.

УЛАК, m. скоротеча; турска реч.

УЛАМА, f. врста веза, ивица; турска реч.

УЛАР, m. поводац; турска реч.

УЛЕВА, f. плата; од арапскога *улуфе*.

УЛЕМА, m. ово је плурал од арапскога *'алим*, *'улим*, *'илим*, значи: мудри, учени, књижевници, богослови, клирици, учитељи мусломанске вере.

УЛИШТЕ, ср. ул.

УЉАНИК, ср. ул.

УМАЈИЈА, f. неко памучно платно, паргар; од персијскога *хумајум бези*, царско платно.

УМУАСЕРИТИ, ср. муасера.

УНГАРЦЕ, тако се у народној једној песми зове турска варош Хунћар Скелеси.

УНКАШ, m. облук, облучје на седлу; од турскога *öнкаш*. (*öн* = предњи, *каш* = обрва).

УОРТАЧИТИ, ср. ортак.

УПЕИЧИТИ СЕ, ср. пеик.

УПИРЈАНИТИ, ср. пирјан.

УРИШ, в. јуриш.

УРИШАТИ, в. јуришати.

УРМА, f. од арапскога *хурма*.

УРНЕК, m. прегледалица, мустра; од турскога *öрнек*, углед, узор, прегледалица, ср. мађарско remek.

УРТИЈА, f. кров; од турскога *öрту*, кров, покривач, покривало.

УРУМЕЛИЈА, од турскога *Ур-Рум*, Мала Азија, европска Турска; ср. Румелија.

УРУМЕНЛИЈА, в. Урумелија.

УРУС, тако реку Турци Рус, Русија.

УСАЛАМУРИТИ, ср. саламура.

УСАПУНИТИ, ср. сапун.

УСАЧМИТИ СЕ, ср. сачма.

УСИРЋЕТИТИ СЕ, ср. сирће.

УСТА, m. у турском мајстор, занатлија, а тако се некад звао и јаничарски подофицер.

УСТАБАША, m. старешина у еснафу, цехмајстор; в. уста и баша.

УСТИСАТИ, v. p. устати, скочити на кога; навалити на кога иштући што или молећи се за што, салетети; долази од турскога *ысты*, горе, на, над; *ыстыне дышмек*, навалити на кога.

УТАБАНИТИ, ср. табан.

УТАБАТИ, ср. табан.

УТАМАНИТИ, ср. таман.

УТИЈА, f. од турскога *ӧти*, у обичном говору *ӧты*.

УТИЈАТИ, ср. утија.

УТИРИШИТИ, v. p. накитити; ср. тирше.

УТЛЕИСАТИ, v. i. од турскога *ӧтылемек*, *ӧтилемек*; в. утијати.

УТОВИТИ, ср. тавлија.

УЋЕЛЕПИРИТИ, ср. ћелепир.

УХАБАТИ, ср. абати.

УХИЛИТИ, v. p. пренемоћи се, онесвеснути; од арапскога *хиле*, лукавство, претворство.

УЧКУР, m. свитњак; турска реч.

УЧКУРЛУК, m. од турскога *учкурлик*.

УЧТУГЛИЈА, m. паша од три коњска репа; од турскога *учтугли* (*уч* = 3, *туг* = реп); ср. туг.

УЧУРИСАТИ, v. p. сакрити, од турскога *учурмак*, сакрити, пустити да одлети (да га нестане).

УЧУРУМ, m. бездан, провалија; турска реч.

УЏБАШЛИЈЕ, pl. врста нафта; од турскога *уџбашли*; (*уџ* = врх, *баш* = глава).

УЏЕРА, f. страћара; од арапскога *хӧџре*, собичак.

УЏУМА, f. женски надимак; биће да је дошло од арапскога *хуџум*, напасти, насрнути.

УШЋУП, тако зову Турци Скопље у Старој Србији.

УШУР, m. арапска реч, значи: десéтак.

ФАЗИЛ, мушко име, у арапском значи онај који се одликује, нарочито у науци, научењак, мудрац.

ФАЗЛИ, мушко име, од арапскога *фазл*, обилатост, сувишак, претераност (у добром смислу), достојанство, врлина, знање, доброта, доброчинство, милост.

ФАЈДА, f. од арапскога *фајдет*, у обичном говору *фајде*, корист, добитак.

ФАЈДИСАТИ, ср. фајда.

ФАЛАГЕ, в. фалаке.

ФАКИР, в. фукара.

ФАЛАКЕ, pl. од турскога *фалака*, клада с ужетом у средини, којим вежу ноге кривцима, кад хоће да их бију по табанима.

ФАЉА, f. турска реч.

ФАТИМА, женско име, у арапском *Фатимет*, *Фатима*, срећна.

ФЕДА, царинско писмено о провенијенцији робе; персијска реч, која значи: корен, искон, траг, знак, марка, белег, правило, пропис.

ФЕЛАХ, m. арапска реч, значи: орач, ратар, пољоделац, сељак, тежâк (нарочито у горњем Мисиру).

ФЕН, m. нека игра у Црној Гори; биће да је од арапскога *фен*, вештина, мајсторија.

ФЕЊЕР, m. од турскога *фенер*, персијскога *фенар*, лампада, фар; али су Турци и Персијанци узели то од грчкога.

ФЕРАШ, m. арапска реч, значи: лопата за изношење смета из собе.

ФЕРДИН, село у Банату не далеко од Панчева. Немачки се зове Фердинандсдорф. Ако је ово село постојало пре доласка Баната у ћесарске руке, могло је то име добити од персијскога *фердин*, први месец персијске го-

дине, кад је сунце у знаку овна; (у арапском *ферд* рећи ће личност).

ФЕРЕЏА, f. од турскога *ферацe*, у обичном говору *фереџе*, горња женска хаљина са широким рукавима и дугачком огрлицом, која виси остраг.

ФЕРИК, m. дивизија у војсци; арапска реч и значи: велика гомила људи. *Ферик паша*, дивизиони ђенерал у Турској.

ФЕРМАН, m. персијска реч, значи: наредба, заповест, диплома турскога султана.

ФЕРМЕН, в. фермене.

ФЕРМЕНЕ, pl. врста прслука; турска реч.

ФЕРУЗ, мушко име, у арапском значи: лав.

ФЕРХАД, мушко име, у арапском значи: градитељ.

ФЕРХАТ, мушко име, у арапском значи: радост, задовољство.

ФЕС, m. позната црвена капица турска; добила је своје име од вароши Фес у Мароку у северној Африци, где се прави.

ФЕСЛИГЕН, m. босиљак; ово смо узели од Турака, а ови су тако искренули грчко василикон.

ФЕСЛИЂЕН, в. феслиген.

ФЕТ, m. покорење, освојење; од арапскога *фетх*, отварање врата, освојење града, победа, победити, отворити; отуда је дошло *фатих*, онај који отвара, који осваја; *Фатихи Истамбол*, освојитељ Цариграда, то име придали су Мухамеду II, који је отео Цариград.

ФЕТВА, f. арапска реч, значи: правни одговор, решење муфтије, које попуњава у случају кад закон ћути, или се чини да је сумњив.

ФЕТИСЛАМ, тако зову Турци град Кладово на Дунаву у Србији, а они су то искренули (као: победа ислама!) од српскога ранијега имена Вишеслав.

ФИДАН, в. финдика.

ФИЛ, m. слон; арапска реч.

ФИЛАР, m. у Меци врста женске обуће; турска реч, којом се означавала нека врста јаничарске обуће.

ФИЛДИШ, m. слонова кост, од арапско-турскога *фил диши*; (арапски *фил*, персијски *пил*, слон).

ФИЛИБЕ, тако зову Турци град Пловдин на Марици.

ФИЛИМАН, в. илиман.

ФИЛЏАН, m. шољица (за каву); од арапско-персијскога *финџан*, у обичном говору *филџан*.

ФИНДИКА, f. младица, леторасг; од турскога *фидан*, младо дрво за расад.

ФИНОФЕС, m. од фин и фес, фини фес.

ФИНЏАН, в. филџан. (У Босни.)

ФИРАЛЕ, pl. у Босни и у Боци нека обућа; ср. филар.

ФИРАУН, тако реку у Србији за Циганина, према арапско-турскоме називу; а у војводству кажу Фараун.

ФИРУЗ, мушко име, од персијскога *фируз*, онај који осветљава, светлост, сјај; *фируз*, победа, корист, добит, надмоћност, срећан, велик, честит.

ФИРЦАТИ, v. i. надалеко концем прихватати; ова реч можда има свезе с арапским *фираз*, *фирас*, одело, хаљина; *фирзет*, део одељен и растављен од осталога. Ср. у осталом мађарско férczolni.

ФИСТАН, m. персијска реч, значи: сукњица, сукња.

ФИТИЉ, m. стењак од жишка или свеће; од арапскога *фетил*, у обичном говору *фитил*; персијски *бетиле*, *иетиле*, *иелите*.

ФЫТОК, тако зову Турци Футог (код Новога Сада).

ФИКИР БАИР, окомак на горњем граду београдском, одакле је диван изглед уза Саву и Дунав, као и на Срем и Банат; долази од арапскога *фекр*, *фикр*, мишљење, мисао, премишљање, мњење; *фиќир*, онај који се сав дао у мисли.

ФИШЕГЏИЈА, m. од персијско-турскога *фишекџи*, онај који прави набој за пушку.

ФИШЕК, m. персијска реч, набој за пушку, пушка.

ФИШЕКЛИЈЕ, pl. персијско-турска реч.

ФИШЕКЛУК, m. од персијско-турскога *фишеклик*, кеса за фишеке.

ФИШЕКЋЕСЕ, в. фишек и ћеса.

ФИШЕЧНИЦА, ср. фишек.

ФОДУЛ, m. од арапскога *фызул*, покварено на турско *фодул*, хвалиша, хваставац, разметљивац; (*фодола*, топла лепиња, звао се јаничарски хлебац).

ФОДУЛАСТ, в. фодул.

ФОРТА, мушки надимак; у турском рећи ће: разметљивац, хвалиша.

ФОРТАТИ, в. вортати.

ФРЕНГА, f. од турскога *френги иллети*, француска болест.

ФРЕНГИСТАН, тако по персијскоме зову Турци Европу (франачка земља).

ФРЕНК, ФРЕНКИ. тако Турци по персијскоме зову Европљана (Франк).

ФРЕНЂИЈА, f. (кула), од турскога *френги*, франачки, француски, дакле кула саграђена на франачки начин.

ФРЕНКА, в. френга.

ФРЕЊАК, в. френга.

ФРЉИТИ, v. i. бацити; од турскога *ферлатмак*, бацити у вис.

ФУАД, мушко име, од арапскога *фъад*, у обичном говору *фъвад*, срце, душа, утроба, дух, јетра, плућа.

ФУДУЛ, в. фодул.

ФУКАРА, f. сиротиња; у арапском *вакир*, *факир*, сиромах, убог; *фукара* (плурал од *факир*), сиромаси, убози људи, они који су се заветовали сиротињом, људи одани ду-

ховном и побожном животу; (*фарк*, *факат*, *фака*, сиротиња, невоља, убоштина, туга, жалост); *факир вакир*, сиромах и несрећан.

ФУРАК, m. сиротиња; од арапскога *фырак*, жалост; ср. фукара.

ФУРУНА, f. од турскога *фурун*, пећ; а ово ће бити постало од латинскога fornax.

ФУРУНЏИЈА, m. од турскога *фуруну̧и*, пекар, онај који прави пећи.

ФУТА, в. вута.

ФУЧИЈА, f. буре; од турскога *фучи*.

ФУШКИЈА, в. вушкија.

ФУШТАН, в. фистан.

Х.

ХАБАТИ, в. абати.

ХАБЕН, в. абен.

ХАБЕР, m. од арапскога *ххабер*, глас, вест, дознавање, пророков глас.

ХАБЕРДАК, ср. хабер.

ХАБЕРДАР, m. од арапско-персијскога *ххабердар*, онај који је извештен, опоменут.

ХАБЕРНИК, ср. хабер.

ХАБЕРЊАЧА, ср. хабер.

ХАБРОНОША, ср. хабер.

ХАБЕШ, тако зову Арапи и по њима Турци Ависинију.

ХАВАЛА, в. Авала.

ХАВАН, m. од турскога *хаван*, *хавен*, ступа, топ за бацање бомбе.

ХАВЛИЈА, f. неки бео рутав рубац; од турскога *хавли*; иначе ср. авлија; (*хавли* у турском значи и сасвим сам).

ХАВЛИ-МАХРАМА, f. од *хавлы макрама*, врста памучна рупца.

ХАДУМ, m. од арапскога *хадим*, *ххадим*, слуга, ушкопљеник, и у овом последњем смислу изговарају Турци ову реч *ххадум*.

ХАДУМАЦ, в. хадум.

ХАДУМИЦА, ср. хадум.

ХАЗНА, f. од персијскога *ххазине*, у обичном говору *ххазне*, (арапски *ххузане*), благо, магазин, житница, стовариште у опште.

ХАЗНАДАР, m. благајник, од персијскога *ххазинедар*, у обичном говору *ххазнадар*.

ХАЗНА-ОДАЈА, f. ризница, благајница; од персијско-турскога *ххазине одаси*.

ХАЗУР, adj. од арапскога *хазир*, спреман, готов, оправан.

ХАЗУРАЛА! interj. арапско-турска реч, значи: спремајте се! будите спремни!

ХАЗУРАТИ, v. i. опремати; ср. хазур.

ХАИН, в. хаинин.

ХАИНИН, m. од арапскога *ххаин*, неверан, неблагодаран, издајник.

ХАИНСТВО, ср. хаинин.

ХАИР, m. од арапскога *ххаир*, добро, доброта; а значи у турском и не.

ХАИРАЛА? које добро? шта је? од арапско-турске речи *ххаирола*, добро било!

ХАИРЛИ, adj. арапско-турска реч, значи: добро, срећно, спасоносно.

ХАИРЏИЈА, m. од арапско-турскога *хаирџи*.

ХАЈАТ, m. турска реч, значи: ходник, нарочито спољашњи ходник у турској кући; а ми смо ту реч узели у смислу клетка.

ХАЈВАН, m. животиња, звер; арапска реч.

ХАЈВАР, m. икра; од турскога *хавијар*, *ххавијар*, *ххабијар*.

ХАЈДАМАК, m. у нас значи тољага; у Турака значи та реч: терати кога, водити стадо оваца, волова и т. д. Хајдамаци звали су се у прошлом столећу козаци, који су устали на оружје против Пољака, који су хтели да их покатоличе. Чија је ова реч, то ће се моћи тешко одредити.

ХАЈДАР, мушко име; у арапском значи: јунак, храбар, лав.

ХАЈДЕ, в. ајде.

ХАЈДУК, m. Као што већини речи, које означавају човека занатом војника, не може да се нађе искон, тако ни речи *хајдук* не зна се порекло. Хајдук, хајдамак, козак, хусар, катана, пандур — све су то речи, које означавају војнике, али како су постале, за сваку има пуно верзија. *Хајдук* ће рећи разбојник, премда у нас та реч нема ружна значења обична лупежа; па како у арапском *хајдуд* (плурал *хајадуд*) значи разбојник, то се обично узима, да је *хајдук* постало од *хајдуд*. Бијанки у свом речнику примећује, да *хајдуд* долази од мађарске речи (hajdú) и да значи пешака војника, те додаје, да *хајдуд ы катане* у турском значи мађарски пешаци и коњаници; али, вели, данас Турци реку *хајдуд*, разбојник. За времена турске власти над српским земљама и Мађарском звали су се *хајдуци* у Мађарској пешаци војници, који су били у пукове подељени, а *слободни хајдуци* били су као добровољци и ови су скоро искључно били Срби, који су и иначе као горски хајдуци војевали без престанка против турских господара. Ја мислим, да *хајдук* није турско-арапска реч, него да ће бити постала на српском земљишту каквим случајем, који се данас већ никако не може констатовати.

ХАЈДУКОВАТИ, ср. хајдук.

ХАЈДУЧИЈА, ср. хајдук.

ХАЈДУЧИНА, ср. хајдук.

ХАЈДУЧИТИ СЕ, ср. хајдук.

ХАЈДУШТВО, ср. хајдук.

ХАЈЂИДИ, в. ајђиди.

ХАЈЛАЗ, m. беспосличар; турска реч.

ХАЈМАНА, в. хајван.

ХАЈРЕДИН, мушко име, од арапскога *хаир един*, који добро верује.

ХАЈТЕР, в. хатер.

ХАК, adj. арапска реч, значи: право, пристојно, што се пристоји, разлог, истина, (бог); *хак алах!* велики боже.

ХАКА, adv. (главе доћи); од арапско-турскога *хакн даи ђелмек*, доћи му главе; арапско *хака* значи: заиста, збиља.

ХАКАН, m. од арапско-персијскога *ххакан*, цар, краљ, самодржац, владалац.

ХАКАРЕТ, m. срамота; арапска реч. (У Босни.)

ХАЛ, m. беда; арапска реч, значи: стање, бедно стање.

ХА́ЛА, f. проход; арапска реч.

ХАЛАЛ, m. у нас благослов; арапска реч, значи: допуштена ствар, законита ствар, законити муж, законита жена.

ХАЛАЛИТИ, ср. халал.

ХАЛАХ, в. алах.

ХАЛВА, f. познати слаткиш; од арапскога *хелва, халва;* једна врста халве зове се *ћетен халва* (арапско-турски *ћетан халваси*), која се прави од меда, брашна и масла, а тако су је назвали, јер се отеже у концима, који су по танкости налик на конце од лана.

ХАЛВАЛУК, m. од арапско-турскога *халвалик.*

ХАЛВАЏИЈА, m. од арапско-турскога *халваџи*, онај који прави халву или је продаје.

ХАЛВАЏИЛУК, m. од арапско-турскога *халваџилик.*

ХАЛВЕТ, m. (где је? седи у халвету); место међу женама; арапска реч.

ХАЛЕБ, тако Арапи и Турци зову Алепо у Сирији.

ХАЛИ, adj. празно; арапска реч. (У Босни.)

ХАЛИЛ, мушко име, у арапском значи искрен пријатељ, друг при трпези, друг у стану, супруг, супруга.

ХАЛКА, f. беочуг, звекир; од турскога *халкат*, у обичном говору *халка*, прстен, беочуг, круг, скуп, збор.

ХАЛКАР, ср. халка.

ХАМ, в. ам.

ХАМАЈЛИЈА, f. запис; од арапскога *хамајли*.

ХАМАЛ, m. носач; арапско-турска реч.

ХАМАЛИН, в. хамал.

ХАМАМ, m. бања; арапско-турска реч.

ХАМАМЏИЈА, m. од *хамамџи*, онај који има бању.

ХАМАМЏИК, m. мала бања; арапско-турска реч.

ХАМБАР, в. амбар.

ХАМЕТИЦЕ, adv. од арапскога *умумет*, уопште, све. Даничић га доводи од арапскога *ʾамет*, опће, свуда.

ХАМЕТОМ, adv. в. хаметице.

ХАМЗА, арапско мушко име.

ХАМИД, мушко име, од арапскога *хhамид*, хваљен, (бог). За пријатеље каламбура нека је додато, да арапско *хамид* значи: отрцан, покварен, истрошен, стар, неплодан.

ХАМУРЛУК, m. соба где хлебари месе хлебац и где им тесто кисне; од арапско-турскога *хамирлик*; (у арапском *хамир* = тесто, квасац).

ХАН, m. од арапско-персијскога *хhан*, *хhане*, кућа; станња за карване; велико здање, у које се могу сместити многи људи, коњи, камиле, често и повећи део војске; станиште разних трговаца и заната.

ХАН, m. тако се зове цар, владалац, нарочито татарски.

ХАНУМ, в. ханума.

ХАНУМА, f. од турскога *хханум*, госпођа, кнегиња; то је пре била титула за су̏лтане и жене великих везира, али сад тако зову и друге госпође.

ХАНЏАР, m. од арапско-персијско-турскога *ххантцер*, у обичном говору *ххантчар*, велики нож дугачак нож.

ХАНЏАРЛИЈА, m. од *ххантцерлы, ххантчери*, који је оружан ножем.

ХАНЏИЈА, m. од арапско-персијско-турскога *ххантци*, угоститељ.

ХАПС, m. од арапскога *хабс*, затвор, притвор, затворен човек.

ХАПСАНА, f. од арапскога *хаб'с ххане*.

ХАПСЕНИК, ср. хапс.

ХАПСИТИ, ср. хапс.

ХАР, в. ахар.

ХАРАБ, adj. разорено, порушено, оборено; арапска реч. (У Босни.)

ХАРАМ, m. у нас проклетство; у арапском значи оно што је забрањено законом.

ХАРАМБАША, m. од арапско-турскога *харами баши*.

ХАРАМБАШОВАТИ, ср. харамбаша.

ХАРАМЗАДА, m. од арапско-турскога *харам заде*, копилан.

ХАРАМИЈА, m. крадљивац, лупеж, убица; од арапскога *харами*.

ХАРАМИТИ, ср. харам.

ХАРАР, m. врећа од кострети; од турскога *харар, гарар*.

ХАРАТИ, ср. харам.

ХА̀РА̂Ч, m. главарина; од арапскога *харатц, ххаратц*, годишњи данак немуслимана поданика у турској царевини.

ХА̏РАЧ, m. трошак; од арапскога *харц*, доходак, данак, трошак, издатак; а тако зову и сав трошак узгредни на какву ствар, као на украс одела, оружја и т. д.

ХАРАЧЛИЈА, m. од арапско-турскога *хараџи*, који купи главарину.

ХАРБ, m. рат, борба; арапска реч. (У Босни.)

ХАРБИЈА, f. шипка за малу пушку; од арапскога *харби*; (арапски *харб* = рат, борба).

ХХАРБУТ, в. Ххорбат.

ХАРЕМ, m. арапска реч; женско одељење у кући; жена, кћи; место где приступ није слободан свакоме; тако се зове храм у Меки, па и цела територија Меке.

ХАРЕШЛИ, adj. ова реч биће од арапско-турскога *харџли*, што је украшено са харчом; ср. ха̏рач.

ХАРЗЛАК, m. ово ће бити да долази од *харџ*.

ХАРУМ, в. арум.

ХАРУН, мушко име; у арапском значи тврдоглавац, одметник, тврдоглав коњ, ћудљив.

ХАРЧ, в. ха̏рач.

ХАРЧАЛИЈА, ср. ха̏рач.

ХАРЧИТИ, ср. ха̏рач.

ХАРЧЉИВ, ср. ха̏рач.

ХАСАБА, f. тако зову у Црној Гори оно, што женско не може наследити из очине куће; ово иначе реку тамо стежер. Реч *хасаба* дошла је од арапскога *ʾасабет*, деца и рођаци очини. За правнике нека је овде наведено и ово: *ʾасабеи махса*, онај део наследства, који добија сестра по братовој смрти; *ʾасабеи н'сбије* зове се онај део наследства, што га ко добије по братучедовој смрти; и дели се на три де̑ла: први се зове *ʾасабеи нефсије* и добијају га десценденти и асценденти; други се зове *ʾасабеи бигајрихи*, и на њега имају права кћи, унука и рођена сестра; трећи део зове се *ʾасабеи магајрихи* и њега добија рођена сестра, кад нема ту унуке; *ʾасабеи себебије* зове се наследство господара по смрти роба.

ХАСАН, мушко име, у арапском значи врло добар, врло леп.

ХАСНА, f. корист, од арапскога *хасине*. Ср. маџарско haszon.

ХАСНИТИ, ср. хасна.

ХХАС ОДА, f. зове се у двору турскога цара унутрашње приватно одељење султаново у крају самога двора; посебице зову се тако четири собе у двору, у којима се чувају свете и драгоцене ствари и где 40 младих људи, названи *харем агалар*, у свако доба стоје готови да служе султана и да га чувају; ови млади људу зову се и *ххас агалар*; још се именом *ххас ода* зове и она соба у унутрашњости царскога двора, где су дворски собари, а први султанов собар зове се *ххас ода баши*.

ХАСТА, в. аста. (У Босни.)

ХАТ, в. ат.

ХАТ, m. турско-персијски *ххату хымајун*, или *ххати шериф* зове се оно, што је писано царевом руком; (*хымајун* у персијском значи што је срећно, благословено, честито, царско; то је само султанова титула).

ХАТАР, в. хатер.

ХАТАРЏИЈА, ср. хатер.

ХАТЕР, m. од арапскога *хатир*, обзир, спомен.

ХАТИХУМАЈУМ, в. хат.

ХАТИШЕРИФ, в. хат.

ХАТЛИЈА, в. атлија.

ХАФИЗ, мушко име; у арапском значи: чувар, стражар, који мотри, онај који зна наизуст сав куран.

ХАХАМБАША, m. од арапско-турскога *ххаххам баши*, велики равин.

ХАЧИК, adj. отворено, слободно; од турскога *ачик*.

ХАЏИ, m. од арапскога *хаџ*, *хаџи*, поклоник светом месту, онај мухамедовац који се поклонио Меки.

ХАЏИЈА, в. хаџи.

ХАЏИЈЋ, презиме, ср. хаџија.

ХАЏИЛУК, m. од арапско-турскога *хаџилик.*

ХАЏИНЕДОМАК, m. арапско-српска шаљива реч.

ХАША, в. абајија.

ХАША, f. порицање; од арапскога *хаша!* сахрани боже! не дај боже!

ХАШАТИ, ср. хаша.

ХАШИТИ, ср. хаша.

ХАШИШ, m. врста бенђелука од инђијске конопље; иначе у арапском *хашиш* значи још: трава, сено.

ХВАЛЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

ХЕГБЕ, в. егбе.

ХЕЛБЕТЕНА, в. елбетена.

ХЕЛДА, f. од персијскога *хелде.*

ХЕЛЕ, в. еле.

ХЕМ, conj. персијска реч; значи: а, и.

ХЕМАН, conj. Вук упућује на аман код ове речи; али у персијском *хеман* не значи аман, него одмах, таки; у Босни употребљавају у смислу: а, и.

ХЕМШЕРИЈА, m. земљак; од персијскога *хемшегри*, у обичном говору *хемшери.*

ХЕМШО, в. хемшерија.

ХЕНДЕК, m. ров, јарак; од персијскога *хенедек, хендек*; (арапски *ххандак*, у обичном говору *ххандек*).

ХЕРГЕЛА, f. од турскога *хергеле.*

ХЕРО, в. еро.

ХЕРСЕК ВИЛАЈЕТИ, тако зову Турци Херцеговину.

ХЕСАП, m. рачун; од арапскога *хисаб.*

ХЕСАПИТИ, ср. хесап.

ХЕСПАП, в. еспап.

ХЕЋИМ, m. лекар; од арапскога *хећим*, учевњак, мудрац, философ, лекар; (за пријатеље каламбура нека је додато, да *хећим* у арапском значи и пакостан, онај који

се плеће у туђе послове). *Хеким баши* зове се први лекар у султановом двору.

ХЕЋИМЛУК, m. од арапско-турскога *хекимлик*.

ХЕЋИМШТИНА, ср. хећим.

ХЕЏИРА, f. тако Европљани зову бегање Мухамедово из Меке у Медину; ова реч долази од арапскога *хиџрет*, у обичном говору *хиџре*, бегство, исељење, напуштање породице и завичаја и свега што је човеку мило. Арапи веле *ел-хиџрет*, или *хиџрети небевије* (исељење пророково) за бегство Мухамедово, од кога музломани броје своје године; а било је оно 622 године по Христу.

ХИЈАНЕТ, m. арапска реч, значи: неверан, издајник.

ХИЛА, f. неправда, (у Црној Гори превара); од арапскога *хилет*, *хиле*, лукавство, превара.

ХИЛЕЏИЈА, од арапско-турскога *хилеџи*, варалица.

ХИЉАВ, adj. оштећен на оку; овоме ће корен бити у арапском *хиле;* в. хила.

ХИНТОВ, m. тако зову Турци каруце; ово је од мађарскога hintó, али у овом облику узели су Турци ову реч од Србаља.

ХИРА, f. слатка сурутка (у Црној Гори); можда је то постало од шира; в. ту реч.

ХХИРВАТ, веле Турци за Хрват.

ХИРИСТИЈАН, тако реку Турци за хришћанин.

ХИСАР, m. арапска реч, значи: тврдиња, замак, тврдињица, град.

ХИСАРЏИК, m. градић; тако су Турци звали Гроцку код Београда.

ХИСЕ, в. исе.

ХИЧ, adv. персијска реч, значи: нешто, ништа, никад.

ХОЗРЕВ, мушко име, од персијскога *ххосрев*, *ххусрев*, краљ, владалац.

ХХОРБАТ, (или ХХАРБУТ) зову Арапи око Халеба (Алепа) тамошње Цигане. (Тако вели Хенрик Симон у својој расправи о Циганима.)

ХОРДИЈА, в. ордија.

ХОРЈАТ, m. у персијском *ххоријад*, у обичном говору *ххоријат*, *ххојрат*, значи неуглађена, груба, неотесана човека; у том облику примили смо и ми ту реч, којој смо пооштрили значење у смислу неваљалац; али је постанак *хорјату* у грчком *хоријатис*, сељак.

ХОРЈАТИН, в. хорјат.

ХОРЈАТЛУК, m. од персијско-турскога *ххоријадлик*, неотесаност, просташтво.

ХОЏА, m. мухамедовски свештеник, од персијско-арапскога *хаваџе*, *хоџа*.

ХОЏАК, в. оџак.

ХОЏАКЛИЈА, в. оџаклија.

ХОЏАКОВИЋ, в. оџаковић.

ХОЏАЏАР, в. оџачар.

ХОШАФ, в. ошав. (У Босни.)

ХРВАТ-БАША, m. од турскога *хрват баши*, старешина над црногорским надничарима у Цариграду.

ХРСУЗИН, лупеж, од турскога *хрсиз*, лупеж, лопов, крадљивац.

ХХУНТКАР, m. једна од титула турскога цара: персијска реч и значи: онај који убија, онај који има власт над животом и смрћу; (персијски *ххун* = крв).

ХУРИЈА, f. од арапскога *хур*, *хура*, виле, девице мухамедовскога раја, којима ће се мусломани по смрти наслађавати.

ХУСАР, m. у арапском значи војник без шлема и оклопа, обезоружан. Ја мислим, да су Арапи ту реч и у том значењу добили од Турака, који су је познали са мађарским хусарима (huszár), лаким коњаницима, који су

16*

се борили без шлема и оклопа. Али ни мађарско тумачење те речи (од húsz = 20) није основано на јаку разлогу; него је оно постало од старе српске речи *гусар, хусар*, разбојник, лупеж, која је опет постала од талијанскога corsale, морски разбојник.

ХУСЕИН, мушко име, од арапскога *хысеин*, лепота, доброта, дивотност.

ХУЋУМЕТ, m. од арапскога *хыћумет*, управа, власт, царство.

ХУЏЕТ, m. од арапскога *хӧџет*, документа уопште, декрет, пресуда.

Ц.

ЦАГРИЈЕ, в. сагрија.

ЦАНГРИЈА, в. сагрија.

ЦАПРАГ, в. чапрак.

ЦАР, m. коцка; од персијскога *зар*.

ЦАРА, в. цар.

ЦАРИЦА, в. цар.

ЦАТАР, в. сатара.

ЦЕРИБАША, m. цигански старешина; од персијскога *сер*. глава, и турскога *баша*.

ЦЕРИБАШИЋ, село; ср. церибаша.

ЦИГАНИСАТИ, ср. циганлук.

ЦИГАНИТИ СЕ, ср. циганлук.

ЦИГАНЛУК, m. од турскога *циганлик*, среброљубље; (у персијском *ченђане*, Циганин, *ченђанелик*, циганлук). Ја бих рекао, да није најправилније Вуково тумачење речи циганисати, циганити се, циганчити, циганлук; бар ја сам увек те речи чуо у смислу: кад се когод вазда цепка или оклева са плаћањем и тамо, где свакако треба да даде пуну цену или онолико колико је потребно.

ЦИГАНЧИТИ, ср. циганлук.

ЦИГЛЕЏИЈА, т. од цигла са турским крајем.

ЦКРЛИ-МЕРЏАН, т. на сву прилику биће *цкрли* на место *срчали;* в. ту реч и мерџан.

ЦУРЛИКА, свирала од једне цеви; Даничић мисли, да ће бити од турскога *сурна, зурна*, труба. Ја мислим, да ће *цурлика, ћурлика*, бити добила своје име по ономатопији, јер *ћурликати* у Лици, где се *цурлика* и *ћурлика* говори, значи свирати у ћурлику, изводити триле на њу.

Ч.

ЧАВАО, т. гвозден клин; можда је постала ова реч од чивија; види чивија.

ЧАВДАРЕВИЋ, презиме; Даничић мисли, да је можда од турскога *чавдар*, раж, кукољ.

ЧАВКУН, в. чапкун.

ЧАВКУНИТИ, ср. чапкун.

ЧАВЛЕНИК, ср. чавао.

ЧАВЛЕН-ЧОРБА, ср. чавао и чорба.

ЧА́ГАЉ, т. ѕомба; биће да је према персијском *чагал*, бразде на челу или на лицу, премда смо ту реч могли добити и из арнјске прапостојбине.

ЧАГАЉ, т. шакал, жути курјак; Турци реку *чакал*, али биће да ту реч нисмо узели од њих.

ЧАДИТИ, ср. чађ.

ЧАДОР, т. од турско-персијскога *џадир, чадир*, шатор, шатра, павиљон; (турски *четр*, висок шатор; персијско *џар, чар*, шатор, а значи и ћилим).

ЧАЂ, f. у персијско-турском *чаџ, чач*, значи ситна плева; али можда ту реч нисмо узели од Турака.

ЧАЂА, в. чађ.

ЧАЂАВИЦА, ср. чађ.

ЧАЂИТИ, ср. чађ.

ЧАИР, в. чаира.

ЧАИРА, f. од турскога *чаир*, ливада, пољана; (у турском *чај* значи поток, река; у персијском *чера* значи паша, нарочито за коње).

ЧАИРИШТЕ, ср. чаира.

ЧАЈА, в. чауш.

ЧАЈО, в. чауш.

ЧАК, adv. европски Турци веле *чак*, све до, до, дотле да, далеко; а Турци из Анадолије веле *та*. Према томе могло би се посумњати, да је та реч турска.

ЧАКАЛ, в. чагаљ.

ЧАКАР, adj. од турскога *чакир*, плавоок.

ЧАКАРАСТ, ср. чакар.

ЧАКМАК, m. огњило; турска реч.

ЧАКМАЛИ, adj. од турскога *чакмакли*, са чакмаком.

ЧАКТАР, m. клепетуша; од турскога *чакмак*, куцати.

ЧАКТОР, в. чактар.

ЧАКЧИРЕ, в. чакшире.

ЧАКШИРЕ, pl. од турскога *чакшир*.

ЧАЛА! interj. бубњај! од турскога *чал!* свирај! ударај! (императив од *чалмак*, ударати, свирати).

ЧАЛАБРЦАТИ, ср. чала.

ЧАЛАБРЧАК, ср. чала.

ЧАЛАКАТИ, v. i. лармати: од турскога *чалмак*, свирати, ударати.

ЧАЛАНУТИ, ср. чала.

ЧАЛАПИЈА, в. челебија.

ЧАЛГИЈА, f. свирка; од турскога *чалги*. (У Босни.)

ЧАЛЕКАТИ СЕ, ср. чала.

ЧАЛИЈА, f. трн; од турскога *чали*, *чалы*, купина, трн.

ЧАЛМА, f, ово није српска реч, али није ни турска.

ЧАМ, бор; турска реч.

ЧАМАЦ, ср. чам.

ЧАМАШИРАЦ, m. надимак; од турскога *чамашири*, који пере.

ЧАМАШИРЧЕВИЋ, презиме; ср. чамаширац.

ЧАМБУЛА, в. чанибула.

ЧАМЕ, n. дете као сироче; биће од персијскога *џан*, душа, *џане*, n. младо живинче.

ЧАМОВИНА, ср. чам.

ЧАМПАРА, в. чампраге.

ЧАМПАРАГА, в. чампраге.

ЧАМПРАГА, в. чампраге.

ЧАМПРАГЕ, pl. врста копче на кошуљи под вратом; од турскога *чампара*, нека копча или пређица за коња под вратом.

ЧАМУГА, ср. чам.

ЧАМУЉА, ср. чам.

ЧУМУРЛИЈА, брдо једно и поље са селом близу Ниша; од турскога *чамур*, блато, *чамурлы*, блатниво, глибовито.

ЧАМЏИЈА, ср. чам.

ЧАНАК, m. здела; турска реч.

ЧАНГРИЗАЛО, ср. чангризати.

ЧАНГРИЗАТИ, v. i. од турскога *чангр чугур*.

ЧАНДРА, ср. чантрати.

ЧАНДРАТИ, ср. чантрати.

ЧАНДРЉИВ, в. џандрљив.

ЧАНИБУЛА, f. турчинак; биће од персијскога *џан*, душа, и *була*, турска жена.

ЧАНКОЛИЗ, ср. чанак.

ЧАНТРА, f. путничка торбица; од турскога *чанта*.

ЧАНТРАТИ, v. i. досадно карати и замерати; Даничић мисли, да ће бити од турскога *чинирмак*, *чинрамак*, зујати, звечати.

ЧАНЧАР, ср. чанак.

ЧАЊАК, m. батиħ; Даничић мисли, да ће бити од персијскога *ченк*, кука, нокат (у птице).

ЧАП, m. комад чатме; турска реч.

ЧАПКУН, m. у нас у смислу лола; од турскога *чапкин*, онај који иде брзо; коњ са ситним а брзим ходом, коњ ра̀ван који диже у исти мах леве или десне ноге.

ЧАПРА, f. кожа; ср. чапрак.

ЧАПРАЖИЦЕ, в. чампраге.

ЧАПРАК, m. покровац на коњу; турска реч.

ЧАРА, f. помоћ, средство; од персијскога *чаре*.

ЧАРАК, m. огњило; од персијскога *чарк*, *чархх*, оно што се врти, окреће.

ЧАРАП, в. чарапа.

ЧАРАПА, f. од турскога *чораб*.

ЧАРАПАР, ср. чарапа.

ЧАРАПАСТ, ср. чарапа.

ЧАРДА, в. чардак.

ЧАРДАК, m. од персијскога *чартак*, (*чар* = 4), турскога *чардак*, што стоји на четири ступа. У Турака је чардак малена четвороугална соба отворена на све стране, на крову од куће, где се суши рубље и седи ради свежа ваздуха.

ЧАРДАКЛИЈА, f. од турскога *чардакли*, што спада уз чардак.

ЧАРЕ, в. чара.

ЧАРК, m. машинерија; в. чарак.

ЧАРКА, ср. чаркаџија.

ЧАРКАТИ СЕ, ср. чаркаџија.

ЧАРКАЏИЈА, m. од персијско-турскога *чаркаџи*, *чарххаџи*, војник у преводници, предња стража, заметкавга; (у персијском *чарххаје*, човек храбар, срчан, онај који има много жена); ср. персијско *чарк*, *чархх*, оно што се врти, окреће.

ЧАРКАЏИЈЋ, презиме; ср. чаркаџија.

ЧАРОЛИЈЕ, pl. српска реч са турским окончењем.

ЧАРУБЏИЈА, в. чаругџија.

ЧАРУГЏИЈА, m. опанчар; од турскога *чарык*, опанак, *чарыкџи*, опанчар.

ЧАРШАВ, m. тријежњак, плахта на постељи; од персијскога *чаршеф*, *џаршеб*, у турском *чаршаф*, *чаршуб*.

ЧАРШАФ, в. чаршав.

ЧАРШИЈА, f. тржиште, пијаца; од персијскога *чехар*, у обичном говору *чихар*, *чар*, 4; *чехар су*, одагле *чар су*, оно што има четири стране, а отуда турско *чаршу*, *чаршы*, пијаца.

ЧАРШИЛИЈА, m. човек из чаршије; ср. чаршија.

ЧАТАЛ, m. рашље; турска реч.

ЧАТАЛЕ, n. рашље; ср. чатали.

ЧАТАЛИ, adj. (у реченици: чатали посао, т. ј. нечиста посла); турска реч и значи: рашљасто.

ЧАТИЈА, f. велик рубац; од турскога *чати*, саставак, што се крајевима саставља.

ЧАТИСАТИ, v. p. сашити, склопити (хаљину); од турскога *чатмак*, спојити.

ЧАТКИЈА, в. чатија.

ЧАТМА, f. плетер; од турскога *чатмак*, спојити се, хватати једно у друго, сударити се, фирцати; *чатма*, оно што је спојено, спаковано, свеза, отуда грађевина од дасака и брвана.

ЧАТМАРА, f. кућа од чатме; ср. чатма.

ЧАТОР, в. чадор.

ЧАТРЉА, f. кућерица; Даничић мисли, да ће бити можда од турскога *чадирмак*, склонити.

ЧАУШ, m. у нас шаљивчина у сватовима; турска реч, која значи: вратар, пандур, пешачки наредник; *башчауш*.

серџан-мажор; *чауш баши*, поглавица над вратарима у царском двору.

ЧАЧАРАНДИ, (у припеву); Даничић мисли, да ће бити покварено од турскога *чечаре јанди*, изгоре без помоћи.

ЧЕГРСТ, f. мала свађа; Даничић мисли, да ова реч долази можда од турскога *чагириш*, вика, *чагиришмак*, довикивати се, викати један на другога.

ЧЕИЗ, m. девојачки дарови, спрема девојачка, накит; од арапскога *џихаз*.

ЧЕЈРЕК, в. черек. (У Босни.)

ЧЕКИЋ, m. од турскога *чекиџ*, (нарочито онај чекић који је с једне стране повијен те удешен да буде у прилици место клешта).

ЧЕКИЋОВАТИ, v. i. ковати; ср. чекић.

ЧЕКИЧ, в. чекић.

ЧЕКМЕ, pl. врста тока; турска реч, значи: коврчице.

ЧЕКМЕК-ЋУПРИЈА, f. Вук вели да је то у песми неки мост код Београда; можда је то мост код Јемеклука, иначе Ашик-Мијајила, близу Београда. Даничић доводи од турскога *чекмек*, вући, и *ћуприја*, мост, дакле као мост који се спушта и диже.

ЧЕКМЕЏЕ, n. шкрабија; турска реч.

ЧЕКРК, m. од турске речи *чикрик*, точак.

ЧЕКРКЛИ, adj. што се на чекрк окреће; турска реч.

ЧЕКРКЛИЈА, f. од турскога *чекркли*.

ЧЕКРТ, m. од турскога *чигиртма*, свирала.

ЧЕЛЕБИ, m. турска реч; в. челебија.

ЧЕЛЕБИЈА, m. од *чалаб*, *челеб*, како су некад Турци бога звали; али се та реч у току времена изгубила, па се употребљава *челеби*, што је некад значило божански, после су тиме означавали нарочито старијега сина, као и господина човека, господара, племића, дворанина, учтива и добро васпитана човека; данас се *челеби* упо-

требљава нарочито за крштеног човека, који спада у господски ред.

ЧЕЛЕБИЈАТИ СЕ, ср. челебија.

ЧЕЛЕБИЈЋ, презиме; ср. челебија.

ЧЕЛЕНК, тако реку Турци челенка; то је било одличије у виду сребрне перјанице, које је цар, велики везир, или серашћер давао војницима, који су се одликовали у боју, а носило се за капом; та је реч очевидно српска, јер у турском *челенк* значи ве́дро. Види у осталом расправу Стојана Новаковића: Хералдички обичаји у Срба (Годишњица VI. и на по се штампано).

ЧЕЛЕНКАШ, ср. челенк.

ЧЕЛИК, m. од персијскога *челик, чылык.*

ЧЕЛИКЛИ, adj. персијско-турска реч.

ЧЕЛИКОВИЋ, презиме; ср. челик.

ЧЕМАДАН, m. ковчег за хаљине; од персијскога *џамедан*, врста хаљине.

ЧЕМБЕР, m. покривало за главу, женска марама за главу; турска реч, (значи и обруч).

ЧЕМБЕРЛИ, adj. турска реч; ср. чембер.

ЧЕМБИЛУК, m. комарник; ср. чембер.

ЧЕМЕН, m. земља пуна жила од траве; од турскога *чемен*, ливада.

ЧЕМИН, m. јасмин, од турскога *семен.*

ЧЕНАР, m. бели јавор, платан; од персијскога *ченар, чинар, ченал.*

ЧЕНБЕР, в. чембер.

ЧЕНГЕЛ, m. гвоздена кука; од персијскога *ченђал, ченђале*, прст, канча, шака, песница, мистрија, клеште, квака, кука. У ранија времена осуђивали су Турци тешке кривце на казну ченгела: турили су их са градскога зида доле на гвоздене куке утврђене доле у зиду

споља̄шњем, па су се тамо заквачили и висили, докле нису скапали.

ЧЕНГИЈА, f. играчица; од персијскога *ченги*.

ЧЕНГИЋ, презиме; ср. ченгија.

ЧЕРА, в. чехра.

ЧЕРАПА, в. чарапа.

ЧЕРГА, f. од турскога *черке,* поњава, дугачак шатор који почива на два ступа.

ЧЕРГАР, m. ср. черга; (у персијском *чергер* значи: свирач, певач).

ЧЕРГАШ, в. черга̄р.

ЧЕРГИЈА, f. биће од персијскога *черагах*, пасиште, ливада.

ЧЕРДАГ, m. ложница; Даничић мисли, да је ова реч једнога корена са *чардак;* ја бих опет рекао, да ће бити од старословенскога (управо аланскога) **чъртогъ**.

ЧЕРЕВИЗ, m. целер; од турскога *ћеревиз*.

ЧЕРЕГ, в. черек.

ЧЕРЕЗ, m. посластице. У књижици „Турцизми у Босни“ каже се, да је то турска реч. Можда су је Турци у том облику одгели у Босну, али то долази од грчкога *керас*, частити, (као што и београдски Турци реч *част* употребљавају).

ЧЕРЕК, m. четврт; од турскога *черек*, а ово је постало од персијскога *чарјећ*, *џехарјећ* (*чар*, *џехар* = 4, *јећ* = 1).

ЧЕРПИЋ, в. ћерпич.

ЧЕСМА, f. то́чак; од персијско-турскога *чешме*, извор, то́чак.

ЧЕТА, f. Турци реку *чете*, за излет једног одељења војске ради извршења какве намере, нарочито ради пљачке; ипак не чини ми се, да смо ми узели ту реч од њих, него пре ће бити да су је они од нас усвојили.

ЧЕТЕЏИЈА, m. од турскога *четеџи*, присталица, војник који је отишао у пљачку, мародер.

ЧЕТИНА, ср. чета.

ЧЕТНИК, ср. чета.

ЧЕТОВАТИ, ср. чета.

ЧЕТОВОЂА, ср. чета.

ЧЕТОКАИК, m. убојна шајка; од турскога *чете кајига*.

ЧЕФЕРДАР, в. цефердар.

ЧЕХРА, f. лице; од турскога *чехре*.

ЧЕШАГИЈА, в. кашагија.

ЧЕШМА, в. чесма.

ЧЕШНЕЂЕР, m. од персијскога *чашнегир*, турски *чешни-гир*, дворанин, који пре цара свако јело куша.

ЧИБУГЏИЈА, в. чибукчија.

ЧИБУК, m. турска реч, значи: прутић, цев за лулу.

ЧИБУКАТИ, ср. чибук.

ЧИБУКЛУК, m. од турскога *чибуклик*.

ЧИБУКЧИЈА, m. од турскога *чибукџи*.

ЧИВА, в. Чивут.

ЧИВИЈА, f. од турскога *чиви*, клин, нарочито древен клин.

ЧИВИЛУК, m. од турскога *чивилик*.

ЧИВИЊАК, ср. чивија.

ЧИВИТ, m. од турскога *чивид, чивит*.

ЧИВИТАР, ср. чивит.

ЧИВИТЊАК, ср. чивит.

ЧИВЛАК, в. читлук.

ЧИВУТ, од персијско-турскога *чефуд, чифут*, што је покварено од *џыхуд*, онај који је занекао истину, и *Јехуди*, Јуда, Јеврејин; тим именом Турци презирући зову Жидове.

ЧИВУТАНА, f. од персијско-турскога *чифут хане*.

ЧИВУТАРИТИ, ср. Чивут.

ЧИВУТИН, в. Чивут.

ЧИГРА, f. позната играчка дечија: врста голуба; од турскога *чигрик*, вртити се.

ЧИЗМА, f. од турскога *чизме, џизме*; ср. маџарско csizsma.

ЧИЗМАР, ср. чизма.

ЧИЗМАРЛУК, ср. чизма.

ЧИЗМЕЏИЈА, m. од турскога *чизмеџи*, чизмар.

ЧИК! interj. изађи (ако смеш)! од турскога *чик*, императив од *чикмак*, изађи.

ЧИКАТИ, ср. чик.

ЧИКМИ? ТЕКМИ? лијо или тако? од турскога *чифт ми? тек ми?* с паром или без пара? (*ми?* = ли?) Ср. тако и чифте.

ЧИЛ, adj. снажан, крепак; у турском *чил* значи: нов, сјајан, чист, јасан; (значи и каменарка, врста јаребице). Да ли је та реч узета од Турака? Ср. чешко čilý, свеж, окретан, осетљив.

ЧИЛАН, в. чил.

ЧИЛАШ, m. коњ извесне длаке; можда је ова реч од мађарскога csillas; али и турско *чил ат*, означава коња онакве длаке, какав се у нас са *чилаш* означава.

ЧИМБАР, m. од персијскога *чембер*, *џембар*.

ЧИМБУР, m. неко јело од јаја; турска реч.

ЧИНИЈА, f. здела; од персијскога *чини*, порцулан, здела.

ЧИО, в. чил.

ЧИР, m. од арапскога *џирахат*, *џырахат*, рана, смрад, смрдљива материја.

ЧИРАК, m. од персијскога *чераг*, *чираг*, *черак*, *чирак*, буктиња, свећа, жижак, полелеј; ученик, питомац, слуга.

ЧИТЛУК, m. од турскога *чифт*, поље, оранпца, обрађена земља, отуда *чифтлик*, имање пољско, мајур, миљак.

ЧИТЛУК-САХИБИЈА, m. в. читлук и сахибија.

ЧИТЛУКЧИЈА, m. од турскога *чифтликџи*.

ЧИТЛУЧАР, ср. читлук.

ЧИТЛУЧИТИ, ср. читлук.

ЧИФТЕ, m. од персијскога *чифт*, пар.

ЧИФУТ, в. Чивут.

ЧИФУТАНА, в. чивутана.

ЧИФУТАРИТИ, в. чивутарити.

ЧИФУТИН, в. Чивутин.

ЧИФЧИЈА, f. од турскога *чифчи*, пољоделац, тежак.

ЧИЧАК, m. од персијскога *чечек*, ружица, (значи и лепо лице у љубавника; ср. tschetsche бечких Немаца!): у турском *чичек*, цвет.

ЧИЧИЈА, в. сичија.

ЧИЧКАТИ, ср. чичак.

ЧКВАР, ср. шпћар.

ЧОА, в. чоха.

ЧОБАН, m. пастир; персијска реч.

ЧОБАНИЈА, ср. чобан.

ЧОБАНИН, ср. чобан.

ЧОБАЊА, ср. чобан.

ЧОЈА, в. чоха.

ЧОК, adv. много; турска реч; *чок јаша!* живио! да живиш много; (*јашамак* = живити); ср. маџарско sok.

ЧОЛАК, у нас презиме (и Чолаковић); од турскога *чолак*, који нема једнога прста, једнорук; (а значи и лупеж, пакостан, среброљубац).

ЧОРАПА, в. чарапа.

ЧОРБА, f. од турскога *чорба*, персијски *шорба*, јуха.

ЧОРБАЏИЈА, m. од турскога *чорбаџи*, који вари чорбу, који је дели; тако се звао заповедник јаничарске чете; данас том речи означавају одликована хришћанина.

ЧОРБОЛОК, ср. чорба.

ЧОРДА, f. крд, стадо; можда од турскога *хорду* имам ову реч.

ЧОРДАР, ср. чорда.

ЧОРДАШ, ср. чорда.

ЧОХА, f. сукно, постав; од турскога *чока*, у обичном говору *чоха*, *чохха*, персијски *чухха*.

ЧОХАЛИ, adj. сукнено; турска реч.

ЧОХАЏИЈА, m. од турскога *чокаџи*, *чохаџи*, који прави сукно, који тргује њим.

ЧУБАР, m. познато цвеће; од турскога *чубра*.

ЧУВАЛДУЗ, m. велика игла за вреће; од персијскога *чывалдуз*, *џывалдуз*, *џыјалдуз*; (персијско *џывал*, турско *чувал* = врећа; персијско *дуз* = шити).

ЧУВАЛДУС, в. чувалдуз.

ЧУКУР, m. турска реч, значи: рупа, јама, јарак, долина.

ЧУКУРА, в. чукур.

ЧУКУР-ЧЕСМА, у Београду испод народнога позоришта једна чесма у јами, где су се завадили 1862. године Срби и Турци, те је затим дошло бомбардање вароши београдске.

ЧУЛ, m. покровац; од арапскога *џул*.

ЧУЛА, f. са малим ушима; од турскога *чул*.

ЧУЛАВ, ср. чула.

ЧУЛКО, ср. чула.

ЧУЛТАН, в. чул.

ЧУРУК, adj. покварен, ломак; турска реч.

ЧУТУРА, f. од турскога *чијотра*; ср. мађарско csutora.

ЧУТУРОИСПИЛАЦ, ср. чутура.

ЧУЧЕК, m. дечко који игра; од турскога *ќӧчек*.

ЧУЧУК СТАНА, жена славног Хајдук Вељка; то име добила је од турскога *чучук*, мален.

Џ.

ЏАБА, adv. од турскога *џаба*, *џабе*, *џеба*, бесплатно, на дар, за ништа, дар.

ЏАБАИСАТИ, ср. џаба.

ЏАБЕ, в. џаба.

ЏАВЕЉАТИ СЕ, v. r. биће да је од персијскога *џевелан*, кретање, врпољење, шетња; а сродно је и са арапским

муџаделе, кавжити се, препирати се, у ком погледу ближе је значењу речи *џавељати се* у нашем језику.

ЏАВЕР, мушко име; у персијском *завер* значи: слуга, снага, моћ, сила, (а значи и звезда даница); у осталом ср. Џафер.

ЏАГАРА, f. манастирска школа; од турскога *џагр џугур*, лармати.

ЏА̀ГАТИ, ср. џагара.

ЏАГОР, ср. џагара.

ЏАГОРИТИ, ср. џагара.

ЏАДА, f. пут; од арапскога *џадет*, персијски *џаде*, друм прав и раван, царски друм.

ЏАК, m. Вук вели, да је турска реч, али те речи нема у турском језику, него је постала од грчкога *сакос*, латински saccus, одакле талијанско sacco, немачко Sack, мађарско zsák, па и наше џак.

ЏАКАТИ, в. џагати.

ЏАМ, m. арапско-персијска реч, значи: стакло, огледало, окно, суд од стакла.

ЏАМАДАН, m. врста прслука; од персијскога *џамадан*, *џамедан*, ковчег за одело, кожна торба за одело; (персијски *џаме* = хаљина).

ЏАМБАС, m. који се разбира у коњима, који често мења коње; од персијскога *џан баз*, трговац коњски, (а значи и онога, који ризика свој живот, који игра на ужету; *џан* = душа, *баз* = играч).

ЏАМИЈА, f. од арапскога *џами*ʿ, онај који прикупља, мусломанска богомоља првога реда.

ЏАМЛИ, adj. стаклен; арапско-персијско-турска реч.

ЏАМОГЛА̀ДИЈА, f. (у узречици: има доста џамогладије на врату, т. ј. да их храни): можда ће рећи гладна душа, (*џан* = душа); ср. џамогла̂пи.

ЏАМОГЛÂНИ, pl. (у узречици: навалише као џамоглани); можда долази од *џем*, јунак, и *оглан*, младић; ср. џамоглàдија.

ЏАМЏИЈА, m. стаклар; од арапско-персијско-турскога *џамџи*.

ЏАН, m. душа; персијска реч. (У Босни).

ЏАНА, в. џанарика.

ЏАНАРИКА, f. врста шљива; од турскога *џан ериги*, (*џан* = душа, *ерик* = шљива).

ЏАНГАТИ, ср. циганисати.

ЏАНДАР, m. персијска реч, значи: који има душу, а значи и крвника (који узима душу); ово нека је овде за пријатеље каламбура, јер *жандар* (што неки изговарају и *џандар*) долази од францускога.

ЏАНДРЉИВ, adj. човек на крај срца, онај који се радо свађа; долази од турскога *дар џанли*, онај који је тесне душе, (*дар* = тесно, *џан* = душа), па у нас метатезом начинило се џандрљив.

ЏАНУМ, m. моја душа; од персијско-турскога *џаным*, моја душа, драги мој, срце моје, реч од милоште коју Турци радо употребљавају; (у персијско-турском *џан*, душа, живот).

ЏАФЕР, мушко име; арапски рећи ће: моћан, силан, јак.

ЏАЏА, в. џиџа.

ЏБАН, в. чобања.

ЏЕБА, в. џебе.

ЏЕБАНА, в. џебехана.

ЏЕБЕ, pl. у нас плоче на јечерми; од персијскога *џебе*, оклоп, свако оружје од гвожђа.

ЏЕБЕХАНА, f. муниција убојна; од турско-персијског *џебе-ххане*, у обичном говору *џеб-ххане*, оружница, муниција.

ЏЕБРАИЛ, ЏЕБРА'ИЛ, тако реку Арапи и Турци Гаврило (арханђео).

ЏЕБРАК, m. просјак; у словачко-чешком *жебрак*, исто тако и мађарски; у лећанском *бегар;* можда је пак тој речи корен у персијском *гебр*, обожатељ ватре, неверник, безбожник, персијски свештеник (од обожатеља ватре), па прешло у значење просјака?

ЏЕБРАТИ, ср. џебрак.

ЏЕВАП, m. одговор; од арапскога *џеваб*, одговор, разговор.

ЏЕВАПИТИ, ср. џевап.

ЏЕВЕР, m. дамашки челик, право лице; од арапскога *џевхер*, персијски *гевхер*, драги камен, сјај, светлост голог оружја.

ЏЕВЕРДАН, в. џевердар.

ЏЕВЕРДАР, m. пушка дамашка; од арапско-персијскога *џевхердар*, сјајан, светао.

ЏЕВЕРЛИЈА, f. од арапско-персијско-турскога *џевхерли*; ср. џевер.

ЏЕВЕРУША, в. џевердар.

ЏЕГА, f. нека женска капа; в. ћеџелук.

ЏЕЗВА, f. мален суд за кување каве; од турскога *џезве*.

ЏЕЛАЛЕДИН, мушко име, арапски значи: величина, моћ, слава, величаство вере.

ЏЕЛАЛИЈА, мушко име, арапски *џелали* значи: велики; (а значи и бунтовник).

ЏЕЛАТ, m. крвник; од арапско-турскога *џелад*.

ЏЕЛЕБЏИЈА, в. џелепчија.

ЏЕЛЕП, m. чопор волова; турска реч.

ЏЕЛЕПЧИЈА, m. марвени трговац; од турског *џелепџи*.

ЏЕМ, мушко име; у персијском значи јунак.

ЏЕМАДАН, в. џамадан.

ЏЕМАЛ, мушко име, арапски значи: лепота.

ЏЕМАТ, m. општина; арапска реч, од *џема'т*.

ЏЕМИЛ, мушко име, арапски значи: леп.

ЏЕМИЛА, женско име, од *џемиле,* лепа.

ЏЕМШИД, мушко име; в. џем.

ЏЕНАБЕТ, m. полуција, невољно проливање мушкога семена, што musломани сматрају као велику прљаштину, тако да због тога мора дотични да се уздржава од молитве и грађанских послова, докле се не очисти, оправши цело тело; у нас се та реч употребљава у значењу: поган човек.

ЏЕНАРИКА, в. џанарика.

ЏЕНЕМ, m. пакао; од арапскога *џехенем, џехим,* пакао, јака ватра, нарочито се тако означава оно место у паклу, које је одређено за Жидове.

ЏЕНЕТ, m. рај; арапска реч и значи: рај, врт.

ЏЕЊАК, бој; од персијскога *џенќ.*

ЏЕП, m. од арапскога *џеиб,* у обичном говору *џеб,* џпаг, врећа, кеса.

ЏЕПАШ, ср. џеп.

ЏЕФЕРДАН, в. џевердан.

ЏЕФЕРДАР, в. џевердар.

ЏЕ́ЏА, ср. џега.

ЏИБРА, f. талог, комина; од турскога *џибре.*

ЏИВАР, m. тако се звало у Србији за турске власти, кад крвнину не плаћа само оно место, где је крв учињена, него и сва околна места; то је арапска реч и значи: околина.

ЏИГЕРИЦА, f. од персијско-турскога *џијер, џигер; акџијер, акџигер,* бела џигерица, плућа; *караџијер, караџигер,* црна џигерица, јетра.

ЏИГЕРИЧАР, ср. џигерица.

ЏИГЕРЊАЧА, ср. џигерица.

ЏИДА, f. копље; од турскога *џиде,* кратко копље, лобуд.

ЏИЛИТ, m. од турскога *џирид, џилид*, кратко копље, лобуд, палица дужине лобудове без врха гвоздена, коју турски и арапски коњаници бацају и одбијају, кад су им коњи у највећем трку; ово упражњење спада у војничко одгојење.

ЏИЛИТАТИ СЕ, ср. џилит.

ЏИЛИТИМИЧКЕ, ср. џилит.

ЏИЛИТНУТИ, v. p. (џилитнуше на ме пси); *џилитнути се*, v. r. ср. џилит.

ЏИМРИЈА, m. тврдица; од персијскога *џимри*, незнатан, јадан, сиромашан.

ЏИН, m. исполин, оријаш; арапска реч, и значи: дух, анђео, несташан дух, манитост.

ЏИНГАРИЈА, f. извесна боја у шамијама; од персијско-турскога *џенгари*.

ЏИНГАФА, f. полеђина од лисичје коже; од турскога *џилгафе*.

ЏИНГИСХАН, познати монголски освајач у тринаестом веку; персијски зову га *Џенгиз ххан, Чингиз ххан*.

ЏИХАД, m. арапска реч, значи: рат, нарочито противу немусломана. *Дарул Џихад*, кућа или огњиште ратова; тако зову Турци Београд.

ЏИХАНГИР, m. персијски значи: владалац, онај који заузима свет.

ЏИЏА, f. сиграчке детиње, црепови и т. д.; од турскога *џиџи*.

ЏОМБА, f. суво растрвљено блато; у турском иста реч значи провала.

ЏУБЕ, n. извесна дугачка хаљина; од арапско-турскога *џубет, џупе*, ћурак, нека хаљина без рукава или с кратким рукавима, што се носила испод великога ћурка, или огртача који се зове биниш.

ЏУВАН, в. аџуван.

ЏУЗДАН, m. кесица; персијска реч.

ЏУКЕЛА, f. као погрда за псето оцмољено, или за рагу, (па и за човека); у арапском има *џыхела* (плурал од *џехул*), глупаци, незналице, али ће тешко бити *џукела* отуда постала. Занимљиво је, да шпањолски Цигани имају реч *чукел* = пас, а ту реч немају ни Шпањолци. Очевидно је сродство међу нашом *џукелом* и *чукелом* шпањолских Цигана. Нека је овде узгред споменуто, да шпањолски Цигани (не и Шпањолци) имају реч *краљиса* = краљица, коју су само од Србаља могли примити, јер у том облику имају ту реч само Срби; (Руси реку *королевна,* Пољаци *крулова,* Чеси и Словаци *краловна,* Мађари királyné). Откуда то позајмичко примање и давање ових речи међу Србима и шпањолским Циганима?

ЏУЛУС, m. Вук каже, да се тако звала нека дажбина, коју су у Србији цркве морале да дају за турске власти (по једну лисичију кожу, чарапе и нешто новаца); он тумачи ту реч са лисица; али у арапском *џулус* значи: ступање на престо, па се ваљда тако звала и нека хомагијална дажбина приликом ступања на престо.

ЏУМА, f. од арапскога *џым'ат, џыма'*, петак, седмица.

ЏУМБУС, m. персијска реч, значи: кретање, забава, игра, разоноћавање.

ЏУМЛЕ, adv. укупно, све, уопште; од арапскога *џымлет* у обичном говору *џымле,* укупно, све, уопште, сума, скуп, укупност, сви.

ЏУП, ср. џубе.

ЏУПА, f. вунена женска кошуља; ср. џубе.

ЏУПЕЛЕТА, в. џупа.

ЏУПЕТ, m. женска хаљина нека; ср. џубе.

Ш.

ШАВДАН, в. шамдан.

ШАВРАН, в. шафран.

ШАДРВАН, в. шедрван.

ШАИНОВ, adj. соколов; од персијско-арапско-турскога *шахин*, племенити соко.

ШАИНОВИЋ, презиме; ср. шаинов.

ШАЈА, ср. шаинов.

ШАЈАК, m. врста сукна; и Турци тако зову то сукно, али тешко да ће ово бити турска реч; ср. у осталом саја.

ШАЈКА; ову реч употребљавају и Турци и биће да су је узели од Србаља.

ШАКАБЕНТА, надимак српскога патријарха Арсенија IV. Јовановића; од персијскога *шакабенд*, појас. пâс.

ШАКАШЛЕ, adv. шакама; српска реч са турским репом.

ШАКИР, мушко име; у арапском значи благодаран.

ШАКЛАМАН, m. турска реч, значи незгранан.

ШАЛ, m. персијска реч, која означава фину вунену материју из источне Инђије или из северне Африке; (а значи и грубу вунену материју, поименце дервишку мантију).

ШАЛАБАЗАТИ, v. i. беспослен тумарати; од персијскога *базен*, трчкарати, ходити, јурити, играти се.

ШАЛВАРЕ, pl. врло широке чакшире; од персијско-турскога *шелвар*, у обичном говору *шалвар*.

ШАЛИЏИЈА, m. шаљивац; српска реч са турским окончењем.

ШАМ, арапско име за Сирију, Дамаск.

ШАМАЈЛИЈА, f. шамски; од арапско-турскога *шамли*.

ШАМАЛАЏА, f. дамашка; од арапско-турскога *шам алаџа*. са шамским шарама.

ШАМАР, m. ћушка; турска реч.

ШАМАРИТИ, ср. шамар.

ШАМДАН, m. свећњак; турска реч, која је постала од персијскога *шеме*ʾ, свећа, и *дан*, суд у чему стоји свећа.

ШАМДУД, m. дуд из Шама; арапско-турска реч; (али могло би се и према персијском *шам*, господар, владалац, рећи и господски дуд).

ШАМИЈА, f. повезача марама женска; од арапскога *шамији*, *шееми*, сиријски.

ШАМИЛ, мушко име; у арапском значи: онај који се свуда шири, који обухвата и одржава.

ШАМЛАК, в. шенлук.

ШАМЛИЈА, човек из Шама; од арапско-турскога *шамли*.

ШАМЛИЈАНКА, ср. Шамлија.

ШАНДУД, в. шамдуд.

ШАП, m. стипса; нека болест на марви; турска реч.

ШАПТЕЛИЈА, в. шефтелија.

ШАРВАРЕ, в. шалваре.

ШАРКЕЈ, турско име за српски Пирот; од персијскога *шар* = варош, и турскога *кеј* = село, даклеварошко село; иначе реку Турци и *Шехиркеј*.

ШАРКИЈА, f. велика тамбура од две жице; од арапскога *шарки*, врста тамбуре, песма; (у арапском *шарк* значи исток, *шарки*, источно, *шаркије*, источна).

ШАРТ, m. услов; арапска реч. (У Босни.)

ШАТ, conj. да ако; у персијском *шајед*; али ту реч неће бити да смо од Персијанаца узели.

ШАТОР, в. чадор.

ШАТОРИШТЕ, ср. чадор.

ШАТОРЈЕ, ср. чадор.

ШАТРА, в. чадор.

ШАТРАШЧЕ, n. дажбина по вашарима на шатре; од турскога *чадир акче*.

ШАФРАН, m. од арапско-персијско-турскога *сафран*, *за*ʾ*фран*.

ШАФИ, име мушко; у арапском *шафи'* значи посредник, *шафи*, онај који лечи, спасоносан.

ШАХ, m. владалац, краљ, цар; персијска реч.

ШАХЗАДЕ, m. персијска реч, значи: царевић, краљевић, кнежевић.

ША́ША, в. шашав.

ШАШАВ, adj. разрок: од турскога *шаши*.

ШАШКИН, m. глупак; (Вук вели да се у нас употребљава у смислу: лола); турска реч.

ШЕБЕК, m. врста мајмуна; турска реч.

ШЕ, в. шех.

ШЕБОЈ, m. познати цвет; од персијскога *шеб-бој*, *шеб-буј*, *шембуј* (*шеб* = ноћ, *буј* = мирис).

ШЕВЕЉАЈКА, ср. шивељити.

ШЕВЕЉИТИ, в. шивељити.

ШЕВТЕЛИЈА, в. шефтелија.

ШЕВЕЋЕРИЈА, f. Кад прва бресква узре, донесе код абаџија и терзија мајстор сваком своме калфи по брескву, и то значи, да одсада треба да рани и да ради спрам свеће, јер је дан окраћао. То се зове *шевећерија*. Ова реч дошла је од персијскога *шебћери* (*шеб* = ноћ, *ћери*, покварено од *ћар* = рад, посао), што ће рећи: ноћни рад.

ШЕГРТ, m. ученик; од персијскога *шагирд*.

ШЕГРТИЦА, ср. шегрт.

ШЕГРТЛУК, m. од персијско-турскога *шагирдлик*.

ШЕГРТОВАТИ, ср. шегрт.

ШЕДРВАН, m. водоскок; од персијскога *шадреван*, *шадирбан*, *шадирван*.

ШЕЕР, в. шехер.

ШЕИСЛАМ, m. првосвештеник муслимански, најстарији, поглавица вере, иначе муфтија; од арапскога *шејх-ул-ислам*; (*ислам* = Мухамедова вера).

ШЕИХХ, m. арапска реч, значи: старац, лице уважено са старости или понашања му, поглавица општински или племенски, начелник манастирски, проповедник у џамији.

ШЕИШАНА, в. шишана.

ШЕЈТАН, m. ђаво, сотона; арапска реч.

ШЕЈТАНЛУК, m. од арапско-турскога *шејтанлик*, сотонска пакост, вражији посао.

ШЕМАН, в. шем.

ШЕМЛУК, в. шенлук.

ШЕМСЕДИН, мушко име; арапски значи сунце вере.

ШЕМШЕТА, pl. неки гајтан на хаљини; од турскога *шимшет*.

ШЕН, adj. весео, радостан; од турскога *шин*, у обичном говору *шен*.

ШЕНЛУК, m. од турскога *шенлик*, *шинлик*, весеље, јавно увесељење, радост, светковина.

ШЕНУТИ, v. p. од персијскога *шен*, кокетност.

ШЕПТЕЛИЈА, в. шефтелија.

ШЕР, в. шехер.

ШЕРБ, тако Турци зову Србију.

ШЕРБЕ, в. шербет.

ШЕРБЕТ, m. медовина; арапска реч, која значи: напој уопште, медовина, лимунада, па и медицина.

ШЕРБЕТАШЧЕ, n. напојница; од арапско-турскога *шербет акчеси*.

ШЕРБЕТЛИЈА, f. нека јабука; од арапско-турскога *шербетли*.

ШЕРЕМЕТОВИЋ, презиме; од турскога *шеремет*, живост, жестина (у коња).

ШЕРЕТ, в. ширет.

ШЕРЕТЛУК, в. ширетлук.

ШЕРИЈАТ, m. божји закон; од арапскога *шеријат*, закон; *шир'ат*, божји закон, широк и прав пут; *шери'ат*, правда; *шеријет*, пут, правило, начин, природа.

ШЕРИТ, в. ширит.

ШЕРИФ, m. арапски *шер'*, почињање, започињање, завођење закона нарочито божјега, правда; *шер' и шер'иф*, божији закон, свети закон; *шери'ф*, одличан, племенит, потомак пророка Мухамеда, титула губернатора у Меки.

ШЕРИФА, женско име, од арапскога *шерифет*, племенита, одлична жена; уопште све што је одлично.

ШЕЋА, в. шећер.

ШЕЋЕР, m. од персијско-турскога *шекер*: (арапски *сыкер*).

ШЕЋЕРИТИ, ср. шећер.

ШЕЋЕРКАНД, m. жути шећер, што Немци веле Kandiszucker; од персијско-турскога *шекерканд*.

ШЕЋЕРЛЕМЕ, n. посластице; од персијско-турскога *шекерлеме*.

ШЕЋЕРЛИ, арј. шећерно; од персијско-турскога *шекерлы*.

ШЕЋЕРЛИЈА, f. нека јабука; ср. шећерли.

ШЕЋЕРЧЕ, ср. шећер.

ШЕЋЕРЏИЈА, m. посластичар; од персијско-турскога *шекерџи*.

ШЕФИЈА, m. први сусед до имања; ср. шефијско право.

ШЕФИЈСКО ПРАВО, право првога суседа да купи које имање. У арапском *хаки шуф'аа*, суседско право.

ШЕФИЛУК, m. ср. шефијско право.

ШЕФКЕТ, мушко име; у арапском значи: моћ, величаство, величије.

ШЕФТЕЛИЈА, f. од персијскога *шефталы*, *шефталу*, *шефталуд*, у обичном говору *шефтелы*, бресква, кајсија; (а значи и загрљај, пољубац).

ШЕХ, m. персијска реч (од *шах*), значи: краљ, владалац.

ШЕХЕР, m. варош; од персијскога *шегр*, *шегер*.

ШЕХИНШАХ, m. персијска реч, краљ краљевима, владалац.

ШЕШАНА, в. шишана.

ШЕШИРЏИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

ШИБА́ЛА, m. јак младић; од арапскога *шибал*, лавови (плурал од *шиба*, млад лав).

ШИБАЛИЋ, презиме; ср. шибала.

ШИБАЛУК, m. српска реч са турским окончењем.

ШИВЕЉИТИ, v. i. од персијскога *шиве*, начин, кокетовање; *шивелы*, персијско-турска реч, која значи: онај који кокетује, кокетан.

ШИВЕРИТИ, в. шивељити.

ШИВЕТА, pl. витице женске; од турскога *шивет*.

ШИД, варошица у Срему; можда је добио име од персијскога *шид*, сунце, јасно, сјајно, видно, светло, одлично.

ШИЈЕТ, m. тако се арапски зове мухамедовачка секта, која држи Алију за једнога калифа или наследника Мухамедова. У ову секту спадају Персијанци. Арапско *ши'ат* означава исту секту, али значи и секту уопште, раскол у вери.

ШИК, m. клободан, телеј; турска реч.

ШИКЛИ, adj. телејисано; турска реч.

ШИКОВАТИ, ср. шик.

ШИКОМ-БОЈАНА, ср. шик и боја.

ШИКОСАТИ, ср. шик.

ШИЛО, m. у персијском је *шил* = копље, нож, лобуд; но зато неће бити шило па ни шиљак постало од *шил*, него се и ту види сродство персијскога језика са нашим.

ШИЛТЕ, n. турска реч, значи: мален модровац пун памука.

ШИЉТЕ, в. шилте.

ШИМШЕТА, в. шемшета́.

ШИМШИР, m. позната биљка са вазда зеленим листом; од персијскога *шимшир*, турскога *чимшир*.

ШИМШИР-КАШИКА, в. шимшир и кашика.

ШИМШИРОВИНА, ср. шимшир.

ШИНИК, n. мера од десет ока (за жито); турска реч.

ШИПКА, чувени кланац у Балкану; биће да је добио име од турскога *шибка*, рашље, виљушка.

ШИПЧАЛУК, m. шипчиште; српска реч са турским окончењем.

ШИРА, f. кљук; од персијско-турскога *шира*, *шире*, кљук, кувано вино, уопште исцеђен сок; (персијски *шир* = млеко).

ШИРЕТ, m. лукав; од арапскога *шер, шера, ширет*, пакост, зло, неваљалство.

ШИРЕТЛУК, m. од арапско-турскога *ширетлик;* ср. ширет.

ШИРИН, мушко име; у персијском значи: благ, пријатан, ошећерен.

ШИРИТ, m. турска реч, значи галон, опшав.

ШИЋАР, m. од персијскога *шиќар, шиќер*, лов, плен, добит, (бесплатан посао).

ШИЋАРИТИ, ср. шићар.

ШИЋАРЏИЈА, m. од турско-персијскога *шиќарџи*; ср. шићар.

ШИЧАН, ср. шик.

ШИШ, m. гвозден ражањ; турска реч.

ШИША, в. шише.

ШИШАНА, f. врста пушке; од персијскога *шешххане, шешххан*, у турском *шишххане*, карабин; оно што је на шест углова (*шеш*, у персијском значи шест); турски зову иначе шишану *ат тыфенги*, коњаничка пушка.

ШИШЕ, n. боца; персијска реч.

ШИШКАВ, в. шишко.

ШИШКО, m. дебео, угојен; турска реч.

ШИШМАН, мушко име, особито у Бугара; турски ће рећи врло угојен, дебео.

ШКЕМБЕ, n. бураг; од турскога *ишкембе.*

ШКИЉАВ, adj. недостатачан у очима; овој речи биће да је корен у турском *ишкил*, сумња, подозрење, сметња.

ШКИЉИТИ, ср. шкиљав.

ШУБА, f. врста женске хаљине; ср. џубе.

ШУВАКЛИЈА, m. српска реч са турским окончењем.

ШУРКУЛИЈА, f. српска реч са турским крајем.

ШУРИ БУРИ (да га нема!). interj. ср. шуру муру.

ШУРОВАТИ, ср. шуру муру.

ШУРУ МУРУ, (аднађ за фуруну!), interj. у персијском *шуриш* рећи ће забуна, гунгула, па у смислу забуне веле и Турци *шуриш муриш*, одакле је и наше шуру муру.

ШУЋУР, interj. хвала богу; од арапскога *шыкр*, (плурал *шыћур*), *шыкыр*, хвала богу, захваљивање.

ДОДАТАК.

АЛДИНА РЕКА, село у пиротском округу у Србији; ср. алтун.

АЛДИНАЦ, село у књажевачком округу у Србији; ср. алтун.

АМЕТОВИЋ, презиме; ср. Ахмед.

БАШИНА, село у смедеревском округу у Србији; ср. баша.

БАШИЋИ, село у ужичком округу у Србији; ср. баша.

БАШЧЕЛУЦИ, село у подринском округу у Србији; од турскога *бахчелик*, места где су баште.

БЕРБАТОВО, село у нишком округу у Србији; од турскога *бербат*, покварено, порушено.

БУЛИНОВАЦ, село у књажевачком округу у Србији; ср. була.

БУМБУРЕК, село у топличком округу у Србији; од арапскога *мыбарек*, честит, поштован.

БУРМАЛИ, adj. турска реч.

ВЕЋИЛАРЧЕ, m. од арапскога *векил харџи*, који је опуномоћен да троши, домостројитељ.

ГЕДИГ-ЏАМИЈА, у Врању; в. једик.

ДЕГРМЕН, село у топличком округу у Србији; од турскога *дегирмен,* воденица.

ДЕРВЕН, село у књажевачком округу у Србији; ср. Дервента.

ДУГМЕЏИЈА, m. медоливац; од турскога *дöкмеџи;* (турски *дöкмек* = лити).

ДУРМИШ, мушко име; од турскога *дурмак*, стати, стојати.

ДУРУК, шанац на Винику код Ниша; од турскога *дурмак*, стати, стојати.

ДУШМАНИЋ, презиме и село у пожаревачком округу у Србији; ср. душман.

ДУШМИШ, турска караула у нишком округу у Србији; од турскога *душмек,* пасти, *душмиш*, пао.

ЕРДЕЧ, село у крагујевачком округу у Србији; од турскога *ардич*, вења.

ЗАКРТОЖИТИ, ср. крџија.

ИКСАНИЈА, махала у Нишу; од арапскога *ихсан*, поклон.

ИСЛАХАНА, f. нека средња школа; од арапско-турскога *ислахх ххане*, (*ислахх* = поправити).

ЈАГЛИ ТЕКИЈА (у Нишу), у турском *јагли* рећи ће масно; али ће ова текија бити добила своје име од *јали*, обала, на крају.

ЈАГЛИЧИЈЕ, село у нишком округу у Србији; можда је добило име од турскога *јаглик*, рубац.

ЈАЛДИНА РЕКА, в. Алдина река.

ЈАШАР, турско мушко име; толико колико српско име Живко.

ЈОВУЗ, неке њиве у подринском округу у Србији; биће да су то име добиле од турскога *јауз*, добар (а значи и свереп).

КАВАДАР, село у јагодинском округу у Србији; од турскога *кавадар*, друг.

КАДИЏИК-ХАТУМ, неки вакуф у нишком округу у Србији; од турскога *кадиџик*, госпођица, и *хатум*, госпођа.

КОНЦЕЉ, село у топличком округу; биће да је име добило од персијскога *гонче*, пупољак.

КРТОГ, m. ср. крндија.

ЛАЛИНАЦ, село у нишком округу у Србији; ср. ла̏ла.

ЛАЛИНОВАЦ, село у топличком округу у Србији; ср. ла̏ла.

ЛАЛИНЦИ, село у књажевачком, врањском и рудничком округу у Србији; ср. ла̏ла.

ЛУТВИЈА, село у нишком округу у Србији; у турском *Лутви* женско име, од прилике Даринка, Даросава.

МЕВЛАХАНА, f. од арапско-турскога *мевла-ххане*, кућа за дервише *мевла*, који се врте.

МЕРЋЕЗ, село у топличком округу у Србији; од арапскога *мерћез*, средоточно место.

МЕСЏИД, m. мала џамија, капела; арапска реч.

МЕТИЈА, махала у Нишу; од арапскога *метхије*, хваљено.

МЕХАЊЕ, село у топличком округу у Србији; ср. механа.

МИЛАЋ, m. в. миљак.

МИРАНОВАЦ, село у пиротском округу у Србији; ср. Миријево.

МИРА ЧИВЛАК, село у нишком округу у Србији; од персијскога *мири*, држава, државна благајница, и турскога *чифтлик*, имање, добро; дакле државно добро.

МИРИМАЛСКА БАШТА, у Београду; од персијскога *мири*, држава, и арапскога *мал*, имање, добро.

МИРИХОВАЧКА КАРАУЛА, у нишком округу; ср. Миријево.

МОРАЛИЈА, стражара у Нишу; од турскога *моралы*, морејски, грчки.

МУРАТОВАЦ, село у шабачком округу у Србији; ср. Мурат.

МУСЕЛИНИ, село у шабачком округу у Србији; ср. муселим.

НАЗИК, adj. нежан, суптилан; од турскога *назик*, (персијски *наз*).

НАЗЛАНДИСАВАТИ, НАЗЛАНДИСАТИ, v. i. као оклевати; од турскога *назланмак*.

НАМАЗЂАХ, m. место где се клања; турска реч.

НИСПЕТИЈА, караула у Нишу; од арапскога *нисист*, према, спрам, спроћу.

НОМАНИЦА, село у нишком округу у Србији; можда је добило име од арапскога *нуман*, саса.

ОКЛУКАНА, f. таван за сено; од турскога *отлук*, сено, и *хане*, затворен простор.

ОТАВА, f. од турскога *от*, *оти*, трава; (Турци веле за отаву: *јонџа*).

ОТЛУКАНА, неко државно добро у смедеревском округу; в. оклукана.

ОТФИКАРИТИ, ср. фикарити.

ПАЈАЗИТОВО, село у крагујевачком округу у Србији; ср. Бајазит.

ПОФИКАРИТИ, v. p. (у Босни); ср. фикарити.

РУЖДИЈА, f. средња школа; од турскога *руждџи*.

САЈХОШ, ада на Дрини; ср. Сархош.

САМАЈИЛИ, село у чачанском округу у Србији; можда је добило име од Исмајил.

САРХОШ, ада на Дрини; добила име од турскога *сархош*, пијан; (*сер* у персијском глава; *ххош* у арапском леп); дакле лепо намештен, накићен.

ТАБАКОВАЦ, село у крајинском округу у Србији; ср. табак.

ТАБАНОВАЦ, село у пожаревачком округу у Србији;

ТАБАНОВИЋ, село у ваљевском и шабачком округу у Србији;

ТАБАНОВИЋИ, село у ужичком округу у Србији; ср. табан.

ТАКТАЛИЈА, џамија у Нишу; од турскога *тахтали*, дашчен.

ТАШИЈАНИЦА, караула у Нишу; ср. таш.

ТЕВЕРИЧ, село у крагујевачком округу у Србији; в. теферич.

ТЕРСАНА, државно добро у јагодинском округу у Србији; од турскога *терсххане*, место где се граде лађе, адмиралство.

ТУРИЦА, село у чачанском округу у Србији; ср. тура.

УЧКУЛАК, караула у нишком округу у Србији; од турскога *уч*, три, и *кулак*, ухо.

ФИКАРИТИ, v. i. од арапскога *зул-фикар*, Алијина сабља с обе стране оштра, којом се могла и длака цепати. (*фикар* у арапском значи: кичма).

ЧАНАРИКА, в. џанарика.

ЧИБУКОВАЦ, село у чачанском округу у Србији; ср. чибук.

ЧИБУТКОВИЦА, село у београдском округу у Србији; ср. чибук.

ЧИВЛИК, в. читлук.

ЧИФЛИК, в. читлук.

ЧУКУРОВАЦ, село у алексиначком округу у Србији; ср. чукур.

ЏАЊЕВО, село у округу крајинском у Србији; ср. џан. У *Седмици* за 1855 г. доказивао је учитељ Максимовић, да се ово село некада звало Душановац, па су га Турци превели на Џањево.

ЏЕПИНЦЕ, село у топличком округу у Србији; ср. џеп.

ЏЕРИМА, f. глоба; од арапскога *џерине*.

ЏУВАР, хан у Врањи; од арапскога *џывар*, околни, оближњи, околина.

ШАМА ЛУКА, село у топличком округу; ср. Шам.

ШИТАЛИ, караула у нишком округу у Србији; од арапскога *шита*, зима.

БИБЛИОГРАФИЈА
СРПСКЕ И ХРВАТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ
за годину 1883

од

Драгутина Посниковића

(свршетак)

— MANDIĆ B. Види: Новине „Naša Sloga“.

263. MARETIĆ T. O njekim pajavima kvantitete i akcenta u jeziku hrvatskom ili srpskom. Napisao ____ . (Preštampano ih knjige LXVII Rada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti). U Zagrebu 1883. Dionička tiskara. На 8-ни.

264. MARETIĆ T. Homerova Ilijada. Prevod od . U Zagrebu 1883. Troškom Matice Hrvatske.
Чини III. свеску „Prijevoda grčkih i latinskih klasika“ што издаје Matica Hrvatska.

265. МАРИНОВИЋ Ј. НИКОЛА. Јованчини сватови. Шаљива опера у једном чину. Написали Мишел Каре и Жил Барбије. Сложио Виктор Масе. Превео ____. Београд, штампарија српске напредне странке 1883. На 8-ни 53 стр.

266. МАРКОВИЋ СТ. ЈОКСИМ. Животописи из најновије српске историје за омладину ниже основне школе. У Београду, парна штампарија задруге штампарских раденика 1883. На 12-ни.

267. МАРКОВИЋ СТ. ЈОКСИМ. Писма о кући и школи намењена родитељима. Од ________ . У Бео-

граду 1883. Штампано у штампарији задруге штампарских раденика. (Обилићев венац). На 12-ни.

268. МАРКОВИЋ СТ. МИЛАН. Књига за општинске судове. Упутство за суђење грађанских спорова код општинских судова. Са текстом дотичног извода из закона о поступку судском у грађанским делима према изменама и допунама од 22 јуна 1882. Саставио ____ ____ ____, адвокат и уредник „Пороте“. Са 10 формулара. У Београду 1883. Књижар издавач Петар Ћурчић. Штампано у штампарији задруге штампарских раденика (Обилићев венац). На 8-ни 78 стр. и 8 л.

269. MARKOVIĆ FRANJO Dr. Knez Medo Pucić. Od ____ ____. (Preštampano iz LXVII knjige Rada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti). Zagreb 1883. Tisak dioničke tiskare. На 8-ни.

270. MARN FRANJO. Njemačka vježbenica i čitanka za III i IV razred srednjih učilišta. Napisao ____ ____, profesor i učitelj kralj. gimnazije zagrebačke. U Zagrebu 1883. Troškom i nakladom kralj. hrvatske slavonsko-dalmatinsko-zemaljske vlade. Tiskarnica „Narodnih Novinah“ u Zagrebu. На 8-ни 231 стр.

— МАСЕ ВИКТОР. Види: Мариновић Ј. Никола.

271. MATIĆ E. Pjesme u prozi J. S. Turgenjeva. S ruskoga preveo ____ ____. U Zagrebu 1883. Nakladom hrvatske knjižare G. Grünhuta i dr.

Чини I. свеску „Universalne biblioteke,“ што је издаје поменута књижарница.

272. МАТИЋ М. А. Чича Томина колеба или црно и бело. Како су живели северoамерикански робови. По

енглеском изворнику, који је написала Becher Stowe за одраслију децу немачки прерадио А. Х. Фоховиц. На српски превео ____ ____ ____. Са две слике. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 16-ни 106 стр.

273. MATKOVIĆ P. Dr. Zemljopis za niže razrede srednjih učilišta. Napisao ____ ____ ____. Treće preradjeno izdanje. U Zagrebu 1883. Troškom kralj. zemalj. hrv.-slav.-dalmatinske vlade. Tiskara „Narodnih Novina“. На 8-ни.

— МЕНШ Г. Види: Петровић Сава.

274. МИЈАЈИЛОВИЋ М. Рачуница за I разред нижих гимназија и реалака. Написао ____ ____, професор. Са 19 слика у тексту. У Београду 1883. Штампано у штампарији задруге штампарских раденика (Обилићев венац). На мал. 8-ни 1 л. 160 стр. и 1 л.

275. МИЈАЈИЛОВИЋ М. Рачуница за II. разред ниже гимназије и реалке. Написао ____ ____, професор. Са 32 слике у тексту. У Београду 1883. Штампано у штампарији задруге штампарских раденика (Обилићев венац). На мал. 8-ни.

276. MILAKOVIĆ JOSIP. Prve pjesme ____ ____. Božićnice. Pjesmice mladeži hrvatskoj. Zagreb 1883. U komisionoj nakladi antikvarske knjižare Ivančića i Strmeckia. Tisak dioničke tiskare u Zagrebu. На 12-ни 48 стр.

277. MILAKOVIĆ JOSIP. Prve pjesme ____ ____. Hrvaćanke. U Zagrebu 1883. Knjigotiskarna C. Albrechta. На 12-ни 48 стр.

278. МИЛАШ Н. Правила васионских сабора. Српски пре-

вод с тумачењима од ____ ____, професора канонничнога права. IV свеска. Задар 1883. Печатња Ивана Водицке. На 8-ни 415—575 стр.

Чини V. свеску „Правила православне цркве."

— МИЛЕНКОВИЋ ДИМИТРИЈЕ. Види: Новине „Глас Православља".

— МИЛЕР ОТО. Види: Н. П. М.

279. МИЛЕТИЋ РАДОВАН Компензовано исохроно клатно за све ваздушне температуре. Од ____ ____. У Београду 1883. На 8-ни.

280. МИЛЕТИЋ СВЕТОЗАР. Градиво из физике које се има ученицима основних школа према наставном плану вис. школског савета од 6 јула 1878 бр. 34 да предаје. Израдио ____ ____, учитељ земунски. У Н. Саду 1883. Издање књижаре Браће М. Поповића. На 12-ни.

281. МИЛЕТИЋ СВЕТОЗАР. Земљопис за IV. разред народне школе. Према наставном плану саставио ____, учитељ земунски. Издање књижаре М. Каракашевића. У Сомбору 1883. Штампа Ф. Битермана. На 12-ни.

282. МИЛЕТИЋ СВЕТОЗАР. Земљопис за IV разред народне школе. Према наставном плану саставио ____, учитељ земунски. II поправљено издање. У Новоме Саду 1883. На 12-ни.

283. МИЛЕТИЋ СВЕТОЗАР. Први основи из математичког земљописа за ученике основних школа. Према наставном плану саставио ____ ____, учитељ земунски. У Новоме Саду 1883. На 12-ни.

— МИЛЕТИЋ СВ. Др. Види: Новине „Застава".

284. МИЛИНКОВИЋ ЈОВ. Критика на законик судског поступка у кривичним делима. Од , правозаступника за округ шабачки. Београд 1883. Штампарија напредне странке. На 8-ни.

285. МИЛИЋЕВИЋ Ђ. М. Помени о Даничићу. Од . (Прештампано из Годишњице V). Београд, краљевско-српска државна штампарија 1883. На 8-ни 1 л. 195 стр.

— MILIĆEVIĆ FRANJO. Види: Новине „Bosiljak Hercegovački."

— МИЛОВАНОВИЋ АЛЕКСА. Види: Новине „Гласник министарства финанције".

286. МИЛОВАНОВИЋ АЛЕКСА. Трговачки уговори, погодбе и царинске тарифе краљевине Србије са Великом Британијом, Италијом, Швајцарском, Русијом, Аустро-Угарском, Холандијом, Грчком, уједињеним Америчким државама, Немачком и Француском. По одобрењу господина министра финанције уредио и издао ———— ————, писар у министарству финанције. Београд, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни XXXII и 231 стр.

287. МИЛОВАНОВ СТЕВА. Кинетична теорија ваздушних тела. Од ——— ———, професора (Одштампано из извештаја о срп. вел. гимназији у Н. Саду за 1882-3 год.) У Новом Саду, парна штампарија Николе Димитријевића 1883. На 8-ни.

— МИЛОЈЕВИЋ ВЛАД. Види: Новине „Коса".

288. МИЛОШЕВИЋ РАША. Организација среза на начелу самоуправе и изборног права. Од . Београд, штампарија задруге штампарских радника 1883. На 8-ни 102 стр.

Ово је прештампано из „Самоуправе“ за годину 1883.

289. МИЛОШ ОБИЛИЋ. Српска народна певанија у 6 песама (Лов цара Лазара, Женидба Милоша Обилића, Милошева заклетва, Милош у Латинима, Цар и Милош чобанин, Милош Обилић и Иван Косанчић.) Издање српске књижаре Браће М. Поповића. У Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни.

290. МИЛУТИНОВИЋ Д. Ј. Спровод и сарана неумрлог дра Ђуре Даничића, филолога. Спев од ——— ——— ———. У Београду. Штампарија српске напредне странке 1883. На 16-ни 48 стр.

291. МИЉКОВИЋ ЉУБОМИР. Познавање човека и неговање човечијег тела. За ниже гимназије и реалке у краљевини Србији израдио ——— ———. Са 36 слика у тексту. У Београду, издање и штампа краљевско-српске државне штампарије 1883. На 8-ни XIV стр. 1 л. и 96 стр.

292. МИХАИЛ А. Е. МИТРОПОЛИТ. Својој духовној пастви. У Београду, на Цвети 1883. На 4-ни 2 л.

293. МИХАИЛОВИЋ ЕВСТАТИЈЕ. Судбе народа српског с наводом непостојаности стања како појединих људи тако и појединих народа на овом свету, именито народа српског. Од ——— ———. У Вел. Кикинди 1883 Штампано у штампарији Јована Радака. На 8-ни.

294. MIHALJEVIĆ IVAN. Bilježnik i Marko. Poučni razgovori o pravnih odnošajih, našemu puku za poznavanje potrebitih. Pretiskano iz „Sriemskoga Hrvata.“ Napisao ——— ———, podarhidjakon. Svezak I. U Vukovaru 1883. Tisak Ernesta Jančika, najamnika ka-

toličkog hrvatskog dioničkog tiskovnog društva. На 8-ни 66 стр.

— Svezak II. На 8-ни 65—128.

— Svezak III. На 8-ни 129—192.

— Svezak IV. На 8-ни 193—256.

— Svezak V. На 8-ни 258—321.

295. MIŠKATOVIĆ JOSIP. Klara Milićeva. Pripoviest Ivana Turgenjeva. Preveo s ruskog ____ ____. Troškom „Matice Hrvatske.“ U Zagrebu 1883. Dionička tiskara. На 8-ни.

— MODEC LJUDEVIT. Види: Новине „Napredak.“

296. МОЈОЈ МИЛОЈ ВОЈСЦИ. Прокламација Његовог Величанства Краља Србије Милана Првог од 12 декембра 1883. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883) На fol. 1 л.

297. МУАЧЕВИЋ ВАСО. Редомична сетва (сејање.) Расправа за народ. Написао ____ ____, управитељ добара, краљ. земаљски културни већник и подпредседник славонског господарског друштва. Тиском J. Медершицкога. У Осеку 1883. На 12-ни 37 стр.

298. МУДРИ ЛЕКАР. (Прештампано из „Хришћанског Весника“ за 1883 год.) У Београду 1883. Краљевско-српска државна штампарија. На 12-ни.

299. Н. П. М. Честитке о новој години, имен-дану и разним другим пригодама у прози и стиховима удешене за децу и одраслу младеж. Израдио по Ото Милеру ____ ____ ____. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код „светог Саве“ у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни 138 стр.

— NABOŽNA PUČKA KNJIŽNICA. Izdaje knjižara J. B. Stiflera u Varaždinu.

Snopić I. Види: Lach Josip.

300. NAJLEPŠI DAN U ŽIVOTU Uspomena na prvu pričest. U Zagrebu. 1883. На 12-ни.

301. НАЈНОВИЈА РАЧУНИЦА метарских мера са таблицама за преобраћање старих мера у нове и нових у старе са ценом израчунатом. Издање краљеско-српске дворске књижарнице А. Пурића. У Београду 1883. Штампарија напредне странке. На 8-ни 73 стр.

302. NAJNOVIJI SANOVNIK od godine 1321 sa roždanikom. Isdao K. T. U Novome Sadu 1883. На 12-ни.

303. НАЈОМИЉЕНИЈЕ ПЕСМЕ БРАНКА РАДИЧЕВИЋА. У славу преноса костију Бранка Радичевића издала српска књижара Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни 80 стр.

— НАНЧИЋ ЛАЗА. Види: Новине „Српство."

304. НАНЧИЋ ЛАЗА. Ђаков врх. Уређује . Свеска прва. У Вршцу 1883. Издаје и штампа штампарија Ветла и Веронића. На 12-ни.

305. НАПОМЕНА онима који се баве сушењем шљива. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 2 л.

Нема нарочитог насловног листа.

306. НАРЕДБА СРПСКОЈ ВОЈСЦИ о ступању у активну војску Његовог Височанства Краљевића Престолонаследника Александра. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На fol. 1 лист.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА Браће Јовановића.

Свеска 49. Види: Петар П. Петровић Његош.

Свеска 50. Види: Крашевски И. Ј.

Свеска 51. Види: Петар II. Петровић Његош.
Свеска 52. Види: Лесинг Ј. Г.
Свеска 53. Види: Петровић II. Петар Његош.
Свеска 54. Види: Крашевски И. Ј.
Свеска 55. Види: Дела.
Свеска 56. Види: Ђорђевић Ј.
Свеска 57. Види: Дела.
Свеска 58. Види: Крашевски И. Ј.
Свеска 59. Види: Поповић С. Ј.
Свеска 60. Види: Зоре Луко.
Свеска 61. Види: Новеле.
Свеска 62. Види: Зоре Луко.
Свеска 63. Види: Новеле.
Свеска 64. Види: Зоре Луко.
Свеска 65. Види: Ноеле.
Свеска 66. Види: Влчек Вацлав.
Свеска 67. Види: Дела.
Свеска 68. Види: Наследник од Хартингтона.
Свеска 69. Види: Дела.
Свеска 70. Види: Влчек Вацлав.
Свеска 71. Види: Дела.
Свеска 72. Види: Павловић Теодор.

— NARODNA BIBLIOTEKA. Izdaje knjižarnica Dragutina Pretnera u Dubrovniku.

Knjiga XII Види: Vukasović Vuletič — Vid.
Knjiga XIV. Види: Car Marko.

307. НАРОДУ СРПСКОМ. Прокламација Његовог Величанства Краља Србије Милана Првог од 7 августа 1883 (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На fol. 1 л.

308. НАСЛЕДНИК ОД ХАРДИНГТОНА. Приповетка Бођ-Дикенса и Браћа приповетка Е. Б. Булвера. Превод

с енглескога. Панчево. Наклада књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву. (1883.) На мал. 16-ни 60 стр. и 2 л.

Чини 68 свеску „Народне библиотеке" Браће Јовановића.

309. НАСТАВА за пушку модел 1880 године, њен опис, теорија пуцања и настава за гађање. Издање министарства војног опште војног одељења. У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883. На 12-ни 1 л. IV и 61 стр.; 2 л. II и 47 стр. и три литографске таблице; 1 л. II и 100 стр. са 21 дрворезном сликом, три литографске таблице и са 10 образаца.

На насловном листу погрешно стоји, да је ова књига штампана 1882 године.

310. НАСТАВА за темељно учење мађарског језика. Од Адолфа Родера. — Српски од Ст. Коњовића и К. Берића. Метода Тусен-Лангеншајтова. Сомбор 1883. Издање књижаре М. Каракашевића. Штампарија Ф. Битермана у Сомбору. На 8-ни.

311. НАСТАВНИ ПЛАНОВИ, распореди и програми за више основне школе (варошку, сеоску и женску), са министарском наредбом о извршењу њиховом. Службено издање. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 4-ни 16 стр.

Ово је прештампано из „Просветног Гласника" за 1883 годину.

312. НАСТАВНИ ПЛАНОВИ, распореди и програми за нижу основну школу, са министарском наредбом о извршењу њиховом. Службено издање. У Београду у краљевско-српској државној штампарији 1883, На 4-ни 21 стр. и 1 л.

Ово је прештампано из „Просветног Гласника“ за 1883 годину.

313. НАСТАВНИ ПЛАН, распоред и програм за продужне школе са министарском наредбом о извршењу њиховом. Службено издање. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 4-ни 5 стр. и 1 лист.

Ово је прештампано из „Просветног Гласника“ за 1883 годину.

314. НАСТАВНИ ПРОГРАМИ за ниже и више гимназије. I из науке хришћанске, II из српског језика, III из латинског језика, IV из француског језика, V из немачког језика, VI из земљописа с космографијом, VII из српске историје, VIII из историје света, IX из познавања човека и неге човечијег тела, X из ботанике, XI из зоологије, XII из минералогије, XIII из геологије, XIV из физике, XV из основа физике, XVI из биологије, XVII из антропологије и дијететике, XVIII из неорганске и органске хемије, XIX из математике, XX из цртања слободном руком. Службено издање. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 4-ни 49 стр.

Ово је прештампано из „Просветног Гласника“ за 1883 годину.

315. НАУКА ПРАВОСЛАВНЕ ХРИШЋАНСКЕ ВЕРЕ. Књига прва. Београд, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 294 стр. и 1 л.

На предговору је потписан АЕ Митрополит српски Михаил.

316. НАШЕ ЦРКВЕНО ПИТАЊЕ. У Београду 1883. На 12-ни.

317. NEMIČIĆ MILAN Dr. Ljekarski riečnik. Sastavio

ga . I. Njemačko-latinsko-hrvatski dio. Svezak 1. U Zagrebu 1883. Tiskara „Narodnih Novina“. На 8-ни 48 стр.

— Svezak 2. На 8-ни. 49—98.

— Svezak 3. На 8-ни. 99—150.

318. НЕНАДОВИЋ Н. КОНСТАНТИН. Живот и дела великог Ђорђа Петровића Кара-Ђорђа, врховног вожда, ослободиоца и владара Србије и живот његови војвода и јунака. Као градиво за српску историју од године 1804 до 1813 и на даље. Сабро, написо и издо ____ ____ , краљев. српске артиљерије капетан у пензији. Књига I. Са литографским сликама. У Бечу, у штампарији Јована Н. Вернаја 1883. На вел. 8-ни LXXI и 548 стр.

— НЕНАДОВИЋ Н. ЉУБОМИР. Види: Књиге.

319. НЕСТОРОВИЋ В. Ј. Омбра. Роман А. Женевреја. Превео с француског ____ ____ ____. Нови Сад 1883. Издање књижаре Луке Јоцића и др. Штампарија А. Пајевића у Н. Саду. На 12-ни 196 стр.

320. НЕШИЋ ДИМИТРИЈЕ. Алгебарска анализа. Написао ____ ____, професор математике на великој школи. Београд, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни X и 482 стр. и 1 л.

— Књига друга. Теорија виших једначина, аритметичних радова, разлагања разломљених функција и разлика функција. Београд, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни XII и 667 стр. и 2 л.

321. НЕШИЋ ДИМИТРИЈЕ. Наука о комбинацијама. Написао ____ ____, професор велике школе. Београд, штампа и издање краљевско-српске државне штампарије 1883. На 8-ни VIII и 131 стр.

322. НЕШКОВИЋ МИТА. Црквено словенски буквар за други разред српских основних школа. Саставио ___ ___. У Новом Саду. Издање српске књижаре Браће М. Поповића 1883. Српска штампарија Дра Светозара Милетића 1883. На 12-ни 79 стр.

— NIEMČIC. Види: Новине „Hrvatski učitelj."

— НИКАНОР. Види: Две речи.

323. НИКЕТИЋ М. ПЕТАР. Земљопис краљевине Србије за III разред основне школе. Удесио ___ ___ ___, учитељ. Београд, штампарија српске напредне странке 1883. На 16-ни 68 стр. и 1 л.

324. НИКЕТИЋ М. ПЕТАР. Земљопис (Отачаственица,) за II разред основне школе. Удесио ___ ___ ___, учитељ. Београд, штампарија српске напредне странке 1883. На 16-ни 63 стр.

325. НИКЕТИЋ М. ПЕТАР. Јестаственица за III разред основне школе. Удесио ___ ___ ___, учитељ. (5 издање.) Београд 1883. Штампарија српске напредне странке. На 12-ни 98 стр. и 3 л.

326. НИКЕТИЋ М. ПЕТАР. Карта Србије и српских земаља. У размери 1:2,000.000. Саставио ___ ___. Литографија Мирослава Јорговића у Београду. На fol. 1 л.

327. НИКЕТИЋ М. ПЕТАР. Српска историја у биографијама за основну школу. Удесио ___ ___ ___, учитељ. Београд. Штампарија српске напредне странке 1883. На 12-ни 103 стр.

— НИКОЛАЈЕВИЋ ЂОРЂЕ. Види: Шематизам православне митрополије дабро-босанске.

328. НИКОЛАЈЕВИЋ СВЕТ. Листићи из књижевности. Од проф. ___ ___. I. Београд, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 137 стр.

— НИКОЛИЋ НИКОЛА. Види: Новине „Борба."

329. НИНКОВИЋ ПЕТАР. Додатак српској граматици. Од ___ ___, чиновника министарства финанције. Београд, краљевско-српска државна штампарија 1883. На 8-ни 12 стр. и 1 л.

— НОВАКОВИЋ БОЖО. Види: Новине „Глас Црногорца."

— НОВАКОВИЋ М. МИЛАН. Види: Новине „Коса."

330. НОВАКОВИЋ СТОЈАН. Калпак и челенка српских народних песама. (На по се штампано из „Отаџбине" 55.) У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни.

331. НОВЕЛЕ БОГОБОЈА АТАНАЦКОВИЋА. Панчево. Наклада књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву (1883.) На мал. 16-ни 184 стр.

Чини 61 и 65 свеску „Народне библиотеке" Браће Јовановића.

НОВИНЕ:

332. ___ БАЗАР. Илустроване новине за моду и забаву. Излази у Београду четири пута у месецу, и то 1, 8, 16 и 24. Година I. Власник и одговорни уредник Јов. М Боговић. Штампарија српске напредне странке у Београду. На табаку in fol.

333. ___ БЕОГРАДСКИ ДНЕВНИК. Лист за трговину, занатску и фабричну радњу, просвету и новости. Год. III. Излази сваки дан осим дана по недељи и празнику. Издавалац и одговорни уредник Корнел Јовановић. Штампарија „Београдског Дневника." На табаку in fol.

334. _ BIBLIOTEKA ZA POVIJEST DALMATINSKU. Izlazi u Dubrovniku mjesečno u sveskama od 3 — 4 ta-

baka. God. II. Upravljena od J. Gelčića. Nakladna tiskara Flori u Dubrovniku. На 8-ни.

335. ____BIĆ. Satiričko-šaljivi list. Sa slikama. Urednik i vlastnik G. Grünhut. Izlazi u Zagrebu dva put mjesečno. Godina I.

Почео излазити 1 новембра 1883.

336. БОРБА. Година друга. Излази у Београду три пут недељно, и то суботом, петком и недељом. Издавалац и одговорни уредник Никола П. Николић. Штампарија задруге штампарских раденика. Обилићев венац у Београду. На таб. in fol.

337. BOSANAC. Zabavno poučni nedeljnik. Vlastnik i urednik Ivan Lepušić, učitelj. Izlazi u Brčkom (u Bosni) svake nedelje jedan put. God. I.

338. BOSILJAK HERCEGOVAČKI. List zabavni za pouku i kjiževnost. Islazi u Mostaru dva put na mjesec na jednom arku sa prilogom. God. I. Uredništvo vlastištvo i tiskarna Franje Milićevića.

Почео излазити 1 септембра 1883.

339. БРКА. Година II. Излази у Београду сваке недеље. Власник и издавалац Љубомир Бојовић. Одговорни уредник Васа Ђема. Парна Штампарија задруге штампарских раденика. На таб. in fol.

340. ____ВИДЕЛО. Орган српске напредне странке. Година IV. Излази у Београду средом, петком и недељом. Одговорни уредник Лазар Комарчић. Издање и штампа српске напредне странке. На таб. in fol.

341. ____VIENAC zabavi i pouci. God. XV. Izlazi u Zagrebu svake subote na dva arka. Isdavaju i uredjuju P. Klaić i N. Maravić. Vlasništvo i tiskara dioničke tiskare u Zagrebu. На 4-ни.

342. ___ VIESNIK KLUBA INŽINIRA I ARHITEKTAH. God. I. Izlazi u Zagrebu kad se nakupi materijala.

343. ___ VIESNIK HRVATSKOGA ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA. Godina V. Izlazi u Zagrebu svaka tri mjeseca. Uredjuje Sime Ljubić. Tiska C. Albrecht u Zagrebu. На вел. 8-ни.

344. ___ VRAGOLJAN. Satiričko-šaljivi list sa slikama. Godina II. Izlazi u Bakru dva put mjesečno. Tiskara Desselbrunnera u Bakru.

345. ___ ГЛАСНИК МИНИСТАРСТВА ФИНАНЦИЈЕ. Година II. Излази у Београду 1, 8, 16 и 24 сваког месеца. Издање министарства финанције. Одговорни уредник Вукашин Петровић. Краљевско српска држав. штампарија у Београду. На 8-ни 8 л.

Од 1 новембра па до краја године, кад је са свим престао излазити уређивао је овај лист Алекса Миловановић.

Службене новине министарства финанције.

346. ___ ГЛАС ПРАВОСЛАВЉА. Лист за православно црквене и народне интересе. Излази у Београду један пут недељно на целом табаку. Година II. Одговорни уредник Димитрије Миленковић ђакон. Парна штампарија задруге штампарских радника. На 4-ни.

347. ___ ГЛАС ЦРНОГОРЦА. Лист за политику и књижевност. Година XII. Излази на Цетињу недјељом. Уредник и издавалац Божо Новаковић. Штампано у Државној штампарији на Цетињу. На таб. in fol.

Полуслужбени лист црногорске владе.

348. ___ ГОЛУБ. Лист за српску младеж. Год. V. Излази у Сомбору на табаку један пут у месецу. Уређује Јован Благојевић, учитељ. Издаје књижара Мил. Ка-

ракашевића. Штампарија Ф. Битермана у Сомбору. На 8-ни 8. л.

349. GOSPODAR. Organ slavonskoga gospodarskoga društva. God. VII. Izlazi u Osjeku mjesečno jedan put na celom arku. (8 strana). Izdaje „Hrvatsko gospodarsko družtvo“ u Osjeku. Uredjuje u ime upravljajućega odbora gospodarskoga društva Gjuro pl. Ilić. Tiskano u tiskari Julija Pfeiffera u Osjeku. На 4-ни 8. листи.

350. GOSPODARSKI LIST. Organ hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva. Godina XXXI. Izlazi u Zagrebu svakoga 5 i 20. Izdaje Hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo u Zagrebu. Uredjuje u ime upravljajućeg odbora gospodarskog društva Fran Kuralt. Tiska Dragutin Albrecht u Zagrebu. На 4-ни 8 л.

351. GOSPODARSKI POUČNIK. God. II. Izlazi u Zadru 1 i 16 svakog mjeseca na čitavom arku. Upraviteljstvo je lista u Šibeniku. Upravitelj i izdavatelj Petar L. Biankini. Odgovorni urednik Nikola Šimić. Brzotiskom „Narodnoga Lista“ u Zadru. На табаку in fol.

352. GRADIŠTANIN. List za pouku i zabavu. God. I. Izlazi u Novoj Gradiški svake subote. Uredjuje Gjuro Kostničar.

Почео излазити 1 јуна 1883.

353. GUŠTERICA. Izlazi u Dubrovniku. U Florinoj štampariji.

354. ДОМАЋИЦА. Орган женског друштва и његових подружина. Излази у Београду два пут месечно 1 и 16. Година V. Издавалац женско друштво у Београду. Одговорни уредник С. Бајаловић. Штампано у кра-

љевско-српској државној штампарији у Београду. На 8-ни 8. л.

355. _ ЗАСТАВА Година XVIII. Излази у Новоме Саду редовно средом, петком и недељом на целом табаку, уторником на по табака. Одговорни уредник Др. Светозар Милетић. Српска штампарија д-ра Светозара Милетића. На таб. in fol.

До септембра уређивао је ове новине Др. Миша Димитријевић.

356. ___ ЗВРЧКА. Лист за шалу и сатиру по потреби и за збиљу. Година I. Излази у Београду сваке недеље. Власник и одговорни уредник Коста Белкић. Штампарија К. Белкића у Београду. На 4-ни.

Почео излазити јула а престао августа 1883.

357. _ ISKRA SLAVJANSKE SLOBODE. Glas čitaonice „Spavajući lav.“ God. I. Urednik i sobstvenik dr. Dinko od Grisogono Bortolazzi. Izlazi u Buenos Aires-u (u republici argentinskoj) prvoga svakoga mjeseca u dva arka. Odtiska „L'operaio italiano“ Cuyo 272 u Buenos Airesu.

Почео излазити 1 маја 1883.

358. ____ ИСТИНА. Недељни преглед за политику, науку и књижевност. Година I. Излази у Остружници (селу код Београда) сваке недеље. Власник и одговорни уредник Мита Ценић. Парна штампарија „задруге штампарских радeника“ у Београду. На 4-ни 4 л.

359. ____JАВОР. Лист за забаву, поуку и књижевност. Год. X. Власник Змај-Јован Јовановић. Уредник Др. Илија Огњановић. Излази у Н. Саду сваке недеље на читавом табаку. Издаје књижара Луке Јоцића и Др. у Новоме Саду. На 8-ни 8 л.

360. — KATOLIČKA DALMACIA. Izlazi u Zadru.

361. — KATOLIČKI LIST. Izlazi u Zagrebu svakoga četvrtka na cielu arku. Tečaj XXXIV. Urednik dr. Aleksandar Šmit. Tiskom C. Albrechta. На 4-ни.

362. KNJIŽEVNA SMOTRA. Izlazi u Zagrebu kao prilog „Napredku."

363. ЛИСТ за све новости и огласе. Година I. Излази у Београду сваки дан осим понедеоника. Издавалац Ђ. Кимпановић. Штампано у трговачкој штампарији. На 4-ни 1 четврт табака.

364. — ЛИСТАК за позоришну и остале уметности и за лепу књижевност. Година I. Излази три пут преко недеље. Штампано у Београду у трговачкој штампарији. На 8-ни 1 четврт табака.

365. — MJESEČNIK PRAVNIČKOGA DRUŠTVA U ZAGREBU. Uredjuje ga u ime odbora pravničkoga družtva Dr. Blaž Lorković univerzitetski profesor. Izlazi jedanput mjesečno na pet štamp. tabaka.

366. — MODNI LIST. Izlazi u Zagrebu. Vlasnik, izdavatelj i urednik Gavro Grünhut. Tiska C. Albrecht u Zagrebu.

367. — NADA. Izlazi n Splitu dva put na mjesec. God. I Uredjuje Mato Dudan.

368. — NAPREDAK. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži. Glasilo „Hrvatskoga pedagogijsko-književnoga sbora." Izlazi u Zagrebu svakoga 1, 10 i 20 u mjesecu. Izdaje ga „Hrvatsko pedagog-književni sbor." Uredjuje Ljudevit Modec. Tiska Drag. Albrecht u Zagrebu. На 8-ни 8 листи.

369. — NARODNE NOVINE. God. XXXXIX. Izlaze svaki

dan osim nedelje i praznika. Odgovorni urednik M. Zec. Tiskara „Narodnih Novina.“ На таб. in fol.

Службени лист Hrvatsko-slav.-dalm. zemaljske vlade u Zagrebu.

370. NARODNI LIST. (Il Nazionale.) Izlazi u Zadru utorkom i subotom. God. XXII. Juraj Biankini izdavatelj i odgovorni urednik. Brzotiskom „Narodnoga lista“. На таб. in fol.

371. __ НАРОДНО ЗДРАВЉЕ. Издаје санитетско одељење министарства унутрашњих дела. Одговорни уредник др. Владан Ђорђевић, начелник одељења. Година II. Излази у Београду сваке седмице по један пут на читавом табаку, а по потреби и на више табака. Штампано у краљевско-српској државној штампарији у Београду. На 4-ни 4 листа.

372.__ НАРОДНО ОСЛОБОЂЕЊЕ. Демократски лист за народну политику и опште унапређење. Година III. Излази сваки дан осим дана иза недеље и празника. Власник М. Ђорђевић Призренац. За уредништво одговара издавач С. Ђорђевић. Штампарија напредне странке у Београду. На таб. in fol.

373. NAŠA SLOGA. Poučni, gospadarski i politični list. Izlazi u Trstu svakog četvrtka u 1 cielom arku. Godina XIV. Izdavatelj odgovorni urednik M. Mandić. Tiskom V. Dolenca. На таб. in fol.

374. ___ НАШЕ ГОРЕ ЛИСТ. Излази у Панчеву.

375. ___ НЕВЕН. Чика Јовин Лист. Година IV. Излази у Н. Саду 1, 10 и 30 сваког месеца. Власник и уредник др. J. Јовановић. Издање штампарије А. Пајевића. Штампарија А. Пајевића у Н. Саду. На 8-ни 8 л.

376. НОВИ БЕОГРАДСКИ ДНЕВНИК. Год. II. Излази у Београду сваки дан осим дана иза недеље и празника. Одговорни уредник Св. Н. Ристић. Издање и штампа задруге штампарских радника у Београду. На таб. in fol.

377. НОВИНЕ БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНЕ. Година II. Излази сваке недеље један пут на целом табаку. Власник општина београдска. Одговорни уредник Драгољуб К. Стојиљковић. Парна штампарија задруге штампарских радника. (Обилићев венац) На таб. in fol.

378. OBJAVITELI DALMATINSKI. Izlazi u Zadru.

Службени лист далматинског намесништва.

379. OBĆINAR. God. II. Izlazi u Zagrebu svakoga četvrtka. Uredjuje Djuro Deželić.

380. ОТАЏБИНА. Књижевност, наука, друштвени живот. Власник и уредник Владан Ђорђевић Год. четврта, Излази у Београду сваког месеца у свескама од 10 и више табака. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији. На 8-ни.

381. POZOR. Izlazi u Zagrebu svaki dan osim nedelje i blagdana na cielom arku. Vlastnik i odgovorni urednik Klement Božić. Tisak dioničke tiskare u Zagrebu. На таб. in fol.

382. PRAVO. Pravničko upravni list. Uredjuje i izdaje Antun Šimunić. Izlazi u Spljetu jedan put na mesec na dva štam. tabaka.

383. ПРИМОРАЦ. Лист за забаву, поуку и књижевност. Излази у Бечу један пут месечно на читавом табаку. Година I. Власник Ф. Ј. Ковачевић. Уредник Л. Кажимир Лукетић.

Почео излазити 1 новембра 1883.

384. ___ ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК. Четврта год. 1883. Свеске I-XXIV. Излази у Београду два пут сваког месеца у свескама од три и више табака. Издање и штампа краљевско-српске државне штампарије у Београду. Одговорни уредник Стеван Д. Поповић. На 4-ни.

385. ___ПУПОЉАК. Листак за забаву. Бесплатни додатак „Београдском дневнику.“ Година I. Власник и одговорни уредник Корнел Јовановић. Штамарија „Београдског дневника.“ (К. Јовановића) у Београду. На 4-ни 2 л.

386. ____ПЧЕЛА. Илустрован орган за српске пчеларе. Година I. Излази у Београду један пут месечно на табаку. Издаје и уређује Драгутин Посниковић. Штампано у краљевско-српској државној штампарији. На вел. 8-ни 1 л. 118 стр.

387. ____РАТНИК. Лист за војне науке, новости и књижевност. Година пета. 1883. Излази у Београду месечно у свескама од пет и више табака. Издаје главни ђенералштаб. Одговорни уредник начелник хисторијског одељења, ђенералштабни пуковник Драгашевић. Парна штампарија задруге штампарских радника. (Обилићев венац) у Београду. На 8-ни.

388. __САМОУПРАВА. Лист политички, економни и књижевни. (Орган народне радикалне странке.) Година II. Излази у Београду, уторником, четвртком и суботом. Власник народна радикална странка. Уредник Пера Тодоровић. Парна штампарија задруге штампарских радника у Београду.

До августа уређивао је Стојан Протић.

389. САРАЈЕВСКИ ЛИСТ. Год. VI. Излази у Сарајеву. Одговорни уредник Иван В. Поповић. Издање и штам-

на земаљске штампарије у Сарајеву. На таб. in fol. Штампа се ћирилицом и латиницом.

Службени лист земаљске владе.

390. SV. CECILIJA. List za pučku crkovnu glasbu i pjevanje. Izdaje i uredjuje Miroslav Cug-vert. Tečaj III. Izlazi u Zagrebu. На 4-ни.

391. SEOSKI GOSPODAR. List za pouku hrvatskom seljaku i gospodarstvu. Izlazi u Zagrebu peti dan svakoga mjeseca. Tečaj IX. Izdaje Hrvatsko-slavonsko-gospodarsko-društvo. Uredjuje u ime upravljajućeg odbora gospodarskog društva Fran Kuralt. Tiska D. Albrecht. На мал. 8-ни 4 листа.

392. SLAVONSKA PČELA. Organ slavonskoga pčelarskoga družtva i I podružnice u Valpovu. Tečaj III. Izlazi svakoga mjeseca na cielom arku. Uredjuje Bogdan Penjić. Izdaje „Slavonsko pčelarsko družtvo“ u Oseku. Tiskom Julija Pfeiffera u Oseku. На 4-ни 2 л.

393. SLOBODA. Godina VI. Izlazi u Zagrebu svaki dan osim nedelje i praznika na čitavom tabaku. Vlasnik i izdavatelj i odgovorni urednik Ivan Krajač. Tiskara dra Davida Starčevića i drugovah. На табаку in fol.

394. SLOVINAC. God. VI. Izlazi u Dubrovniku 1, 11 i 21 svakog mjeseca. Odgovorni urednik Vjekoslav Pretner. Vlasništvo i izdanje tiskarnice Dragutina Pretnera u Dubrovniku. На 4-ни 8 л.

Штампа се више латиницом а мање ћирилицом.

395. СЛУЖБЕНИ ВОЈНИ ЛИСТ. Орган и издање војног министарства. Уредник: ђенералштабни пуковник Младен Јанковић, начелник општ војног оде-

лења. Година III. Излази редовно сваке седмице по једаред, а по потреби и више пута, најмање на табаку. Штампано у краљевско-српској државној штампарији. На 4-ни 8 л.

396. ____ SLUŽBENI GLASNIK. Izlazi u Zagrebu 1 put mjesečno. God. I. Izdaje odjel za bogoštovje i nastavu. Tiskara „Narodnih Novina“ u Zagrebu.

397. СРБАДИЈА. Часопис за забаву и поуку. Уређује Ђорђе Поповић. Трећа година. Излази у Беогреду један пут месечно. Издање и штампа штампарије задруге штампарских раденика у Београду. На 4-ни.

Изашло је три свеске.

398. ____ СРБСКИ НАРОД. Лист за политику и народну просвету. Година XV. Излази у Новом Саду средом и суботом осим дана по празнику. Власник, издавалац и одговорни уредник Др. J. Грујић. Штампарија Августа Фукса у Н. Саду. На таб. in fол.

399. SRIEMSKI HRVAT. List za politiku, pouku i zabavu. Godina VI. Izlazi u Vukovaru dvaput na tjedan. Vlasnik, izdavatelj i odgovorni urednik Fran Večerina. Tiskom katoličkog hrvatskog dioničkog tiskovnog družtva (najamnik Ernest Jančik.) На таб. in fol.

400. ____ СРПСКА НЕЗАВИСНОСТ. Орган народно либералне странке. Год. III. Излази у Београду уторником, четвртком и недељом на целом табаку. Власник „Дружина за потпомагање српске књижевности“. Одговорни уредник Др. Лаза Костић. Штампано у у штампарији код „Св. Саве“ у Београду. На таб. in fol.

401. ——— СРПСКЕ НОВИНЕ. Излазе у Београду сваки дан осим понедеоника и дана иза празника. Година L. Одговорни уредник Стеван Ђурчић. Издање и штампа краљевско-српске државне штампарије у Београду. На таб. in fol.

Службени лист краљевине Србије.

402. ——— СРПСКИ ГЛАС. Лист за политику и књижевност. Година II. Излази у Руми редовно сваке недеље на табаку. Власник и одговорни уредник Др. Милан Ђорђевић. Штампарија Браће Ђорђевића у Руми. На таб. in fol.

403. ——— СРПСКИ ПРАВНИК. Лист за право и правосуђе. Год. II. Власник, издавалац и уредник Јован Аћимовић. Излази 10, 20 и сваког последњег дана у месецу. Парна Штампарија задруге штампарских раденика (Обилићев венац). На 8-ни.

404. ——— СРПСКО КОЛО. Лист за народно-јавне, привредне, просветне и забавне ствари. Година III. Излази четвртком и недељом. Власник, издавалац и за уредништво одговара Никола Димитријевић. Штампано у парној штампарији Николе Димитријевића („Српског Кола“) у Н. Саду. Дунавска улица. На таб. in fol.

405. ——— СРПСТВО. Лист за материјалне и просветне интересе народне. Год. I. Излази у Вршцу једанпут недељно на табаку. Уређује Лаза Нанчић. Издаје и штампа штампарија Ветла и Веронића у Вршцу. На таб in fol.

406. ——— СРПЧЕ. Лист за Српчад. Година III. Излази у Београду два пута: сваког петнаестог и последњег дана у месецу. Уредник Д. Јосић. Илустратор Влад.

Тителбах. Власник и издавалац М. В. Поповић. Штампано у краљевско-српској државној штампарији у Београду. На 8-ни 8 л.

407. ____ ТЕЖАК. Орган српског пољопривредног друштва. Власник и издавалац срп. пољопривредно друштво. Одговорни уредник Паја Тодоровић. Година XIV. Излази један пут месечно у свескама од 4 и више табака. Штампано у краљевско-српској државној штампарији у Београду. На 8-ни.

408. __ ТЕЛЕФОН. Лист за шалу и забаву. Излази у Београду четвртком и недељом на пола табака. Година II. Власник и одговорни уредник Коста Белкић. Неутрална Штампарија К. Белкића. На 4-ни. Престао излазити 1 јуна 1883. год.

409. ____ ЂОСА. Лист за шалу и збиљу. Савремени сликар нашег јавног живота. Излази у Београду сваке недеље. Година Ш. Власник Владимир Милојевић. Одговорни уредник Милан М. Новаковић. Парна штампарија задруге штампарских радника. На 4-ни 4 листа.

410. ___ УЧИТЕЉ. Орган учитељског удружења за образовање и васпитање. Власник и издавалац „Учитељско удружење". Година II. Излази у Београду три пута месечно. Одговорни уредник Драгутин Топлица. Штампано у краљевско-српској државној штампарији у Београду. На таб. 8-на 8 л.

411. ____ ФРУШКА ГОРА. Лист за народно јавне, привредне, поучне и забавне предмете. Излази 1 и 15 сваког месеца. Год. VI. Власник, издавалац и одговорни уредник Константин Трумић. Брзотиском народне штампарије Конст. Трумића у Митровици. На таб. in fol.

412. ___ HRVATSKA VILA. Beletristični tjednik sa slikama. Godina II. Izlazi u Zagrebu. Uredjuje A. Harambašić.

413. ___ HRVATSKI UČITELJ. Pedagoški list. Izlazi u Zagrebu dva puta mjesečno. Godina III. Uredjuje Gal i Niemičić.

414. ___ ХРИШЋАНСКИ ВЕСНИК. Часопис духовни за хришћанску поуку и црквену књижевност. Издавалац и одговорни уредник Алекса Илић, протојереј и председник конзисторије београдске. Излази у Београду у месечним свескама. Година V. Краљевско-српска државна штампарија у Београду. На 8-ни.

415. ___ ШАБАЧКИ ГЛАСНИК. Лист за трговину, домаће и стране новости, економију и књижевност. Година I. Излази у Шапцу недељом и четвртком. Власник и одговорни уредник А. А. Славуј. Штампано у штампарији А. А. Славуја у Шапцу. На таб. in fol.

416. ___ ШКОЛСКИ ЛИСТ. Год. XV. Излази у Сомбору сваког 15 и последњег у месецу. Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић. Штампа Ф. Бигермана у Сомбору. На таб. 8-на 8 листи.

417. ___ ŠUMARSKI LIST. Organ hrvatsko-slavonskog šumarskog družtva. Uredjuje Fran Xav. Kesterčanek. kralj. nadšumar županije zagrebačke, član upravljajućega odbora hrv.-slav. šumarskoga družtva i t. d. Naklada hrv.-slav. šumarskoga družtva. Tečaj VII. Izlazi 1 siečna, ožujka, svibnja, srpnja, rujna i studenoga. Tisak C. Albrechta u Zagrebu. На 8-ни у свескама од 4 и више табака.

418. НОВИ ЦРКВЕНИ ЗАКОНИ од 31 децембра 1882 године. Писма службена о извршењу њихову. У Бе-

ограду, краљ.-српска државна штампарија 1883. На 8-ни 27 стр. и 2 л.

419. НОВИ ЦРКВЕНИ ЗАКОНИ. Преписка министра просвете и црквених послова с архијерејским сабором од 24 септембра 1881 до 5 фебруара 1882. У Београду, краљевско-српска државна штампарија 1883. На 8-ни 16 стр.

420. NOVOVJEKI IZUMI. Prva knjiga. Napisali profesor Miho Kišpatić i učitelj Ivan Šah. Sa 198 slika. Troškom „Matice Hrvatske". U Zagrebu 1883. На 8-ни 328 стр.

421. НОВОЛЕТНИЦА. Овом књижицом честита вам ново лето. (Год. II.) У Новоме Саду 1883. На 8-ни.

422. ОБИЛИЋ МИЛОШ. Српска народна певанија. (Како се пева свуда у српству). Издање српске књижаре Браће М. Поповића. У Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Нов. Саду. На 12-ни 65 стр.

423. ОБЈАВА о отварању уписа на прву серију од 20000 акција српске народне банке. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 2 листа.

Нема нарочитог насловног листа.

— ОБРАДОВИЋ ДОСИТЕЈ. Види: Дела Доситејева.

— ОГЊАНОВИЋ ИЛИЈА Др. Види: Новине „Јавор."

424. ОДАБРАНЕ СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код Светог Саве у Новом Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Новом Саду. На 12-ни 80 стр.

425. ОДАБРАНЕ СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ сватовске (Из свију крајева српских.) Издање српске књижаре

Браће М. Поповића. У Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни 35 стр.

426. ODABRANE NARODNE PESME svatovske iz sviju krajeva. Izdanje srpske knjižare Braće M. Popovića. U Novome Sadu 1883. Štamparija A. Fuksa u Novome Sadu. На 12-ни 35 стр.

427. ODVJETNIČKI RED od 24 prosinca 1882 god. U Zagrebu 1883. U komisiji knjižare Mušnjak i Senftlebena.

428. O ZLIH ŽENAH, njihove ćudi i naravi njihovih privari i laskanja. Stara glasovita pjesma. U Splitu 1883. На 12-ни.

429. ОПШТЕ ОЦЕНЕ ђака крагујевачке гимназије за школску 1882-3 годину. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 14 стр.

430. ОПШТИНА крагујевачка. (Прештампано из „Самоуправе"). У Београду, штампано у штампарији задруге штампарских раденика 1883. На 12-ни.

431. ОРАОВАЦ П. ТОМО. Жалопојка ловћену планини. Написао ____ ____ ____. Штампано августа 1883. Штампарија К. Ченцеша у Нишу. На 16-ни 36 стр.

432. OREŠKOVIĆ ALFRED. „Graziella," Franceski napisao Alphonse de Lamartine. Preveo ____ ____. Karlovac 1883. Tisak i naklada Ivana Nep. Pretnera u Karlovcu. На 8-ни 134 стр.

433. ОСЛОБОЂЕЊЕ СРБИЈЕ ОД ТУРАКА. Народна певанија у четири песме. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код св. Саве. У Новоме Саду 1883. Штампарија А Фукса. На 12-ни.

434 ОСТОЈИЋ ТИХОМИЉ. Свако је своје среће ковач.

Приповетка за децу од Ф. Хофмана. Превео ____ __. Панчево 1883. Наклада књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву. На 16-ни 125 стр.

435. ОЦЕНА УСПЕХА И ВЛАДАЊА ученица више женске школе у Београду за школску 1881-2 годину. У Београду, штампарија код „св. Саве“ 1883. На 8-ни 4 л.

436. ОЦЕНЕ УСПЕХА УЧЕНИКА алексиначке ниже гимназије за школску 1882-3 годину. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 4 стр.

437. ОЦЕНЕ УЧЕНИКА гимназијске реалке у Гор. Милановцу за школску 1882-3 годину. У Београду, у краљ.-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 2 листа.

438. ОЦЕНЕ УЧЕНИКА зајечарске ниже гимназије за школску 1882-3 годину. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 7 стр.

439. ОЦЕНЕ УЧЕНИКА I ниже гимназије у Београду за школску 1882-3 годину. У Београду, краљевско-српска државна штампарија 1883. На 8-ни 15 стр.

440. ОЦЕНЕ УЧЕНИКА нишке гимназије за школску 1882-3 годину. У Београду. у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 11 стр.

441. ОЦЕНЕ УЧЕНИКА смедеревске ниже гимназије за школску 1882-3 годину. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 8 стр.

442. ОЦЕНЕ УСПЕХА УЧЕНИКА чачанске ниже гимназије за школску 1882-3 годину. У Београду, у

краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 7 стр.

443. ОЦЕНЕ УЧЕНИЧКОГА УСПЕХА у београдској гимназији 1882-3 школске године. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 20 стр.

444. П. Л. Како ћеш са женом срећан бити и како ћеш љубав и поштовање њезино задобити и сачувати. Поклон младожењама. По Кнspecific Кнпге-у превео и прерадио ____ ____. Панчево 1883. Штампарија Браће Јовановића. На мал. 16-ни 40 стр.

445. П. Л. Како ћеш са мужем срећна бити и како ћеш љубав и поштовање његово задобити и сачувати. Поклон невестама и младим женама. По Книге-у, превео и прерадио ____ ____. Панчево 1883. Штампарија Браће Јовановића. На 16-ни 43 стр.

446. ПАВКОВИЋ ТЕОДОР. Виландове симпатије или разговори мудрог пријатеља са сродним душама. Превео с немачког ____ ____. Панчево. Наклада књижаре Браће Јовановића у Панчеву 1883. На малој 16-ни 61 и 1 л.

Чини 72 свеску „Народне библиотеке“ Браће Јовановића.

— PALMOVIĆ ANDRIJA. Види: Pjesme.

— PALMOTIĆ GJONE. Види: Djela.

447. ПАВЛОВИЋ АЛЕКС. Одговор старом саборлији као писцу брошире „Доле Образину г. Д. Емилијане пл. Радићу“. Од ____ ____, пароха самошког. У Вршцу 1883. Штампарија Ветла и Веронића.

448. ПАВЛОВИЋ ИВАН. О светом Луци и преношењу његовог тела. Рукопис српски друге половине 15 века

Изнео ____ ____. (Прештампано из 51 Гласника Српског ученог друштва.) У Београду. у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 31 стр.

449. ПАВЛОВИЋ СТЕВАН Др. Срби у Угарској, њихова повесница. повластице, црква, политичко и друштвено стање. С француског превео и поправама допунио ____ ____. (Превод је „Матица Српска" у Н. Саду наградила.) Други део. У Новоме Саду 1883. Издање књижаре Луке Јоцића и друга. Штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду. На 8-ни 293—592 стр.

450. ПАНТИЋ КОСТА. Студија о тактици пољске артилерије. Од А. Шела. Превео ____ ____, артил. капетан. (Прештампано из „Ратника"). У Београду 1883. Парна штампарија задруге штампарских радника. На 8-ни.

— ПАНТЕЛИЋ САМУИЛО. Види: Три проповеди.

451. ПАНЧИЋ ЈОС. Др. Грађа за флору кнежевине Бугарске. Од ____ ____ ____. Elementa ad floram principatus Bulgariae. Београд. Штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 71 стр.

Ово је на по се штампано из Гласника српског ученог друштва књ. 53.

452. ПАНЧИЋ ЈОС. Др. Ортоптере у Србији. Од ____ ____ ____. У Београду 1883. Штампано у краљ.-српској државној штампарији. На вел. 8-ни.

Чини друго одељење Гласника српског ученог друштва књ. XV.

453. ПАЧУ ЈОВАН Др. Коло. Из ђачког растанка Бранка Радичевића. У славу преноса Бранкових костију на дан 10 (22) јула 1883. За гласовир просто по мелодији

написао ____ ____ ____. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. На 4-ни 4 стр.

— ПАЧУ ЛАЗА Др. Види: Почетнице природних наука.

454. ПАЧУ ЛАЗА Др. Прва помоћ у напраспој опасности за живот. Пет предавања од др. Фр. Есмарха, професора хигијене на универзитету у Килу. Превео ____ ____. У Београду, издање и штампа задруге штампарских радника 1883. На 12-ни VII и 105 стр.

455. ПЕИЋ РАДОВАН. Алгебра за ученике гимназија и реалака у краљевини Србији, као и за самоуке. По Халерштајну, др. Апенборну и другим ауторима написао ____ ____, професор математике у крагујевачкој гимназији. Београд, издање и штампа краљевско-српске државне штампарије 1883. На вел. 8-ни XIV и 488 стр. 1 л. и IV стр.

456. ПЕМБЕ. Из епирско-арбанашког живота приповетке. Превод с рускога. У Београду, штампано у штампарији код св. Саве 1883. На 16-ни 100 стр. и 2 л.

— PENJIĆ BOGDAN. Види: Новине „Slavonska pčela."

457. PERIČIĆ J. Zakonu se valja pokoriti. Razgovor Sokrata s Kritonom. Od Platona. S grčkoga ponašio ____ ____. U Dubrovniku 1883. Naklada knjižare Dragutina Pretnera. Tiskarnica D. Pretnera u Dubrovniku. На 8-ни 22 стр.

458. PETRANOVIĆ BOGOLJUB. Pjesme o ratu rusko-turskom i o bojevima na Plevni godine 1877. Spje-

vao ____ ____. U Dubrovniku 1883. Nakladom knjižarnice Dragutina Pretnera. Tiskarnica D. Pretnera. u Dubrovniku. На мал. 8-ни 32 стр.

Чини IX. књигу „Narodne biblioteke“ што је издаје поменута књижарница.

Ова је књига штампана и ћирилицом.

— ПЕТРОВИЋ ВУКАШИН. Види: Новине „Гласник министарства финанција.“

459. ПЕТРОВИЋ М. Основи физике за више разреде народних школа, више девојачке школе и сродне заводе. Написао ____ ____, професор природних наука у српској учитељској школи у Сомбору. Друго са свим промењено и умножено издање са 96 слика. Панчево 1883. Накладом књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву. На 8-ни.

460. ПЕТРОВИЋ М. Хемија за средње школе. По Прокопу Прохаски и другима написао ____ ____, професор природних наука у српској учитељској школи у Сомбору. Са више слика. Панчево 1883. Накладом књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву. На 8-ни 122 стр.

461. ПЕТРОВИЋ НАСТАС. Речник француско-српски. Израдио ____ ____, професор велике школе, редовни члан српског ученог друштва и члан географског паријског друштва. Свеска друга. Од H. — Q. Прегледао и одобрио главни просветни савет. Београд, штампа и издање краљ.-српске државне штампарије 1883. На 16-ни 766.

Прва свеска овога речника изашла је 1881 год.

462. ПЕТРОВИЋ II. ПЕТАР ЊЕГОШ. Слободијада. Епски спјев у десет песама владике црногорског ——— ———. Панчево. Наклада књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву 1883. На мал. 16-ни 184 стр.

Чини 49, 51 и 53 свеску „Народне библиотеке" Браће Јовановића.

463. ПЕТРОВИЋ САВА. Робинсон Крусе, или чудновати догађаји из његова живота. По првом и правом Дефојеовом „Робинсону" на ново прерадио Г. Мени. С немачког превео ——— ———. Са две слике. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код св. Саве у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 8-ни 128 стр.

Чини II књигу „Књиге за поуку младежи", што је издаје поменута књижарница.

464. PECHAN ANTUN. Poviest hrvatske književnosti. Za kandidate učiteljstva sastavio ——— ———. II popravljeno izdanje. U Zagrebu 1883. Tiskom Ign. Granitza i dr. На 8-ни.

— PIERR H. BERNARDIN. Види: B. B.

465. PILAR GEORGIO. Flora Fossilis Susedana (Susedska fosilna flora — Flore fossile de Sused.) Descriptio plantarum fossilium quae im lapicioinis ad Nedelja, Sused, Dolje etc. in vicinitate civitatis Zagrabiensis hucusque repertae sunt. Auctore , scient. nat. doct. geolog. et mineralog. in nniv. Francisko — Josephina Zagrabiensi profess. publ. ord.; acad. scientiarum et artium slav. merid. membro ord. etc. Edidit Academia scientiarum et artium slav. merid.

*

(Tab. I—XV) Zagrabiae. Apud Leopoldum Hartman bibliopolam academiae slav. merid. 1883. Tisak Dioničke tiskare u Zagrebu. На 4-ни VIII и 163 стр. 1 л. и XV литографских листова.

Чини IV књигу „Djela jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.„

466. ПИТАЊА за конференцију о Народној банци. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883) На 4-ни 2 л.

Нема нарочитог насловног листа.

— ПЈЕР БЕРНАРДЕН. Види: Дера Ђорђе.

467. PJEROTIĆ ŠIMO. Skup gospodarskih članaka. Napisao ____ ____. Sofia 1883. Narodna Tiskara Bogdana Prošeka.

Чини III. књигу „Pučke gospodarske biblioteke."

468. ПЈЕСМА КОСОВСКОГ БОЈА 1389 ГОДИНЕ. Четврто издање. Трошком С. П. Котораннна. У Панчеву 1883. Штампарија Браће Јовановића. На 8-ни 1 л. и 68 стр.

На предговору је потписан С. П.

469. PJESME ANDRIJE PALMOVIĆA. Sabrao i sav čisti dobitak ove naklade spomeniku pjesnikovu namjenio Fran Folnegović. Sa slikom pjesnikovom. Zagreb. Tiskom A. Brusine 1883. На 8-ни XVI и 168 стр.

470. ПЛАЈЕЛ Д. Хемија с обзиром на практичну употребу. Написао ____ ____, професор. Са 33 литографисане слике. Београд 1883. Штампано у штампарији код „Св. Саве". На 12-ни XIII. и 203. стр. и 14 литографских листова.

— PLATON. Види: Peričić J.

471. ПОДЗЕМНЕ ТАЈНЕ. (Земљотреси и вулкани). Од Природњаковића Београд. Трговачка штампарија 1883. На мал. 16-ни 27 стр.

472. ПОЗИВ министра народне привреде од 10 марта 1883 ЕБр. 1076 свима виноделцима у Србији. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 8-ни. 2. л.

Нема нарочитог насловног листа.

473. ПОЗИВ на прву уплату на акције Народне Банке и обавештење о вршењу ове уплате. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 2 л.

Нема нарочитог насловног листа.

474. ПОЗИВ на упис у чланство српског археолошког друштва. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 16-ни 8-стр.

Нема нарочитог насловног листа.

— POKORNI VJEKOSLAV Dr. Види: V. Ž.

475. POPIS KNJIGA naklade Lav. Hartmana u Zagrebu. Katalog von Leop. Hartman's verlag in Agram. Zagreb 1883. Brzotiskom A. Brusine. На мал. 8-ни 32 стр.

476. POPIS HRVATSKIH KNJIGA u zalihi knjižare Mučnjak i Senftleben u Zagrebu. Zagreb 1883. Knjigotiskarna i litografija C. Albrechta. На мал. 8-ни 23 стр.

477. ПОПОВИЋ АЦА ЗУБ. Повесница Мађара у свези са знаменитијим догађајима повеснице света. За V.

разред елементарних народних школа. Написао Киш Арон Др. Превео ______ ______ ______. У Будимпешти 1883. На 8-ни.

— ПОПОВИЋ В. ИВАН. Види: Новине „Сарајевски лист“.

— ПОПОВИЋ В. СТЕВАН. (Чика Стева) Види: Календар „Орао.“

— ПОПОВИЋ В. СТЕВАН (Чика Стева). Види: Радован.

478. ПОПОВИЋ В. СТЕВАН. (Чика Стева). Женидбе у јуначким народним песмама. Прибрао и пропратио ______ ______. (Најјефтиније издање за народ). У Новом Саду, издање и штампа штампарије А. Пајевића 1883. На 12-ни XXX стр. 1 л. и 340 страна.

479. ПОПОВИЋ В. СТЕВАН. Поштанска тарифа за Србију и иностранство. Ручна књига за брзо примање, отправљање и наплаћивање такса свију видова поштанске радње, како у унутрашњем, тако и у међународном поштанском саобраћају, са додатком: телеграфска определења и таксе за све европске и ваневропске земље. Израдио и издао ______ ______, писар у министарству народне привреде. У Београду 1883. Штампарија српске напредне странке. На 8-мини.

— ПОПОВИЋ Д. СТЕВАН. Види: Новине „Просветни Гласник.“

— ПОПОВИЋ ЂОРЂЕ. Види: Новине „Србадија“.

480. ПОПОВИЋ Ј. — ЛИПОВАЦ. Босански осветник. Од ______ ______ ______. (Чист приход иде у корист

читаонице цетињске). На Цетињу 1883. Штампано у државној штампарији.

481. ПОПОВИЋ ЈОВ. Земљопис за српске народне школе у Угарској. Написао ____ ____. Треће поправљено и допуњено издање са сликама. Панчево 1883. Наклада књижаре Браће Јовановића. Штампарија Бр. Јовановића у Панчеву. На 8-ни.

482. ПОПОВИЋ КРСТОВ ТОМО. Чежња за отаџбином. Драма у три раздјела. Пречинио с талијанскога . У Дубровнику 1883. Наклада књижарнице Драгутина Претнера. Печатња Д. Претнера у Дубровнику. На 8-ни 72 стр.

Ово је прештампано из „Slovinca" за 1883 год.

483. П(ОПОВИЋ) Л. СРЕТЕН. Путовање по Новој Србији. Пише ____ ____ ____. Издање српске књижничаре Браће М. Поповића у Новоме Саду. Свеска десета. Српска штампарија Др. Светозара Милетића у Новоме Саду 1883. На 8-ни стр. 433—480.

484. ПОПОВИЋ С. Ј. Београд некад и сад. Весело позорје у два дејства ____ ____ ____. Панчево. Наклада књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву (1883). На мал. 16-ни 64 стр.

Чини 59 свеску „Народне библиотеке" Браће Јовановића.

485. ПОСЛАНИЦА сердару Јолу Пилетићу од Војводе Марка Миљанова. (Трошком Јеремије Обрад. Караџића српског народног пјесника). Београд, парна штампарија задруге штампарских радника 1883. На 12-ни XII и 49 стр. и 1. л.

На предговору је потписан Томо П. Ораовац.

486. POSLANSTVO DJECE. Posvjećeno svoj djeci, svim roditeljem, učiteljem, odgoiteljem, i prijateljem malenih. Odobrilo duhovno poglavarstvo. U Zagrebu 1883. Tiskarski i litografski zavod C. Albrechta. На 16-ни 32 стр.

— ПОСНИКОВИЋ ДРАГУТИН. Види: Новине „Пчела“.

487. ПОЧЕТНИЦЕ ПРИРОДНИХ НАУКА Минералогија. Написао Карло Ф. Ветерс, професор минералогије и геологије на универзитету у Грацу. Превео И. М. Душмавић професор. Са сликама. Нови Сад. Издање и штампа штампарије А. Пајевића 1883. На 12-ни 147 стр.

Чини X свеску „Књиге за школу и народ“, што издаје поменута штампарија.

488. ПОЧЕТНИЦЕ ПРИРОДНИХ НАУКА. Физиологија од М. Форстера, професора на универзитету Кембриџком. Превео Др. Лаза Печу, шеф општинских лекара у Београду. Са сликама. Нови Сад. Издање и штампа штампарије А. Пајевића 1883. На 12-ни 1 лист 142 стр.

Чини IX свеску „Књиге за школу и народ“, што издаје поменута штампарија.

489. ПРАВИЛА београдског певачког друштва. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни.

490. ПРАВИЛА болесничке касе. (У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 12-ни 28 стр и 1 л.

491. ПРАВИЛА дружине типографских радника. У Београду 1883. На 12-ни.

492. ПРАВИЛА „Друштва за умотност“. У Београду, у штампарији „Београдског Дневника“ (К. Јовановића) 1883. На 16-ни 7 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

493. ПРАВИЛА задруге „терзијско-јорганџијско-памуклијашких раденика“. У Београду 1883. На 12-ни.

494. ПРАВИЛА за извршивање закона о трошарини на дестилисане — печене — шпиртуозне течности. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 16-ни 24 стр.

495. ПРАВИЛА за прављење пројекта и планова, предрачуна и услова за давање у израду путова и мостова (У Београду, штампано у краљевско-српској држвној штампарији 1883). На 16-ни 24 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

496. ПРАВИЛА за преглед стоке и меса. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 16-ни.

Нема нарочитог насловног листа.

497. ПРАВИЛА за препродају крижаног дувана по сеоским дућанима и механама. (У Београду, штампано у краљев.-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 2. л.

Нема нарочитог насловног листа.

498. ПРАВИЛА за примање шумара у државну службу. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 2. л.

Нема нарочитог насловног листа.

499. ПРАВИЛА за хладна купатила. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 2. л.

Нема нарочитог насловног листа.

500. ПРАВИЛА и пословник српског новинарског друштва. Београд 1883. На таб. in fol.

501. ПРАВИЛА о дужностима апсанских стража при казненим заводима. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 16-ни 31 стр.

502. ПРАВИЛА о извршењу закона о мерама противу филоксерне заразе. (У Београду, штампано у краљ-српској државној штампарији 1883). На 16-ни 15 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

503. ПРАВИЛА о издржању затвора изван казнених завода. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 16-ни 5 стр. и 1 л.

Нема нарочитог насловног листа.

504. ПРАВИЛА о изради и целокупном руковању поштанских марака и саобраћајних — дописних — карата, према закону о маркама од 31 октобра 1876 године (Зборник XIX стр. 42), закону о упутницама, доплатама и саобраћајним картама од 23 октобра 1871 године (Збор. XXIV стр. 34). и закону о замени § 2. закона о маркама од 16 декембра 1882 године. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 16-ни 37 страна.

Нема нарочитог насловног листа.

505. ПРАВИЛА о облику и ношењу наших краљевских

ордена. (У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 16-ни.

Нема нарочитог насловног листа.

506. ПРАВИЛА о писменим задацима у школи за ученике гимназија и реалка, виших и нижих. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 8-ни 6 стр. и 1 л.

Нема нарочитог насловног листа.

507. ПРАВИЛА о полагању испита за наставнике и економе за ниже пољопривредне школе, која министар народне привреде на основу чл. 18 зак. од 14 фебруара 1882 године о нижим пољопривредним школама прописује. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 2 л.

Нема нарочитог насловног листа.

508. ПРАВИЛА о полагању испита из цртања слободном руком и лепог писања. У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 8-ни 13 стр. и 1 л.

Нема нарочитог насловног листа.

509. ПРАВИЛА о полагању учитељског испита ученица више женске школе. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883) На 8-ни 7 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

510. ПРАВИЛА о попуњавању кондуит листа у надлештвима, која стоје под министарством народне привреде. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 16-ни 6 стр. и 1 л.

Нема нарочитог насловног листа.

511. ПРАВИЛА о раду извештача за осматрање винограда што их је министар народне привреде прописао на основу члана 7-ог закона о мерама противу филоксерне заразе. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 16-ни 13 страна, и 1 лист.

Нема нарочитог насловног листа.

512. ПРАВИЛА о руковању, употреби и чувању динамита и других распрскавајућих материја (у Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 5 стр. и 1. л.

Нема нарочитог насловног листа.

513. ПРАВИЛА о уређењу лебарница у Београду. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 16-ни 6 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

514. ПРАВИЛА о устројству одреда чувара за јавну безбедност. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 8-ни 13 стр. и 1 л.

Нема нарочитог насловног листа.

515. ПРАВИЛА о устројству чувара јавне безбедности. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 8-ни 15 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

— ПРАВИЛА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ. Свеска V. Види: Милаш Н.

516. PRAVILNIK spljetskog dobrovoljačkog vatrogasnog družtva. U Spljetu 1883. Tiskom Ante Zanoni-a.

517. ПРЕДЛОГ ЗАКОНА о Народној Банци. (У Беог. штам. краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 8 с.

Нема нарочитог насловног листа.

518. ПРЕДСТАВКА града Митровице у Срему управљена на Његову Преузвишеност Господина Ладислава грофа Пејачевића Вировитичког — у ствари преноса судбенога стола из Земуна у Митровицу. Панчево 1883. Штампарија Браће Јовановића 1883. На 12-ни.

— PRETNER VJEKOSLAV. Види: Новине „Slovinac."

519. PRETOČKI FR. Ž. X. O samosvojnih pravih i pravilih kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Preveo iz latinskoga na hrvatski ____ . U Zagrebu 1883. Knjigotiskarski i litografski zavod C. Albrechta. На 8-ни.

520. PRIEVODI GRČKIH I LATINSKIH KLASIKA. Izdaje Matica Hrvatska u Zagrebu.

Treći svezak. Види: Maretić T.

521. ПРИПОВЕТКЕ МИТЕ ЖИВКОВИЋА. Прва свеска. Београд, штампарија „Беогр. Дневника" (Кор. Јовановића) Обилићев венац 1883. На 12-ни 167 стр.

522. PRIČALICA. Namjenjena hrvatskoj mladeži. Sa slikama bojadisanim. U Zagrebu 1883. Isdaje sveučilištna knjižara Franje Županа. (Albrecht i Fiedler.

523. ПРИЧА о мачку у чизмама. С илустрованим корицама и бојадисаним сликама. Наклада књижаре Браће Јовановића у Панчеву. На 12-ни.

524. ПРИЧА о пепељузи. (По народној приповетци.) С илустрованим корицама и бојадисаним сликама. Наклада књижаре Браће Јовановића у Панчеву. На 12-ни.

525. ПРИЧА о црвенкапи. С илустрованим корицама и бојадисаним сликама. Наклада књижаре Браће Јовановића у Панчеву. На 12-ни.

526. PROGRAM varaždinske gimnazije za školsku 1882-3 godinu. U Varaždinu 1883.

Напред је овај чланак:

Njekoliko primjetaba na Sintaksu u Slovnici grčkoga jezika od dra G. Curtiusa, preveo Fr. Petračić. Napisao L. Zime.

527. PROGRAM gimnazije u Gospiću za školsku 1882-3 godinu. U Gospiću 1883.

Напред је овај чланак:

Platonova pedagoška načela, po samijem vrelima prikazana od J. Adamovića.

528. PROGRAM gimnazije u Osieku za školsku 1882-3 godinu. U Osieku 1883.

Напред су ови чланци.

1. Još koja o desetercu od F. Milera.
2. Des-Cartesova kosmologija. od A. Laska.

529. PROGRAM gimnazije u Požegi za skolsku 1882-3 godinu. U Požegi 1883.

Напред је овај чланак:

Orografska razgloba Balkanskoga poluotoka. Od G. Grubera.

520. PROGRAM zagrebačke gimnazije za školsku 1882-3 godinu. U Zagrebu 1883.

Напред су ови чланци:

1. Sebastijan Žepić (Životopis). Od H Badalića.
2. Bizantisko vladanje u Hrvatskvj za cara Emanuela Komnena. Od V. Klaića.

531. ПРОГРАМ за испит аудиторски. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На мал. 16-ни 12 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

532. PROGRAM karlovačke gimnazije za školsku 1882-3 godinu. Karlovac 1883.

Напред је овај чланак:

Kratak nacrt povjesti rimske književnosti. Od S. Jurandića.

533. PROGRAM nautičke škole u Bakru za školsku 1882-3 godinu. U Bakru 1883.

Напред је овај чланак:

O reduciranju observiranih elemenata k središtu zemlje pri opredjeljivanju geografične duljine pomoću mjesečnih distanca. Od J. Carića.

534. PROGRAM preparandije u Zagrebu za školsku 1882-3 godinu. U Zagrebu 1883.

Напред је овај чланак:

Znamenitost i pedagožka vriednost poznavanja jezika. Od T. Ivkaneca.

535. PROGRAM realke u Zagrebu za školsku 1882-3 godinu. U Zagrebu 1883.

Напред је овај чланак:

Značaj Marka Kraljevića u narodnih pjesmamah. Od J. Vitanovića.

536. PROGRAM realke u Zemunu sa školsku 1882-3 godinu. U Zemunu 1883.

Напред су ови чланци:

1. Historijsko-statistički osvrt na zemunsku realku (1858-1882.) Od Gj. Šebišanovića.

2. A. Šenvos „Venecije propast." Ociena i prievod V. Drnke.

3. Proračunavanje tjelesnine ikosaedra bez svake uporabe polumjera upisane i opisane mu kruglje. Od D. Radovića.

4. Njekoliko bilježaka o pojavljivanju životinja u okolici rakovačkoj u rano proljeće godine 1881, a isto tako godine 1882.

537. PROGRAM realke u Osieku za školsku 1882-3 godinu. U Osieku 1883.

Напред је овај чланак:

Pogled na školstvo u Bosnoj i Hercegovini. Od dr. J. Zocha.

538. PROGRAM realne gimnazije u Belovaru za školsku 1882-3 godinu. U Belovaru 1883.

Напред је овај чланак:

Čemu se učimo staroklasičnim jezikom. Od N. Mohra.

539. PROGRAM realne gimnazije u Rakovcu za školsku 1882-3 godinu. U Rakovcu 1883.

Напред су ови чланци:

1. O odnošaju izmedju molekularne težine i gustoće plinova (para). Od N. Price.

2. Meteorologička opažanja od M. Mikšića.

540. PROGRAM riečke gimnazije za školsku 1882-3 godinu. Na Rieci 1883.

Напред је овај чланак:

Osebine današnjega riečkoga narječja. Od R. Strohala.

541. PROGRAM senjske gimnazije za školsku 1882-3 godinu. Senj 1883.

Напред је овај чланак:

Značaj sa psyhologijskoga gledišta. Od P. Jemeršića.

542. ПРОГРАМ српске велике гимназије карловачке за школску 1882-3 годину. Уређује директор гимназије. Година XXXI. Књига XXIV. У Н. Саду. Штампарија А. Пајевића 1883. На 8-ни 84 стр.

Напред су ови чланци:

1. Психолошка важност питања у опће и њихова педагошка вредност по наставу у математици. Од Ст. П(оповића).

2. Животописне црте добротвора, професора и директора гимназије карловачке. Петар Јовановић професор, после митрополита † $\frac{22 \text{ септембра}}{4 \text{ октобра}}$—1864. Од Стевана Лазића.

543. ПРОГРАМ српске велике гимназије новосадске за школску годину 1882-3. У Новоме Саду 1883. Парна штампарија Николе Димитријевића. На 8-ни.

544. PROGRAM c. k. velikog gimnazija u Dubrovniku za školsku godinu 1882-3. U Dubrovniku 1883.

545. ПРОЈЕКТ статута народно-либералне странке. Београд 12 јануара 1883. in fol.

546. ПРОПАСТ ЦАРСТВА СРПСКОГ на Косову у српским народним песмама. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни 60 стр.

547. ПРОПИС ЗА ЦАРИНАРНИЦЕ о декларацијама. У Београду, у краљ.-српској државној штампарији 1883.

548. ПРОПИСИ за обрт радних возова на железницама које су још у раду. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 16-ни 20 страна.

Нема нарочитог насловног листа.

— ПРОТИЋ СТОЈАН. Види: Новине „Самоуправа“.

549. ПРОТИЋ М. М. Четири годишња времена. Предавања из земљописа, а према новом програму за II. разред ниже основне школе написао ... . Ниш 1883. Штампарија К. Чендеша. На 12-ни.

550. PUBLIKACIJE STATISTIČKOGA UREDA. kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade. VII. Miena žiteljstva. Godina 1878, 1879 i 1880. (Bewegung der bevölkerung in den jahren 1878—1880). Izdao statistički ured kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade. U Zagrebu. Tipografski i litografski zavod C. Albrechta 1883. На 4-ни 2 л. и 327 стр.

551. PUBLIKACIJA STATISTIČKOGA UREDA kr. krv. slavon. dalm. zemaljske vlade. XI. Rudarska produkcija u Hrvatskoj i Slavoniji (Bergwerks — betrieb Croatiens und Slavoniens) godine 1874—1881. Napisao dr. Fran Vrbanić. Izdao statistički ured kr. krv. slav. dalm. zemaljske vlade. U Zagrebu 1883. Nakladom statističkoga ureda kr. hrv. slavon. dalm. zemaljske vlade. Tiskara „Narodnih Novinah“. На 4-ни 96 стр. и 1 л.

552. PUBLIKACIJE STATISTIČKOGA UREDA kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade. XII. Popis žiteljstva i stoke od 31 prosinca 1880 u Hrvatskoj i Slavoniji. (Volks-zählung vom 31 december 1880). Priredio Milovan Zoričić, pristav i upravitelj statističkog ureda. A izdao statistički ured kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade. U Zagrebu 1883. Tiskara „Narodnih Novina“. На 4-ни VI, 160 и 260 стр.

553. PUKLER ANTE. Prilozi kulturnoj i pravnoj poviesti Hrvata. Knjiga prva. Svezak prvi. Ženitbeni obi-

čaji i svatovske pjesme u Hrvata. U Zagrebu 1883. Tiskara „Narodnih Novina“. На 8-ни.

— PUČKA GOSPODARSKA BIBLIOTEKA.

Књига III. Види: Pjerotić Šimo.

— PUČKA KNJIŽNICA. Izdaje družtvo svetojeronimsko.

Књига XLVIII. Види: Lobmayer A. Dr.

554. РАДИЋ ЂОРЂЕ Др. Јагода. Написао ____. Са 68 слика у слогу. У Новоме Саду, издање и штампа А. Пајевића 1883. На 12-ни 2 л. 96 страна.

Чини XVIII. књигу „Пољопривредни списи“ др. Ђ. Радића.

— РАДИЧЕВИЋ БРАНКО. Види: Најомиљеније песме.

555. RAD JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI. Knjiga LXV. Razredi filologičko-historički i filozofsko-juridički. U Zagrebu 1883. U knjižarnici jug. akademije L. Hartmana (Kugli i Deutsch). Dionička tiskara u Zagrebu. На 8-ни 1 л. 220 стр.

Садржина: Prinos k naglasu u (novo) slovenskom jeziku. Od M. Valjavca. (Konac). 2. Pastirski razgovori u Katančićevih „Fructus auctumnales“. Od Fr. Maixnera. 3. Prvi ljetopisci i davna historiografija dubrovačka. Od N. Nodila. 4. Novi izvori za Dalmatinsku epigrafiju. Od S. Ljubića. 5. Dubrovački dijalekat kako se sada govori. Od P. Budmania. 6. Nekrolog Ami Bouè-u. Od Gj. Pilara. 7. Životopis dr. Jos. Calasancia Schlossera.

— Knjiga LXVI. Matematičko-prirodoslovni razred III. На 8-ни 1 л. 208 стр. и једна литографска таблица.

Садржина: 1. Noviji pokret u botanici. Od Lj. Vukotinovića. 2. Contributiones ad Floram terrae Slavorum me-

ridionalium. Fasciculus I. Od M. Gaudogera. 3. Sauropsidi ili teorija postanka ptica od gmazova. Od dra L. Cara. 4. O nekojih pokusih sa statičkom munjinom. Od dra V. Dvoršaka. 5. Ostanci kvaternernih sisara gore zagrebačke. Od dra D. Gorjanovića. 6. Contributiones ad Floram terrae Slavorum meridionalium. Fasciculus II. Od M. Gaudogera. 7. Izvid nedavno odkrivene špilje na kupičkom vrhu, pak i drugih špilja te rudnika Trišće kod Čabra. Od dra Gj. Pilara. 8. Serpentini i serpentinu nalično kamenje u Fruškoj gori. Od dra M. Kišpatića.

— Knjiga LXVII. Razredi filologičko-historički i filosofičko-juridički. V. На 8-ни 1 л. 220 стр.

Садржина: 1. O njekim pojavima kvantitete i akcenta u jeziku hrvatskom ili srpskom. Od dra T. Maretića. 2. Prinos k naglasu u (novo) slovenskom jeziku. Od M. Valjavca. (Nastavak). 3. Knez Medo Pucić. Od dra Fr. Markovića. 4. Izvodi iz zapisnika jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. 5. Pravila za akademičku galeriju.

— РАДЊА ОКО ЗАСУШИВАЊА БАРУШТИНА У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ. Издање министарства унутрашњих дела санитетског одељења.

Књига I. Види: Алексић Анта.

556. RADOVAN (Fra G. Martić.) Osvietnici. Dio VII. Posjednuće Bosne i Hercegovine po cesaro-kraljevskoj vojsci 1878. Pjesma od ——. Zagreb. Izdanje i tisak dioničke tiskare 1883. На 8-ни.

557. РАДОВАН. Песме и приче за децу од Чика Јове Змаја и Чика Стеве. Књига прва са 48 слика. У Београду 1883. Краљевско-српска државна штампарија. На 12-ни IV и 298 стр.

— Књига друга на 12-ни.

Ово је о свом трошку штампало министарство просвете и црквених послова у Београду за поклањање добрим ученицима о школским испитима.

Друга књига је штампана ове године, али још није повезана нити је коме дата.

558. РАД прве главне скупштине народне радикалне странке, држане 26, 27 и 28 јула 1882 године у Крагујевцу. Издање народне радикалне странке. Београд, штампарија задруге штампарских радника 1883. На 8-ни 255 стр.

559. РАСПИС заступника министра народне привреде, министра финансије, од 17 новембра 1883. ПТБр. 8460 свима телеграфским надлештвима о манипулацији са новим телеграфским бланкетима. (У Београду, штампано у краљ.-срп. државној штампарији 1883.) На 4-ни 4 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

560. РАСПИС заступника министра народне привреде, министра финансије, од 19 октобра 1883. ШБр. 878 свима окружним начелствима о давању дозволе за горосечу и како у опште треба са шумама поступати. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 4 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

561. РАСПИС министра народне привреде од 2 августа 1883. ПТБр. 4203 свима телеграфским надлежателствима о наплаћивању такса за телеграме што иду преко трстанског кабла. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 4 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

562. РАСПИС министра народне привреде од 31 августа 1883. ПТБр. 4275 свима телеграфским надлежателствима о изменама у тарифи од међународног теле-

графског бироа. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 4 стр.
Нема нарочитог насловног листа.

563. РАСПИС министра народне привреде од 11 априла 1883. ЗБр. 190. свима окружним начелствима и управама о ограђивању пољских имовина. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 4 стр.
Нема нарочитог насловног листа.

564. РАСПИС министра народне привреде од 31 јула 1883 ПТБр. 4236 свима телеграфским надлежателствима о предузетим дисциплинарним казнама према појединим званичницима телеграфских штација на основу закона о чиновницима грађанског реда. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 9 стр.
Нема нарочитог насловног листа.

565. РАСПИС министра народне привреде од 15 маја 1883. ПБр. 621. свима окружним начелствима о стању заната и трговине, новчаних завода и фабрика у Србији. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 4 стр.
Нема нарочитог насловног листа.

566. РАСПИС министра просвете и црквених послова од 29 септембра 1883 ПБр. 10024 свима окружним начелствима о употребљавању оних прописа у основним школама, које израђује државна штампарија. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 4-ни 4 стр.
Нема нарочитог насловног листа.

567. РАСПИС министра финанција од 19 фебруара 1883 АБр. 1983 свима финансиским и другим властима

које таксе наплаћују, о извршењу закона о таксама од 3 априла 1881. (у Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883.) На 8-ни 4 стр. Нема нарочитог насловног листа.

568. РАСПОРЕД И РАНГЛИСТА официра, мирвених лекара и војно-административних званичника за 1883 годину. (Мај.) У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. Издање министарства војног опште војног одељења. На 8-ни 135.

569. REVIZIJA školskoga zakona od 14 listopada 1874. Preštampano iz „Napredka." Zagreb. Naklada hrv. pedagog. književnoga sbora 1883. Tisak C. Albrechta u Zagrebu. На 8-ни 200 стр.

570. РЕД по коме ће се обавити свечани пренос земних остатака Бранка Радичевића са св. Марксовог гробља у Бечу на Стражилово код Карловаца 25 јунија 1883. Друго издање. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новоме Саду 1883. На мал. 8-ни 4 стр.

— РЕНАН ЕР. Види: Сандић Миленко.

571. РЕЧНИК за шифровање депеша. Издање министарства унутрашњих дела. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883.) На 12-ни 124 стр. и 2 л.

572 RIBOLI JOS. Higijena (Zdravoslovje) za svakoga. Preveo iz talijanskoga prof. ____ ____. Izdala o svom trošku „Matica Dalmatinska". U Zadru. Brzotiskom „Narodnog Lista" 1883. На 8-ни 60 стр.

573. RISALEI AHLAK. Pouka o lijepom i ružnom ponašanju. Po turskom za muhamedansku mladež u Bosni i Hercegovini priredio i poslovicama narodnim i arap-

skim okitio muhamedanski školski odbor okružja sarajevskog a odobrio Reis — el — ulema za Bosnu i Hercegovinu. U Sarajevu 1300. (1883.) Troškom mearit sanduka okružja sarajevskoga. Tisak zemaljske tiskare u Sarajevu. На 12-ни 32 стр.

— РИСТИЋ П. СВ. Види: Новине „Нови београдски дневник.“

574. РОБИНЗОН КРУСЕ. Кратак животопис с бојадисаним сликама. За одраслију децу. Наклада књижаре Браће Јовановића у Панчеву. На 8-ни.

— RODER ADOLF. Види: Настава за темељно учење мађарског језика.

575. РОЗЕНТАЛ А. Др. Популарна физиологија и хигијена. Од ____ ____ ____. (Превод с оригинала.) Београд, штампарија задруге штампарских радника. Обилићев венац. 1883. На мал. 8-ни 140 стр. и 2 листа.

576. РОМИ ДАБА. Лесажов роман. Превод с француског I. У Београду, у штампарији код „Св. Саве“ 1883. На 16-ни 112 стр.

577. RORAUER JULIO. Maja. Drama u četiri čina. Napisao ____ ____. Prikazana prvi put na hrv. zem. kazalištu u Zagrebu dne 28 ožujka 1883. U Zagrebu 1883. Naklada knjižare G. Grünhuta i dr. На 8-ни 60 стр.

578. RUBATIĆ CVJ. Pjesmarica za djecu pučkih učiona. sadržavajuća pjesme crkvene i školske s njekim molitvami. 3. izpravljeno i popunjeno izdanje. U Zagrebu 1883. На 12-ни.

579. САДАЊЕ несретно стање у Старој Србији и Македонији. У Београду (1883). (С. А. с неколико првака Старе Србије и Македонмје на дан Дим. Сол. 1882). На 12-ни.

580. SAKCINSKI KUKULJEVIĆ IVAN. Zrin grad i njegovi gospodari. Napisao ——— ——— ———. Preštampano iz „Narodnih Novina". Sa rodoslovljem županah i knezovah bribirskih i zrinskih. U Zagrebu 1883. Tiskara „Narodnih Novina". На 8-ни 85 стр.

581. SAN blažene device Marie. U Novome Sadu 1883 На 8-ни.

582. САНДИЋ МИЛЕНКО. Шта је народ? Написао Ер. Ренан. С францускога превео ——— ———, писар правник. Београд, штампарија код „Св. Саве" 1883. На 16-ни 35 стр.

583. SBIRKA hrvatskih pjesama za školsku mladež. U Zagrebu 1883. Naklada knjižare Mučnjak i Senftlebena. На 8-ни.

584. СВЕ ЗА НАРОД И КАЛУЂЕРЕ. У Београду, штампано у штампарији задруге штампарских радника 1883. На 16-ни.

585. СЕЉАНИН ИВА у српским народним песмама. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код „Св. Саве". у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса. у Н. Саду. На 12-ни 52 стр.

586. СИБИЊАНИН ЈАНКО у српским народним песмама. Са сликом његовом. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код „Св. Саве" у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни 44 стр. и 2 л.

587. СИМИЋ П. ЖИВОЈИН. Предавања из српског језика. На практичким учитељским предавањима у Неготину 1882 године држао ___ ___ ___, професор београдске учитељске школе. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 12-ни 1 л. 202 стр.

Ово је прештампано из „Просветног Гласника" за 1883 годину.

588. СИМИЋ С. Ђ. Начела политике о министарској одговорности. Од В. Констана. Превео ___ ___ ___, заступник Србије у Бугарској. Београд, краљевско-српска државна штампарија 1883. На вел. 8-ни XII и 243 стр.

589. SISOLSKI JENIO. (Kumičić Eugen.) Začudjeni svatovi. Izvorni roman ___ ___. Zagreb 1883. Komisionalna naklada „hrvatske knjižare". G. Grünhuta i dr. На 12-ни 1 л. 332 стр.

590. SISOLSKI JENIO. (Kumičić Eugen.) Slučaj. Izvorna novela. Napisao ___ ___. Zagreb 1883. Nakladom „hrvatske knjižare" G. Grünhuta i dr.

Чини I. свеску „Universalne biblioteke," што је издаје поменута књижарница.

591. SKURLA STJEPAN. Svibanj posvećen bl. Djevici Mariji ili razmišljanja o poglavitim otajstvima i izgledima, preko mjeseca svibnja, čemu se nadodaju Misne Molitve, pripava na ispovijest i sveto pričešćenje, i neke druge pobožne zabave; a za tim kita pjesmica (80) na čast bl. Djevice Marije. Uredio ___ ___, kanonik. U Dubrovniku 1883. Naklada i tisak tiskarnice Dragutina Pretnera. На 16-ни XVI и 412 стр.

592. СЛАВА ЦРНОГОРСКА. Српске народне песме о јунацима црногорским и бојевима Црногораца с Турцима. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Новоме Саду. На 12-ни.

593. СЛАВНЕ ЖЕНЕ И ДЕВОЈКЕ у српским народним песмама из свију крајева српских. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Н. Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Новоме Саду. На 12-ни.

594. СЛАВОНОЈ браниоцу народа свог дру Светозару Милетићу, кад је после тешке болести, наново примио уредништво „Заставе“ дана 7 (19) септембра 1883. У Новоме Саду. Штампарија А. Пајевића 1883. На 8 ни 14 стр.

— СЛАВУЈ А. А. Види: Новине „Шабачки гласник.“

— SMILES S. Види: Despot Ivan.

595. SMIČIKLAS. Poviest Hrvatske. Dio prvi. Napisao ____ ____. U Zagrebu 1883. Trožkom „Matice Hrvatske.“

596. SMREKAR MILAN. Mnenje ob uredjenju seljačkoga posjeda i njegovih pravnih odnošaja. Sa osobitim obzirom na područje bivže hrvatsko-slavonske krajine. Napisao ____ ____, kr. kotarski pristav. U Zagrebu 1883. Tiskom Ign. Granitza. i dr.

597. СМРТ СМАИЛ-АГЕ ЧЕНГИЋА. Народна певачија у две песме. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни.

— СОФОКЛО. Види: Зоре Луко.

598. SPEVEC F. J. Dr. Pravo bliže rodbine glede odsoja nekretnina po staro-germanskom i staro-slaven. pravu. Od ____ ____ ____ ____. Prilog: O jurističkoj naravi zadruge. U Zagrebu. На 8-ни.

599. СПИСАК КЊИГА И МАПА израђених о државном трошку у краљевско-српској државној штампарији, и које се могу купити по означеним ценама у краљевско-српској државној штампарији у Београду и у свима државним књижарама у Србији. У Београду, издање и штампа краљ.-српске државне штампарије 1883. На 12-ни 26 стр.

600. СПОМЕНИЦА српског академског друштва „Зоре“ у Бечу о стогодишњици прве књиге Доситија Обрадовића 14 јануара 1883 год. У Сомбору 1882. Штампарија Ф. Битермана. На 8-ни.

601. СРЕДОЈЕВИЋ МЛАДЕН. Немачки буквар за српске основне школе. Саставио ____ ____. Друго издање с речником. Панчево 1883. Наклада књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву. На 12-ни 72 стр.

602. СРПСКА ЧИТАНКА за ниже гимназије и реалке краљевине Србије. Књига прва. Треће издање. Исправљено по примедбама одобреним у Главном Просветном Савету. У Београду, штампа и издање краљевско-српске државне штампарије 1883. На 8-ни III и 363 стр.

603. СРПСКЕ НАРОДНЕ БОЖИЋНЕ и друге побожне песме. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Новоме Саду. На 12-ни 64 стр.

604. СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ о свецима. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни.

605. СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ са сликама I. Иво Сенковић и Ага од Рибника. Са седам слика од професора Тителбаха. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 23 стр.

606. СРЦЕ човечије храм божији или радионица сотоне. Представљено у 10 слика. Издано у Бечу 1883. На 12-ни.

То исто и латиницом.

— СРПСКИ АРХИВ ЗА ЦЕЛОКУПНО ЛЕКАРСТВО. Издаје српско лекарско друштво у Београду. Одељак други. Књига XV. Види: Ђорђевић Владан др.

607. СТАЊЕ београдског певачког друштва за год. 1882, изнесено на главној скупштини држаној 9 јануара 1882 године у Београду. Београд, краљевско-српска државна штампарија 1883. На 8-ни 50 стр. и 1 л.

608. СТАРИНА НОВАК у народним песмама. Са сликом његовом. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Новоме Саду. На 12-ни 46 стр.

— STARI PISCI HRVATSKI. Na svijet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Knjiga XIII. Djela Gjona Gjora Palmotića.

609. STARINE. Na sviet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga XV. U Zagrebu 1883. U knjižari Lavoslava Hartmana na prodaju. Dionička tiskara u Zagrebu. На вел. 8-ни 1 лист 240 страна.

Садржина: 1. Poslanice dubrovačke na mletačku republiku. — Priobćio S. Ljubić. 2. Izveštaji Splećanina Mate Karamana o Rusiji. — Priobćio Pierling. 3. Nekoliko priloga za poviest urote Petra Zrinskoga i Franje Frankopana — Priobćio Radoslav Lopasić. 4. Prilozi za poviest starih plemićkih porodica senjskih — priobćio prof. Mile Magdić. 5. Nekoliko južnih Sloviena zapisanih od 1520 do 1478 godine u bratovštinu sv. Duha u Rimu. — Priobćio Ivan Črnčić. 6. Izvodi za jugoslavensku poviest iz dnevnika Marina ml. Sanuda za godinu 1526—1533. Uredio dr. Fr. Rački.

610. СТАТУТ српског археолошког друштва. (У Београду, штампано у краљ.-срп. државној штампарији 1883.) На 16-ни 10 стр. и 1 л.

Нема нарочитог насловног листа.

611. СТАТУТИ народно либералне странке. У Београду 1883. На 12-ни.

612. СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ ванредне Народне скупштине држане у 1883 години из посланика за периоду скупштинску 1883, 1884 и 1885 годину. У Београду, у краљев.-српској државвој штампарији 1883. На 8-ни 35 стр.

613. СТЕПАНОВИЋ МИЛУТИН. Регистар свију закона, указа, расписа, објашњења и т. д., која су штампана у војним зборницима и службеним војним листовима од 1858 па до 1882 године закључно, а имају трајне или историјске важности за војску. Израдио ——— ———. рачуноиспитач војног министарства. Издање министарства војног опште војног одељења. У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 161 стр.

— STEPINAC. Види: Новине „Glasnik sv. Josipa."

614. STOŽIR IVAN. Fizika za niže razrede srednjih škola. Napisao Antun Wassmuth. Hrvatsko izdanje po drugom njemačkom priredio ____ ____. Sa 182 slike. U Zagrebu 1883. Naklada sveučilišne knjižare Franje Župana. (Albrecht i Fiedler). Tisak C. Albrechta u Zagrebu. На 8-ни 195 стр.

HRVATSKA BIBLIOTEKA ZA MLADEŽ. Izlazi u Zagrebu. Izdaje akademijska knjižara L. Hartmana (Kugli i Deutsch).

Sveska I. Види: Hajdinjak Andrija.

— HRVATSKA BIBLIOTEKA. Izlazi u Zagrebu. Izdaje akademijska knjižara L. Hartmana (Kugli i Deutsch).

Свеска X. Види: Galac Dj.
Свеска XI. Види: Trnski Ivan.
Свеска XII. Види: Trnski Ivan.
Свеска XIII. Види: B. B.
Свеска XIV. Види: Gruber Gjuro.
Свеска XV. Види: Draženović Josip.
Свеска XVI. Види: Gruber Gjuro.

615. СТОЈАНОВИЋ ДУШАН („Ага Јевтић“). О филоксери вастатрикс или пустошици винове лозе. По страним изворима написао ____ ____. Београд, у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 43 стр.

616. СТОЈАНОВИЋ Љ. Српски родослови и летописи. Уредио их ____ ____. На по се штампано из „Гласника српског ученог друштва“ књиге LIII. У Београду, краљевско-српска државна штампарија 1883. На 8-ни 1 л. XVI стр. 1 л. и 160 стр.

617. СТОЈАНОВИЋ МАРКО. Шта може да буде у суду? Случаји из суда. Из акта ___ ___, адвоката. I. У Београду, штампарија напредне странке 1883. На 12-ни VIII и 115 стр.

— СТОЈИЉКОВИЋ К. ДРАГОЉУБ. Види: Новине. „Новине београдске општине“.

618. SUK FELIKS Dr. Katolička apologetika za više razrede srednjih učilišta. Napisao ___ ___ ___, profesor bogoslovja. Odobrila nadbiskupska duhovna oblast u Zagrebu. U Zagrebu 1883. Tiskom i nakladom kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade. Tiskara „Narodnih Novina“. На 8-ни VI. и 163 стр.

619. SUNDEČIĆ J. Angjelija Kosorića. Istiniti dogadjaj iz početka našega vjeka po kazivanju narodnom. Pripovjetka ___ ___. Prihod namjenjen je bolničkoj zakladi za siromašne slušatelje hrvatskoga sveučilišta. U Zagrebu 1883. Akademijska knjižara L. Hartmana (Kugli i Deutsch). Tisak Dioničke tiskare u Zagrebu.

Ово је прештампано из „Vienca za 1883.“

620. SUNDEČIĆ J. Ljubav i cvijeće. Pjesme ___ ___ U Dubrovniku 1883. Nakladom knjižarnice Dragutina Pretnera. Tiskarnica D. Pretnera u Dubrovniku. На 8-ни 184 стр.

621. ТАРИФА о наплати таксе при контролисању и жигосању мерила. (У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 4 стране.

Нема нарочитог насловног листа.

622. ТЕСТАМЕНТИ народних добротвора Јована и Марије Трандафил. У Новоме Саду, штампарија А. Пајевића 1883. На 8-ни 29 стр. и 1 л.

623. ТИРИЋ Б. Скочи девојка. Приповетке а села. Од ——. У Нишу, штампано у штам. Косте Ченденa 1883. На 16-ни 96 стр. и 1 л.

— ТИТЕЛБАХ ВЛАД. Види: Новине „Српче“.

— ТИТЕЛБАХ ВЛАД. Види: Српске народне песме.

— ТОДОРОВИЋ ПАЈА. Види: Новине „Тежак“.

— ТОДОРОВИЋ ПЕРА. Види: Новине „Самоуправа“.

624. TOMIĆ A. Kolibar A. Pripoviest Kraszewskog. Preveo —— ——. U Zagrebu 1883. Troškom „Matice Hrvatske“.

625. TOMIĆ J. E. Komedije ——. —— —— („Novi red“ i „Gospodin tutor“). U Zagrebu 1883. Troškom „Matice Hrvatske“.

626. TOMŠIĆ LJUDEVIT. Izabrane pripovijesti hrvatskoj mladeži —— ——. Svezak I. Sa slikami. U Zagrebu 1883. Nakladom knjižare Mučnjaka i Senftlebena. Tisak C. Albrechta. На 8-ни 93 стр.

— Sveska II. На 8-ни.

627. TORDINAC N. Hrvatske narodne pjesme i pripovjetke iz Bosne. Skupio —— ——. Naklada i tisak Ern. Janičeka, najamnika tiskare katoličkog dionič. tiskovnog društva u Vukovaru 1883. На 8-ни 60 страна.

628. ТРГОВАЧКИ УГОВОР између Србије и Немачке закључен $\frac{\text{25 децембра 1883.}}{\text{6 јануара 1884.}}$ У Београду, штампано у краљевско-српској државној штампарији 1883. На 4-ни 35 стр. и 1 л.

Српски и немачки текст.

629. ТРИ ПРОПОВЕДИ Самуила Пантелића, архимандрита Хоповског. Штампарија А. Пајевића. На 8-ни 41 стр.

630. TRNSKI IVAN. Otelo. Tragedija u pet čina Wiliama Shakespearea. Preveo ___ ___. Sa 8 slika od E. Pipotya. U Zagrebu 1883. Naklada akademijske knjižare Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch). На 16-ни.

Чини I. свопић „Hrvatske biblioteke" што је издаје поменута књижарница.

631. TRSTENJAK DAVORIN. Školski vrt u selu. Udesio ___ ___, ravnatelj više devojačke učione u Karlovcu i pravi član hrv. pedagog. književ. sbora u Zagrebu. Sa 119 slika. U Zagrebu 1883. Naklada hrvatskog pedagogijskoga sbora. На 8-ни 193 стр.

Чини XII књигу „Knjižnice za učitelje" што издаје hrv pedag. knj. sbor u Zagrebu.

— ТУРГЕЊЕВ ИВАН. Види: Данин Милан.

— TURGENJEV IVAN. Види: Lovrenčević M.

— ТУРГЕЊЕВ С. ИВАН. Види: Арсенијевић Влад.

632. ТУРОМАН ЈОВАН. Синтактички задаци. Према својој латинској синтакси написао ___ ___. Друго издање. Први део. Наука о падежима. Београд, издање и штампа краљевско-српске државне штампарије 1883. На 8-ни 1 л. 244 стр.

633. ТУРОМАН ЈОВАН. Синтактички задаци. Према својој латинској синтакси написао ___ ___. Друго издање. Трећи део. Београд, издање и штампа краљ.-српске државне штампарије 1883. На 8-ни IV стр. 2 л. 400 стр.

— ЋУРЧИЋ СТЕВАН. Види: Новине „Српске Новине.“

634. УБАВКИЋ С. МИЛАН. Историја Срба. Од — —. Књига прва. Од најстаријега времена па до смрти цара Уроша V Немањића године 1371. У Београду, краљевско-српска државна штампарија 1883. На 8-ни VIII и 298 стр.

635. УГОВОР о пријатељству, трговини и пловидби између Србије и Француске. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 16 стр.

Српски и француски текст.

Нема нарочитог насловног листа.

636. УДАРАЦ ОМЕР ПАШИН на Црну Гору 1852—1853 у српским народним песмама. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код „св. Саве“ у Новоме Саду. Нови Сад 1883. Штампарија А. Фукса. На 12-ни 144 стр.

— UNIVERZALNA BIBLIOTEKA. Izlazi u Zagrebu. Izdaje hrvatska knjižara G. Grünhuta i druga.

Свеска I. Види: Matić E.
Свеска II. Види: Kokotović N.
Свеска III. Види: Sisolski Jenio.
Свеска IV. Види: Afrić S. Fran.
Свеска V. Види: Karlović Josip.
Свеска VI. Види: Karlović Josip.

637. UPITA za opažanje potresnih pojava. Od odbora za opažanje potresnih pojava stojećega pod okriljem jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Troškom akademije. U Zagrebu. Tiskom dion. tiskare 1883.

638. УПУСТВА царинарницама за извршивање опште царинарске тарифе с обзиром на трговачке уговоре. У Београду. Штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883. На 16-ни 14 стр. и 1 л.

639. УПУТСТВО за надзорнике основних школа. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 6 стр. и 1 л.

Нема нарочитог насловног листа.

640. УПУТСТВО за надзорнике средњих школа. (У Београду, штампано у краљ.-српској државној штампарији 1883). На 4-ни 7 стр.

Нема нарочитог насловног листа.

641 УПУТСТВО како се сеје семе од дуда и о гајењу дудова у опште. Издање угарско-земаљског надзорништва за свиларство у Сексарду. Сомбор 1883. На 8-ни.

642. UREDOVNA ZBIRKA zakonah i propisah o biljegovini i pravnoj pristojbi. Usljed naredbe Grofa Jul. Szapary-a. Izdanje ministarstva finansija. U Zagrebu. 1883. На 8-ни.

643. УСТАНАК српски на Турке. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код „Св. Саве“ у Новоме Саду. Нови Сад 1883. Штампарија А. Фукса. На 12-ни 52 стр.

644. УТВРЂИВАЊЕ ДРЖАВА и утврђени логори. Од генерала А. Бријалмона. Са више слика у тексту и две таблице на крају текста. Издање министарства војног. У Београду, у краљ.-српској државној штампарији 1883. На 8-ни 2. листа, 233 стране и 1 лист.

Први део: Утврђивање држава, превео Вајо Кончар поручик.

Други део: Утврђени логори, превео Перо Бојовић, потпоручник.

— FEUILLET OCTAVE. Види: Gruber Gjuro.

645. ФИРМИЛИЈАН. О савременом вероисповедном стању у Србији. Говорио на светосавској слави у Богословији Синђел ____. У Београду, у штампарији код „Св. Саве“ 1883. На 8-ни 31 стр.

646. ФИРМИЛИЈАН. Поштујмо вјеру наших отаца. Од Синђела ____. У Београду, у штампарији код „Св. Саве“ 1883. На 16-ни.

647. ФОКТ ТЕОД. КАРЛО. Естера Шољмоши или девојка из Тиса-Еслара. Роман од ____. Превод с немачког I Свеска. Издање Ђуре Трифуновића. Београд 1883. Штампарија „Београдског Дневника“ (Корнел. Јовановића) Обилићев венац. На 8-ни 32 стране.

Није више ни изашло.

— FOLNEGOVIĆ FRAN. Види: Pjesme Andrije Palmovića.

— ФОРСТЕР М. Види: Почетнице природних наука.

— ФОХОВИЦ Х. А. Види: Матић М. А.

— ФРИКЕ ВИЛХЕЛМ ФРИДРИХ. Види: Јорговић Александар.

648. FRKOVIĆ NIKOLA. Iskrice svjetske književnosti. Od ____. Snopić drugi. Varaždin 1883 На 16-ни.

649. HAJDINJAK ANDRIJA. Pomorčice. Pripovjesti staroga pomorca. Sa 4 slike. Za hrvatsku mladež priredio ____. U Zagrebu 1883. Naklada akade-

mijske knjižare L. Hartmana (Kugli i Deutsch). Na 8-ни 64 стр.

Чини I број „Hrvatske biblioteke za mladež," што је издаје поменута књижарница.

650. HARAMBAŠIĆ AUGUST. Ruzmarinke. Spjevao ___ ___. Drugo isdanje. Zagreb 1883. Naklada knjižare Gavre Grünhuta. Tiskom Milana Kedrića na Sušaku.

651. HARAMBAŠIĆ AUGUST. Slobodarke. Spjevao ___ ___. Zagreb. Naklada hrvatske knjižare G. Grünhuta 1883. Tiskom C. Albrechta u Zagrebu. На 12-ни 157 стр. и 1 л.

652. HARAMBAŠIĆ AUGUST. Tri crtice. Od Bret-Harta. Preveo ___ ___. Sušak. Tisak Milana Kedrića 1883. На 8-ни 51 стр.

Чини IV. књигу „Knjižnice za zabavu."

— HAUFF VILIM. Види: Galac Gj.

— ХАЏИЋ А. Види: Летопис Матице Српске.

— ХЕРЦОГ Х. Види: Красић Владимир.

653. HINKOVIĆ. „Kazneni zakoni" od 27 svibnja 1852. Sa naknadnimi, pojedinih ustanovah tičućimi se zakoni i naredbami. Odgovornost bana i odjelnih predstojnika kralj. zemaljske vlade. Prekršaji doznačeni uredovanju političkih oblasti i postupak glede istih. Uvjetni dopust kaznenikah. Unutarnja naredba kralj. zemaljcke kaznione u Lepoglavi. Uredio dr. ___ ___ U Zagrebu 1883. Nakladom knjižare Mučnjaka i Senftlebena. Tisak. C. Albrechta. На 12-ни 413 страна.

654. HOIĆ IVAN. Zemljopis za više djevojačke škole. Prvi stupanj. Napisao ___ ___. U Zagrebu 1883. Troš-

kom i nakladom kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade. Tiskara „Narodnih Novinah“. На 8-ни IV и 75 страна.

655. HOIĆ IVAN. Slike iz obće povjesti. Za više djevojačke škole. Prvi stupanj. Napisao ——— . U Zagrebu 1883. Troškom i nakladom kr. krv. slav. dalm. zemalj. vlade. Tiskara „Narodnih Novinah“. На 8-ни 1. л. 64 стр.

— HOMER. Види: Maretić T.

— ХОФМАН Ф. Види: Остојић Тихомир.

656. ХОФМАН ФРАЊА. Добри другови. Приповетка за децу. Немачки написао ——— ———. Са четири слике. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни 79 стр.

657. HRANA NEBESKA u pobožnih molitvah, litanijah i popevkah s pridodatkom ljubljenoga nagovaranja. Za bogoljubnost svakomu svešteniku sasvim potrebnu. Na svietlo izdana u Zagrebu 1883. Troškom M. Bartola u Zagrebu. На 8-ни 344 стр.

658. ХРОМИ ДАБА. Лесажов роман. Превод с француског. Панчево 1883. Наклада књижаре Браће Јовановића. Штампарија Браће Јовановића у Панчеву. На 12-ни 304 стр.

659. ЦАР ДУШАН у народним песмама. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Новом Саду. На 12-ни 48 стр.

660. ЦАРЕВИ И КРАЉЕВИ у српским народним песмама. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Но-

воме Саду 1833. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни 48 стр.

661. CARIĆ JURAJ. Nješto o mjesečnih distancah. Nautičko-astronomska rasprava. Napisao ___ ___ (Preštampano iz „Programa kralj. nautičke škole u Bakru.) U Zagrebu 1883. Tiskara „Narodnih Novina“. На 8-ни 47 стр.

662. ЦАР Ј. МАРКО. Госпођа са камелијама (La Dame aux Camélias). Од Алксандра Дима Син. Превео с францускога ___ ___ ___. У Дубровнику 1883. Наклада књижаре Драгутина Претнера. Штампарија Д. Претнера у Дубровнику. На 8-ни XI. и 234 стр.

Ово је прештампано из «Slovinca» за 1883 год.

663. CAR J. MARKO. Za kišljive dnevi. Književni pokušaji ___ ___ ___. U Dubrovniku 1883. Naklada knjižarnice Dragutina Pretnera. Tiskara D. Pretnera u Dubrovniku. На 8-ни XI. и 234 стр.

Чини XIV књигу „Narodne biblioteke“, што је издаје поменута књижарница.

664. CAR LAZAR Dr. Sauropsidi ili teorija postanka ptica od gmazova. Napisao ___ ___ ___. (Preštampano iz LXVI knjige Rada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti). U Zagrebu. Tisak Dioničke tiskare 1883. На 8-ни 30 стр.

665. ЦАР ЛАЗАР у српским народним песмама. Са насловном сликом. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код „св. Саве“ у Новоме Саду 1883. Штам. А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни 62 стр. и 1 л.

— ЦЕНИЋ МИТА. Види: Новине „Истина“.

— ЦИЦЕРОН. Види: Јовановић Милан

666. ЦРКВЕНО-ХИЈЕРАРХИСКО ПИТАЊЕ У СРБИЈИ с канонске тачке гледишта. Намењено српском

свештенству и пријатељима цркве. У Београду, парна штампарија задруге штампарских радника. 1883. На 8-ни 72 стр.

667. ЦРНОГОРСКИ ЈУНАЦИ. Народна певаница у седам песама. Издање српске књижаре Браће М. Поповића код „св. Саве“ у Новоме Саду 1883. Штампарија А. Фукса у Н. Саду. На 12-ни.

668. ЧИТАНКА за други разред основне школе краљевине Србије. Ново нарочито поправљено издање. У Београду, издање и штампа краљ.-српске државне штампарије 1883. На 16-ни VII и 147 стр.

669. ЧИТАНКА за трећи разред основне школе. Ново нарочито поправљено издање. У Београду, издање и штампа краљевско-српске државне штампарије 1883. На 16-ни 180 стр.

670. ЧОКИЋ СИМЕОНОВИЋ ЈОВАН. Успомена преноса остатака бранкових на Стражилово 10 (22) јула 1883. Спев ___ ______ _____. Парна штампарија Николе Димитријевића у Новоме Саду 1883. На 4-ни 2 л.

671. ČUDNOVATA PUTOVANJA i doživljaji baruna Münhausena po kopnu i po moru kako ih sam u prijateljskom krugu pripovjeda. Sveska I. U Bakru 1883. Tisak i naklada Rudolfa Desselbrunera. На 8-ни 40 ст.

— Свеска II. На 8-ни 41—78 стр.

— Свеска III. На 8-ни 79—116 стр.

672. Š. D. Pesme narodne, potskočice, svatovske i bačke koje se najradije pevaju. Skupio ___ . Izdanje srpske knjižare Braće M. Popovića u Novome Sadu. 1883. На 16-ни 32 стр.

SHAKESPEARE WILLIAM. Види: Truski Ivan.

673. ШАПЧАНИН П. МИЛОРАД. Жубори и вихори.

Песме ___ ___ ___. У Београду, краљевско-срп. државна штампарија 1883. На 12-ни 2. л. IV и 288 страна.

ШАНЧАНИН П. МИЛДРАД. Невеста Љутице Богдана. Спев ___ ___ ___. Друго издање у Београду, краљевска-српска државна штампарија 1883. На 12-ни 59 стр.

675. ШАРЕН СВЕТ за децу. С бојадисаним сликама. Наклада књижаре Браће Јовановића. У Панчеву. На 12-ни.

— ŠAH IVAN. Види: Novovjeki izumi.

676. ШЕМАТИЗАМ православне епархије Боко-которске, Дубровачке и Спичанске за год. 1883. У Задру 1883. Печатња Ивана Водицке. На 8-ни.

677. ШЕМАТИЗАМ православне митрополије и архидијецезе дабро-босанске за год. 1883. На 8-ни 67 стр.

— ŠIMIĆ ALEKSANDAR. Види: Новине „Katolički List."

— ŠIMIĆ NIKOLA. Види: Календар „Narodni koledar.

— ŠIMIĆ NIKOLA. Види: Новине „Gospodarski poučnik."

678. ШЕМАТИЗАМ православне српске дијецезе горњо-карловачке 1883. Панчево 1883. Штампарија Браће Јовановића. На 8-ни 101 стр. и 1.

679. ŠENOA AUGUST. Kletva. Historijski roman od ___ ___. U Zagrebu 1883. Nakladom knjižare Mučnjaka i Senftlebena. Tisak „Narodnih Novina". На вел. 16-ни 915 стр.

Овај роман по смрти Августа Шеное наставио је и довршио J. Е. Томић.

— ŠIMUNIĆ ANTUN. Види: Новине „Pravo".

680. ŠIROLA IVAN. Misli ob uzgoju djece. Franceski napisao Mihailo Montaigne. Hrvatski preveo ____, grad. učitelj i pravi član hrv. pedag. knjiž. sbora u Zagrebu. U Bakru. Tiskom Rudolfa Desselbrunera 1883. На 8-ни VI стр. 1 л. и 108 стр.

681. ŠIROLA IVAN. Nauk ob izgoju umnom. Engleski napisao Herbert Spenser. Preveo ____ ____, grad. učitelj i pravi član hrv. pedagogijsko-knjivženog sbora u Zagrebu. Zagreb 1883. Nakladom hrv. pedag. knjiž. sbora. На 8-ни VIII и 305 стр.

682. ŠIROLA IVAN. Sgode Gil Blaza Santilanskoga. Franceski napisao R. A. Lesage. Preveo ____ ____ ____. Knjiga III. Svezak III. Sužak. Tisak i naklada Milana Kedrića 1883. На 8-ни 207—257 стр.

— Knjiga III. Svezak IV. На 8-ни 258—288 стр.

683. ШКОЛСКИ ЗАКОН за ученике гимназија и реалака. У Београду, у краљ. српској државној штампарији 1883. На 8-ни.

684. ШТА ДЕЦА ВОЛЕ. С великим бојадисаним слик. Наклада књижаре Браће Јовановића у Панчеву. На 8-ни.

685. ШТАТУТИ привилеговане Народне Банке краљевине Србије. Београд, краљевско-сапска државна штампарија 1883. На 8-ни 27 стр. и 2 л.

686. ŠULEK BOGOSLAV Dr. Hrvatski ustav ili konstitucija godine 1882. Razložio ____ ____ ____. U Zagrebu. Tiskom Dioničke tiskare 1883. На 8-ни 318 стр. и 1 л.

ИЗВОДИ ИЗ ЗАПИСНИКА

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА.

ОДБОРИ.

I. За науке природне и математичке.

I. састанак, 2 марта 1884.

Били су: г.г. Љ. Клерић, Јосиф Пецић, К. Црногорац, С. Лозанић, П. Живковић, К. Алковић и М. П. Леко.

Бр. 1.

Г. Љ, Клерић јавља, да је примио један рад од г Ђорђа П. Рокнића из Прага: „Интегрирање биномских диференцијала“.

Одбор је решио, да се умоле г. Д. Нешић и г. Пера Живковић да прегледају овај писмено саопштени рад.

Бр. 2.

Г. Љ. Клерић саопштава своју студију: „О Поансоновој централној осовини системе сила у простору“.

Одбор је саслушао ово интересантно предавање г. Клерића и решио, да се прими за Гласник.

Бр. 3.

Г. Сима Лозанић саопштава свој рад „О хлорним дериватима дибром-динитро-метана“, и показао је нова једињења која је при томе раду добио.

Одбор је са интересом саслушао г. С. Лозанића и примио исти рад за Гласник.

II. састанак, 15 јуна 1884.

Председник одбора: Љ. Клерић, чланови: К. Алковић, Ј. Пецић, д-р Лаза Стефановић, С. Лозанић, Д. Стојановић.

Бр. 1.

На овом састанку реферисао је г. Алковић о раду г. Пере Живковића „*О инволуторној системи тачака код сферног огледала.*“ Г. Алковић реферише о истом раду да је оригиналан, за катоптрику важан, конструкције просте, и да се може примити у Гласник ученог друштва, као и то, да чланак заслужује да се добро хонорише и то одсеком. Одбор је овај реферат једногласно примио.

Бр. 2.

Председник подноси рад г. Зделара предавача у Ужицу „*О конструкцији дирке и нормале на ланчаници.*“ У овој се седници решило, да се исти рад преда на оцену г. г. Д. Нешићу и П. Живковићу.

Бр. 3.

Г. Лозанић читао је свој рад „*Анализа новог минерала*,“ који је нађен изнад Авале у живином руднику „Авала“. Г. Лозанић је констатовао, да је овај минерал нов и назвао га е „*Авалит*“, а то је један особени хромни силикат. У седници је решено, да се рад г. Лозанића прими са захвалношћу, штампа у Гласнику и хонорише одсеком, као оригиналан рад.

II. За науке философске и филолошке.

I. САСТАНАК, 25 ФЕБРУАРА 1884.

Били су: председник Јован Ђорђевић, пословођа В. Бакић, чланови: А. Васиљевић, Ђ. Малетић, Ј. Бошковић, д-р Ј. Туроман, Љ. Ковачевић, М. Бан, М. П. Шапчанин, П. Ружичић, С. Сретеновић и Г. Витковић.

Бр. 1.

Д-р Јован Туроман подноси своју беседу, коју је говорио о светосавској прослави у великој школи: „О класичној настави у нашим гимназијама“, да се штампа у Гласнику.

Одлучено, да се та беседа штампа у Гласнику.

Бр. 2.

Љуб. Стојановић, суплента, поднео је за Гласник један *српско-словенски зборник 18 века.*

По што је секретар Ј. Бошковић саопштио у кратко садржину тога зборника, одлучено би: да се тај зборник преда на преглед Ј. Бошковићу и Љ. Ковачевићу.

Бр. 3.

Ј. Бошковић саопштава одлуку овога одбора од 30 декембра 1869 *О народним песмама од Б. Петрановића*, који тражи да му се исплати потпуно она сума, која му је одређена за те песме. (Гледај записник у Гласнику 27, стр. XVII.)

По што нема о том рачуна, а нема ни пословнога протокола из кога би се могло видети, колико Петрановић има још да прими,

Одлучено би: 1° да се пита Петрановић: да ли је пристао на понуду ученога друштва у погледу откупа народних песама и да није међу тим он сам штампао што из те збирке; 2° да се питају пређашњи секретари ученога друштва, колико је до сад плаћено Петрановићу.

Бр. 4.

Председник износи *рукописе Вука Врчевића*, које син Вуков, Стево, општински тајник у Котору, нуди српском ученом друштву на откуп.

По што су прочитане раније одлуке одбора о Врчевићевим делима, одбор је одлучио: да се дела Врчевића даду на оцену и то: арх. Н. Дучићу и Љ. Ковачевићу историјска дела, а М. Бану и Св. Вуловићу поетска (литерарна) дела. (Гледај записник у Гласнику 35, стр. 315 и у Гласнику 44, стр. 418 и 419).

Бр. 5.

Јован Бошковић подноси предлог, да одбор одлучи ово: 1° Српско учено друштво почиње ове године издавати „*Сва књижевна дела Ђ. Даничића*; — 2° Прва и друга књига донеће „Омање списе и издања“ његова. За тим ће доћи „Рјечник из књижевних старина српских“, „Облици српског је-

зика", „Српска синтакса" и т. д.; 3° Редакција тога академијског издања поверава се тим и тим лицима, уз пристојну награду.

Уједно напомиње, да је Даничић у почетку 1882 уступио био право њему и државној штампарији, да издаду скупљене омање списе његове, и да је управа ученог друштва прошле године у начелу решила, да се полако критички издаду сва књижевна дела Даничићева.

Одбор је усвојио предлог Ј. Бошковића с тим додатком, да се друштво за новчана средства обрати министарству просвете и црквених послова, да и оно потпомогне ово издање, чим било. Јован Бошковић и Љуб. Ковачевић одређени су, да спреме за штампу „Омање списе и издања" у две књиге, од којих би прва изашла ове године.

II састанак, 14 маја 1884.

Председник Ј. Ђорђевић, чланови: А. Васиљевић, В. Бакић, Ђ. Малетић, Ј. Авакумовић, д-р Ј. Туроман, Љ. Ковачевић, М. Ђ. Милићевић, П. Срећковић, С. Сретеновић, Св. Вуловић, Г. Витковић, Ј. Бошковић.

Бр. 1.

Ј. Ђорђевић и Ђ. Малетић реферују о делу А. Тапавице „Слога Срба и Хрвата" и предлажу, да се оно не штампа у Гласнику.

Одбор одлучује: да се поменуто дело врати писцу.

Бр. 2.

Ј. Бошковић поднеси извештај о „Српској библиографији за годину 1883," од Драг. Поповића.

Одбор одлучује: да се поменута библиографија штампа у Гласнику.

Бр. 3.

Председник саопштава, да је Иван Живковић Шунук-Пашкин поднео ученом друштву своје дело „Љубавна вјера", да се штампа у Гласнику.

По што учено друштво не прима песме за свој орган, то одбор одлучује: да се дело врати писцу.

Бр. 4.

J. Бошковић чита расправу Рад. П. Јовановића о „Старом српском буквару од 1780, у Новоме Саду“.

Одбор решава: да се та расправа штампа у Гласнику.

Бр. 5.

J. Бошковић и Љ. Ковачевић подносе извештај о Српско-словенском Зборнику 18 века од Љ. Стојановића, и предлажу да се штампа у Гласнику.

Одбор усваја предлог референата.

Бр. 6.

Љ. Ковачевић подноси „Службу преноса костију св. Саве из Трнова у Милешеву“, и чита нека места из ње.

Одбор одлучује: да се и то штампа у Гласнику.

Бр. 7.

Председник износи рад Михаила Шљивића, „Друга филипика Цицеронова“, увод и превод.

По што учено друштво за сад не прима књижевне послове овакве врсте, док не прораде одбори за ширење науке и књижевности у народ, то одбор одлучује: да се дело врати писцу.

Бр. 8.

Председник саопштава, да је Никола Јовановић „Американац“ пријавио своју расправу „Самораст у светлости науке и историје“, са жељом, да је он сам прочита у одбору.

Одбор је већином гласова решио: да писац, по што није члан друштва, не може читати своје дело у одбору, него да се оно даде А. Васиљевићу и В. Бакићу да поднесу извештај о њему.

Тим је састанак завршен.

III састанак, 4 јула 1884.

Председник Јован Ђорђевић, чланови: А. Васиљевић, М. Ђ. Милићевић, протосинђел Никанор, Љ. Ковачевић, Милорад П. Шапчанин, Г. Витковић, д-р Туроман, Ј. Бошковић.

Бр. 1.

Прочита се и после исправке потписа записник пређашњега састанка.

Бр. 2.

Члан А. Васиљевић, чита своје примедбе на спис „*Самораст*,“ завршујући свој извештај овим речима: „Но и при свем овом што сам казао, но што је само питање, које писац расправља и сувише тешко, и што неће бити штете, ако не буде користи, да се чине покушаји у решавању и таких тешких питања: то нисам противан, да се ова расправа штампа, ако одбор на то пристане, и ако писац буде водио рачуна бар о неким примедбама, као што је обећао“. У противном случају, додаје усмено, да се штампа и његов реферат. Узима се на знање, и да се саслуша и други референат, д-р Војислав Бакић, који није дошао на састанак, спречен болешћу.

IV састанак, 14 јула 1884.

Били су: председник Ј. Ђорђевић, чланови: А. Васиљевић, В. Бакић, Ђ. Милетић, Ј. Авакумовић, Ј. Бошковић, Ј. Туроман, Љ. Ковачевић, М. Ђ. Милићевић, протосинђел Никанор, П. Срећковић, Св. Вуловић, Г. Витковић, Настас Петровић.

Бр. 1.

Прочитан је записник III састанка и примљен без измене.

Бр. 2.

В. Бакић реферује усмено о делу Николе Јовановића „*Самораст у светлости науке и историје*“.

По том је, на захтев више чланова, прочитано поднесено дело и, по што су референти и други чланови учинили неке примедбе у погледу садржине, стила и језика, одбор је одлучио: да се поменуто дело, овако какво је, не може примити у Гласник; него да се сачека, док писац изради и други део, па онда да се о целом делу донесе коначна одлука.

III За науке историјске и државне.

I САСТАНАК, 5 МАРТА 1884.

Председник П. Срећковић, чланови: д-р Ст. Вељковић, Вл. Јовановић, Г. Витковић, д-р М. Вујић, Богољуб Јовановић, А. Васиљевић, Ст., Бошковић, Дим. Ђурић, Милован Спасић, архим. Дучић, д-р Н. Крстић, Јован Ристић, Гл. Гершић, Ј. Бошковић.

Бр. 1.

Председник чита: Наставак бележака из путовања по Старој Србији, од Јастребова. Писац не тражи награде, него само један отисак свога чланка.

Прима се за Гласник са захвалношћу од стране овога одбора, а и управу замолити, да му нарочито захвали у име друштва, и да му се пошље један отисак по његовој жељи.

Бр. 2.

Председник чита две свештене радње „Чин братотворенија“ т.ј. шта свештеник ради кад се двојица хоће да побрате, са својим уводом.

Прима се за Гласник као грађа.

Бр. 3.

Члан Владимир Јовановић чита своју расправу: „Друштвена и међународна борба за опстанак“.

После мале дискусије и пишчева објашњавања, прима се за Гласник.

Бр. 4.

Д-р М. Вујић изјављује, да жели бити члан и овога одбора.

Кад промена члана 10-ог уређења добије највишу потврду, уврстиће се у ред чланова овога одбора, а међу тим, нека изволи долазити на састанке као гост.

II састанак, 17 марта 1884.

Били су: председник одбора П. Срећковић, чланови: Јов. Ристић Н. Крстић, Ст. Бошковић, Вл. Јовановић, М. Ђ. Милићевић, Гав. Витковић, Пастас Петровић, М. Зечевић, Љ. Ковачевић, Б. Јовановић, Мих. Вујић, Дим. Ђурић, секретар друштва Јов. Бошковић.

Бр. 1.

Срећковић чита свој чланак „Витосава и Ефимија."
Прима се за Гласник.

Бр. 2.

Дучић и Срећковић реферују о чланку Ив. Павловића „Књижевни радови архијепископа Данила".
Прима се за Гласник.

Бр. 3.

Прочита се питање од управе друштвене о „Историји српскога народа, од П. Срећковића, најстарији период (600—1159)."

Да се штампа у засебној књизи о друштвеном трошку, према условима од писца понуђеним и од управе примљеним.

III састанак, 26 априла 1884.

Били су: председник П. Срећковић, чланови: Јов. Ристић, Ф. Христић, арх. Дучић, Ст. Бошковић, А. Васиљевић, М. Ђ. Милићевић, Г. Витковић, М. Зечевић, Б. Јовановић, Љ. Ковачевић, Дим Ђурић, и секретар друштвени Јов. Бошковић.

Бр. 1.

Јов. Бошковић прочита реферат Н. Крстића, а свој усмено саопшти о коморанским споменицима од 14 до 18 века, што их је добавио Гаврило Витковић.

Да се штампа као грађа, по што се из црквених протокола изоставе мање важне ствари.

Бр. 2.

Јов. Бошковић подноси „Српске старине из Босне,“ послате из Сарајева од архимандрита Косановића још 1875 године, које се случајно беху изгубиле, па су сад опет нађене.

Дучић и Ковачевић да прегледају овај спис.

Бр. 3.

Богољуб Јовановић подноси своју расправу „Манастирско непокретно имање у Краљевини Србији.“
Прима се за Гласник.

Бр. 4.

П. Срећковић чита свој чланак „Глубочица.“

Прима се за Гласник.

Бр. 5.

П. Срећковић подноси за Гласник и свој чланак „Вукашин је убио Уроша“.

За референте о овом чланку одређује се арх. Дучић и М. Зечевић с тим, да уједно поднесу извештај и о томе, да ли је чланак више критичке или полемичке садржине.

IV састанак, 11 маја 1884.

Председник П. Срећковић, чланови: М. Ђ. Милићевић, архимандрит Дучић, Мита Ракић, Богољуб Јовановић, Љ. Ковачевић, д-р Н. Крстић, Владимир Јакшић, Јов. Бошковић, А Васиљевић, Владимир Јовановић, Стојан Бошковић.

Бр. 1.

Архимандрит Дучић чита своју расправу „О епископијама зетској и дабарској“.

По краткој дискусији прима се за Гласник.

V састанак, 26 јуна 1884.

Председник: П. Срећковић, чланови: Вл. Јовановић, Настас Петровић, М. Ђ. Милићевић, Г. Гершић, Богољуб

Јовановић, Ст. Вељковић, М. Зечевић, Јов. Бошковић, Ст. Бошковић.

Бр. 1.

Секретар Бошковић прочита реферат Дучићев о „Расправи о цару Урошу“, од П. Срећковића. За тим прочита свој извештај о истом спису М. Зечевић. По што се референти не слажу о томе, да ли је овај спис природе полемичне, то г. Срећковић, по сагласу одборском, предузе читати нека места свог дела. — За тим одлучено би:

Да се прими за Гласник.

IV Одбор за уметност.

I састанак, 3 априла 1884.

Председник Стеван Тодоровић, чланови: А. Андрејевић, М. Валтровић, С. Ивачковић, Ђ. Крстић, Ђ. Миловановић, Д. Милутиновић, секретар друштва Ј. Бошковић.

Бр. 1.

Секретар друштва Јован Бошковић подноси музикалије пок. А. Калауза, које су нађене међу списима пок. М. Миловука, и предлаже, да се штампају у 58 књизи Гласника, у којој ће бити „музикалије“.

Усваја се предлог с тим, да музичари г. г. Даворин Јенко и Јосиф Маринковић ове прегледају, за штампу приреде, и при штампању коректуру воде, а г. Јован Бошковић да прегледа песме што се тиче језика.

Бр. 2.

Како је лане у седници од 4 јуна решено, да чланови Михаило Валтровић и Драгутин Милутиновић у име друштва наставе изучавање и снимање споменика старе српске уметности, а које није могло да буде, због обустављене субвенције, —

Одбор решава, да се лањска одлука ове године изврши

Бр. 3.

Тако је решено и за етнографске студије, у седници до 4 јуна пр. г., да г. Владислав Тителбах, а у седници од 17

јуна пр. г., да члан Ђорђе Миловановић по Србији путују и своје радове наставе, које такођер оста неизвршено.

Одбор решава, да се и ове лањске одлуке ове године изврше.

Бр. 4.

Председник Стеван Тодоровић поведе реч о томе, да би добро било, да се у смислу статута друштвеног држе „изложбе уметничких радова“, у Београду.

Одбор решава начелно, да се држе изложбе уметничких радова у Београду и то „српске“ сваке године, а „српске и словенске“ сваке треће године. Прва изложба да буде о Ускрсу 1885. Уједно решава, да се према томе изради формални предлог, па да се одбору у своје време поднесе, а овај посао да се повери г. председнику.

Бр. 5.

Умољава се г. М. Валтровић, да напише некролог пок. Катарини Ивановићевој, члану српског ученог друштва.

Г. Валтровић се прима да то изврши.

II састанак, 16 маја 1884.

Председник Стеван Тодоровић, чланови: А. Бугарски, М. Валтровић, Ј. Маринковић, Ђ. Миловановић, Св. Ивачковић, секретар друштва Јован Бошковић.

Бр. 1.

Секретар друштва, Ј. Бошковић, подноси писмену молбу г. Николе Арсеновића, у којој моли, да одбор уметнички проучи и оцени његову изложену збирку етнографских снимака, коју је рад да поднесе држави на откуп, као допуну уз ону збирку снимака, која се већ налази у овдашњем народном музеју.

Цео одбор био је на лицу места, прегледао збирку и нашао, да се не може цела примити, по што ту има израда врло неједнаке вредности и дупликата од прве серије, него да би ваљало одабрати из целе збирке само онај број, који је заиста за препоруку.

То да учине умољавају се г.г. М. Валтровић, Ђ. Миловановић и Св. Ивачковић.

Уједно ће им бити и то задатак, да даду своју оцену и о новчаној вредности онога, што би препоручили.

Бр. 2.

Одлучено би, да у 58 књигу Гласника уђу саме музикалије. За уредништво те књиге бирају се г.г. Д. Јенко, Ј, Маринковић и Ј. Бошковић.

III састанак, 2 јуна 1884.

Председник: Ст. Тодоровић, чланови: М. Валтровић, Ђ. Крстић, Д. Милутиновић, Ђ. Миловановић, Св. Ивачковић и секретар друштва Ј. Бошковић.

Бр. 1.

На молбу г. Н. Арсеновића, да српско учено друштво прегледа и оцени допуну (наставак и свршетак) његове *Збирке слика народнога ношива* у Срба и осталих јужних Словена, као оно месеца септембра 1875. управа ученог друштва позвала је уметнички одбор, да он то учини, као стручан за таке послове. — Уметнички одбор, отишав у скупу на изложбу г. Арсеновића, изабрао је на то тројицу својих чланова, који ће те снимке потанко прегледати, као повереници његови, на одбор о исходу известити. Изасланици одбора г.г. Валтровић, Ђ. Миловановић и Св. Ивачковић прегледавши све, одабрали су 45 листова орнамената и 6 листова етнографских акварела из збирке г. Николе Арсеновића, на предлажу одбору, *да изјави као стручно мишљење, да би се ти одвојени цртежи могли откупити за народни музеј.* Уједно предлажу, да се оних *45 слика* могу откупити за *90 дуката,* а напред поменутих *шест акварела за 30 д. ц.* с тим да г. Никола Арсеновић нема права на умножавање речених слика.

Одлука. Одбор једногласно усваја оба предлога својих изасланика.

Бр. 2.

Нарочити одбор јавља, да су спремљени музични списи за штампу, који ће изаћи у 58 књизи Гласника.

Узима се на знање.

Бр 3.

Господа Миловановић и Тителбах подносе планове за етнографско снимање.

Планови се усвајају и да се поднесу управи, а цифра помоћи за путовање предлаже се свакоме по 720 дин.

УПРАВА.

I састанак, 4 фебруара 1884.

Председник Владимир Јовановић, чланови: Љ. Клерић, Ј. Ђорђевић, П. Срећковић, Ст. Тодоровић, Јован Бошковић, секретар.

Бр. 1.

Према 24 члану уређења изабран би за заменика председнику г. П. Срећковић; једногласно.

Бр. 2.

Председник јавља, да је извршена одлука скупа овогодишњега под бројем 5, одмах 30 јануара, и да је на то дошао одговор г. министра просвете од 31 јануара ПБр. 872, којим извештава управу, да је писао г. министру финанције „да се српском ученом друштву обустављена помоћ одмах изда и у напредак ово издавање субвенције продужи“

Према томе, примљен је остатак помоћи за лањску годину, и 3000 динара за ову. Друштво је почело исплаћивати хонораре, канцеларијске и остале трошкове.

Узима се на повољно знање.

Бр. 3.

Писац расправе „Статистични преглед нашега привредног и друштвеног стања“ има да прими у име хонорара за свој чланак 4635 динара ($38\frac{5}{8}$ штампаних табака

по 120 динара), а примио је, по признаницама које се налазе код друштва, 1270 динара. Како пак пређашњи секретар тврди, да му је још нешто издао на име тога хонорара, то одлучено би:

Да се позове пређашњи секретар, да поднесе доказе за то: уредну признаницу или писмо у коме писац признаје, да је на тај рачун заиста примио неку суму новаца, (а не само, у коме тражи заслужени хонорар). Рок нека изволи сам себи одредити, али се моли, нека свакако има на уму, да овај рачун, који његовим узроком није на време регулисан ваља једном пречистити и завршити.

Бр. 4.

Одређују се хонорари: др-у Ј. Панчићу за „Флору кнежевине Бугарске“ по 120 дин. од штамп. табака; — Гл. Гершићу за „Централизација и самоуправа“ по 100 дин; — П. Живковићу за „Графичко представљање вредности“ и „Алгебарски влаци, II“ по 100 дин; — Љ. Клерићу за „О једначини хронографа“ одсеком 300 дин; — А. Кнежевићу за „Систему паралелних сила“ по 100 дин. од табака, а цртежи да се рачуне: једна страна као један лист.

Бр. 5.

Према разгранатом раду друштва и множини послова као и према томе, што се сад издаје државна помоћ и што доходак од продатих књига није незнатан, председник предлаже, да се изврши одлука лањскога скупа, те да се изабере помоћник секретару.

Изабран би за помоћника секретару г. Никола Јовановић „Американац“, са месечном платом од 75 динара, с тим, да се одмах уведе у дужност.

Бр. 6.

Књиге, које је српско учено друштво са захвалношћу примило:

Д. Нешић, Алгебарска анализа, књига II. Београд 1883.

Љ. Ковачевић. И опет: Краљ Вукашин није убио цара Уроша. Београд 1884.

А. Хаџић, Позориште. Година IX, бр. 1—20. Нови Сад 1884.

Бугарско књижевно друштво, Периодичееко списание VII. Средац 1883.

Министарство нар. просвете, Учебенъ, Вѣстникъ, XI XII. Сред. 1883.

Хрв. археол. друштво, Vjestnik, g. VI. br. 1. Загреб 1884

Матица словенска, Letopis za leto 1882-83 Љубљана 1883.

Иста, Spomenik o šeststoletnici začetka habsburške vlade na Slovenskom. Љубљана 1883.

Академија румунска, Operele principelui Dem. Cantemiru tomu VI и VII. Букреш 1883.

Иста, Memori çi notitii, seria II. tom V, sect. II, четири свеске том VII, sect II, осам свез. Букреш 1884.

Иста, Pravila bisericéska. Букреш 1884.

II састанак, 10 маја 1884.

Председник Владимир Јовановић, чланови: Љ. Клерић Ј. Ђорђевић, П. Срећковић, Ст. Тодоровић, Јов. Бошковић секретар.

Бр. 1.

Прочита се и потписа записник XX састанка прошле године.

Прочитан и по малој измени усвојен би записник пређашње седнице.

Бр. 2.

Председник извештава, да је извршена одлука овогодишњега скупа под бројем 10, то јест отправљена је г. министру просвете молба, да би изволео израдити највишу потврд овим изменама у статуту друштвеном:

Чл. 8. Да се укине са свим.

Чл. 10. Да се замени овако: „Редовних чланова у сваком одбору не може бити мање од пет.“

Чл. 10. Да се измени као што иде: „За пуноважну одлуку треба да има, од редовних чланова који су у месту:

1 на састанку скупа — најмање *десет* чланова; а

2 на састанцима управе или појединих одбора *бар тројица.*"

Узима се на знање.

Бр. 3.

Књижарница Бермекова и Матића у Земуну тражи да јој се од друштвених издања пошље по 5 комада у комисију, са уобичајеним рабатом и годишњим или полугодишњим намиривањем.

Одобрава се.

Бр. 4.

Госп. Живко Шокорац, писар министарства финансије, тражи допуштење, да може автобиографију пок. А. Николића проучити и из ње прибележити оне радове покојникове, који се односе чисто на пољску привреду.

По што је друштво само наумно, да поменуту биографију удеси за свој орган, то је не може уступити на послугу пре речене употребе.

Бр. 5.

По примљеној позивници: Прослава српске независности и обнове краљевине, 7 марта ове године у Лондону, поздрављена би нарочитим телеграмом од стране управе ученога друштва и појединих чланова.

Узима се на знање.

Бр. 6.

Госп. М. Ј. Ђурић из Мостара нуди се друштву за ископавање старина у својој околини, нарочито римских и српских.

Одлучено, упутити писмо српском археолошком друштву у Београду.

Бр. 7.

Српска певачка и занатлијска задруга у Вуковару моли за књиге друштвене.

Одлучено, да се одбере и пошље што је за њих.

Бр. 8.

Секретар јавља, да је изашла 55 књига Гласника, у штампи су: 56 (грађа) и 57 (расправе).

Узима се на повољно знање.

Бр. 9.

Академија деи Линчеи у Риму јавља за смрт свога председника Квинтина Селе.

Узима се сажаљавајући на знање.

Бр. 10.

Одређују се хонорари: г. Љ. Клерићу, за Теорију централне осовине Поансонове, одсеком 600 динара; — г. С. Лозанићу, за 10 анализа, свака по 20 динара, свега 200 динара; — д-ру J. Туроману, за расправу и беседу о класичној настави у нас и на страни, по 120 динара од штампана табака; — г. П. Срећковићу, за његов чланак О побратимству, одсеком 120 динара; — г. Вл. Јовановићу, за Друштвена и међународна борба за опстанак, по 100 динара од штампана табака.

Кад се већало и гласало о списима управних чланова дотични излажаху у другу собу.

Бр. 11.

Члан П. Срећковић, после дугогодишњега труда и рада, написао је и спремио за штампу: „Историју српског народа, књига I, жупанијско време, од 600 до 1159,“ па предлаже друштву да изда то дело. Књига ће изнети 29 до 30 штампаних табака. Како је овако дело потребно ђацима и професорима средњих и нижих школа, а тако исто и свакоме образованом Србину, могло би се штампати у 3000 комада по 3 динара. Предлаже да се од добивених новаца најпре исплати штампа, а преостатак друштво да подели на двоје: један део да иде на популарисање науке а други писцу, коме још да се даду за поклоне 40 комада књига.

Предлог се усваја у начелу, а рукопис се упућује историјскоме одбору на преглед и оцену.

Бр. 12.

Књиге које је наше друштво са захвалношћу примило:

Университет кијевски, Извѣстія 1883, 11 и 12, — 1884 1.

Словенско добротворно друштво, Извѣстія 1884, 2. Петроград.

О. Чек, Опытъ социологіи. Женева 1883.

Московски университет. Музей прикладнихъ знаній. 1883.

Исти, Воскресныя объясненія коллекцій политехнич. музея. 1883.

Исти, Труды лабораторіи при зоологич. музеѣ. 1883.

Научна академија у Берлину, Sitzungsberichte 1883. I. Halbband, mit 4 Tafeln.

Иста, Sitzungsberichte 38 до 53.

Мађарска академија, Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn. (1882-83) Берлин.

Академија деи Линчеи у Риму, Atti, volume VIII, fascicolo 2, 3. — 1883.

Статистика на княжевство България. III. Софија 1884.

III састанак, 24 марта 1884.

Председник Владимир Јовановић, чланови: Љ. Клерић, Ј. Ђорђевић, П Срећковић, Ст. Тодоровић, Ј. Бошковић секретар.

Бр. 1.

Прочита се и потписа записник прећашње седнице.

Бр. 2.

Одређују се хонорари и то: за чланак Ђ. Поповића „Турске и друге источанске речи у нашем језику,“ као грађа за велики српски речник, по 60 дин. од штампана табака: — за три историјска чланка Ивана Павловића (Три потомка Немањина, Порекло кнеза Лазара и архијепископ Данило) по 80 динара од штампана табака; — за чланак П. Срећковића, Витослава, 150 динара одсеком.

Бр. 3.

Велика реалка у Земуну моли за Гласнике почевши од 26-те књиге.

Да им се пошљу.

Бр. 4.

Књиге, које је српско учено друштво са захвалношћу примило.

Хрватско археолошко друштво, Vjestnik бр. 2.

П. Алексѣевъ, Органическая химія. Кијев 1884.

Академија деи Линчеи у Риму, Atti, volume VIII, fascicolo 4, 5, 6.

— Atti parlamentari, Commemorazione del deputato Quintino Sella.

IV састанак, 21 априла 1884.

Председник Владимир Јовановић, чланови: П. Срећковић, Ст. Тодоровић, Јован Бошковић секретар.

Бр. 1.

Прочита се и потписа записник пређашњега састанка.

Бр. 2.

Господин министар просвете, писмом од 4 априла ПБр 3019, јавља, да је г. Иван Јастребов, руски генерални консул у Призрену, приликом проласка кроз Цариград предао српскоме посланству: *хрисовуљу краља Стевана Дечанског*, од које је копија штампана у Гласнику, а говори о епископији призренској, — да је посланство по удесној прилици пошље српскоме ученом друштву.

Узима се са великом захвалношћу на знање а хрисовуља, кад стигне, да се заведе у списак и чува у збирци друштвених списа.

Бр. 3.

Кијевско природњачко друштво („Общество Естествоиспитателей") жели ступити с нашим друштвом у свезу.

Прима се, и да му се пошљу друштвена издања у размену.

Бр. 4.

Секретар јавља каквих руских књига нема у друштвеној библиотеци, а траже се: 1° Чтенія въ импер. обществѣ

историја и древностей россійскихъ, књига 2, 3, 4 од 1881 и све књиге од 1882 и 83. — 2° Славянскій Сборникъ, књига 1 и 2 издање петроградског Словенског добротворног друштва — 3° Сва издања Словенског комитета. — 4° Акта Святѣйшаго Синода, и остала синодска издања. Одлучено, обратити се коме треба у Русију с молбом, да се те књиге пошљу за друштвену библиотеку.

Бр. 5.

Отац Доминик Гојсиловић, управитељ манастира Фојнице у Босни, прочитавши записник управе од 16 јануара ов. год., пише под 14 априла између осталога и ово: „Са највећом радошћу и захвалношћу дознала је ова фрањевачка општина, да су бесплатно дарована овдашњој библиотеци сва велецијењена дјела тога нашег научног Ареопага, а тијем да смо и ми постали удионици умнога рада и духовнога напретка тамошње браће. Усрећени тијем, смјерно и веома топло захваљујемо на обећаном дару. Биће нам света дужност да брижљиво чувамо и према намјени употребљавамо поверено нам књижевно благо, и молићемо се Богу за тако племените добротворе и сав српски народ, као и за срећу и славу српског ученог друштва“. — Уједно јавља, којим путем да се пошљу књиге и прилаже као уздарје дела оца М. В. Батинића, књижничара манастирског.

Узима се на знање, а драгоцено уздарје (Djelovanje Franjevaca u Bosni i Hercegovini za prvih 6 vijekova njihova boravka и др.) примљено би с великом хвалом.

Бр. 6.

Госп. Богољуб Петрановић, писмом својим од светлога четвртка ов. год., тражи да му се изда остатак откупне цене за његове три збирке српских народних песама.

Прочита се и одлука одбора за науке философске и и филолошке од 25 фебруара ов. г. под бр. 3, па решено би, да се изврши поменута одлука, а у случају повољних одговора, да ће се исплатити и остатак откупне цене, којега тачна цифраваља тек да се одреди (око 960 динара).

Бр. 7.

Српска академијска дружина „Шумадија“ у Прагу моли, да јој српско учено друштво пошље неколика своја издања

Одлучено да јој се пошљу Гласници 50 до 55 и II одељка књига 14 и 15.

Бр. 8.

Марко Бацковић, богослов 4-е године, родом из Црне Горе, српски државни питомац, моли да би га српско учено друштво, при повратку у ужу отаџбину његову, изволело обдарити неколиким књигама својега издања, како би наоружан умним производима бујније и јаче могао радити у овоме крају. Уз молбеницу прилаже и препоруку г. ректора богословије.

Одлучено, да му се учини по молби, те одбере за њ неки број књига.

Бр. 9.

Новоизабрани чланови друштва: митрополит Сава (Косановић), маркиз Бат, X. Друе, М. Дринов, Гавр. Дестунис, К. Грот, Спир. Ламброс, Л. Зоре, витез Јак. Ђудина, М. Ваљавац и Л. Зима, — одзивају се са захвалношћу на послане им дипломе.

Узима се на знање.

Бр. 10.

Одлучено би, да се изврши она одлука друштвеног скупа од 30 јануара ове године, по којој да се, преко г. министра просвете, потражи од законодавне власти још 3000 динара годишње помоћи, (свега дакле 18,283·80 динара), да би друштво по статуту могло развити и одборе за ширење науке и књижевности у народ, који да су потребни и да им је задатак добротворан по народну просвету, о томе не може бити сумње, а нису до сад према статуту изведени само с тога, што није било нарочитих средстава.

Бр. 11.

Српски одбор за прикупљање прилога на споменик Ж. Ж. Русову јавља, да се установио, пријавио власти и издао свој проглас.

Одлучено, јавити за то у Париз извршној комисији Главнога одбора за народни споменик Ж. Ж Русову.

Бр. 12.

Књиге које је учено друштво са захвалношћу примило:

Я. Головацкій, Географическій словарь западнослав. и югослав. земль. Вильна 1884.

Руско географско друштво, Извѣстія, томъ XIX 1883 выпускъ 5.

Кијевски университет. Извѣстія, бр. 2. 1884.

Словенско добротворно друштво, Извѣстія, бр. 3 Петроград.

Од писца, Djelovanje Franjevaca u Bosni i Hercegovini za prvih 6 vijekova njihova boravka. nacrtao Fra Miho Vjeceslav Batinić, svezak 1 и 2. Загреб 1881 и 83. — Životopis Fra Augustina Miletića, biskupa Daulijskoga i namjesnika apostolskoga u Bosni i Hercegovini. Загреб 1883.

М. Бан, Jan Hus, tragedija u 5 činova. Дубровник 1884.

Бугарска министар. просвете, Учебенъ Вѣстникъ. книжка III. Средац 1884.

Матица Српска, Летопис, књига 137. Нови Сад 1884.

А. Хаџић, Позориште, година IX, бр. 21 до 40. Нови Сад.

А. Пајевић, Устанак у Босни, 1875 до 78. Нови Сад 1884.

П. Димитријевић, О бракоразводним узроцима од д-ра Е. Радића. Нови Сад 1884.

Н. Вукићевић, Огледало хришћанске врлине, састављено из житија светих, 2 издање. Панчево 1884.

Академија деи Линчеи у Риму, Atti, volume VIII, fascicolo 7 и 8.

Ст. Шулцер, Noch einmal über Joseph von Lerchenfeld und dessen botanischen Nachlass von A. Kanitz, mit mycologischen Bemerkungen von St. Schulzer von Müggenburg. Сибињ 1884.

V састанак, 3 маја 1884.

Председник Владимир Јовановић, чланови: Љ. Клерић, Ј. Ђорђевић, П. Срећковић, Јован Бошковић секретар.

Бр. 1.

Прочита се и потписа записник пређашњег састанка.

Бр. 2.

Г. Министар просвете, актом од 21 марта ов. г. ПБр. 2670, шаље наредбу о подворењу, којој свршетак гласи: „Заступник министра просвете и црквених послова нарећује, да се и чиновници тога завода управљају по тој наредби, и тачно се ње држе, иначе, ко не послуша, строго ће се се казнити“.

По дужем већању одлучено би одговорити г. министру: да до сад не беше у обичају да и учено друштво као таково, иде на подворење, по што оно није никакво државно „надлештво“, већ слободна удружба представника науке и уметности, коју држава само морално и материјално потпомаже и заштићује. Поједини чланови овога друштва ишли су и иду истина на подворење, али као заступници других установа и завода. С тога би најудесније било, да остане тако и у напредак. Међу тим ако виша власт хоће, да од сад на таким државним светковинама и опште-народним празницима буде представљено и земаљско научно друштво, онда управа ученога друштва моли г. министра, да изволи израдити у церемонијалу дворском пристојно место за ово друштво, пристојно, како по задатку тако и по склопу његовом. Учено друштво иде пред великом школом, јер ни у другим земљама није сваки универзитетски професор уједно и члан научне академије; а по саставу, чланови су му: министри у служби, на расположењу и у пенсији, државни саветници‘ посланици код страних дворова, чланови касације и професори велике школе, помоћници и начелници министарства, и т. д. (који сви у исто време не могу бити представљени на два места). У том случају најудесније би било, кад би на подворење ишли: свакогодишња управа ученог друштва, или председник са секретаром.

Бр. 3.

Министар просвете, актом од 11 априла ове год. ПБр. 2968, шаље правила о наплаћивању бећарског данка од служитеља друштвених.

Узима се на знање; у осталом друштвени послужитељ плаћа *грађански* (а не бећарски) *данак*, полугодишње, правце општини.

Бр. 4.

Одређује се на путовање: господи М. Валтровићу и Драг. Милутиновићу свакоме по 720 динара (60 дук. ц.), г. Р. Ковачићу 480 дин., за путовање г.г. Ђ. Миловановића и Вл. Тителбаха одлучено би, да уметнички одсек састави план и предложи цифру њихове овогодишње попутнине, с обзиром на стање касе.

Бр. 5.

Одређују се хонорари: г. Витковићу за „Коморанске споменике" по 60 динара од штампана табака; г. Богољубу Јовановићу за „Манастирско непокретно имање у Србији" по 80 дин. од штампана табака, а г. П. Срећковићу са Немањину Глубочицу 100 динара одсеком.

Бр. 6.

Музеј краљевине Чешке, коме је Матица чешка одељак, јавља да је примио послане му књиге и моли, да му друштво пошље сва своја издања, којих он нема.

Одобрава се радо.

Бр. 7.

Српско главно консулство у Будим-Пешти јавља, да су послани му пакети књига за Русију, по тамошњој државној железници, отправљени куд треба, али „с неком натегом, по што се и она само по изузетку и из призрења на пошиљача примила тих сиротих пакета, којих су се до сад сви тако немилостиво одрицали." Трошак подвозни изнео је 23 фор. и 71 нов.

Трошак да се исплати, а главном консулу српском, г. П. Стејићу, да се нарочито захвали на просветољубивом заузимању и услужном труду његовом.

Бр. 8.

Нови чланови ученога друштва: Фриман, Еванс, Лескин и Папаригопулос одзивају се на дипломе.

Артур Џ. Еванс, између осталога, у свом писму вели: „Уклоњен са огњишта које имадох на земљишту српскога приморја, које је за сад, на жалост, под туђом руком, — мени је овај знак почасти и симпатије од стране ваше врсне академије двоструко пријатан.

„Настављајући истраживање — грубо прекинуто, али већ опет поновљено — на пољу историје и старине ваших земаља, ја ћу се потрудити да једног дана будем достојнији одликовања, које знам да још превећ мало заслужујем. На срећу, прошлост се не да угушити, и ја смем да видим у славној прошлости вашега народа огледало тако исто лепе будућности.

„Покушаји појединаца пропадају, груба сила тренутно тријумфује над силом моралном, али народ траје и остајући веран самом себи, излази победилац“.

А г. К. Папаригопулос каже:

„То одликовање, и по себи веома часно, узроковало ми је у осталом тим живљу задовољницу, што ми се чини да у томе видим нов доказ за умну и моралну удружбу двеју раса, које од почетка овога века вршише претежну улогу у хришћанском свету на Истоку.“

Узима са на знање.

Бр. 9.

Одлучено би, да се послужитељу друштвеном Стевану, почев од 1 маја ове године, повиси плата од 60 на 72 динара месечно, према учетворостручeном раду и скупљем живљењу.

Бр. 10.

Секретар извештава, за што се није могла извршити одлука управе од 4 фебруара ове год. под бр. 3.

Одлучено би, да се некадашњи секретар друштвени још једном писмено позове, да најдаље до 20-ог јула ове године поднесе потребне документе за рачуне, који нису на време закључени и још се држе отворени, или бар да дође да се објасни за те рачуне, као и за друга нека питања, према моралној обавези и дужности својој, и то тим пре,

што се ова ствар не може у недоглед отезати, него ваља једном да се реши.

Бр, 11.

Књиге које је срп. учено друш. са захвалношћу примило.

Katalog rekopisów biblioteki zakladu nar. im. Ossolinskich, tom I. Лавов. 1881. Zeszyt Ш. Лавов 1883.

Biblioteka Ossolinskich, Zbiór materialów do historyi Polskiej. Zeszyt IV до VIII. Лавов 1882.

Sprawozdanie z czynnosci zakladu nar. imienia Ossolinskich za rok 1878, 79, 80, 81, 1882–83. Лавов.

Katalog museum imienia Lubomirskich. Лавов 1876 и 77.

Рус. географическое общество. Отчетъ за 1883. — Извѣстія томъ XX., 1884, выпускъ 1.

Кіевъ, Университетскія Извѣстія Бр. 3, мартъ 1884.

W. Boguslawski a M. Hórnik. Historija serbskeho naroda. Будишин 1884 (лужичко-српски).

VI састанак, 18 маја 1884.

Председник Владимир Јовановић, чланови: Јован Ђорђевић, П. Срећковић, Ст. Тодоровић, Јован Бошковић секретар.

Бр. 1.

Г. П. Арсеновић, етнограф, моли да му уметнички одбор српскога ученог друштва проучи и оцени допуну (наставак и крај) његове збирке слика народног одела у Срба и осталих јужних Словена, коју је науман да поднесе српској држави на откуп за народни музеј.

Упућује се уметничком одбору на преглед и оцену.

Бр. 2.

Секретар јавља, да ће за који дан бити готов Гласник 56 (грађа), а до Петрова дне и Српска историја, од П. Срећковића, Гласник 57 (расправе) и Гласник 58 (музикалије).

Узима се на знање.

Бр. 3.

Исти јавља, да сутра по подне полази у Беч, на састанак својих школских другова после 30 година.

Препоручује му се да остане који дан више у Бечу, те да питање о прештампавању Вукових дела и преносу костију његових изведе на чисто; а уједно, ако може, добави и који историјски споменик. Одређује му се 120 динара у помоћ, на подмирење већега трошка који ће тога ради имати.

Бр. 4.

Богољуб Петрановић одговара на стављено му питање овако:

Године 1869 нудило му је учено друштво за 4 збирке срп. нар. песама само 100 дуката, на што он није могао пристати, јер према уложеном трошку, да не рачуна радњу, то беше мало.

За тим 1870 штампа он једну збирку од речене четири. Две остави у народној библиотеци, а једну, која му се није чинила најбоља, понесе собом, помножи је и попуни бољим песмама. Ту збирку послао је преклане друштву с понудом, да му уступа све три збирке, уз прикладну цену, било као уредне зборнике песама или као добар материјал. На тај рачун примио је до сад свега 20 дуката.

Нека се опомене учено друштво, да му је некада ... награде за прву збирку 100 дуката, а 1869 нудило му је толико за четири збирке, он је ипак уверен да од трију збирака, које су овде, само једна вреди 100 дуката.

Сад пак предлаже, да му друштво на примљених 20 дуката исплати још 60, па је рачун свршен.

Најпосле моли, да му се због порушеног здравља и потребности, одмах пошље 30 дуката.

Одлучено би да му се пошљу 20 дуката под рачун, док се ствар коначно не реши.

Бр. 5.

Д-р Ђ. Мушицки шаље три примедбе своје, да се употребе при штампању рукописа, које је он друштву уступио.

Уступају се на употребу секретару, као уреднику Гласника.

Бр. 6.

Српско академијско књижевно друштво „Србадија“ у Грацу моли, да би му учено друштво изволело шиљати своје Гласнике.

Одлучено, да му се шаљу, почев од Гласника 55.

Бр. 7.

За чланак српски буквар од 1780 у Новом Саду, који је поднео Радован Јовановић, одређује се хонорар одсеком 40 динара.

Бр. 8.

Госпођа Марија Микшичек Груби из Брна моли, да јој друштво јави: има ли у српској књижевности илустрованих романа и новина, особито ако су цртежи од домаћих уметника. Рада је да их пошље у Немачку, па ако се илустрације допадну, да с одобрењем пишчевим гдекоји комад и преведе. Она од своје стране нуди нашим новинама реферате о словенским књижевностима, или о француској и италијанској.

Одлучено, да се пронађу и да се састави списак таких романа и новина, па да јој се пошље. А понуда госпођина за реферате узима се на знање и објавиће се записником у новинама.

Бр. 9.

Књиге, које је учено друштво са захвалношћу примило:

Од академије јужнословенске, Rad, knjiga 69[I] и 70. Загреб 1884.

Од академије јужнословенске, Stari pisci, knjiga 14. Diela J. Gj. Palmotića, III.

Од академије јужнословенске, Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, obradili Gj. Daničić, M. Valjavac, P. Budmani. Svezak 5. (drugoga dijela 1,) četa — dali. Загреб 1884.

Од академије јужнословенске, Flora Fossilis Susedana autore Georgio Pilar. Загреб 1883.

Од писца, Dobrušta, priopćio arhimandrit N. Dučić. Загреб 1884.

Од издавача, Шематизам православне епархије бококоторске, дубровачке и спичанске за 1884. У Задру.

Од писца, две три речи о „Граматици старога словенскога језика за средње школе кр. С., саставио Стојан Новаковић, у Београду 1884“. Од Јована Живановића.

Од писца, Ј. Ђ. Авакумовића: Нужна одбрана, Београд 1883; — Стицај злочина, Београд 1883. — Продужени злочин, Београд 1882.

Од редакционог одбора, Србадија, алманах срп. акад. књиж. друштва „Србадије“ у Грацу. Нови Сад, 1884.

Memorandum composé et publié par le comité élu par l' assemblée générale des representants des électeurs Romains tenue à Hermanstadt le 12 13, et 14 mai 1881. Paris 1883.

Научна академија у Берлину, Sitzungsberichte, I до XVII. 1884.

VII састанак, 9 јуна 1884.

Председник Владимир Јовановић, чланови: Ст. Тодоровић, П. Срећковић, Јован Бошковић секретар.

Бр. 1.

Прочиташе се и по поправци потписаше записници V и VI састанка.

Бр. 2.

Познати књижевник и родољуб српски Ђорђе Николајевић, пређе прота у Задру, а сад архимандрит и ректор богословије у Сарајеву, видећи садашњи успешни рад друштвени, шаље друштву на дар 25 фор. а вр., преко г. архимандрита Н. Дучића.

Одлучено би, да му се јавно изрече топла захвалност од стране друштва, а и у нарочитом писму, што се сетио науке и научнога друштва.

Бр. 3.

Одлучено би, да се изда позив на претплату на „Историју српскога народа“ од П. Срећковића, књига I. Издање српског ученог друштва. Претплатна цена: у меким корицама 3 дин. а у тврдим 4½ динара.

Бр. 4.

Секретар јавља, да Матица Српска у Новоме Саду слави сутра 50-годишњицу књижевног рада д-ра Јована Суботића, данашњега најстаријега, многозаслужног књижевника српског.

Одлучено би, да се замоли и овласти д-р Ј. Туроман, да заступа друштво на тој светковини.

Бр. 5.

Т. Флорински одзива се на диплому: „Высоко цѣню это вниманіе находя въ немъ поощреніе для продолженія своихъ занятіи исторіей Сербскаго народа.“

Узима се на знање.

Бр. 6.

Варт. Дириј (Dupuy), председник белгијског друштва црвеног крста, шаље друштву на дар своје списе и моли, да му друштво учини нешто, што није у његовој власти.

Олучено би, упутьти ствар куд треба.

Бр. 7.

Јован Шипрић, свршени богослов и државни питомац, родом из Босне, моли за нека издања друштвена.

Одлучено би, да му се даду, с тим, да онде, где се настани у Босни, оснује с њима општинску библиотеку.

Бр. 8.

Председник уметничког одбора јавља, да је г. П. Арсеновићу издана оцена најновијих радова његових.

Узима се на знање.

Бр. 9.

Петар Мандић, прота и председник читаонице у Госпићу, највећем месту у личко-оточком и огулинско-слуњском округу у Хрватској (пређе Горњој Крајини), моли за издања друштвена.

Одлучено би реченој читаоници српској послати сва друштвена издања, којих још има.

Бр. 10.

Лука Зоре тражи нека обавештења.

Да му се учини по жељи.

Бр. 11.

Главни српски консулат у Будим-Пешти јавља, да су примљене књиге ученога друштва, које су у Русију послане.

Узима се на знање.

Бр. 12.

Књиге, које је српско учено друштво са захвалношћу примило.

Матица Српска, Летопис 138.

Кијевски университет, Извѣстія Бр. 4, 1884.

Т. Д. Флорински, Славянскій ежегодникъ, изданіе кіев. слав. общества. Кијев 1884.

Географско друштво у Бечу, Mittheilungen, Band 25 и. 26. Беч 1882 и 1883.

Од писца (B. Dupuy): Histoire de l' arsenic; Absinthe; Annales de l' éléctricité médical et Echo medical réunis; L' Echo médical; Suc concentré de cresson; Origine et actes de la société nationale belge de la Croix Rouge; „La Croix Rouge," fascicule 9 и 13.

VIII састанак, 27 јуна 1884.

Председник Владимир Јовановић, чланови. Љ. Клерић, Ст. Тодоровић, П. Срећковић, Јован Бошковић секретар

Бр. 1.

Прочита се и потписа записник пређашњега састанка.

Бр. 2.

Секретар извештава о резултату свога путовања у Беч. Г-ђа Вукомановићка је у преговору са једним српским министром, о откупу права на прештампавање свих Вукових дела. Она не тражи главнице, него само годишњи доходак на извесни капитал. Намерна је доћи ове јесени у Београд, да изведе ствар на чисто. Ако не би могла ништа свршити

с министром, она ће се за цело обратити друштву. Вољна је уступити не само сва штампана дела, него и рукописе, а особито писма. Показивала је изасланику друштвеном више комада важних србуља. између њих и *типик* (рукопис) са белешкама о годинама смрти српских владалаца среднега века, и *молитвеник*, штампан у Мљецима 1538, у коме је и поступак при венчавању на краљевство (царство). Том приликом утврђена је и година рођења Вукова: 26 октобар 1787, као што се види из започете автобиографије његове.

Кћи Вукова израдила је и слику свога оца; то је најбоље погођени лик Вуков од свих, које до сад имамо. Кад се сврши за откуп дела, уједно ће се утврдити и за пренос костију оца новије српске књижевности. Г-ђа Мина кад дође, донеће за народни музеј и једно драгоцено парче са одела цара Лазара. Секретар је имао прилике да види и одговор пок. К. Цукића, негдашњег заступника министра просвете, на последњу молбу Вукову. Исти напомиње, да у Журналу министарства народне просвете, за месец марат ове године. (Современная Лѣтопись, стр. 8) има белешка како је Публична Библиотека у Петрограду добила неке рукописе Вукове; по свој прилици после смрти његова сина Димитрија, пуковника у руској војсци.

На том путу говорио је изасланик и са д-ром Миклошићем, који се радује овом предузетку друштвеном; са г. Ристом Михаиловићем, јавним бележником из Вуковара, који ће нам послати више писама Вукових и Даничићевих, у овереном препису; са професором А. Сандићем, који ће нам послати неке Станковићеве ноте; са д-ром Св. Максимовићем у Новоме Саду, од кога ћемо добити 4 фотографије са Слика из живота св. Саве, од П. Симића; дознао је, да ће нам се понудити на откуп бакрене плоче Станковићевих последњих издања; на послетку, замолио је једнога родољуба, да нам, даном приликом, из Темишвара добави дагеротипију: лик Бранка Радичевића из млађих година, en face.

Извештај се узима на повољно знање и одлучено предложити главноме скупу: да друштво, на Митров дан 1887. достојно прослави стогодишњицу Вукова рођења.

Бр. 3.

Универзитет кијевски позива српско учено друштво на прославу своје 50-годишњице, која ће бити 7, 8 и 9 септембра ове године.

Одлучено, да се та слава у своје време поздрави телеграфским путем.

Бр. 4.

Одређују се хонорари за радове у филолошком одбору и то г. Д. Поповићу (Библиографија за 1883) по 50 дин. од штампана табака; г. Љ. Стојановићу (Срп. слов. Зборник 18 века) по 60 динара од штампана табака; г. Љ. Ковачевићу (Белешке и натписи; Неколико прилога за црквену и политичку историју Јужних Словена; Пренос костију св. Саве) по 60 дин. од штампаног табака.

Бр. 5.

Уметнички одбор подноси планове господе Ђ. Миловановића и Вл. Тителбаха, за етнографско путовање њихово, и предлаже да им се да сваком по 720 дин. у име путна трошка.

Усвајају се планови за ову годину, а попутнине се одређује сваком по 600 динара.

Бр. 6.

Одређују се хонорари за радове у историјском одбору и то: архим. Дучићу (О епископијама зетској и дабарској) по 120 динара од штампана табака; г. П. Срећковићу (Расправа о Цару Урошу) 700 динара одсеком.

Бр. 7.

Одређују се хонорари за радове у природњачком одбору и то: г. П. Живковићу (О инволуторној системи тачака код сферних огледала) 200 динара одсеком; г. С. Лозанићу (Анализа новог минерала „Авалита“, особени хромни силикат) 100 динара одсеком.

Бр. 8.

Гос. Стево Врчевић жури за одговор на припислане списе.

Одговорити му, да се 19 списа различног садржаја, од којих су неки и штампани а неки нису, не могу лако и брзо прегледати, тим мање, што оценитељи имају и других, друштвених и својих засебних послова. Од четири оценитеља, тројица су већ прегледала, а један је поднео и писмени извештај.

Бр. 9.

Београдска трговачка омладина моли за књиге.

Одлучено, да јој се од сад дају бесплатно, почевши од најновијег издања.

Бр. 10.

То исто моли и господин Здравко Шуперина, кандидат права.

Одговорити му, да се у Загреб, куда он иде, шаље по 12 комада од сваке књиге. У осталом друштво не даје својих књига појединим ђацима, а да не веже таки свој дар за какву библиотеку, општину, област и тако даље.

Бр. 11.

Списак књига које је друштво са захвалношћу примило.

Од друштва, а) Правила; б) Рад београдске трговачке омладине, Београд 1884.

Од писца, Pozor-Matković kontra Sloboda-Ninković. Загреб 1884.

Бугарско књижевно друштво, Периодическоје списаније, књиж. VIII и IX. Средац 1884.

Од писца, Histoire de la participation des Belges aux campagnes des Indes Orientales Neerlandaises par Eugène Cruyplants. Брисел 1882.

Од писца, L' ancienne faïence liégoise. D-e van de Castele. Намир 1882.

Румунска академија, Istoria Romana de Titu Liviu, tradusa de H. Barbu, publicata de Akademia Romana. Букреш 1884 — Extrasû diu Analele. Seria II. tom IV, sect. II, a,) в,); — tom V. sect. II. Букреш 1884.

Словенско добротворно друштво у Петрограду, Извѣстия, Бр. 5, мај 1884.

Од уредника, Журналь элементарной математикы, издаваемый В. П. Ермаковымъ. Томъ I. Бр. 1. Кијев 1884. године.

Богољуб Јовановић, Статистична настава у краљевини Србији за год. 1874—75 Београд 1882.

Богољуб Јовановић, Статистика деце за школу. Београд 1883.

ОЦЕНЕ

ПРИЛОГА ЗА ГЛАСНИК СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА,

КОЈЕ ЈЕ ИСТОРИЈСКИ ОДБОР НАРЕДИО ДА СЕ ШТАМПАЈУ.

I.

ДРУГО КРШТЕЊЕ НЕМАЊИНО.

Од И. Павловића.

1.

Г. Павловић хоће да докаже овај тезис: Немања није два пут крштаван; то се тиче „његова оца Уроша“.

Ово није верно. Првовенчани вели за свога оца, да је као дете два пут крштаван т. ј. најпре га крстио латински свештеник а после православни, па вели: . . . „обою сьсцоу млѣко сьсаль“.

Г. Павловић вели, да се Немања родио „у постојбини свога родитеља Диоклитији“, што такође не може бити речено, јер је Немањина постојбина *Рашка*. Рођен је у Диоклитији са свим случајно, на име: Његов отац био „оземљствован“ за време „великога метежа“ у српским покрајинама, кад је његов отац био привремено у Диоклитији. Отац Немањин Стеван био је најпре с братом својим Урошем у таоштву у Цариграду, после повратка, по смрти Букана, био прогнан у Диоклитију, где му се у *месту* Рибници родио син „Немањь“ и местни свештеник латинске вере крстио га. По повратку у Рашку био по други пут крштен у цркви *св. Петра и Павла* у Расији.

Дакле: 1. Немања се два пут крстио 2) Није Немањин отац Урош и 3) Немањь је јединити прави рашки био

случајно кржтен латинским, па по повратку по други пут, кршт.ен православним свештеником.

Према овоме чланак г. Павловића нема историјске вредности.

Члан друштва,
П. Срећковић.

2.

У расправи „О другом крштењу Немањину“ доказује наш млади историк Иван Павловић, да Немања није крштаван два пута: најприје у Зети у латинској, по том у Раси у православној цркви; него његов отац, како он вели, „Урош“ (?—!)

Да је писац збиља и доказао, да Немања није крштаван два пута, опет се тијем не би ништа расвијетлило у нашој народној историји.

Неоспоран је факат, да је Немања био православан; да је, као такви, уједињо засебне српске државице и мудро владао; да је у својој уједињеној држави од Тимока до Бојане, од Вардара до Јадранског мора прогонио и уништавао богумилску јерес, где год се бјеше појавила на томе простору; да је сазидао више цркава и неколика знаменита манастира, од којих још и сада служе: Студеница и Хиландар, и свједоче његову побожност и српску величину и славу; и да је, на пошљетку, као православни монах умрьо и канонички проглашен и признан за српског свеца.

А је ли крштаван један, или два пута, у латинској или православној цркви, или, као дијете, или, као човјек од 30 година; то нема никакве особите историјске важности; и то не мијења ни факта, ни његова велика дјела, ни резултате његовог славног рада и светога живота.

Ова Павловићева расправа губи сву важност и да нема у њој других историчких гријешака, него само с тога, што писац хоће, да на силу бога утјера у лаж оба сина и животописца Немањина: св. Саву и првовјенчаног краља Стефана.

Обојица изријеком веле и јасно тврде у животописима, да је њихов отац Немања рођен у Зети, или Диоклитији, пошто су му оца отјерала браћа у метежна времена из Расе; и, да га је крстио латински поп у онамошњој латинској цркви као што вели св. Сава, у мјесту Рибници.

Тако исто оба сина Немањина и животописца тврде да је њихова оца Немању по повратку са својим оцем из Зете наново крстио, или правије рећи, светијем миром помазао православни владика у цркви светога Петра и Павла у Раси и т. д.

Ово је историјски тако истинито, да нико до данас и, до г. Павловића није ни посумњао, камо ли оспоравао.

Цијела расправа и сва тврђења Павловићева у њој висе једино о љетопису карловачком. И ја не могу, да појмим шта је навело нашег младог, иначе вриједног историка, да узме за основ и грађу својој расправи овај љетопис, који је много млађи од онога, што су писали св. Сава и краљ Стефан. Не могу да разумијем, како се може тијем некритичнијем и непоузданијем љетописом, да оспорава и побија оно, што се држи и може поуздано држати, да је истинити факат, који се у нашој народној историји онога времена неће моћи никад ни оспорити ни побити! Управо и онда, кад би писац карловачког љетописа био сувременик Немањин и његовијех синова св. Саве и краља Стефана, не би се могло вјеровати више њему, него св. Сави и краљу Стефану.

Карловачки је љетопис, као што мало прије рекох, из познијег доба, некритичан и непоуздан тако, да у многоме никако не може издржати критику, особито према пронађеним фактима и до сада прикупљеној историјској грађи. За то га је професор Јагић метнуо са свијем разложно у други ред љетописа.

У карловачком се љетопису тврди, како је Ликинијус пориjеклом Србин из Далмације (sic!), био ожењен сестром цара великог Константина; како је родио Бијелога Уроша (sic) а овај Тјехомиља, а Тјехомиљ — Немању и т. д. У њему

се спомиње, да је Немањи било 30 година (sic), када се с оцем вратио из Зете у Расу, и кад је други пут крштен у православној цркви. У њему се набрајају 12 јепискупија (sic), које је св. Сава установио у српској краљевини и т. д.

Ко зна, да су велики Константин и Ликиније живјели у почетку четвртога вијека; ко зна, да су се Срби са свијем стално населили на балканском полуострву у почетку седмога вијека; ко зна, да је Немања рођен у другој десетини дванаестог вијека ко зна, да св. Сава изријеком вели за својега оца Немању: **Рождьствоу его бывшоу вь Ꙁетѣ на Рыбници, и тамо пріемшоу светое крьщеніе. Изнесеноу младѣнцоу тамо соущоу с тѣ м о, пріемь епископь светыхь апостоль црькве и молитвоу давь младенцоу соущоу мνромь его помаза и дроуго крьщеніе пріемьшоу емоу**"; — ко зна, да св. Сава није установио 12, него 8 јепископија; тај зна, да су ово све у карловачком љетопису не само гријешке историчке, него управо измишљотине!

И наш млади историк поред овијех и других сувременијех и јаснијех доказа хоће, да карловачким некритичним и непоузданим љетописом утјера у лаж и св. Саву и краља Стефана! и, да докаже, да Немања није два пут крштаван, него његов отац, како вели, «Урош." — ? — !

Кад би г. Павловић исторички доказао с позитивним фактима, да је Урош заиста отац Немањин, тијем би учинио много већу услугу српској историји од оне, што хоће да докаже, да Немања није два пута крштаван; јер су до сада историци и бољи и лоши несложни о имену оца Немањина, које је још једнако проблематично.

Завршујући овај кратки реферат, тврдим, да је расправа Павловићева о другом крштењу Немањину без историјских поузданијех факата; без критике; па наравно и без вриједности за нашу српску историју.

Према овоме хоће ли је одбор за друштвене и историјске науке примити у свој орган, стоји му на вољи.

Редовни члан

Архимандрит Н. Дучић.

II.

АВТОБИОГРАФИЈА АТАНАСИЈА НИКОЛИЋА.

1.

Више од четвртине ове автобиографије заузима Атанасијево казивање о своме живљењу у Аустрији до доласка у Србију. У овоме делу автобиографије нема ничега, што би било вредно за српску историју осим: да је Атанасије рођен у Бачкој у селу Брестовцу и да је уживао Стратимировићево благодејање.

Остали свој животопис Атанасије прича језиком званичних новина, што се све у њима и може наћи, изузимајући неколико ствари, које су иначе познате на пр. да је Аустрија 1842 год. водила двоструку политику, да је Кодриго потпомагао уставобранитеље. О себи вели, да је основао учено друштво, пољско-привредну школу, апсански завод и т. д. Зна се да је Атанасије био секретар шабачког „обора“ и да је давао упутства за гургусовачку кулу по наредби старијих. За прво само вели, да је постављен за секретара, о другоме не спомиње. Млађи нараштај својназивље: „хукачима и комунцима“. У опште ова је његова автобиографија врста личне самоодобране и личног панегирика. Има породичке вредности, али за историју веома мало података може се у њој наћи.

Због овога сам мњења да се *храни* у друштвеној архиви.

29 маја 1883,

у Београду.

П. Срећковић.

2.

По одборској одлуци, ја сам прочитао *„Биографију Атанасија Николића“*, и част ми је казати овде, у две три речи, што мислим о том саставу.

Као што је познато, наше је друштво, пре доста година, позвало све своје чланове, да даду сваки за се податке о своме животу и раду.

Друштво је тим хтело сабрати што више поузданих података о животу и раду својих чланова, а тиме би се, уједно, увећавала и грађа за историју српске књижевности.

Атанасије Николић један је од твораца, један од првих чланова *српског ученог друштва* (које се у свом почетку звало *Друштво српске словесности*).

Овај друштвени позив дошао је и Николићу. И он је, на постављена питања, одговорио малко пространије, т. ј. написао је 52 табака о свом животу и раду, почињући од свога рођења па до 28 августа 1875, кога је дана рукопис завршен. Тај свој састав Николић је назвао *„Биографија Атанасија Николића, верно својом руком написана.“*

Пре саме биографије има мали предговор који је писан „на Благовести“ 1872.

Овај свој рукопис Николић је запечатио, и на завоју написао, да се преда српском ученом друштву, и да се отвори после његове смрти.

18 маја ове године, на одборском састанку, рукопис је тај отворен, и одлучено је, да два референта (г. Срећковић, и ја) даду своје мишљење о томе саставу.

И тако је мени дошла част да пишем ове врсте одбору.

Покојни Атанасије Николић (који се родио у Брестовцу, у Бачкој, 18 фебруара 1803, а † у Београду 28 јула 1882 године) беше један од ређих људи. Он је нарочито био редак по необичној својој вредноћи, која га није никад изневерила: ни у најтежим приликама у животу, нити у последњим данима дубоке му старости.

Николић је био човек родољуб. Он је „милом роду своме,“ како је имао сласт називати га, помагао и желео помоћи ширењем корисних знања, развијањем историске свести, увећањем материјалне тековине, множењем моралности, чврстањем дисциплине грађанске, итд. итд. итд. . . .

Али у сваком од тих многих, разних радова за свој „мили род,“ кроз необично дуги век свој, Николић помаже народу само онако како он мисли да треба, само на онај начин, који се њему види најбољи.

Николић носи у грудима срце које гори од најбољих жеља, има главу пуну веома корисних знања, има руке вичне толиким потребним вештинама, има здравље за причу, има вредноћу за приповест. И такав какав је сам собом, Николић би желео да претвори сваког брата Србина, да буде

као он што је; желео би да му да своју душу, своје срце, свој укус, своја знања своју издржљивост. Он, у великој, похвалној жељи помоћи „милом роду,“ као да заборавља да у сваког „милог брата Србина“ има своја душа, своје срце, свој ступањ развитка, свој укус: да брат Србин не може тако лако, ни тако брзо променити своју унутрашњост, као што се мења одело и обућа, и да пред променом живљења и рада треба да иде промена погледа на живот и рад.

Николићево родољубље не може да сачека да се изврши овај лагани процес. Он би желео само да каже а „мили род“ да саслуша, па одмах и да послуша.

Узгред буди речено, Николић у својој биографији показује да је, ма да је свега века свога био наставник, мало вермао основно правило наставничке мудрости: *мање давај — више изазивај*!

Но баш ово и може нама помоћи да објаснимо по што шта у животу и раду Атанасија Николића у Србији, што се без ове црте у његову карактеру, не би могло разумети.

Можда и нехотице, али доста јасно, Николић у својој биографији износи на видело ону различицу које свакад има међу погледима, укусом и целим васпитањем домашњим и државним у једнога Србијанца и једнога „Србина из прека“.

Ко узме да проучава те ситне, али приметне различице, тај ће се с интересом уставити на оним местима, где Николић прича: како се био наместио у стану на имању грофа Шенборна у Мађарској, и о сопотској механи, у којој је Николић, са својом женом и децом, ноћио 1838.

Ово помињем тек као карактеристичку цртицу, а не као какву махну овом саставу.

У овој се биографији помињу неколике живе личности и, наравно, у оној светлости у којој их је гледао писац.

Али и ако је писац знао да ће се његова биографија читати тек онда кад он стане за тврду бусију, која се зове гроб, ипак се он, према тону и речнику којима се у нас данас служе противници у јавним претресима, доста благо изражава. А баш и да је што оштрије казао, или једнострано пресудно, не може му се замерити. Њега је друштво позвало на исповест; а позвавши га, очекивало је да казује оно што

зна и осећа он, а не оно што знају и осећају други. Друго ће други и казати.

Не само као грађа за животопис једнога члана нашег друштва, него као врло добар прилог за историју српске књижевности; за историју позоришта; за историју српских школа, српскога земљоделства, сточарства, и толико других културних мера у Србији, састав овај треба штампати у *Гласнику*.

1 јуна 1883

у Београду.

Редовни члан.

М. Ђ. Милићевић.

III.

ТРИ ПОТОМКА НЕМАЊИНА.

Од Ивана Павловића.

1.

Расправа г. Ивана Павловића *„Три потомка Немањина“* заслужује, да се сврне на њу пажња.

Тоху (Tohu), Константин Тешић и Калојан севастократор личности су (о којима Павловић расправља) важне и и тијесно везане за српску и бугарску историју на крају 12 и у првој половини 13 вијека.

И ако их спомињу сувремени историци: Пахимер, Акрополит и Ансберт, а по њима садашњи чувени писци: Матковић. (1), Руварац (2), и Јиречек (3); опет су та *„три потомка Немањина“* у густој тами; и остаће у њој, докле се год не пронађу јасније биљешке и листине о њима, А каква би се празнина тијем попунила у српској и бугарској историји лако је појмити.

Павловић је покушао, да што опширније расправи о *„три потомка Немањина“*, не слажући се у многоме: ни с Руварцем, ни Матковићем ни с Јиречеком.

(1) Rad jugosl. Akad. Knj. 42.

(2) Гласник срп. учен. друштва XLIX.

(3) Истор. Болгаръ. Одеса 1876.

Вриједно је напоменути, да се ни они међусобно не слажу у мишљењима и тврђењима, која су опет по мојему мишљењу, хипотезе, као и у Павловићевој расправи. Разлика је међу њима та: што Руварац каже, да је „Tohu“ четврти и до сада непознати син Немањин; Матковић вели, да је „Tohu“ најстарији син Немањин Стефан, првовјенчани краљ; а Павловић мисли, да је „Tohu“ најмлађи Немањин син Растко или св. Сава. Тако су исто несложни и о Константину, чији је син.

Сама ова несугласица показује, колико је празнине и нејасности, и, колико је тешко пропаћи истину: о Теху Константину Тешњу и Калојану севастократору.

За сада другачије не може ни бити. *И*стражујући и расправљајући оваким начином, најпослије ће се расвијетлити и до истине доћи. А то и јест поглавити задатак историка и историје.

С тога сам мишљења, да се ова расправа и овака, каква је, може примити у Гласник.

Биоград,
28 јуна 1883.

Редовни члан
Архимандрит Н. Дучић

2.

а.) О Константину Тешњу.
б.) Калојану севастократору.
в.) О Tohu.

Решавање питања о именованим трима лицима није *нова* ствар у историографији.

У Гласн. 49. (стр. 13--17) г. Руварац доказивао је да је Немања имао некаквог непознатог *четвртог сина Теха* па је Костантин син Тихов цар блгарски, син овога нигда на свету не „суштествовавшег“ сина Немањина.

Матковић опет у Radu (кн. 42) вели, да је било српско име Првовенчаног краља Тихомиљ (Tichomil или Tihomil). По томе је Костантин син Тихов цар блгарски, син нашег првовенчаног краља.

Г. П. Павловић то исто доказује с том разликом, што опет доказује да је Растко — — Tohu; да се првовенчани

женио некаквом блгаркињом (између 1200 — 1217 год.), па му та блгарска кнегиња родила некаквог *петог* сина Стефана, па да је тај Стефан — Костантин Тешић.

Г. Павловић нема никаквих доказа да је краљ Првовенчани имао 5 синова, а тако исто нема никаквих доказа, да се игда Првовенчани женио каквом блгаркињом.

Првовенчани је имао само четири сина, и од те четворице, — ако је који био, — био је један цар блгарски Константин син Тихов.

За то нема историјске вредности његово мњење, да је Првовенчани имао 5 синова.

Да је Растко био Тоћи, о томе не може бити ни говора.

Читава расправа Павловићева оснива се на тумачењу ко је био Тоћи. Ко је пак био Тоћи, врло лако бити ће решено, кад одговоримо на ово питање:

Кад се оженио Првовенчани краљ?

За решење овога питања меродаван је Хонијат, који познаје како Немању тако и Првовенчанога: тако исто цареве Исака и Алексија, и Евдокију. Поред Хонијата меродаван је дневничар Фридриха Барбарусе, Ансберт. ([1])

Ансберт приповеда, да је у Нишу, јула, год. 1189 уговорио Фридр. Барбаруса са Немањом, да се за Немањина сина Тоћи уда кћер истријског херцега Бертолда, под уговором: „да Тоћи и његови наследници од Бертолдове кћери наследе Немањин престо у свој својој пуноћи, преимућствено од остале браће". Ово је предохрана противу уобичајеног српског жупанијског права равноправне деобе очевине, између синова т. ј. да Немањини синови не деле државу, већ да Тоћи наследи по смрти очиној читаву државу. И Немања је заиста и предао власт своју сину Стевану, а Вукан у „послухь" брату да буде. Немања је дао Барбаруси спомоћну војску под командом брата Страцимира, и та је војска вршила улогу арнјергарде, док није Барбаруса прешао у Азију. Како на скоро за овим Барбаруса премине, од овога нишког „уговора брачног" о наследству не буде

([1]) Histor. de expedit. Fridr. imp. Ansberti. Fontes rerum Austr. Script. t. V. 22—24.

ништа; јер Немања ипак постави Стефана на *„своје место"* т. ј. Стефан наследи оца, како је то наследство схватано на западу.

— Добро; али који је то Немањин син Тоħи?

Ако није пре овога времена био ожењен најстарији син Немањин Стефан, то је онда он тај Тоħи. Па је ли био ожењен Првовенчани пре 1189 године?

Хонијат је написао византијску историју од 1118—1206 г. Описао је царовање: Кало—Јована (1118—1143), Мануила (1143—1180), Алексија сина Мануиловог, убијеног Андроником Комнином 1183 и царовање Андроника (1183—1185); Исака II (од 1185 до 10 апр. 1195): Алексија III (1195 до јуна 1203), опет Исака II слепог и његовог сина Алексија IV, (1204) и Алексија V. Мурцуфа.

Немања се одрекао престола 25 марта 1195, а после *16 дана* био је збачен Исак II, ослепљен, и њихна унутрашња завада била узрок паду Цариграда, који освоје Латини (1284 г.)

Хонијат описује догађаје онако како су се они догађали у самоме животу. Тако у другом тому, он описује устанак три влаха: Асења, Петра и Јована т. ј. устанак блгарски 1186. За овим описује поход Фридриха Барбарусе: свађу Исакову с Барбарусом; прелазак Барбарусе у Азију и његову смрт. За овим описује одлазак у Азију краља француског и енглеског и освојење Ричардом острва Кипра, што се догодило 3 јула 1191.

Тек од ове 1191 године Хонијат почиње свој трећи том па описује две побуне, два лажна цара Алексија, који се издаваху да су синови цара Мануила Комнина; за овим описује поход противу Блгарије, и *тек* тада описује Исакову победу над Немањом код Мораве 1193 год. За овим, по што је описао осталу радњу Исакову, прелази и описује царовање Алексија III. По што је испричао рат Византије противу Стрезе, он у глави 8 казује, како је Вукан прогнао свога брата Стефана а као главни узрок свађе, наводи тај, што је Стефан прогнао своју жену Евдокију, кћер императора Алексија III.

Пре него ли наведем дотично место, ради правилног разумевања описаног факта, треба напоменути, да је отац Евдокијин, цар Алексије, бојећи се Андроника Комнена, утекао у Азију и тамо живео у друштву с Турцима. Хонијат описује догађаје времена владе Исакове у *II књизи*, па у главама: 5, 6, 7 и 8 најпре описује поход Барбарусе, његов пролазак, победу над Турцима и његову смрт. Тек пак у *III књизи* први пут спомиње Исакова брата Алексија, који је живео у Палестини. Како се у Азији појавио лажни цар Алексије, Исак наручи брату Алексију, да прикупи војску и да надбије лажног цара. Алексије пак почне полагано прикупљати војску тежећи на то, да са истом збаци с престола свога брата, а сам да се зацари. У том, лажног цара закоље некакав свештеник. Исак разбере за братове намере, дозове га у Цариград и више га од себе није пуштао. Алексије дође у Цариград после битке Исакове са Немањом на ср. Морави (1193).

Евдокију је удао за Првовенчанога њезин стриц император Исак II *пре* повратка свога брата Алексија у Цариград.

Хонијат говори о Евдокији тек онда, кад ју је отерао Стефан Првовенчани. Он каже ово: „Цар Алексије III имао је и трећу кћер Евдокију, коју је њен стриц цар Исак II удао за Стефана, сина Немањина, у *оно време*, кад се њезин отац Алексије, — утекав од Андроника, — скитао у Палестини међу Турцима. *После женидбе сина* није дуго владао Немања, него се одрекао престола и ступио у калуђере и отишао у св. Гору. *Син његов Стефан* **дуго је времена** држао Евдокију у части као санаследницу очиног престола и имао од ње децу“. После је протера и т.д.

Суштина Хонијатових речи са свим је јасна. Стриц Исак удао своју синовицу, јер је њен отац био у Азији. Барбаруса прошао и умрьо. Исак имао бој с Немањом на р. Морави и после удао синовицу за Немањина сина и тим се начином мир међу њима утврдио. *После женидбе сина*, Немања *није дуго владао*“ а Стефан „дуго времена“ живео с Евдокијом. Битка на реци Морави била 1193 и Немања је после овога владао још *две године.* Стефан живео у браку с

Евдокијом *8 година*, а ово и јесте „дуго“ према краткоћи Немањине владе после синовље женидбе.

За потврду оваког разумевања Хониатових речи, имамо доказа у нашим изворима.

Св. Сава донео у Србију мошти свога оца 1208. Њему су изашли у сретање ево ко: „и абие сь поспѣшенiемь сьвькоу-пль (Стефан) архиерѣе свое и иерѣе и чрьнце, и изидохь на срѣтение его.“ Допратили мошти до манастира Студенице. (¹) Овај дочек моштију Немањиних исто тако описује и Доментијан. (²) — У овоме предусретању моштију Св. Симеуна несу учествовали синови Првовенчанога краља а то значи, да су још били његови синови малени и нејаки.

Кад се Сава враћао из Никеје, као први српски независни архијепископ 1220 године, што кад дочује краљ Стефан (био још велики жупан), био је *сугубо* весео, али „болѣзнию же великою одрьжимь сы, и вь срѣтенiе емоу изыти не могыи, вь себе же мѣсто сыны свое прѣдьоусрѣсти его посилаеть, иже юностию яко орли златокрилати и сь многыми благородными грьчьскаго прѣдѣла чьстно достигше и своего по пѫти стоеща обозрѣ же и владикоу и отьца светаго подьемахоу и сь всакою почьстию кь самодрьжьцоу отьцоу привождахоу. (³)

Употребљена реч „юностию“ јасно тврди, да су они били у најлепшим годинама младићи један другоме, тако рећи, до рамена, јер је најстаријем могло бити 25 а најмлађем између 18—19 година. Ово је такав доказ, да Стефан није био ожењен пре 1192 године, да ми више није од потребе ни говорити. Но ћу још само ово рећи.

Мавро Орбини (⁴) назива најстаријег сина Немањина српским именом Tihomil или Tichomil. У нас је у обичају да родитељи скраћују имена своје деце на пр. Томанију називљу Тока; од Тихомир Теша, од Срећко — Среја, од

(¹) Рат. Шаф. изд. Јиречека стр. 20. Стефан вели, да је био слаб отъ многыхъ троудь и ранъ.

(²) Жит. Св. Саве. Београд 1860 стр. 82. и 83.

(³) Онамо у Дом. стр. 136.

(⁴) Pag. 243.

Стрезимир — Стреза, од Михаило — Миша. Па је тако од Tichomil постало *Тихо* („Тојхос", „Tohu"). Ту домаћу реч и чуо је Ансберт у Нишу 1189, па исту записао. И тако је „*Стефан*" опште име свију Немања, а српско му је име било Tichomil, а од Tichomil-а скраћено Тихо („Tohu"). Стефан дакле јест тај Ансбертов Tohu.

Барбаруса је знао шта је примогенитура, па не само да то није кварио, него је имао на то, да се она у Србији утврди.

После овога немам потребе доказивати, да Растко није Tohu, а то не може бити ни по годинама.

И тако Руварчево мњење, да је Немања имао четвртог сина, супротно је верним историјским подацима, јер је имао само *три сина*.

Исто је тако противно историјским изворима и мњење г. Павловића, да је Првовенчани имао *петог* сина, јер извори јасно тврде да је имао: Радослава, Предислава, Владислава и Уроша.

Остаје мњење Матковића, да је Првовенчани Тихомил — Tohu или *Τοίχος* или *Τειχος*, и један је од његова четири сина био Константин, цар блгарски, син Тихов.

Године 1259 и 1260 краљ Урош Храпави називље се и врховним владаоцем Блгарије. (¹) Пулака називље га „rex Bulgarorum" Marinjolius називље „ducem bulgarorum". Године 1260 слао је у помоћ војску Бели противу Отокара: Влахе, Грке и Блгаре.

Владислав брат Урошев био је жив 1264 године. Тек се спомиње да је умрьо за време, кад је Милутин почео да влада. (²) Он вероватно и јест Константин цар блгарски, син Тихов, па за то Константин и вели за себе, да је он „унук св. Симеуна Немање." Прва његова жена спроведена је била са сином Дешом у Никеју, где је провела више година и вратила се тек доцније па и тражила посмртнину свога сина.

(¹) D. allgemeine Welthistorie, Engel, T. 49, издање 1797, стр. 420.

(²) Види Даничића Рјечн. из књиж. стар. код речи Владислав.

„Калоћић“ сам себе назива „братучед царев“ а „кноук“ краља српскога Стефана Првовенчанога. Кад би он био Теша или Деша Владиславов, онда би он казао, *„син царев,“* а унук Првовенчаног „краља“. Према овоме отпада и ово мњење г. И. Павловића.

И тако: Првовенчани није имао *петог* сина:

Растко није Тоћи;

Колоћић није Деша или Теша.

Према овоме нека одбор реши. хоће ли се ова расправа г. И. Павловића штампати у Гласнику.

Београд 29 маја, 1883.

П. Срећковић.

IV.

О ПОРЕКЛУ КНЕЗА ЛАЗАРА.

Од И. Павловића.

1.

У чланку се од 20 и неколико врста г. Ивана Павловића о „Пореклу кнеза Лазара“ тумачи запис. који се находи на гробу Иваниша Алтоманића у Дјечанима.

Из тога записа, који је штампан у „Дјечанском првијенцу“ и „Monumenta Serbica“, дознаје се, да је Иваниш Алтоманић, унук деспота Иваниша, син Алтоманов, а кнеза Лазара анепсеј.

Познато је, да се у нашим домаћим љетописима и листинама различно и нејасно спомиње порijекло кнеза Лазара. Архимандрит Руварац расправљао је о презимену Лазареву у XLVII Гласнику. А сада Иван Павловић тврди у чланку мање од 30 редака, да је кнез Лазар, син деспота Иваниша, и да му је рођени брат Алтоман. Ту своју тврдњу оснива на поменутом запису и ријечи грчкој *ανεψιός*. Из записа се види, да је Иваниш Алтоманић доиста „анепсеј“ кнезу Лазару; али, по мојем мишљењу, мучно је категорично тврдити сада још по томе једном запису, да је кнез Лазар, син деспота Иваниша и рођени брат Алтоманов.

За то треба још и других доказа. Нема сумње, да је Иваниш Алтоманић сродник кнеза Лазара. Али је питање, је ли по поријеклу? или по одиви?

Кад се на ово питање одговори с историчним поузданим доказима, тада ће се моћи несумњиво утврдити у историји порijекло кнеза Лазара,

И ову тврдњу Павловићеву сматрам за сада, као хипотезу о порijеклу Лазареву. Али нијесам противан, да се овај његов чланчић наштампа у Гласнику, јер се тијем покреће, да се то још нерасправљено питање у нашој народној историји расправи.

Београд 28 јуна 1883.

Редовни члан, *Архимандрит*
Н. Дучић.

2.

Г. И. Павловић напомиње чланак г. Руварца (Гласник, 47) и мњење Мајкова о кнезу Лазару, па на основу надгробног натписа у Дечанима вели: поздраво држим да није верно ни мњење Руварца, ни Мајкова: него је кнез Лазар, по г. Павловићу, син, деспота Иваниша а *рођени брат Алтоманов.*

То своје мњење изводи из овога натписа:

„Сии гробь Вашиек Алтомановика, а виоукь деспота Ванише анепсеи кнезоу Лазароу. Вѣчна моу паметь“.

Monum. Ser. Mikl, стр. 280.

„Да реч *„анепсеи“* значи и: *синовац*, братово дете, неје ваљада нужно говорити.“

У томе и јест читава ствар, што баш треба доказати да овде *анепсеј* значи синовац.

У грчком језику значи:

а) *Ἀνεψιά—ας* — сестра од стрица;

Ἀνεψιαδέη—δῆ—δῆς — кћер брата од стрица, или кћи од сестре, од стрица.

Ἀνεψιός—οῦ значи у опште сродник, па значи *и брат од стрица.*

Према овоме и по самом тумачењу г. И. Павловића. значило би, да је деспот Иваниш имао брата, па тек тога Иванишевог брата био би сином — кнез Лазар. По томе не може се никако презивати кнез Лазар Иванишевић, него би требало тражити њихног удаљенијег претка, по коме би се презивао како Иваниш тако и његов брат, па и кнез Лазар

Даље, ако је кнез Лазар брат Алтоманов, а син деспота Иваниша: онда за савременике није било потребно спомињати стрица сахрањенога Ваниша, него би требало спомињати и све остале чланове те куће, да жале свога крвнога сродника.

Одмах до тога гроба налази се и гроб Витославин, па се и на њему спомиње само отац њезин, а више нико из крвне породице: него се спомињу остали сродници по млеку: дмитри Угљеше, сестричина Оливера, жена Бранкова. Према овоме и на Ванишевом гробу спомиње се кнез Лазар, као што се на гробу Витославином спомиње Оливер.

Кнез Лазар био је у највећем непријатељству с Алтоманићима: не може бити да се то не би нигде споменуло, да су му они били синовци. У опште нигде се није ни споменуло, нити запамтило, да су они крвна браћа. Овај сахрањени Ваниш био је веома велики насилник и он је погинуо туна па је туна и сахрањен. (Види Гласник срп. уч. др. књ. XI стр. 87.)

Овом приликом ћу рећи, да није тачан препис напечатан ни у „Деч. Прв.“ ни у Monum. Serbica. Ја сам сам преписао тај натпис и он овако гласи:

Си гробь Ванише Алтоманика, а внукь деспота Ваниша, анепсеи кнезоу Лазарь. Вечна моу паметь. Реч „**Алтоманика**“ значи син Алтоманов, а кад би било, као што је напечатано у Monumenta, „**Алтоман (ов) ика**,“ онда би значило, да је ту сахрањен некакав члан куће Алтомановића. Онога „ов“ у натпису на гробу нема, већ стоји „**Алтоманика**,“ налик на пр. на ово лав-лавић, орао-орлић т.ј. дете лавово или орлово.

Београд, 27 јуна 1884.

П. Срећковић.

ПОПРАВКЕ.

У 57-ој књизи Гласника поткрале су се још и ове погрешке, омање и што кваре смисао.

СТРАНА	ВРСТА	ВАЉА ЧИТАТИ:
151	6 и иначе	Пахимер
153	6 у примедби (³)	унук Немањин *од сина*
154	12 и иначе	Ансберт
159	25	предметали
160	14	крштено
167 и 168	25, 26 и 1	„для сохраненія и т.д."
170	9	15 јуна 1253
171	2 у примедби	„несовершеннолѣтнь"
XXXVI	1 и 2	(најпре другу врсту, па онда прву)
XLII	3 оздо	два пута је сложено: да се тражи помоћ и од приватних људи.